อภินันทนาการ

สำนักหอสมุด

สัญญาเลขที่ R2556B053

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการโลกทัศน์ของคนพม่าจากภาษิต

ผู้วิจัย

ศิรพัชร์ ฌานเชาว์วรรธน์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Myint Thandar Thein สถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน

มหาวิทยาลัยนเรศวร

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร
วันลงทะเบียน ๑ - เม.ย. ๒๕๕๗
เลขทะเบียน 1.673904.28
เลขเรียกหนังสือ 2 PN
6409
.B93
ศ444ร
2557

สนับสนุนโดยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยนเรศวร

ประกาศคุณูปการ

โลกทัศน์ของคนพม่าจากภาษิตเป็นโครงการวิจัยย่อยภายใต้แผนงานชุดวิจัยเรื่องโลกทัศน์ของอาเซียนจากภาษิต ซึ่งรองศาสตราจารย์ ดร. สุภาพร คงศิริรัตน์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการ โดยได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดินมหาวิทยาลัยนเรศวร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ผ่านความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณแหล่งทุนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ที่ให้คำปรึกษาแนะนำด้านวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ สายแสง

ขอกราบขอบพระคุณครูบาอาจารย์ที่ได้ให้ความรู้ในวาระและมิติต่างๆจนทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับโลกทัศน์-ชีวทัศน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณาจารย์ที่ได้อบรมสั่งสอน และได้แต่งหนังสือตำราอันเป็นประโยชน์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาอ้างอิงไว้ในงานวิจัยนี้

งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากความร่วมมือ ร่วมใจของฝ่ายต่างๆ ทั้งฝ่ายพม่าและฝ่ายไทย กล่าวคือ การประสานงานและการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในรูปแบบต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้รับการอำนวยความสะดวกอย่างมากเกินความคาดหมาย จึงขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งที่เอ่ยนามและไม่ได้เอ่ยนามไว้ในโอกาสนี้

เหนือสิ่งอื่นใด ขอกราบขอบพระคุณบุพพการีของผู้วิจัย ซึ่งเป็นครูคนแรกของลูก และได้อบรมสั่งสอนเลี้ยงดู รวมทั้งได้ให้คติธรรมในการดำเนินชีวิตผ่านสำนวนภาษิตตั้งแต่เล็กจนเติบใหญ่ นอกจากนี้ ท่านยังเป็นทั้งขวัญและกำลังใจในการทำงานให้สำเร็จลุล่วง

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะมีโครงการความร่วมมือทางวิชาการลักษณะเช่นนี้อีกในโอกาสต่อไป เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม ทั้งนี้ ขอขอบคุณทุกท่านที่จะสนับสนุนให้มีการพัฒนาต่อยอดงานวิจัยในรูปแบบต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสานต่อเจตนารมณ์ของประชาคมอาเซียนและผู้ที่สนใจโดยทั่วไป

ศิรพัชร์ ฌานเชาว์วรรธน์
หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง โลกทัศน์ของคนพม่าจากภาษิต
ผู้วิจัย ศิรพัชร์ ฌานเชาว์วรรธน์ และ มิ่ง ตันดา เตง
แหล่งทุนสนับสนุน มหาวิทยาลัยนเรศวร
คำสำคัญ โลกทัศน์ สำนวนภาษิตพม่า อาเซียน

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องโลกทัศน์ของคนพม่าจากภาษิตมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิเคราะห์โลกทัศน์ของคนพม่าเกี่ยวกับมนุษย์ ธรรมชาติ ศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติที่สะท้อนจากสำนวนภาษิตพม่า ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องและศึกษาสำนวนภาษิตพม่าจำนวน 960 สำนวน ผ่านกลวิธีการเก็บข้อมูลสองแบบ กล่าวคือ การรวบรวมสำนวนภาษิตจากเอกสารและการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม โดยสุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์แบบไม่จำเพาะเจาะจงจากกลุ่มคนพม่าในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และราชอาณาจักรไทย จำนวน 40 ชุด ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดประสงค์หลักทางวิชาการ เพื่อศึกษาโลกทัศน์และวิถีชีวิตของคนพม่าที่สะท้อนจากสำนวนภาษิต โดยอาศัยเอกสารที่มีการตีพิมพ์เป็นสำคัญ และนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาร่วมในการวิเคราะห์ความหมายและอธิบายให้เกิดความกระจ่างยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีวัตถุประสงค์ในเชิงพัฒนาด้วย กล่าวคือ มีความประสงค์จะทำความเข้าใจโลกทัศน์และวิถีชีวิตของคนพม่าอันจะนำไปสู่การสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทย-พม่าในระดับทวิภาค ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ รวมทั้งการศึกษาโลกทัศน์ที่สามารถนำข้อมูลมาปรับใช้กับยุทธศาสตร์ทางการศึกษา การค้า และการเมืองซึ่งเป็นการเสริมจุดแข็งให้กับองค์กรทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและในระดับประชาคมอาเซียน การวิจัยพบว่า สำนวนภาษิตพม่าสามารถสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตโดยคำนึงถึงบทบาทและหน้าที่ตามฐานะและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สำหรับโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับธรรมชาติ สำนวนภาษิตแสดงให้เห็นว่าคนพม่ามีความใกล้ชิด เข้าใจในวิถีแห่งธรรมชาติ สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับธรรมชาติและนำมาใช้ประโยชน์เพื่ออยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเป็นสุข นอกจากนี้ ยังนำปรากฏการณ์ตามธรรมชาติและทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศมาสะท้อนแนวคิดและคติสอนใจไว้อย่างลึกซึ้ง ในส่วนท้าย ว่าด้วยโลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ สำนวนภาษิตสะท้อนว่า ศาสนาและความเชื่อมีอิทธิพลอย่างมากต่อวิธีคิด วิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของคนพม่า อย่างไรก็ตาม แม้ว่าคนพม่าส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท แต่ยังคงถือว่าพระเจ้า เทวดาและวิญญาณที่มีอิทธิฤทธิ์หรืออนัตมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน ทุกหมู่บ้านและวัดวาอารามเกือบทุกแห่งในประเทศจึงมีศาลบูชานัตอยู่ด้วย อาจกล่าวได้ว่าคนพม่ามีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยไม่รู้สึกว่ามีความขัดแย้งกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ในภาพรวม สำนวนภาษิตแสดงให้เห็นว่าโลกทัศน์ของคนพม่าอยู่ในลักษณะผสมผสานระหว่างความคิดใหม่และเก่า นอกจากนี้ ยังมีสำนวนภาษิตที่มุ่งนำเสนอแนวทางใหม่ที่แตกต่างออกไปโดยสิ้นเชิง สำนวนภาษิตในส่วนนี้จึงมักปรากฏในรูปของวาทกรรมเชิงวิภาษ

Title	The Worldviews of Myanmar from Proverbs
Researchers	Sirapach Chanchaowat and Myint Thandar Thein
Funding Source	Naresuan University
Keywords	Worldview, Myanmar proverbs, ASEAN

Abstract

The research entitled "The Worldviews of Myanmar from Proverbs" aims to study and analyze the worldviews of Myanmar people regarding humans, nature, religion and supernatural power reflected from Myanmar proverbs. The researchers collected related documents and studied 960 Myanmar proverbs using 2 types of data collection: collecting proverbs from related documents and creating a research questionnaire. The sample group for the interviews consisting of 40 participants was selected based on accidental sampling from Myanmar people in the Republic of the Union of Myanmar and in Thailand. The primary objective of this study is to investigate Myanmar people's worldviews and ways of life reflected from their proverbs principally from printed materials. The analysis of the meanings of the proverbs is assisted by the data derived from the questionnaire. In addition, the study projects a developmental objective to understand the worldviews and ways of life of Myanmar people in order to create positive bilateral understanding and relations between Thailand and Myanmar at both local and national levels. Lastly, the study aims to provide information that can be adapted into practice with educational, commercial and political strategies in order to strengthen organizations at the local, national and ASEAN levels. The findings reveal that Myanmar proverbs reflect the concepts relating to humans, especially human society, culture and ways of living based on the roles and duties according to the status and interpersonal relationships. As for the worldviews regarding nature, the proverbs show that Myanmar people have a close relationship with nature, have an understanding of the ways of nature, and have the ability to adjust themselves to nature and make use of nature in order to live happily with nature. Furthermore, the proverbs make use of natural phenomena and resources in Myanmar to project the concepts and morals of the people. The last section is concerned with the worldviews regarding religion and supernatural power reflected from the proverbs. It is revealed that religion and beliefs play an influential role in the ways of thinking and living and the traditions and culture of Myanmar people. However, although the majority of Myanmar people are Buddhists in the Theravada doctrine, they still believe that God, angels and powerful spirits or Nat play a significant role in their daily lives. In all villages and most temples, a Nat shrine is a common feature. It could be said that Myanmar people project a supernatural belief without a conflict in their Buddhist faith. In overall, the proverbs show that the worldviews of Myanmar people combine new ideas with older thoughts, including expressions that present new concepts that are completely different from the old ones, which are usually projected as a dialectic discourse.

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย	1
	1.2 วัตถุประสงค์ในการทำวิจัย	3
	1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
	1.4 ระเบียบวิธีวิจัยและการดำเนินการวิจัย	4
	1.5 คำสำคัญและนิยามศัพท์เฉพาะของโครงการวิจัย	4
	1.6 กรอบแนวคิดและสมมติฐาน	5
	1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ	9
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
	2.1 เอกสารแวดล้อมที่เกี่ยวกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า	10
	2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโลกทัศน์และสำนวนภาษิต	18
	2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโลกทัศน์และสำนวนภาษิตพม่า	20
3	โลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์	22
	3.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลตามสภาพเพศ	22
	3.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลตามสภาพวัย	27
	3.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด	31
	3.4 โลกทัศน์เกี่ยวกับเกียรติยศ ชื่อเสียงและศักดิ์ศรี	34
	3.5 โลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม	35
	3.6 โลกทัศน์เกี่ยวกับชาติพันธุ์และอาชีพ	55
	3.7 โลกทัศน์เกี่ยวกับเศรษฐกิจ	56
	3.8 โลกทัศน์เกี่ยวกับการดำรงชีวิต	62
	3.9 โลกทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา ความรู้และสติปัญญา	66

4 โลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ 73
4.1 เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ 73
4.2 เกี่ยวกับพืช 75
4.3 เกี่ยวกับสัตว์ 84
4.4 เกี่ยวกับทรัพยากรตามธรรมชาติ 98

5 โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ 102
5.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนา 102
5.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ 115
5.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี 117

6 บทสรุป 126
6.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย 126
6.2 ข้อเสนอแนะ 131

บรรณานุกรม 133
ภาคผนวก 138
ตารางปริวรรตภาษิตพม่าเป็นภาษาไทย 139
การเผยแพร่ผลงานวิจัย 183
เครื่องมือในการเก็บข้อมูล (แบบสอบถาม) 193
ประวัติผู้วิจัย 196

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง **โลกทัศน์ของคนพม่าจากภาษิต** (The Worldviews of Myanmar from Proverbs) ภายใต้แผนงานวิจัยชุด โลกทัศน์ของอาเซียนจากภาษิต (The Worldviews of ASEAN from Proverbs) มีความสอดคล้องกับแผนและยุทธศาสตร์ของประเทศในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 สอดคล้องกับ "ยุทธศาสตร์การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาค เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม" ของ **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)**

1.1.2 สอดคล้องกับ **นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555-2559)** ใน **ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 1** "การสร้างศักยภาพและความสามารถเพื่อการพัฒนาทางสังคม" โดยสอดคล้องกับกลยุทธ์การวิจัยที่ 2 คือ "ส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาคุณค่าทางศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ที่หลากหลาย ทั้งยังสอดคล้องกับแผนงานที่ 2.2 ของกลยุทธ์นี้ คือ การวิจัยเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และสร้างสรรค์งานศิลป์ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

1.1.3 สอดคล้องกับกลุ่มเรื่องเร่งด่วนกลุ่มที่ 2 "ด้านความมั่นคงและวัฒนธรรมของชาติและการเสริมสร้างธรรมาภิบาล" **ในกรอบการวิจัยที่ 7** ด้าน "การสร้างความเชื่อมโยงกับประชาคมระหว่างประเทศในระดับทวิภาคีและพหุภาคี"

1.1.4 สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ได้แก่

1.1.4.1 **นโยบายเร่งด่วน ข้อ 1.6** คือ "เร่งฟื้นฟูความสัมพันธ์และพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาประเทศ (...) และเร่งดำเนินการตามข้อผูกพันในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง (...)" (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2549)

1.1.4.2 **นโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ข้อ 7.2** คือ **"สร้างความสามัคคี และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศอาเซียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดตั้งประชาคมอาเซียนและส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียภายใต้กรอบความร่วมมือด้าน ต่าง ๆ และเตรียมความพร้อมของทุกภาคส่วนในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปีพุทธศักราช 2558 ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และความมั่นคง"** (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2549)

1.1.4.5 **สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยเรื่องการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในรูปแบบของสมาชิกเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network : AUN) ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการบริหาร มหาวิทยาลัยนเรศวร 2552**

ในปีพุทธศักราช 2553 ประเทศสหภาพเมียนมาร์ได้เปิดตัวสู่ประชาคมโลก ด้วยการจัดให้มีการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่มีความโปร่งใส อาจจะเป็นเพียงการจัดฉากเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ จึงเป็นเรื่องค่อนข้างยากที่จะรับรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเทศนี้

อย่างไรก็ตาม ช่องทางหนึ่งในการเข้าถึงข้อมูลของพม่า เพื่อที่จะได้ "เข้าถึง" เพื่อ "เข้าใจ" วัฒนธรรม และความคิด อันหมายถึงโลกทัศน์ของพม่าได้เป็นอย่างดียิ่งคือ "ภาษิต" ทั้งนี้เพราะสำนวนภาษิตเป็นวัฒนธรรมทางภาษาอย่างหนึ่งที่บรรพบุรุษซึ่งเป็นคนในสังคมเรียบเรียงขึ้นมาโดยผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งเรื่องดี ร้าย ทุกข์ หรือสุข ทำให้เกิดการเรียนรู้ชีวิตและสั่งสมประสบการณ์ดังกล่าว แล้วนำมาสั่งสอนคนรุ่นหลังให้ดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่น การศึกษาภาษิตของชาติต่าง ๆ นั้น จะทำให้เราเข้าใจความรู้สึกนึกคิด จิตใจ และอุดมคติของชาตินั้น ๆ (รัชนี ชอโสตถิกุล, 2534, คำนำ) ตัวอย่างเช่น สำนวนภาษิตพม่ากล่าวไว้ว่า

ကြမ်းကျွံလျှင် နှုတ်၍ရသည် စကားကျွံလျှင် နှုတ်၍မရ။

พื้นไม้ /จม/ ก็/ ถอน/ จึง /ได้/ // คำพูด/ จม/ ก็/ ถอน/ จึง/ ไม่ได้

หมายความว่า ขาที่ย่ำตกลงไปในช่องไม้ข้างเดียวยังก้าวขึ้นมาได้ แต่สำหรับคำพูด เมื่อพูดไปแล้ว จะแก้ไขไม่ได้ จึงต้องระมัดระวังในการพูดจาให้ดี

(เมย์ เมียะ ข่าย และเรณู เหมือนจันทร์เชย, 2543, หน้า 47)

စိန်ကဲ့ ကျောက်ကဲထက် လူကဲခတ်ရန်မလွယ်။

เรื่องเพชร/เรื่องพลอย/พูดถึง// เรื่องคน/สังเกต/ไม่ง่าย

หมายความว่า เรื่องเพชรเรื่องพลอยดูง่ายกว่าจิตใจมนุษย์

(เมย์ เมียะ ข่าย และเรณู เหมือนจันทร์เชย, 2543, หน้า 30)

စိန်နားကပ်အရောင်ကြောင့် ပါးပြောင်။

เพชร/ต่างหู/แสง/เพราะ//แก้มเงา

แปลว่า แสงของต่างหูเพชรช่วยให้แก้มดูงาม หมายถึง ถ้าพ่อแม่มีตำแหน่ง มีอำนาจยิ่งใหญ่ ลูกก็อาศัยตำแหน่งของพ่อแม่มาใช้ประโยชน์

(เมย์ เมียะ ข่าย และเรณู เหมือนจันทร์เชย, 2543, หน้า 57)

จะเห็นว่าสำนวนภาษิตทั้งสามบทนี้สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนพม่า ซึ่งบางบทก็มีความหมายใกล้เคียงกับสำนวนภาษิตไทย แต่ว่าสิ่งที่นำมาใช้ในสำนวนภาษิตนั้น มักสะท้อนถึงสภาพแวดล้อมในสังคมพม่า กล่าวคือ แสดงให้เห็นความคุ้นเคยกับทรัพยากร เช่น ต้นไม้ หินมีค่าต่างๆ เป็นต้น จึงนำเอาสิ่งที่พบเห็นได้ง่าย ดังเช่นอัญมณี ซึ่งเป็นรูปธรรมมาเปรียบเทียบไว้ในสำนวนภาษิตเพื่อให้เข้าใจความหมายที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การที่จะเข้าถึงพม่าได้เป็นอย่างดี หนทางหนึ่งก็คือ การศึกษาโลกทัศน์ของคนพม่า จะทำให้คนไทยสามารถเข้าใจพม่าได้อย่างดี เพื่อจะได้รู้และเข้าใจ ความหลากหลาย

(Diversity) ของพม่าซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านของไทย เป็นการเพิ่มพูนศักยภาพด้านความรู้และข้อมูลข่าวสารในเชิงลึกอีกด้านหนึ่งเกี่ยวกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศระดับทวิภาคี ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและเตรียมความพร้อมสู่อาเซียนในปี 2558 นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ ยังสามารถปรับใช้กับยุทธศาสตร์ทางการค้า การศึกษาและทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มจุดแข็ง (Strongpoints) ให้จังหวัดพิษณุโลกในฐานะที่เป็นประตูสู่สี่แยกอินโดจีน และทำให้ประเทศไทยเป็นจุดเชื่อมโยง (Lead and Link) ระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

1.2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.2.1. วัตถุประสงค์เชิงวิชาการ

1.2.1.1 เพื่อศึกษาโลกทัศน์ของคนพม่าจากสำนวนภาษิต

1.2.1.2 เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคนพม่าที่สะท้อนจากสำนวนภาษิต

1.2.2. วัตถุประสงค์เชิงพัฒนา

1.2.2.1 เพื่อจะได้รู้ถึงโลกทัศน์ (Worldview) และวิถีชีวิต (Lifestyle) ของคนพม่าอันจะนำไปสู่การสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-พม่าในระดับ ทวิภาคทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและในระดับประชาคมอาเซียนด้วยกัน

1.2.2.2 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปปรับใช้กับยุทธศาสตร์ทางการศึกษา การค้า สังคมวัฒนธรรมและการเมือง เป็นการเสริมจุดแข็งให้กับองค์กรทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับภูมิภาค

1.3. ขอบเขตของการวิจัย

โครงการนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสำนวนภาษิตที่ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์เป็นหลัก ได้แก่

–ပညာကျော်. (2009). မြန်မာစကားပုံနှင့် ဆိုရိုးစကား.ရန်ကုန်: မုဒွေးပုံနှိပ်တိုက်.

ปิงญาจอ. (2552). **ภาษิตพม่าและคำพังเพยพม่า.** ย่างกุ้ง: มง ยะเว.

–ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန. (2010). မြန်မာစကားပုံ (ပဉ္စမအကြိမ်).ရန်ကုန်: တက္ကသိုလ်ပုံနှိပ်တိုက်.

กรมการศึกษา. (2553). ภาษิตพม่า (พิมพ์ ครั้งที่ 5). ย่างกุ้ง: ตะกะโต.

–ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန. (1996). **မြန်မာဆိုရိုးစကား.** ရန်ကုန်:တက္ကသိုလ်ပုံနှိပ်တိုက်.

กรมการศึกษา. (2539). คำพังเพยพม่า. ย่างกุ้ง: ตะกะโต.

–လှသမိန်. (2000). Myanmar Provers in Myanmar and English. ရန်ကုန်: ဇဝရက်ရောင်စုံပုံနှိပ်တိုက်.

ล่ะตะเมง. (2543). ภาษิตพม่า. ย่างกุ้ง: เอวะแระ

หนึ่ง โดยมีพื้นฐานอันหล่อหลอมจากวัฒนธรรมแวดล้อมในสังคมที่บุคคลนั้นเติบโตมา อันได้แก่ทัศนะ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ทั้งของบุคคลและของสังคมนั้น ๆ โลกทัศน์จึงเป็นตัวกำหนดทิศทางชีวิตของแต่ละคน อีกทั้งเป็นตัวกำหนดทิศทางสังคมของมนุษย์ด้วย

1.5.2. ภาษิต (Proverb) หมายถึง คำกล่าวที่มีคติควรแก่การรับฟัง ในที่นี้หมายรวมถึงสำนวน คำพังเพย และสุภาษิตต่างๆด้วย

1.5.3. อาเซียน (ASEAN) หมายถึง กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นสมาชิกในประชาคมอาเซียน

1.5.4. พม่า (Myanmar หรือ Burma) หมายถึง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าหรือสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

1.5.5. อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง ความเหมือนและความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไป กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ อัตลักษณ์เป็นเรื่องของความเข้าใจ และการรับรู้ว่าเราเป็นใครและคนอื่นเป็นใคร อัตลักษณ์มิใช่เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในตัวของมันเอง หรือกำหนดมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและกำหนดโดยคนที่เป็นเจ้าของอัตลักษณ์นั้นและคนอื่น อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์จะถูกสร้างหรือทำให้แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่นก็ต่อเมื่อกลุ่มชาติพันธุ์นั้นไปมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ดังนั้น อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม วัฒนธรรม การเมือง และความเป็นรัฐชาติ หรือกลไกในการต่อรองอำนาจ

1.5.6 วาทกรรมเชิงวิภาษ (Dialectic Discourse) หมายถึง การโต้หรืออภิปราย แสดงเหตุผล เพื่อสร้างและนำเสนอสิ่งใหม่หรือแนวคิดใหม่ ในแง่ปรัชญา กลวิธีเชิงวิภาษหรือการเปลี่ยนแปลงแบบประติกร ย่อมนำไปสู่สิ่งใหม่แบบก้าวกระโดด และเกิดจากการทำปฏิกิริยาของสิ่งที่ขัดแย้งกันหรือแตกต่างกัน เช่น ไฮโดรเจนเมื่อทำปฏิกิริยากับออกซิเจนกลายเป็นน้ำ เป็นต้น (วิทย์ วิศทเวทย์, 2539, หน้า 52)

1.6 กรอบแนวคิดและสมมุติฐานการวิจัย

1.6.1. กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conception Framework)

การศึกษาโลกทัศน์ของคนพม่าจากสำนวนภาษิตนี้อาศัยกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

1.6.1.1 กรอบแนวคิดวรรณกรรมกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม

การศึกษาวิเคราะห์สำนวนภาษิตในงานวิจัยนี้ ประยุกต์ใช้ แนวคิดจากการอ่านและวิเคราะห์วรรณกรรมว่าด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่านักเขียนเปรียบเสมือนบุคคลสามคนที่รวมอยู่ในคนเดียวกัน กล่าวคือ เป็นนักประพันธ์ เป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้น และเป็นพลเมืองของสังคม ในฐานะที่นักประพันธ์ เป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้น ย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมสมัยนั้น ทางด้านวัฒนธรรม ขนบ -ประเพณี ศาสนา ปรัชญา หรือการเมืองไม่มากก็น้อย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนกำหนดโลกทัศน์ของเขา (วิทย์ ศิวะศริยานนท์, 2544, หน้า196-197)

จากแนวคิดในทำนองนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวทางการตีความวรรณกรรมในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประยุกต์ใช้แนวคิดของนักวิชาการชาวฝรั่งเศส คือ เฌราร์ด เฌอแน็ต (Gérard Genette, 1999) มาร่วมในการตีความสำนวนภาษิต เฌอแน็ตได้เสนอ ว่า การอ่านงานวรรณกรรมให้เข้าถึงแก่นแท้ แม้เขาจะเห็นด้วยกับการเริ่มศึกษาวรรณกรรมในฐานะที่เป็นตัวบท (text) แต่ควร

ขยายขอบเขตที่ศึกษาเพื่อให้เข้าใจตัววรรณกรรมอย่างถ่องแท้ในฐานะที่เป็นผลงาน ("oeuvre"-work) ของนักเขียน หรือนักประพันธ์ซึ่งมีชีวิตจิตใจ มีตัวตนในสังคมวัฒนธรรมนั้นได้สร้างสรรค์ขึ้น หมายความว่า ปัจจัยแวดล้อมภายนอกตัวบทมีความสำคัญเช่นกันในการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม

ดังนั้น จึงไม่น่าจะหยุดการวิเคราะห์เพียงระดับตัวบทตามตรรกะหรือองค์ประกอบภายในตัวบทหรือหยุดอยู่ที่การศึกษาในระดับสัมพันธบท (intertexuality) ตามแนวกระแสนิยมเชิงสัญศาสตร์ของโรล็องด์ บาร์ธส์ (Roland Barthes) ซึ่งเน้นไปที่การตีความตามตัวบทที่หลากหลาย โดยไม่ผูกติดกับการอธิบายความหมายนอกตัวบทและ/หรือตามความตั้งใจของผู้ประพันธ์ (intentionalist interpretation)

แม้ว่าแนวทางวรรณกรรมวิจารณ์ในแบบของบาร์ธส์ จะได้รับความนิยมในสังคมไทย แต่ผู้วิจัยมีความเชื่อว่ากลวิธีการอ่านและวิเคราะห์วัจนภาษาและผลงานในแนวทางเฌอแน็ตจะเป็นประโยชน์และช่วยให้เข้าใจเนื้อหาของสำนวนภาษิตได้ลึกซึ้งมากกว่า ทั้งนี้ พบว่าในวงวิชาการไทย เริ่มมีการตั้งข้อสังเกตไว้บ้างแล้วว่าแนวทางของบาร์ธส์ อาจทำให้การตีความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ตัวอย่างเช่น ในงานวิจัยของ ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต สรุปประเด็นนี้ไว้ว่า แนวทางของบาร์ธส์นั้น "หาได้ถูกต้องทั้งหมดไม่ เพราะการศึกษาประวัติของกวี บางครั้งก็ไม่ได้สกัดกั้นผู้อ่านในการศึกษาค้นหาความหมายของวรรณคดีเรื่องที่อ่าน และยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นหลักฐานสนับสนุนความคิดเห็นในการตีความหมายของผู้อ่านให้หนักแน่นขึ้นได้" (ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต, 2552, หน้า 217)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า แนวทางของเฌอแน็ต มีความทันสมัยและมีพัฒนาการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เช่น แนวทางการวิเคราะห์ผลงานวรรณกรรมด้านการละครของนักวิชาการรุ่นหลังโดยนักวิจารณ์ชาวฝรั่งเศสร่วมสมัย คือ ปาทริซ ปาวีส (Patrice Pavis, 2002) ซึ่งเสนอไว้อย่างน่าสนใจว่างานวรรณกรรมมีความหมายหลากหลายมิติ และมีโครงสร้างซ้อนกันหลายชั้น ปาวีส ได้เสนอแนวคิดการวิเคราะห์ตัวบทและผลงานวรรณกรรม โดยเสนอโครงสร้างที่ซ้อนกัน 6 ชั้น ดังนี้ [1]

ในระดับของตัวบทโดยทั่วไป มี โครงสร้างเบื้องต้น 2 ชั้น กล่าวคือ ความเป็นตัวบทซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลาง (A) ซึ่งถูกแวดล้อมด้วยบริบทของข้อความที่เป็นวัจนภาษา (B) มีความหมาย ดังนี้

- A = สิ่งนี้บอกอย่างไร
- B = เขาทำอย่างไรเพื่อบอกเช่นนั้น

นอกจากนี้ ปาวีส ยังถือว่าตัวบทใดๆที่ปรากฏออกมาย่อมถูกห่อหุ้มด้วยโครงสร้างเป็นชั้นๆอีก 4 โครงสร้างตามลำดับ ได้แก่

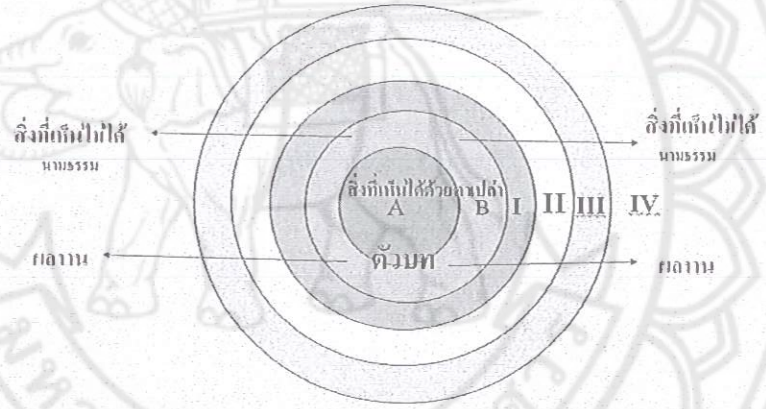
I. โครงสร้างวาทกรรม
II. โครงสร้างเนื้อเรื่อง
III. โครงสร้างการกระทำ
IV. โครงสร้างเชิงอุดมคติ ซึ่งเป็นความหมายแท้จริงของตัวบท

---

[1] สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากบทเรียนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยนเรศวร (ศิรพัชร์ ฌานเชาว์วรรธน์, 2556) รายวิชาวรรณคดีฝรั่งเศสวิจักษ์

ดังนั้น เมื่อนำแนวทางการอ่านและวิเคราะห์วรรณกรรมเช่นนี้ ทั้งของเฌอแน็ตและปาวีส มาสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษา ด้านวรรณกรรม หรือนำไปตีความและวิเคราะห์สำนวนภาษิต สามารถสรุปได้ว่า การศึกษาวิเคราะห์ถ้อยคำ หรือข้อความใดๆ ควรเริ่มจากสิ่งที่ปรากฏในระดับตัวบท ซึ่งประกอบด้วยตัวอักษร คำ ประโยค ช่องไฟและการจัดเรียง เครื่องหมายวรรคตอน และทุกสิ่งที่เราสามารถเห็นได้ด้วยตาเปล่า แต่ต้องไม่หยุดในระดับถ้อยคำ เนื้อหาสาระและองค์ประกอบภายในตัวบทตามโครงสร้างของข้อความ เพราะใจความที่แท้นั้นยังต้องอาศัยโครงสร้างความหมายในระดับนามธรรมที่ซ้อนกันเป็นชั้นๆ ตามแนวกลวิธีที่ปาวีส ได้เสนอไว้ ซึ่งโครงสร้างชั้นสุดท้าย คือโครงสร้างที่เป็นนามธรรมที่สุดในระดับอุดมคติ ซึ่งหาขอบเขตไม่ได้

เมื่อนำแนวทางของนักคิดชาวฝรั่งเศสทั้ง 2 ท่าน มาสังเคราะห์ร่วมกัน ทำให้เกิดแผนภูมิในการวิเคราะห์และตีความ ดังนี้

สังเคราะห์หลักทฤษฎีการวิเคราะห์วรรณกรรม : จากแนวคิดของ Genette,1999 และ Pavis, 2002

แนวทางของเฌอแน็ตและปาวีส จึงน่าจะเหมาะสมกับการวิเคราะห์ถ้อยคำใดๆ รวมทั้งสำนวนภาษิตเป็นอย่างมาก เพราะไม่ได้ปฏิเสธตัวบทและองค์ประกอบภายใน แต่ให้ความสำคัญกับถ้อยคำ การตีความตามลายลักษณ์อักษร และองค์ประกอบของตัวบทซึ่งเป็นโครงสร้างทางตรรกะหรือปัจจัยภายในตัวบทเป็นอันดับแรก แล้วจึงคำนึงถึงสัมพันธบท รวมทั้งการวิเคราะห์นัยสำคัญจากปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงสร้างเชิงอุดมคติของตัวบทในอันดับสุดท้าย ทำให้เกิดการวิเคราะห์อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้สามารถอธิบายสาระของสำนวนภาษิตพม่าได้อย่างลึกซึ้ง และมีความสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ รวมทั้งบริบททางสังคมวัฒนธรรมของพม่าด้วย ตัวอย่างเช่น สำนวนภาษิตพม่ากล่าวไว้ว่า **หลังบ้าน ตั้งตลาดร้านค้า** (အိမ်နောက်ဖေး ဈေးဆိုင်တည်။ - อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 52) ถ้าอ่านตามลายลักษณ์อักษร หมายความว่า สำนวนภาษิตนี้แนะนำให้ผู้อ่านทำการค้าขาย โดยการปลูกสร้างร้านค้าไว้หลังบ้าน ซึ่งน่าจะผิดปกติเมื่อวิเคราะห์ในระดับตัวบท เพราะเมื่อถอดรหัสทางสังคมวัฒนธรรมแล้วโดยทั่วไปพบว่า มักจะนิยมสร้างร้านค้าไว้หน้าบ้าน แต่ที่สำนวนภาษิตนี้ระบุชัดว่าให้สร้างร้านค้าไว้หลัง

บ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหมายแฝงเร้นที่ซ่อนอยู่ในข้อความนี้ เมื่อนำมาวิเคราะห์ในเชิงอุดมคติ จะได้ความหมายที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงมากขึ้น กล่าวคือ จากการพูดคุยกับคนพม่า ทำให้ได้ข้อมูลว่าคนพม่าซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มักนิยมปลูกพืช ผัก สวนครัว ไว้หลังบ้าน เพื่อบริโภคในครัวเรือน จึงเปรียบเทียบว่าการใช้ที่ดินว่างเปล่าหลังบ้านให้เป็นประโยชน์เช่นนี้ว่า เหมือนมีร้านค้าอยู่หลังบ้าน เพราะทำให้สามารถนำผลผลิตทางการเกษตรมาบริโภคได้ตามความต้องการ ทั้งสะดวกและไม่ต้องเสียทรัพย์ จึงสั่งสอนต่อๆกันมา จนกลายเป็นภาษิตที่คนพม่ากล่าวกันติดปากในทำนองที่ว่า จงปลูกร้านค้า ไว้หลังบ้าน เป็นต้น

1.6.1.2. กรอบแนวคิดทางปรัชญาเกี่ยวกับโลกทัศน์

โลกทัศน์ (Worldview) หมายถึงทัศนะในการมองโลกและสังคมของบุคคล เป็นภาพของโลกหรือสังคมที่บุคคลรับรู้โดยผ่านกระบวนการและระบบวิธีคิดในการประเมินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีพื้นฐานอันหล่อหลอมจากวัฒนธรรมแวดล้อมในสังคมที่บุคคลนั้นเติบโตมา อันได้แก่ทัศนะ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ทั้งของบุคคลและของสังคมนั้น ๆ โลกทัศน์จึงเป็นตัวกำหนดทิศทางชีวิตของแต่ละคน อีกทั้งเป็นตัวกำหนดทิศทางสังคมของมนุษย์ด้วย การศึกษาโลกทัศน์จึงเป็นการศึกษาทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิดของคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันหล่อหลอมจากความรู้และประสบการณ์โดยส่วนตัวและสิ่งแวดล้อมจากวัฒนธรรมที่สั่งสมสืบทอดจากยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การศึกษาโลกทัศน์เป็นการพยายามทำความเข้าใจว่ากลุ่มคนที่เรากำลังศึกษาอยู่นั้นมองสังคมและโลกรอบ ๆ ตัวเขาอย่างไร

ในเชิงปรัชญา วิทย์ วิศทเวทย์ (2539, หน้า 176) ให้ความหมายและความสำคัญของโลกทัศน์ว่า คนทุกคนย่อมมีโลกทัศน์ เป็นเครื่องกำหนดทิศทางของชีวิตและสังคม มีใจความและรายละเอียด ดังนี้

> โลกทัศน์ก็คือความเชื่ออันเป็นระบบ ในวิถีชีวิตของคนๆ เขาอาจพูด คิด ทำอะไรหลายอย่าง แต่ถ้าเขาเป็นคนคงเส้นคงวา ความหลากหลายนี้จะเป็นเพียงภาพสะท้อนของทัศนะพื้นฐานอันเดียวกัน ทัศนะพื้นฐานนี้แหละคือโลกทัศน์ของคนๆนั้น ทุกคนมีโลกทัศน์ ไม่ว่าเจ้าตัวจะรู้หรือไม่ก็ตาม (...) โลกทัศน์นี้จะเป็นตัวกำหนดทิศทางของชีวิตแต่ละคนและเป็นตัวกำหนดทิศทางของสังคมมนุษย์ด้วย (...) ในการเดินทางของนาวาชีวิต ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ก็เหมือนเครื่องยนต์ที่ทำให้เรือเดิน แต่สิ่งที่กำหนดทิศทางคือโลกทัศน์ โลกทัศน์เป็นตัวชี้ทางความรู้เป็นแรงผลักดันให้เคลื่อนไป ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าไม่มีใครไม่มีโลกทัศน์

นอกจากนี้ วิทย์ วิศทเวทย์ (2539) ยังได้สรุปแนวคิดของมนุษย์ตามกรอบโลกทัศน์ ไว้อย่างครบถ้วน ซึ่งเมื่อนำแนวคิดเหล่านี้มาประยุกต์ใช้กับการศึกษาสำนวนภาษิตพม่า สามารถสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนพม่าได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งในระดับอภิปรัชญา จริยศาสตร์ และญาณวิทยา

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.7.1. ประโยชน์เชิงวิชาการ

1.7.1.1 ได้รู้วิถีความคิด (โลกทัศน์) วิถีชีวิต ของคนพม่าโดยมองผ่านสำนวนภาษิต

1.7.1.2 สถาบันการศึกษาทุกระดับ และองค์กรทางการศึกษาต่างๆของไทยที่มีบทบาทหน้าที่ ปฏิสัมพันธ์กับพม่า ตัวอย่างเช่น เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน หน่วยงานทางการศึกษา และสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ตลอดจนโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา และประถมศึกษาทั่วไปที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับอาเซียนศึกษา ฯลฯ

สถาบันและหน่วยงานทางการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สามารถนำความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปใช้ทั้งโดยทางตรงในชั้นเรียนและทางอ้อมโดยการปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของข้อมูลเดิมและยุทธศาสตร์ในแต่ละท้องถิ่นของตน เป็นการต่อยอด เพิ่มเติม และขยายผลความรู้ที่ได้ให้เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการศึกษา ภาษา วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ และสังคม การศึกษาโลกทัศน์ของคนพม่าจากภาษิต จึงมีประโยชน์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนาการอ่าน การวิเคราะห์งานวรรณกรรม การศึกษาอรรถศาสตร์และอุปลักษณ์ในภาษาพม่า เป็นต้น

1.7.2. ประโยชน์เชิงพัฒนา

1.7.2.1 ด้านการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในเชิงพัฒนาความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีของประเทศ โดยหน่วยงานต่างๆที่มีบทบาท หน้าที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ทั้งในระดับท้องถิ่น เช่น จังหวัดพิษณุโลกซึ่งเป็นศูนย์กลางของสี่แยกอินโดจีน และหน่วยงานในกองทัพภาคที่ 3 จังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น ในระดับประเทศ เช่น กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ เครือข่ายมหาวิยาลัยอาเซียน กระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนระดับภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระดับประชาคมอาเซียน ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สามารถใช้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ โดยนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับการทำงานในหน่วยงานของตนเพื่อที่จะได้ “รู้จัก และเข้าใจ” คนพม่าใน “ภาพลึก” มากขึ้น อันจะนำไปสู่ความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

1.7.2.2 ด้านความสำคัญในเชิงพาณิชย์ ชุมชน และองค์กร ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติที่อยู่ในภาคเอกชน และภาครัฐ ที่มีชายแดนติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ หรือที่มีความจำเป็นต้องติดต่อกับพม่า เช่น

- กรอ. จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (ได้แก่หอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด สมาคมธนาคาร ฯลฯ)
- หอการค้าจังหวัด พาณิชย์จังหวัด ฯลฯ
- สำนักงานการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ชุมชน และองค์กร สามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้เป็นการเสริมจุดแข็งของยุทธศาสตร์การค้าของประเทศไทย อันนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการติดต่อทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับอาเซียนมากยิ่งขึ้น ประชาชนและผู้สนใจสามารถใช้บริการผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อศึกษาจากข้อมูลวิจัยออนไลน์ โดยสามารถนำผลจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาโลกทัศน์ของคนพม่าจากภาษิตประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโลกทัศน์และสำนวนภาษิตโดยทั่วๆ ไปและสำนวนภาษิตพม่า มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1. เอกสารแวดล้อมที่เกี่ยวกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับโลกทัศน์และสำนวนภาษิต

2.3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับโลกทัศน์และสำนวนภาษิตพม่า

2.1 เอกสารแวดล้อมที่เกี่ยวกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

2.1.1 เอกสารแวดล้อมที่เกี่ยวกับพม่า ผู้วิจัยได้นำข้อมูลต่างๆจากหนังสือและเอกสารเหล่านี้มาศึกษาวิเคราะห์เป็นพิเศษ เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจสาระสำคัญเกี่ยวกับพม่า มีรายละเอียด ดังนี้

หนังสือประวัติศาสตร์โบราณชื่อ **มันนันยาซะวินดอจี** (จัน (ด่อ), MA, 2551) เป็นตำราประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงอย่างมาก เนื่องจาก ในสมัยกงบอง พระเจ้าบะจีดอ ได้มีบัญชาให้บรรดานักปราชญ์ ราชบัณฑิต ร่วมกันรวบรวมข้อมูลและเรียบเรียงจารึกไว้เป็นหนังสือเล่มนี้ จึงถือกันว่าเป็นตำราประวัติศาสตร์โบราณ ที่ใช้ศึกษาเล่าเรียนมาจนถึงยุคปัจจุบัน เพราะมีเนื้อหาสาระดีมากที่สุดเล่มหนึ่งของพม่า มีความหลากหลายและชัดเจน สามารถใช้เป็นหนังสืออ้างอิงที่มีความน่าเชื่อถือ

เรื่องบันทึกการพัฒนาบ้านเมืองของสมัยรัฐบาลทหาร (รัฐบาลทหาร, 2552) หนังสือภาษาพม่าเล่มนี้ มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการพัฒนาของทั้ง 7 รัฐและ 7 มณฑลของประเทศสหภาพพม่าในช่วงที่รัฐบาลทหารปกครองบ้านเมือง ซึ่งมีรายละเอียดมากมายหลายด้าน นอกจากนี้ ยังเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พม่าตั้งแต่ยุคหินจนถึงสมัยรัฐบาลทหาร การพัฒนาประเทศให้ทันสมัยและเข้มแข็ง การสร้างแหล่งพลังน้ำ ไฟฟ้า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีของชาติพันธุ์ในสหภาพพม่า การสร้างสะพานเพื่อการคมนาคมสะดวกสบายขึ้น การติดต่อกับต่างประเทศ รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ฯลฯ

เรื่องน่าเรียนรู้ของประเทศพม่า (กระทรวงการสื่อสาร, 2542) กระทรวงการสื่อสารตีพิมพ์หนังสือเรื่องนี้ เพื่อรวบรวมเรื่องราวที่น่าสนใจเกี่ยวกับประเทศพม่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีรายละเอียดและสาระมากมายหลายลักษณะ เช่น ประวัติความเป็นมาของประเทศพม่า กองทัพพม่า การติดต่อกับต่างประเทศ พื้นที่ชายแดนและชาติพันธุ์ในพม่า ประชาคมอาเซียน เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ ตลาดการค้า การลงทุนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การศึกษา การรักษาดูแลสุขภาพ ศาสนา การต่อต้านยาเสพติด วรรณกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณีของชาติพันธุ์ต่างๆในพม่า ฯลฯ

หนังสือชื่อ ทิวทัศน์ของสมัยพุกาม ล่ะตะเมง (2542) เป็นผู้ประพันธ์ไว้ กล่าวกันว่าเป็นหนังสือพม่าที่มีคุณภาพมาก มีสาระและเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวของพม่าในสมัยพุกามอย่างละเอียด ในหนังสือนี้ระบุไว้ว่า พุกามเป็นต้นกำเนิดของประวัติศาสตร์ วรรณกรรมและวัฒนธรรมพม่า นอกจากนี้ มีการระบุว่า เมื่อถึงสมัยของพระเจ้าอะหน่อระธาหรือพระเจ้าอโนรธา ได้ทรงรวบรวม

แผ่นดินพม่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสำเร็จ ทั้งกษัตริย์และชาวเมืองพุกามมีความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาพุทธและปฏิบัติธรรมกันอย่างเคร่งครัด เมืองพุกามและชาวพม่าพัฒนารุ่งเรืองในด้านต่าง ๆ อย่างมากในสมัยพระเจ้าอะหน่อระธา ดังนั้น เมืองพุกามและชาวพม่าจึงแยกกันไม่ได้ เมื่อพูดถึงเรื่องของชาวพม่า วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมพม่าก็จะต้องมีเรื่องเกี่ยวกับเมืองพุกามด้วย เมืองพุกามจึงเป็นเมืองที่สำคัญมากที่สุดเมืองหนึ่งสำหรับชาวพม่าทุกคน

ประวัติศาสตร์พม่า ชั้นที่ 10 (กระทรวงศึกษาธิการ, 1985) เป็นหนังสือแบบเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พม่าระดับชั้นสิบที่ กระทรวงศึกษาธิการพม่าจัดพิมพ์ หนังสือนี้ มีคุณภาพดี มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พม่าอย่างละเอียดและชัดเจน เหมาะกับผู้ที่ต้องการศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ของพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงการต่อต้านรัฐบาลอังกฤษจนถึงสมัยสังคมนิยม

สไตน์เบิร์ก (Steinberg, D.I., 2010) เขียนหนังสือเรื่อง Burma/ Myanmar, what everyone needs to know – สิ่งที่ทุกคนต้องรู้เกี่ยวกับพม่า/เมียนมาร์ เพื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในช่วงที่พม่าเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ การเมืองภายใต้รัฐบาลทหาร และสังคมวัฒนธรรมของพม่า พร้อมข้อสังเกตจากสายตาชาวตะวันตก จึงมีเนื้อหาเชิงวิพากษ์วิจารณ์จากหลากหลายแง่มุม เช่น ปัญหาสิทธิมนุษยชนในพม่า บทบาทของพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อสิทธิสตรีในพม่า เป็นต้น นับเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าสนใจ

สไปโร (Spiro, M.E. , 1967) ได้กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติในสังคมวัฒนธรรมแบบพม่า เป็นงานวิจัยของผู้เชี่ยวชาญจากสหรัฐอเมริกา มีความหนาประมาณ 300 หน้า โดยนำเสนอรายละเอียดไว้อย่างน่าสนใจ ในบทที่ 3 มีเนื้อหาและคำอธิบายเกี่ยวกับนัต ตามความเชื่อของชาวพม่า โดยกล่าวถึงพลังอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านการรักษาโรค บทสุดท้ายเป็นบทสรุปและได้ตั้งข้อสังเกตในเชิงปรัชญาเกี่ยวกับความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติซึ่งมีลักษณะแบบวิญญาณนิยม และความศรัทธาในพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทของพม่า ซึ่งมีแนวปรัชญาแบบอเทวนิยม ผู้เขียนเสนอว่า แนวคิดแบบวิญญาณนิยมและพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นความเชื่อ 2 ระบบที่ขัดแย้งกัน โดยได้เสนอมุมมองจากสายตาของชาวตะวันตกพร้อมข้อมูลเชิงวิชาการที่ลึกซึ้ง

วิทย์ บัณฑิตกุล (2555) ได้รวบรวมข้อมูลที่ควรทราบเกี่ยวกับพม่าในด้านต่างๆ กล่าวถึงประวัติศาสตร์และมุมมองในด้านการบริหารประเทศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งข้อมูลทางด้านภูมิประเทศและภูมิอากาศ ทรัพยากร เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเมียนมาร์

วรลักษณ์ ผ่องสุขสวัสดิ์ (2556) ได้กล่าวถึงการเผยแผ่ของพระพุทธศาสนาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ บทความชิ้นนี้ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของศาสนาพุทธ พร้อมการอ้างอิงด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะและหลักฐานทางด้านโบราณคดี โดยมีข้อสังเกตว่า ดินแดนสุวรรณภูมิน่าจะครอบคลุมอาณาบริเวณกว้างใหญ่ ตั้งแต่พม่า ลาว ไทย กัมพูชา ไปจนถึงมาเลเซีย พร้อมข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับอิทธิพลของพุทธศาสนาทั้งนิกายเถรวาทและมหายานในกลุ่มประเทศอาเซียน

2.1.2 ข้อมูลน่ารู้เกี่ยวกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

สหภาพพม่าหรือเมียนมาร์ มีชื่อใหม่อย่างเป็นทางการว่า “สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์” (Republic of the Union of Myanmar) ในปีพุทธศักราช 2553 ภายหลังการประชุมรัฐสภาเมียนมาร์เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2554 ได้มีการเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น สาธารณรัฐแห่ง

สหภาพเมียนมาร์ เดิมชื่อ The Union of Burma ต่อเปลี่ยนเป็น The Union of Myanmar ปัจจุบันมีรูปแบบการปกครองแบบสาธารณรัฐ มีรัฐสภาซึ่งประกอบด้วยสภาประชาชน สภาชาติพันธุ์ และสภาท้องถิ่น โดยมีนายเต็ง เส่ง ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ซึ่งเป็นประมุขและหัวหน้ารัฐบาล ตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2554

เมืองหลวง

กรุงเนปยีดอ เป็นเมืองหลวงใหม่ของประเทศพม่า มีความหมายว่า "มหาราชธานี หรือ "ที่อยู่ของกษัตริย์" เป็นทั้งเมืองหลวงและศูนย์กลางการบริหารของประเทศพม่า ห่างจากย่างกุ้ง ซึ่งเป็นเมืองหลวงเก่าราว 320 กิโลเมตร ปัจจุบัน เนปยีดอเป็นเมืองใหญ่อันดับที่สามของประเทศ รองจากย่างกุ้งและมัณฑะเลย์ และเป็นหนึ่งในสิบของเมืองที่เติบโตเร็วที่สุดในโลก โดยพลเอกอาวุโสตาน ฉ่วยเป็นผู้ริเริ่มความคิดที่จะย้ายเมืองหลวงจากนครย่างกุ้งมายังสถานที่แห่งใหม่ด้วยเหตุผลเพื่อความสะดวกในการบริหารงาน เนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งของกรุงเนปยีดอนั้นตั้งอยู่กลางประเทศ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี)

สังคมประชากร

มีประชากร 60 ล้านกว่าคน แต่มีชาติพันธุ์ที่หลากหลายมากถึง 135 กลุ่ม เช่น พม่า ประมาณร้อยละ 69 ที่เหลืออีกร้อยละ 31 ได้แก่ กะฉิ่น กะเหรี่ยง มอญ จีน ไทใหญ่ ยะไข่ กะยา และฉิ่น

ศาสนา

ชาวพม่าส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2517 ได้มีประกาศอย่างเป็นทางการให้เป็นศาสนาประจำชาติ อย่างไรก็ตาม ถือว่าประชาชนยังคงมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา เอกสารที่เป็นทางการของพม่า ได้สรุปเกี่ยวกับศาสนาที่หลากหลายของประเทศพม่าไว้ว่ามีผู้นับถือศาสนาพุทธคิดเป็นร้อยละ 89.3 มีผู้นับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 5.06 และศาสนาอิสลามคิดเป็นร้อยละ 3.8 ศาสนาฮินดูคิดเป็นร้อยละ 0.5 และนอกจากนี้ ยังมีผู้นับถือนัต คิดเป็นร้อยละ 0.2 (สมัยรัฐบาลกองทัพ, 2554, หน้า 7)

ภาษา

ภาษาพม่าเป็นภาษาราชการ แต่ชาวพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรุงย่างกุ้ง ผู้ที่ได้รับการศึกษาดีมักจะสื่อสารกับชาวต่างชาติด้วยภาษาอังกฤษได้ นอกจากนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ยังคงนิยมพูดภาษาเฉพาะกลุ่มของตน ส่วนพระภิกษุในประเทศพม่ามักจะสอนธรรมะและสื่อสารกันในหมู่พระสงฆ์ด้วยภาษาบาลี รวมทั้งภาษาอังกฤษด้วย ทำให้สามารถเผยแผ่พุทธศาสนาไปยังประเทศตะวันตกได้มาก

ธงชาติเมียนมาร์

วันที่ 21 ตุลาคม 2553 ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ได้กำหนดให้ใช้ธงชาติใหม่ โดยรัฐบาลได้บัญญัติธงชาติใหม่นี้ไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช 2551 มาตรา 443

ภาพจาก วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี

ธงชาติใหม่ของสหภาพเมียนมาร์ มีรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาวเก้าฟุตและกว้างหกฟุต มีแถบสีพื้นหลังสามสี ได้แก่ สีเหลือง สีเขียวและสีแดง มีดาวห้าแฉกสีขาวขนาดใหญ่ อยู่ตรงกลางแถบสีพื้นหลังทั้งสามสี แถบสีทั้งสามมีความหมายดังต่อไปนี้

- สีเหลือง หมายถึง ความสามัคคีกลมเกลียว สติปัญญา ความรอบคอบ ความสนุกสนาน ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยของชาวเมียนมาร์
- สีเขียว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์และความยุติธรรม
- สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญและความเด็ดขาด (กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ)
- **ส่วนสีขาวของดาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ ความซื่อสัตย์ ความกรุณาและการมีพลังงานที่สมบูรณ์**

ที่ตั้งและลักษณะทางภูมิศาสตร์

ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ตั้งอยู่ตามแนวอ่าวเบงกอลและทะเลอันดามัน มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน 5 ประเทศ คือประเทศจีน อินเดีย บังคลาเทศ ไทยและลาว[2]

ประเทศพม่ามีพื้นที่ประมาณ 261,228 ตารางไมล์ หรือประมาณ 1.3 เท่าของประเทศไทย (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2555, หน้า 90)

จุดดีเด่นของประเทศ

ประเทศพม่ามีแหล่งทรัพยากรตามธรรมชาติที่มีค่ามากมาย เช่น น้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ แร่ธาตุ ไม้สัก อัญมณีที่มีคุณภาพดีและหินมีค่าต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หยก พลอย ทับทิมและไพลิน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีฝีมือแรงงานจำนวนมากและราคาค่าจ้างไม่สูง

---

[2] ภาพจากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (ภาษาอังกฤษ)

http://en.wikipedia.org/wiki/Outline_of_Burma#mediaviewer/File:Burma-CIA_WFB_Map.png

จุดที่ควรปรับปรุง

ผู้ที่เคยไปเยือนประเทศสหภาพพม่ามักวิจารณ์ว่า ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานและการคมนาคมยังไม่ทันสมัย นอกจากนี้ งบประมาณและการลงทุนทางด้านการศึกษามีน้อย ทำให้ระบบการศึกษาไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

ระบบเงินตรา

ปัจจุบัน ใช้เงินธนบัตรที่เรียกว่า จ๊าด (Kyat) เริ่มตั้งแต่ธนบัตรราคาฉบับละ 50 จ๊าด จนถึง 10,000 จ๊าด ส่วนเงินเหรียญปยา (Pia) ถูกยกเลิกไปแล้ว อัตราแลกเปลี่ยนกับไทย คือ เงิน 1 บาท มีค่าเท่ากับ 26-28 จ๊าด

ประวัติศาสตร์และการเมืองการปกครอง

ประวัติศาสตร์พม่ามีเรื่องราวที่หลากหลายและมีระยะเวลายาวนานสองพันกว่าปีมาแล้ว มีเรื่องราวเล่าขานมากมาย แต่ชนกลุ่มแรกที่สามารถสร้างบ้านเมืองเป็นปึกแผ่นและมีอารยธรรมที่เป็นเอกลักษณ์คือ ชาวมอญ ซึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนแห่งนี้ ราว 2,400 ปีก่อนพุทธกาล ได้สถาปนาอาณาจักรสุวรรณภูมิขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 2 (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2555, หน้า 88) ประวัติศาสตร์พม่าช่วงสำคัญ ได้แก่ ในช่วงระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช พระมหากษัตริย์ที่มีพระนามเลื่องลือ ได้แก่ พระเจ้าอโนรธาหรือพระเจ้าอนิรุธ (ครองราชย์ พ.ศ. 1587–1620) สามารถรวมแผ่นดินพม่าให้เป็นอันเดียวกัน และตีเมืองท่าตอนของชาวมอญได้ในพ.ศ. 1600 ทำให้อาณาจักรพุกามมีความยิ่งใหญ่และเข้มแข็ง ต่อมา พระมหากษัตริย์บุเรงนอง (ครองราชย์ พ.ศ. 2094–2124) ทรงทำให้สมัยตองอูหรือสมัยหงสาวดีมีความยิ่งใหญ่และรุ่งเรืองมากและสามารถครอบครองอาณาจักรต่างๆ โดยรอบได้ และพระเจ้าอะเลามินตะญาหรืออลองพญา (ครองราชย์ พ.ศ. 2295– 2303 หรือ 2304) ได้สร้างอาณาจักรให้เข้มแข็งและสถาปนาให้ย่างกุ้งเป็นเมืองหลวง

ความเสื่อมของระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในรัชสมัยของพระเจ้าสีป้อหรือธีบอ (ครองราชย์ พ.ศ. 2421-2428) ซึ่งเป็นพระราชโอรสของพระเจ้ามินดง (ครองราชย์ พ.ศ. 2396-2421) พระเจ้ามินดงทรงพยายามพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าเพื่อต่อต้านการรุกรานของประเทศอังกฤษ แต่เมื่อพระเจ้าธีบอขึ้นครองราชสมบัติ กลับไม่สามารถสานต่อพระราชประสงค์ของสมเด็จพระบรมชนกนาถได้ พระองค์จึงทรงยกเลิกสนธิสัญญากับอังกฤษและประกาศสงครามกันอีกครั้ง กองทัพอังกฤษได้เข้ามารุกรานประเทศพม่าตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2367 เรียกว่าสงครามกับอังกฤษครั้งที่ 1 (ระหว่างปีพุทธศักราช 2367-2369) และบังคับให้พม่าทำสัญญายันดาโบ พร้อมทั้งยึดดินแดนไปบางส่วน เมื่อพม่ายกเลิกสัญญานี้ จึงนำไปสู่ การทำสงครามกับอังกฤษครั้งที่ 2 ดังนั้น จึงถือว่าในรัชสมัยของพระเจ้าธีบอเป็นการทำสงครามกับอังกฤษครั้งที่ 3 จนนำประเทศไปสู่ความพ่ายแพ้เมื่อ พ.ศ. 2426 พระเจ้าธีบอจึงทรงเป็นกษัตริย์พระองค์สุดท้ายของประเทศพม่า และประเทศตกเป็นอาณานิคมของรัฐบาลอังกฤษตั้งแต่พ.ศ. 2429

แม้ว่าในช่วงที่อังกฤษปกครองพม่าอยู่นั้น ดูเหมือนว่าพม่ามีการพัฒนาเศรษฐกิจมากมายหลายด้าน แต่ในความเป็นจริง ชาวพม่าและชาติพันธุ์ต่างๆ ต่างเชื่อว่าตนไม่ได้ผลประโยชน์มากนักแต่อังกฤษ จีน และอินเดียได้ตักตวงทรัพยากรและผลประโยชน์ไปเป็นอันมาก เพราะประเทศเหล่านี้มีโอกาสทำธุรกิจขนาดใหญ่ในดินแดนพม่า ในขณะที่ชาวพม่าและชาติพันธุ์ได้โอกาสแบบนี้น้อยมาก

ชาวพม่าต่างรู้สึกว่า อังกฤษใช้กลวิธีการปกครองแบบแบ่งแยก คือ แบ่งเขตระหว่างพื้นที่ราบและพื้นที่ราบสูง ชาวพม่าส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในที่ราบแต่กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ในที่ราบสูง เช่น กะฉิ่น คะยา ฉิ่น และไทใหญ่ นโยบายของรัฐบาลอังกฤษส่งผลให้ชาวพม่าและกลุ่มชาติพันธุ์แตกความสามัคคี จนในที่สุด นายพลอองซานและผู้นำชาติพันธุ์ ได้ลงนามในหนังสือสัญญาปิ่นลง (สัญญานี้ตั้งตามชื่อเมืองปิ่นลง ที่อยู่ในรัฐฉาน) เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2490 เพื่อฟื้นฟูความสามัคคี ร่วมกันสร้างชาติและเพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

การประกาศเอกราชจากอังกฤษ เริ่มขึ้นเมื่อชาวพม่าและกลุ่มชาติพันธุ์หมดความอดทนต่อการกดขี่ของฝ่ายอังกฤษ ดังนั้น จึงใช้อาวุธต่อต้าน แต่ถูกรัฐบาลอังกฤษทำการปราบปรามอย่างรุนแรง ซึ่งการต่อต้านรัฐบาลอังกฤษไม่ประสบความสำเร็จ ชาวพม่าต้องยอมแพ้เนื่องจากฝ่ายอังกฤษมีอาวุธที่ทันสมัยมากกว่า ดังนั้น พม่าจึงพยายามติดต่อกับชาวญี่ปุ่นเพื่อทำการปฏิวัติและต่อต้านอังกฤษ เมื่อพม่าและญี่ปุ่นรวมตัวกันสู้รบกับอังกฤษ ในที่สุดอังกฤษก็ต้องยอมถอยออกจากพม่า อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นก็ไม่ได้ให้อิสรภาพแก่พม่าอย่างแท้จริงและยังคงปกครองพม่าต่อไป ในวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2488 พม่าทำการปฏิวัติต่อต้านญี่ปุ่น จนกระทั่งวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2491 พม่าก็ได้รับอิสรภาพมาจนถึงปัจจุบัน

ประเทศพม่าเข้าสู่เวทีโลก โดยการเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติในวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2501 หลังจากที่นายกรัฐมนตรีอูนุถอนตัวจากตำแหน่งและมอบอำนาจให้พลเอกเนวิน เนื่องจากขณะนั้นการเมืองของพม่ามีความสับสนและสภาพบ้านเมืองวุ่นวาย เมื่อพ.ศ. 2501–2503 รัฐบาลของพลเอกเนวิน ปกครองประเทศ ต่อมา รัฐบาลพลเอกเนวินจัดให้มีการเลือกตั้งรัฐสภาที่มีอิสระและมีความยุติธรรม ในการเลือกตั้งครั้งนั้น ฝ่ายนายอูนุได้รับชัยชนะอีกครั้ง และเปลี่ยนชื่อรัฐบาลว่า “รัฐบาลสหภาพ” แล้วปกครองบ้านเมืองอีกครั้ง แต่ในขณะนั้น การเมืองของพม่าไม่มีความสงบ รัฐบาลของนายอูนุไม่สามารถควบคุมสภาพเสื่อมสลายของประเทศพม่าได้ ดังนั้นกองทัพพม่าของพลเอกเนวินจึงยึดอำนาจจากนายอูนุ แล้วพลเอกเนวินก็ปกครองบ้านเมืองแทนต่อไป

ในปีพุทธศักราช 2505 พลเอกเนวินตั้งสภาคณะปฏิวัติปกครองประเทศพม่า ตามแนวทางของพรรคสังคมนิยม และบริหารบ้านเมืองโดยใช้ระบบรัฐบาลเป็นศูนย์กลางในการปกครอง รัฐบาลพลเอกเนวินใช้นโยบายการสื่อสารกับต่างประเทศที่มีอิสระและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ในสมัยพลเอกเนวินนี้ ได้มีความพยายามพัฒนาด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ยกย่องให้ชาวนาและกรรมกรซึ่งเป็นชนชั้นสามัญให้มีความสำคัญที่สุด มีการยึดทรัพย์เอกชนเพื่อเป็นสาธารณะสมบัติ

พลเอกเนวินพยายามใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมในการบริหารประเทศ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เศรษฐกิจของพม่าจึงไม่มีการพัฒนา ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนยังยากจนและตกต่ำ จากนั้น รัฐบาลของพลเอกเนวินจึงพยายามใช้ระบบการปกครองที่มีรัฐบาลเป็นศูนย์กลางปกครองประชาชนโดยตรง กล่าวคือ เป็นระบอบเผด็จการ ทำให้บรรยากาศทางการเมืองตึงเครียด ในปีพุทธศักราช 2531 หรือ ค.ศ. 1988 ชาวพม่าจำนวนมากจึงออกมาประท้วงและเดินขบวนตามท้องถนนเพื่อแสดงพลังในการต่อต้านรัฐบาลของพลเอกเนวิน ชาวพม่าเรียกร้องให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กองทัพพม่าของพลเอกส่อหม่องจึงยึดอำนาจจากรัฐบาลของพลเอกเนวินแล้วได้ปกครองประเทศในช่วงพ.ศ. 2531-2553 อาจกล่าวโดยสรุปรวมว่า ประเทศสหภาพเมียนมาร์มีรูปแบบการปกครองโดยรัฐบาลทหารภายใต้สภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ (SPDC)

เมื่อเทียบกับประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียนด้วยกัน พม่าเป็นประเทศเดียวในอาเซียนที่รัฐบาลใช้อำนาจการปกครองแบบเบ็ดเสร็จค่อนข้างยาวนาน การปกครองของพม่าจึงอยู่ในฐานอำนาจของคนเพียงไม่กี่คนในลักษณะผู้นำร่วม (collective leadership) (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2548, หน้า 34) นอกจากนี้ การที่ประเทศสหภาพเมียนมาร์มีประชาชนต่างชาติพันธุ์กระจายอยู่ทั่วประเทศจำนวนมากและบางกลุ่มมีแนวคิดขัดแย้งในรูปแบบการปกครองของรัฐบาล ทำให้รัฐบาลใช้กำลังปราบปรามในลักษณะรุนแรงที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน (กระบวนทรรศน์: บทบาทของอาเซียนต่อประเด็นปัญหาพม่า, ม.ป.ป.) แม้จะได้รับการคัดค้านจากประเทศต่างๆโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือประเทศในซีกโลกตะวันตก แต่รัฐบาลพม่าก็ยืนหยัดในแนวคิดและวิธีการปกครองของตนและใช้มาตรการตอบโต้ด้วยการปิดประเทศ ทำให้ภาพลักษณ์ของพม่าไม่เป็นที่ยอมรับในเวทีโลกนัก (พรพิมล ตรีโชติ, 2548, หน้า 209)

ประเทศในซีกโลกตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาจึงคว่ำบาตรประเทศสหภาพเมียนมาร์และพยายามกดดันอาเซียนให้คว่ำบาตรพม่าด้วย แต่อาเซียนก็ไม่สามารถตอบสนองได้มากนักเนื่องจากอาเซียนยึดถือนโยบายไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวแทรกแซงเรื่องภายในของประเทศสมาชิก ประกอบกับกฎบัตรอาเซียนที่ไม่มีมาตรการของการขับประเทศสมาชิกออกจากการเป็นสมาชิกอาเซียน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเราไม่สามารถปฏิเสธประเทศสหภาพเมียนมาร์ได้

หลังการเลือกตั้งในปีพุทธศักราช 2553 รัฐบาลของประธานาธิบดีอูเต็ง เส่งได้พยายามปรับปรุงประเทศ ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง สังคม การศึกษา เศรษฐกิจ ฯลฯ ถ้าประเทศใดต้องการให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้า ประเทศนั้นก็ต้องมีความสงบ หากภายในประเทศไม่มีความสงบสุขทางการเมือง เศรษฐกิจก็จะไม่มีความเจริญก้าวหน้าด้วยเช่นกัน ตามประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองของประเทศพม่านั้น มีความสับสนและปัญหาอยู่มากมาย โดยเฉพาะในประเทศพม่ามีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม และบางกลุ่มต้องการแยกตัวออกจากประเทศพม่า เนื่องจากต้องการสร้างประเทศของตนเองและต้องการปกครองตนเอง ปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดความแตกแยกขึ้นภายในประเทศ ผู้นำบางคนของกลุ่มชาติพันธุ์และรัฐบาลพม่ามีปัญหาที่ความคิดเห็นไม่ตรงกัน กลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มจึงจับอาวุธขึ้นต่อสู้กับรัฐบาลพม่า เช่น กะฉิ่นและไทใหญ่ รัฐบาลจึงมีนโยบายหาข้อตกลงร่วมกันกับผู้นำชาติพันธุ์ต่าง ๆ และมีการปล่อยนักโทษทางการเมือง เพื่อสร้างความกลมเกลียวสมานฉันท์ ลดแรงกดดันด้านสิทธิมนุษยชนและเพื่อให้ทุกคนในประเทศอยู่ร่วมกันอย่างมีเอกภาพและมีความสงบสุข

ปัจจุบัน ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าแบ่งการปกครองออกเป็น 7 รัฐ ได้แก่ รัฐกะฉิ่น รัฐคะยา รัฐกะเหรี่ยง รัฐฉิ่น รัฐมอญ รัฐยะไข่ รัฐฉาน และมี 7 มณฑล กล่าวคือ มณฑลสะกาย มณฑลตะนาวศรี มณฑลพะโค มณฑลมะกวย มณฑลมัณฑะเลย์ มณฑลย่างกุ้ง และมณฑลอิรวดี ระบอบการปกครอง เป็นแบบสาธารณรัฐ มีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ ภายใต้แนวทางของระบอบประชาธิปไตย ในปีพุทธศักราช 2558 ชาวพม่าจะมีโอกาสใช้สิทธิในการเลือกตั้งผู้นำประเทศอีกครั้งหนึ่ง และมีแนวโน้มว่าจะมีความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ขึ้น

เศรษฐกิจ

แม้ว่าสหรัฐอเมริกาได้ประกาศคว่ำบาตรพม่า ตั้งแต่ปีพุทธศักราช2546 โดยการห้ามบริษัทอเมริกันลงทุนในพม่า และห้ามนำเข้าสินค้าพม่า รวมทั้งห้ามบุคคลในรัฐบาลทหารพม่าเดินทางเข้า

ประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ ยังพยายามชักจูงให้นานาชาติต่อต้านพม่า แต่เหตุผลประการหนึ่งที่ไทยและอาเซียนไม่อาจปฏิเสธพม่าได้ก็คือไทยเป็นคู่ค้าที่สำคัญของพม่า กล่าวคือ ร้อยละ 20 ของการผลิตกระแสไฟฟ้าสำหรับใช้ภายในประเทศไทยเป็นผลมาจากการนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากประเทศสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งมีมูลค่าสูง (อ่านรายละเอียดได้จาก กระบวนทรรศน์: บทบาทของอาเซียนต่อประเด็นปัญหาพม่า, ม.ป.ป.) และประเทศไทยก็ส่งสินค้าออกไปยังประเทศสหภาพพม่าคิดเป็นมูลค่า 437.9 ล้านเหรียญสหรัฐฯ (สุจินดา เจียมศรีพงษ์, 2549, หน้า 18) รวมทั้งประเทศในอาเซียนยังเข้าไปลงทุนในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ถึง 151 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 52.12

หลังจากพ.ศ. 2531 รัฐบาลพม่าเปลี่ยนมาใช้นโยบายใหม่ในด้านเศรษฐกิจเพื่อต้องการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศและขยายสัมพันธภาพกับต่างประเทศ เมื่อปีพุทธศักราช 2540 ประเทศพม่าเข้าเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียนลำดับที่ 9 ตั้งแต่นั้นมาประเทศพม่าได้ร่วมมือกับอาเซียนตลอดมา เช่น การเมือง เศรษฐกิจ ฯลฯ

ในสมัยของรัฐบาลของประธานาธิบดีอูเต็ง เส่ง ประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียนมีแนวโน้มที่จะเข้าไปลงทุนในประเทศพม่าเพิ่มขึ้นทุกปี เพราะว่าในประเทศพม่า มีแรงงานราคาถูกและมีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ปัจจุบันประเทศสหภาพพม่าได้ร่วมมือกับอาเซียนในด้านต่าง ๆ เช่น ความร่วมมือในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เกษตรกรรม สังคมสหกรณ์ เทคนิคอุตสาหกรรม ทางด้านสุขภาพ สภาวะธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การศึกษา โรงแรมและการท่องเที่ยว สมาคมด้านวิศวกรรม สมาคมนักแสดง และองค์กร หรือสมาคมที่ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล เป็นต้น ในไม่ช้า คาดว่าจะได้มีโอกาสส่งออกผลิตภัณฑ์พม่าในรูปแบบที่หลากหลายไปยังตลาดของประเทศต่างๆในประชาคมอาเซียนและในระดับนานาชาติ กล่าวกันว่า หลังการเลือกตั้งในปีพุทธศักราช 2553 เศรษฐกิจของพม่าจะเติบโตอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด เพราะทันทีที่พม่าเปิดประเทศและมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ประเทศสหรัฐอเมริกาก็เริ่มผ่อนคลายมาตรการการคว่ำบาตร นานาชาติก็เริ่มมีแผนเข้าไปลงทุนในพม่ามากขึ้น

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโลกทัศน์และสำนวนภาษิต

การศึกษาโลกทัศน์ของคนพม่าจากภาษิตนี้ใช้เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับโลกทัศน์และภาษิตและกำหนดเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับโลกทัศน์และภาษิต

2.2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับโลกทัศน์

การศึกษาเกี่ยวกับโลกทัศน์หรือชีวทัศน์ เป็นเรื่องที่สนใจกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักวิชาการซีกโลกตะวันตก ตัวอย่างที่เห็นได้ง่าย คือ มีการบัญญัติศัพท์คำว่า "โลกทัศน์" ในหลากหลายภาษา เช่น ภาษาอังกฤษใช้คำว่า "Worldview" ภาษาเยอรมันใช้คำว่า "Weltanschauung" (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2542, หน้า 6) ส่วนภาษาฝรั่งเศสใช้คำว่า "Vision du monde" (ขจิตรา ภังคานนท์, 2532, หน้า 104) ทั้งนี้ มีนักวิชาการชาวตะวันตกหลายท่านได้ให้ความหมายของโลกทัศน์ไว้ เช่น เรดฟิลด์ (Redfield) ได้ให้ความหมายของ "โลกทัศน์" ว่า คือภาพที่บุคคลในสังคมมองเห็นตัวเขาเองและความสัมพันธ์ระหว่างตัวของเขากับสภาพรอบตัว (อมรา พงศาพิชญ์, 2541, หน้า 19) ซึ่งมีสาระเช่นเดียวกันกับความเห็นของ เมนเดลสัน (Mendelson, 1968, p.576) ความว่า "โลกทัศน์เป็นทัศนะ

ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีต่อสรรพสิ่งรอบ ๆ ตัวของเขา" สำหรับนักวิชาการไทย ได้มีผู้ศึกษาและอธิบายคำว่า "โลกทัศน์" ไว้ในทำนองเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

วิทย์ วิศทเวทย์ (2539, หน้า 176) ได้เสนอแนวทางในการศึกษาโลกทัศน์อย่างเป็นระบบทั้งในด้านอภิปรัชญา ญาณวิทยาและจริยศาสตร์ พร้อมตัวอย่างประกอบอย่างชัดเจน โดยได้ให้ความสำคัญของโลกทัศน์ว่า คนทุกคนย่อมมีโลกทัศน์เป็นเครื่องกำหนดทิศทางของชีวิตและสังคม

สุภาพร คงศิริรัตน์ (2553, หน้า 13) กล่าวถึงโลกทัศน์ว่า หมายถึง ทัศนะในการมองโลกและสังคมของบุคคล เป็นภาพของโลกหรือสังคมที่บุคคลรับรู้โดยผ่านกระบวนการและระบบวิธีคิดในการประเมินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีพื้นฐานอันหล่อหลอมจากวัฒนธรรมแวดล้อมในสังคมและประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ ตั้งแต่เกิดจนเติบโตอันได้แก่ทัศนะ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมทั้งของบุคคลและของสังคมนั้นๆ โลกทัศน์จึงเป็นตัวกำหนดทิศทางชีวิตของแต่ละคน อีกทั้งเป็นตัวกำหนดทิศทางสังคมของมนุษย์ด้วย

2.2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับสำนวนภาษิต

รูธ เบ็นเนดิก (Ruth Benedict, 1964 อ้างอิงใน อมรา พงศาพิชญ์, 2541, หน้า 89) ที่เป็นคนแรกๆที่ได้ศึกษาระบบคิดของคนไทย โดยดูจากโลกทัศน์ค่านิยม โดยศึกษาเรื่องบุคลิกนิสัย ค่านิยมโลกทัศน์ของคนไทยในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยใช้วิธีสัมภาษณ์คนไทยที่ใช้ชีวิตอยู่ในสหรัฐอเมริกาและได้ผลสรุปที่ไม่น่าพอใจนัก นอกจากนี้ เอมบรี (1950 อ้างอิงใน อมรา พงศาพิชญ์, 2541, หน้า 89) ได้เปรียบเทียบคนไทยกับคนญี่ปุ่นและเป็นผู้ที่กล่าวว่า "สังคมไทยมีโครงสร้างหลวม เพราะคนไทยรักสนุก และไม่มีวินัย" เขาใช้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรมแล้วสรุปเป็นโครงสร้างสังคม จึงเชื่อว่าเป็นผลงานที่ไม่น่าเชื่อถือ และได้รับการโต้แย้งอย่างมากเนื่องจากไม่ได้ศึกษาวิเคราะห์อย่างมีระบบ ด้วยกลวิธีที่ชัดเจน แต่เป็นการสรุปความเห็นส่วนตัวมากว่า

โสภนา ศรีจำปา (2544) ศึกษาโลกทัศน์ของชาวเวียดนามจากสุภาษิต และเสนอผลสรุปว่าโลกทัศน์ของชาวเวียดนามมีพื้นฐานจากสถาบันครอบครัวและหมู่บ้านเนื่องจากเป็นสถาบันเบื้องต้นของสังคม ส่วนโลกทัศน์ในการดำรงชีวิตนั้นพบว่า ให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์และความพากเพียรต่อการประกอบอาชีพ และต้องรู้จักประมาณตน ส่วนโลกทัศน์ต่อธรรมชาตินั้น สะท้อนว่า ธรรมชาติมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มนุษย์จึงต้องเฝ้าสังเกตและปรับตัวให้สอดคล้องกับวิถีของธรรมชาติ นอกจากนี้ ชาวเวียดนามยังให้ความสำคัญกับอาชีพการเกษตร จึงมีสำนวนภาษิตที่สะท้อนเกี่ยวกับการผันแปรของสภาพดินฟ้าอากาศอยู่มาก ในส่วนที่เกี่ยวกับศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาตินั้น มีการรวบรวมไว้บ้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

อุบล เทศทอง (2548) ศึกษาเรื่อง ภาษิตเขมร : วิถีชีวิตและโลกทัศน์ของชาวเขมร ศึกษาด้านต่างๆ รวมทั้งโครงสร้างไวยากรณ์ โดยสรุปในส่วนของที่มาและเนื้อหาของสำนวนภาษิตเขมรว่า มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งของและสิ่งต่างๆรอบตัวในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถสะท้อนโลกทัศน์ในด้านต่างๆ ตัวอย่างเช่น

- โลกทัศน์ที่มีต่อมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคลสะท้อนว่า จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ของมนุษย์เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ

- โลกทัศน์ที่มีต่อมนุษย์ในฐานะสมาชิกของสังคม สะท้อนผ่านความสัมพันธ์กับผู้อื่นในลักษณะและฐานะต่างๆ โดยมีความเชื่อว่า ฐานะและสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกัน เป็นผล

สืบเนื่องจากการกระทำในภพชาติก่อน ทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ดังนั้น ควรวางตนและกระทำหน้าที่ให้เหมาะสมกับฐานะและสถานภาพของตัวเองและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศหญิงและชาย สะท้อนว่า ผู้ชายควรมีความรู้ ควรบวชเรียน มีความสุขุมรอบคอบไม่ประมาท ส่วนผู้หญิงควรมีความสามารถในการบ้านการเรือน และดูแลทรัพย์สมบัติของครัวเรือน นอกจากนี้ ยังสะท้อนด้วยว่าผู้หญิงมีบทบาทสำคัญและได้รับการยกย่องอย่างมากในทั้งในระดับครอบครัวและสังคม

- โลกทัศน์ต่อธรรมชาติ สะท้อนว่า มนุษย์ควรปรับตัวให้สอดคล้องกับวิถีของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- โลกทัศน์ต่อศาสนาและความเชื่อต่างๆ สะท้อนว่า ศาสนาและความเชื่อ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากในการดำเนินชีวิตของคนเขมร

2.3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับโลกทัศน์และสำนวนภาษิตพม่า

เอกสารและงานวิจัยที่เป็นเอกสารที่เกี่ยวกับโลกทัศน์รวมทั้งสำนวนภาษิตพม่า มีรายละเอียดดังนี้

คำพังเพยพม่า (2539) กรมการศึกษาพม่า กระทรวงศึกษาธิการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ โดยระบุว่า ชาวพม่าใช้สำนวนภาษิต หรือคำพังเพย มาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน เพื่อยืนยันว่าคำพูดที่ตัวเองพูดไปนั้นเป็นความจริงและถูกต้อง

นอกจากนี้ ในปี 2553 กรมการศึกษา ยังได้ตีพิมพ์ **ภาษิตพม่า** (ครั้งที่ 5) เพื่อรวบรวมภาษิตพม่าไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา เนื่องจากชาวพม่านิยมแทรกภาษิตในขณะที่พูดคุยกัน เพื่อทำให้คนฟังเข้าใจง่ายขึ้นและเข้าถึงความหมายที่ตั้งใจไว้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อสั่งสอนเด็ก ๆ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ครูบาอาจารย์และผู้ใหญ่ มักใช้ภาษิตเป็นประจำ หนังสือเล่มนี้จึงมีเนื้อหาสำนวนภาษิตที่หลากหลายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน วรรณกรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ภาษิตเกี่ยวกับธรรมะ ประวัติศาสตร์ สังคม นิสัยของมนุษย์ คุณธรรม ความพยายามและความกล้าหาญ ฯลฯ

ปิงญาจอ (2552) นักเขียนที่มีชื่อเสียงท่านนี้ ได้ระบุไว้ในหนังสือ **ภาษิตพม่าและคำพังเพยพม่า** ว่าเมื่อพูดคุยกันในสังคมพม่า คนพม่ามักใช้ภาษิตหรือพังเพยแทรกเข้าไปในการสนทนา เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายของถ้อยคำที่ตนเองพูดชัดเจนยิ่งขึ้น หนังสือเล่มนี้ จึงเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาษิตและคำพังเพยจำนวนมากมายพร้อมรายละเอียดที่น่าสนใจ

ล่ะตะเมง (2543) ได้เขียนหนังสือเล่มนี้ ด้วยสองภาษา คือ ภาษาพม่าและภาษาอังกฤษ ในหนังสือนี้เขียนไว้ว่า ภาษิตเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับการสื่อสารในชีวิตประจำวันสำหรับชาวพม่า เพราะเมื่อพูดคุย ชาวพม่าชอบใช้ภาษิต ดังนั้น ชาวพม่าทั้งเด็กและผู้ใหญ่ จึงใช้ภาษิตเพื่อแสดงความหมายที่ถูกต้อง ชัดเจน ภาษิตทำให้การพูดคุยมีชีวิตชีวามากขึ้นและคนฟังสามารถเข้าใจความหมายของถ้อยคำอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การแปลภาษิตพม่าให้เป็นภาษาอังกฤษนั้น ทำให้ชาวพม่าที่ต้องการศึกษาภาษาอังกฤษ เกิดความชำนาญในการอ่านภาษาต่างประเทศและเพื่อให้ชาวต่างชาติสามารถอ่านหนังสือนี้ได้ เป็นการส่งเสริมให้ชาวต่างชาติเข้าใจสังคม วัฒนธรรม ประเพณี

นิสัย ศาสนา จิตใจและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวพม่ามากขึ้น ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงมีคุณค่ามากและมีประโยชน์ทั้งชาวพม่าและชาวต่างชาติ

ดอนุจี (2543) ได้รับการยกย่องว่าเป็นนักเขียนชาวพม่าที่มีชื่อเสียง ได้เรียบเรียงหนังสือเรื่อง **เรียงความเกี่ยวกับสุภาษิตพม่านี้ไว้** ด้วยการนำภาษิตพม่าที่มีความหมายคล้ายกันมารวมกันแล้ว เป็นความเรียงที่อธิบายความหมายไว้อย่างชัดเจน เช่น ภาษิตการสั่งสอน ภาษิตเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง เป็นต้น

ความคิดเห็นที่ได้รับมาจากสุภาษิตพม่าและคำกล่าว (2543) ของ ซอชิด (แล ดะวิน ตา) เป็นหนังสือรวมสุภาษิตพม่าที่ มีคุณภาพดีมาก มีการกล่าวถึงสำนวนภาษิตเชิงคำสอนในด้านต่างๆ เช่น เวลามีคุณค่า ใช้เวลาว่างให้มีประโยชน์ เวลาและน้ำขึ้น น้ำลงไม่รอคน จะต้องทำตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ ปู่ย่าตายายครูบาอาจารย์และผู้ใหญ่ จะต้องมีความกล้าหาญ ความพยายามและความซื่อสัตย์ จะต้องเรียนหนังสือตั้งแต่เด็ก จะต้องเป็นคนที่มีคุณธรรม เป็นต้น

ในภาคภาษาไทย งานวิจัยชิ้นสำคัญเรื่อง **มองสังคมและวัฒนธรรมพม่าผ่านภาษิตโบราณ** ของอุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553) ซึ่งได้รวบรวมภาษิตโบราณไว้จำนวนมาก ประมาณ 540 สำนวน นับเป็นงานวิจัยที่มีความสมบูรณ์ เริ่มด้วยความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ ในบทต่อมาเป็นคำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะภาษาพม่าและสัทอักษรที่ใช้ในงานวิจัย รวมทั้งลักษณะสำคัญของโครงสร้างภาษิตพม่า ส่วนด้านเนื้อหาที่เกี่ยวกับภาษิตโดยตรงนั้น มีการนำเสนอสำนวนภาษิตพม่าที่สะท้อนสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมไว้อย่างชัดเจน มีการแบ่งหมวดหมู่ไว้ ได้แก่ วิถีชีวิต ลักษณะสังคมระดับครอบครัว ความเชื่อ ข้อประพฤติปฏิบัติ ความรู้และภูมิปัญญา สถานที่และบุคคลสำคัญ รวมทั้งมุมมองของคนพม่าในด้านต่างๆ

เมย์เมียะ ข่าย และเรณู เหมือนฉาย (2543) ได้รวบรวมภาษิตพม่า โดยจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ต่างๆ ได้แก่ หมวดแนวทางการใช้ชีวิตและการประพฤติปฏิบัติตน หมวดหญิงชาย หมวดจิตใจ หมวดความรัก หมวดเวลา หมวดเงินทอง หมวดศาสนา หมวดกฎหมาย หมวดปัญญาความรู้ และหมวดธรรมชาติ

ส่วนการศึกษาสำนวนภาษิตพม่าในลักษณะของการเปรียบเทียบกับภาษิตสำนวนไทย มีผู้ศึกษาไว้บางส่วนแล้ว กล่าวคือ อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2538) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทยจำนวน 30 สำนวน โดยเปรียบเทียบด้านการใช้คำและความหมายไว้ด้วย

บทที่ 3
โลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์

โลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์ที่สะท้อนจากสำนวนภาษิตพม่าในงานวิจัยนี้แยกศึกษารายละเอียดตามโลกทัศน์ ในแง่มุมต่างๆ ดังนี้

3.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลตามสภาพของเพศ
3.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลตามสภาพของวัย
3.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกและความนึกคิด
3.4 โลกทัศน์เกี่ยวกับเกียรติยศ ชื่อเสียง และศักดิ์ศรี
3.5 โลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม
3.6 โลกทัศน์เกี่ยวกับชาติพันธุ์และอาชีพ
3.7 โลกทัศน์เกี่ยวกับเศรษฐกิจ
3.8 โลกทัศน์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต
3.9 โลกทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา ความรู้และสติปัญญา

3.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลตามสภาพของเพศ

โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลตามสภาพของเพศ หมายถึง โลกทัศน์ที่บุคคลต้องการให้บุรุษสตรีวางตัวอย่างไร โดยเนื้อหาของสำนวนภาษิตจะบอกถึงลักษณะ บทบาท หน้าที่ที่สมควรประพฤติปฏิบัติและไม่สมควรประพฤติปฏิบัติสำหรับบุรุษและสตรี เป็นต้น จากการศึกษาสำนวนภาษิตพม่า พบว่ามักจะสะท้อนโลกทัศน์เชิงเปรียบเทียบระหว่างเพศชายกับเพศหญิง กล่าวคือ มีการกล่าวถึงผู้ชายและผู้หญิงในสำนวนภาษิตข้อความเดียวกัน ตัวอย่างเช่น (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 234)

ယောကျ်ားတို့ဘုန်း လက်ရုံး မိန်းမတို့ဘုန်း ဆံထုံး။

อำนาจบารมีของผู้ชายอยู่ที่ต้นแขน ของผู้หญิงอยู่ที่มวยผม

ชาวพม่าถือว่าพลังอำนาจของบุรุษอยู่ที่ต้นแขน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่แขนข้างขวา เนื่องจากเป็นมือที่จับดาบ เขียนหนังสือ และทำงานตามถนัด เป็นต้น แต่ผู้หญิงพม่าในอุดมคติ ควรมีผมยาว ดำสลวยและเกล้ามวยผมอย่างสวยงาม สำนวนภาษิตนี้ จึงสะท้อนคตินิยมของชาวพม่าว่าผู้ชายต้องเก่งผู้หญิงต้องสวย ซึ่งสอดคล้องกับโลกทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงที่ปรากฏในสำนวนว่า ความสวยจะเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์สำหรับผู้หญิง ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 327)

ကထွိရုပံ ဓနံ။

นารีมีรูปเป็นทรัพย์

นอกจาก ความงามแล้ว สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนทัศนะของคนพม่าว่า ผู้หญิงในอุดมคติ ควรมีกิริยามารยาทที่งดงาม ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 193)

ဗိုင်းကောင်းကျောက်ဖိ။

ผู้หญิงที่ดีมีนิสัยเรียบร้อย

ในด้านความสามารถนั้น สำนวนภาษิตสะท้อนว่า ผู้ชายควรศึกษาเล่าเรียน ส่วนผู้หญิงต้องรู้งานฝีมือด้านการทอ ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 234)

ယောကျ်ားစာမတတ်လျှင် အကန်း မိန်းမရက်ကန်းမတတ်လျှင် အကျိုး။

ชายที่ไม่รู้หนังสือเหมือนคนตาบอด หญิงที่ไม่รู้วิธีการทอผ้าเหมือนคนพิการ

หมายความว่า ชายและหญิงมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกัน ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้ชายอ่านออกเขียนได้ กล่าวคือมีการศึกษาดี มีความรู้ ส่วนผู้หญิงให้ฝึกฝนด้านฝีมือแรงงาน เช่นการทอผ้า หรือทำงานในครอบครัว เป็นต้น ตัวอย่างสำนวนภาษิตที่สอดคล้องกัน ได้แก่ บทบาทที่สำคัญของผู้ชายในฐานะที่เป็นนักรบ ต้องเตรียมอาวุธไว้ต่อสู้กับศัตรู เพื่อปกป้องบ้านเมือง ในขณะที่ผู้หญิงมีหน้าที่แตกต่างออกไป คือ คลอดบุตรและเลี้ยงลูก หมายความ ต่างคนต่างมีหน้าที่ที่เหมาะสมตามเพศของตน (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 189)

ယောကျ်ား ဓားသွေး မိန်းမ သားမွေး

ผู้ชายลับดาบ ผู้หญิงคลอดลูก

ယောကျ်ားဖောင်စီး မိန်းမမီးနေ

ในขณะที่ผัวกำลังนั่งแพ เมียอยู่ไฟ

หมายความว่า หน้าที่ของผู้ชายคือการเป็นนักรบ ปกป้องประเทศชาติ หรือออกไปทำงานนอกบ้าน ส่วนหน้าที่ของผู้หญิงคือการเป็นแม่ ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูกซึ่งเป็นพลเมืองของรัฐ นอกจากนี้ ในเชิงกายภาพ การมีลูกจะทำให้ผู้หญิงบางคนงดงามขึ้นด้วย ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 155)

တစ်သားမွေး တစ်သွေးလှ။

ผู้หญิงคลอดลูกหนึ่งคน มักมีเลือดฝาดสวย

นอกจากนี้ สำนวนภาษิตยังสะท้อนว่า ผู้ชายมีพลังอำนาจ หรือความสามารถมากกว่าผู้หญิง ดังความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 97)

ကြက်ဖတွန်မှ မိုးလင်းသည်။

ถ้าไก่ตัวผู้ขัน ฟ้าสว่าง

หมายความว่า ผู้ชายย่อมแสดงความสามารถและประสบความสำเร็จได้มากกว่าผู้หญิง

จากการสัมภาษณ์ พบว่ามีสำนวน ที่กล่าวไว้ด้วยว่า ไก่ตัวเมียขัน ฟ้าไม่สว่าง หมายถึงผู้หญิงไม่มีศักยภาพ หรือความสามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ มีความหมายแฝงว่า ผู้หญิงด้อยกว่าผู้ชายและต้องพึ่งพาเพศชาย

สำนวนภาษิตพม่ายังแสดงให้เห็นว่า ความเพียรพยายามเป็นคุณสมบัติประจำตัวของเพศชายที่ติดตัวไปตลอดชีวิต ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 235)

ယောကျ်ားတို့လုံ့လ သေခါမှလျှော့။

ความเพียรพยายามของผู้ชายอยู่กับเขาตลอดไปจนตาย

นอกจากนี้ คนพม่ายังถือว่าผู้ชายที่มีความสามารถย่อมทำงานที่สูงส่งได้ โดยมีความเปรียบว่าสามารถสอยดาวจากท้องฟ้าได้ ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 234)

ယောကျ်ားတံခွန် လူရည်မွန်က၊ ကောင်းကင်တမွတ် ကြယ်ကိုဆွတ်လည်း၊ မလွတ်စတမ်း ရမြဲလမ်း။

ชายที่ดีมีความสามารถ คว้าดวงดาวมาครอบครองสำเร็จ

ในด้านคุณภาพ ผู้ชายมีคุณสมบัติดีกว่าผู้หญิง มีบทบาทสำคัญ ทำอะไรก็ดูดีมีประสิทธิภาพในทางตรงข้าม เมื่อกล่าวถึงปริมาณ สำนวนภาษิตมักสะท้อนว่าจำนวนผู้ชายมักมีน้อยกว่าผู้หญิงแต่มีคุณค่ามากมายกว่าเพศหญิง จากบทสัมภาษณ์และในเอกสาร พบสำนวนภาษิตที่เปรียบเทียบผู้ชายกับทองคำ ที่มีราคาสูงแต่หายาก แต่ผู้หญิงเปรียบเหมือนดอกเห็ดราคาถูกที่พบเห็นได้ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูฝน ดังสำนวน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 90)

ယောကျ်ားတွေ ရွှေ လိုရှား၊ မိန်းမတွေ မှိုလိုပေါ။

ผู้ชายหายากเหมือนทองคำ ผู้หญิงหาง่ายเหมือนดอกเห็ด

สำนวนนี้ น่าจะมีส่วนส่งเสริมให้ผู้ชายสามารถมีคนรักหรือคู่ครองได้มากกว่าหนึ่งคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสังคมโบราณ ที่ต้องอาศัยนักรบและการใช้แรงงานในระบบกสิกรรมหรือเกษตรกรรม ย่อมเห็นความสำคัญของแรงกายของเพศชายมากกว่าแรงงานของเพศหญิง ทำให้เพศชายเป็นที่พึงปรารถนามากกว่าเพศหญิง และได้รับการยกย่อง ชื่นชมและสิทธิพิเศษจากสังคม

สำนวนภาษิตพม่า ยังสะท้อนให้เห็นถึงคตินิยมของสังคมแบบผัวเดียวแต่หลายเมียอย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคน แต่ผู้หญิงต้องมีสามีคนเดียว

လေကားသုံးထစ်ဆင်းလျှင် လူပျိုဖြစ်သည်။

แม้ว่าผู้ชายแต่งงานแล้ว ลงจากบันไดแค่สามขั้นก็ถือว่าเป็นโสด

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 264)

တစ်ချုံကွယ်တစ်မယ်မေ့။

ชายแค่พ้นพุ่มไม้หนึ่งพุ่มก็ลืมหญิงเสียแล้ว

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 150)

นอกจากโลกทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิง มักจะปรากฏในแง่ลบมากกว่าแง่บวก กล่าวคือ ผู้หญิงมีชีวิตในฐานะที่ด้อยค่ากว่าผู้ชาย แม้แต่ในด้านของความรักและความสัมพันธ์ระหว่างเพศก็ไม่ได้ใช้มาตรฐานเดียวกันในการประเมินคุณค่า ดังความว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 174, 187)

မိန်းမကြိုက်တော့ မျှော်လိုက်တာ ယောကျ်ားကြိုက်တော့ ဆိုက်ဆိုက်လာ

ถ้าผู้หญิงชอบใครก็ต้องเป็นฝ่ายรอคอย แต่ถ้าผู้ชายชอบใคร จะรุกเข้าไปหา

ယောကျ်ားကောင်း မောင်းမတစ်ထောင်။

ชายดีมีความสามารถ หญิงพึ่งได้เป็นพัน

สำนักหอสมุด
๑ - เม.ย. ๒๕๕๗
i. 67394428
Q PN
6409
.393
ฟ4417
2557

မိန်းမကောင်းပန်းပန် တစ်ပွင့်တန်။

หญิงดี เหน็บดอกเดียวจึงมีค่า

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 221)

หมายความว่า ผู้หญิงที่ดีจะต้องมีสามีเพียงคนเดียว และไม่ควรสนใจชายอื่น โดยเปรียบเทียบกับการเหน็บดอกไม้ ซึ่งถือว่ามีดอกเดียวที่สดสวยก็ดูงดงามกว่า

ကိုယ့်လင်ကလွဲ ဖွဲနှင့်ဆန်ကွဲ။

ผู้ชายคนอื่นเหมือนแกลบและข้าวสารหักท่อน ยกเว้นผัวตัวเอง

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 90)

กล่าวคือ ผู้หญิงไม่ควรสนใจชายอื่นยกเว้นสามีของตัวเอง เพราะในโลกนี้ผู้ชายที่มีคุณค่ามากที่สุดคือ สามีของตัวเองคนเดียวเท่านั้นที่เปรียบประดุจข้าวสารเม็ดงาม ส่วนชายอื่นไม่มีคุณสมบัติที่ดีจึงเปรียบเหมือนกับแกลบหรือข้าวสารหัก แต่ไม่พบว่ามีสำนวนภาษิตพม่า ที่ระบุว่า ชายดี ก็ควรมีภรรยาเพียงคนเดียว ซึ่งแสดงว่าไม่ได้ให้ความสำคัญต่อความเสมอภาคระหว่างเพศ

นอกจากนี้แม้ว่า ความสวยจะเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์สำหรับผู้หญิง ดังสำนวนพม่า กล่าวไว้ว่า **หญิงขี้เหร่ถูกหาว่าเป็นแม่มด** (မရှိခိုးနိုး မလှစုန်းယိုး။ –ปิงญาจอ, 2552, หน้า 280) ผู้หญิงจึงต้องสวยและดูแลตัวเองให้งดงาม แม้แต่งงานแล้ว ก็ต้องบำรุงและดูแลหน้าตาให้ดูดี สวยใสอยู่เสมอ สำนวนภาษิตกล่าวด้วยว่า (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 163)

အကန်းမယား သနပ်ခါးမလို။

เมียที่ได้ผัวตาบอด ไม่จำเป็นต้องทาตะนักคา

หมายความว่า ตราบเท่าที่สามียังมีดวงตาที่จะแลเห็นภรรยา เธอก็ต้องทำตัวให้งดงามอยู่ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม ถ้าสวยอย่างเดียว โดยไม่มีคุณสมบัติอื่นๆเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ก็ถือว่าเป็นความงามที่ไร้คุณค่า สำนวนภาษิต จึงเตือนใจไม่ให้หลงใหลแต่รูปลักษณ์ภายนอกของสตรี ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 300)

အဆင်းလှဆန်း လူ့ပေါက်ပန်း။

คนสวยแต่ไร้ความสามารถ ไม่ผิดอะไรกับดอกแคที่สวยแต่ไร้กลิ่น

ในมุมมองแบบสตรีนิยม สำนวนภาษิตพม่าเกี่ยวกับเพศหญิงในทำนองนี้สะท้อนให้เห็นว่า การเป็นผู้หญิงที่ดีสมบูรณ์แบบนั้น ต้องมีทั้งความสวยและมีคุณสมบัติอื่นๆอีกมากมาย ในขณะที่ผู้ชายที่ดีมิได้มีการกำหนดกรอบไว้ชัดเจน

ในด้านความประพฤติ สำนวนภาษิตมักสะท้อนว่า ฝ่ายหญิงต้องระมัดระวังตัว และวางตัวให้เหมาะสม ดังความว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า51)

ဆူးပေါ်ဖက်ကျဖက်ပေါက် ဖက်ပေါ်ဆူးကျဖက်ပေါက်။

ถ้าหนามตกลงบนใบห่อ ใบห่อจะมีรู ถ้าใบห่อตกลงบนหนาม ใบห่อก็จะมีรู

หมายความว่าทำอะไร หรือเกิดอะไรขึ้นในทำนองชู้สาว ฝ่ายผู้หญิงมีแต่ความเสียหายหรือเป็นฝ่ายรับความเสียหาย

ในส่วนที่สำนวนภาษิตพม่า แตกต่างจากไทยมาก คือเรื่องเกี่ยวกับมารยาของผู้ชายซึ่งไม่น้อยหน้าผู้หญิง คือมีเท่าๆกัน เพราะสำนวนภาษิตพม่าเปรียบเทียบไว้ว่า

မိန်းမမာယာ သဲကိုးဖျာ။

มารยาหญิงเท่าเม็ดทรายบนเสื่อเก้าผืน

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 221)

ယောကျ်ားမာယာ မန်းကျည်းကိုးပင်။

มารยาของผู้ชาย มะขามเก้าต้น

(อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 187)

หมายความว่า ทั้งชายและหญิง ต่างก็มีมารยาเท่าๆกัน กล่าวคือมีมากมายนับไม่ถ้วนเช่นเดียวกัน แต่ถ้าจะเปรียบเทียบกันในด้านพลังอำนาจในการทำลายล้างของสตรีเพศ ภาษิตสะท้อนว่าสตรีย่อมมีมากกว่าบุรุษ ตามที่ปรากฏในสำนวนที่ว่า (กรมการศึกษา,2539, หน้า 175)

မိန်းမဖျက် ပြည်ပျက်။

ผู้หญิงอาจจะทำประเทศเสียหายได้

หมายความว่า ผู้หญิงเป็นอันตรายต่อประเทศชาติ จึงไม่ควรจะเป็นผู้นำ หรือผู้ปกครอง จากการสัมภาษณ์ มีผู้ให้ความเห็นว่า ชาวพม่าเชื่อว่า ผู้หญิงบางคนสามารถทำลายประเทศชาติของตนและประเทศอื่นได้ด้วย เนื่องจากธรรมชาติของความเป็นหญิงมีพลังอำนาจ และโหดร้ายกว่าผู้ชาย

อาจกล่าวโดยสรุปว่าสำนวนภาษิตพม่า มักสะท้อนให้เห็นถึงสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ มีบทบาทหน้าที่สำคัญ มีคุณค่าและมีสิทธิด้านต่างๆในสังคมมากกว่าผู้หญิง นอกจากนี้ สำนวนภาษิตพม่า ยังแสดงอย่างชัดแจ้งว่า สตรีมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ในการวางตัวให้เหมาะสมตามคตินิยมของสังคมมากกว่าบุรุษ เช่น ทางด้านความรักและเพศสัมพันธ์ ผู้หญิงต้องรักนวลสงวนตัว มีสามีคนเดียว ไม่สนใจชายอื่น เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ พบว่าคติความเชื่อของพม่าที่ว่า หญิงด้อยกว่าชายทำนองนี้นำไปสู่ความเชื่อว่าสตรีต่ำต้อยกว่าบุรุษตามความเชื่อของพุทธศาสนิกชาวพม่าด้วย ในกรณีนี้ สไตน์เบิร์ก ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ผู้หญิงอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่าชาย กล่าวคือ เพื่อบรรลุธรรมถึงขั้นพระนิพพานในพระพุทธศาสนา ผู้หญิงจำเป็นต้องเกิดเป็นชายให้ได้ก่อนในอันดับแรก ดังนั้น บรรดาแม่ชีชาวพม่า ซึ่งมีอยู่มากกว่า 40,000 คน ต่างมีสถานภาพต่ำกว่าพระสงฆ์ (Steinberg, D. 2010, p. 110) ผู้วิจัย มีความเห็นว่า ต้องแบ่งแยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างประเภทของพุทธบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกและอุบาสิกา หากสไตน์เบิร์กต้องการหมายถึง แม่ชีในฐานะที่เป็นอุบาสิกา เพราะถือศีลเพียง 8 ข้อ ย่อมต้องอยู่ในสถานภาพที่ต่ำกว่าพระภิกษุอย่างแน่นอนตามฐานะที่ควรจะเป็น ซึ่งเป็นเรื่องที่ยอมรับกันและเข้าใจได้ แต่ถ้ากล่าวถึงนักบวชฝ่ายหญิงในพุทธศาสนา ที่เรียกว่า ภิกษุณี แล้วย่อมมีสถานภาพเท่าเทียมกับนักบวชฝ่ายชาย

อย่างไรก็ตาม ในแง่ของหลักปรัชญา ศาสนาพุทธถือว่าชายหรือหญิงสามารถบรรลุธรรมได้เสมอภาคกัน ขึ้นอยู่กับวัตรปฏิบัติและการเข้าถึงธรรมะของแต่ละคน ไม่เกี่ยวกับเรื่องของการครองเพศ ในแง่นี้ พระมหากมล ถาวโร ได้สรุปไว้ว่า พระพุทธเจ้าเป็นบุรุษที่สนับสนุนสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของสตรี ทรงอนุญาตให้มีนักบวชฝ่ายหญิงและอุบาสิกา ซึ่งสามารถบรรลุธรรม รวมทั้งการการถึง

พระนิพพานได้ทัดเทียมกับบุรุษ ดังนั้น จึงถือว่า ศาสนาพุทธไม่ได้รังเกียจสตรีเพศ แต่กลับยกย่องทั้งทางธรรมและทางโลกด้วย เพราะคติในพระพุทธศาสนา ถือว่ามารดาเป็นมิตรในเรือน และภรรยาเป็นเพื่อนคู่ใจ (พระมหากมล ถาวโร, 2543, หน้า 172)

ในหนังสือเรื่อง คำสอนในพระพุทธศาสนา ก็ได้ระบุไว้ชัดเจนเช่นกันว่า เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จไปเทศนาโปรดพระนางพิมพาซึ่งประชวรหนัก พระนางได้บรรลุพระอรหัตผล และเมื่อถึงกาลอายุขัย พระนางจึงเข้าสู่ปรินิพพานในวันนั้น นับเป็นสตรีคนแรกที่เป็นพระอรหันต์และนับเป็นพระอรหันต์องค์แรกที่ปรินิพพานด้วย (สมาคมผู้ทำคุณประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย, 2554, หน้า 25) ข้อสังเกต คือ พระนางพิมพาไม่ได้บวชเป็นภิกษุณี แต่บรรลุธรรมขั้นสูงได้ ซึ่งอาจจะเหนือกว่าบุรุษบางคนหรือพระภิกษุบางรูป

ในประเด็นทำนองนี้ ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ได้สรุปสาระที่น่าคิดไว้ว่า พระพุทธศาสนาได้ให้กำเนิดความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ เพราะก่อนสมัยพุทธกาล ไม่มีการยอมรับว่าสตรีสามารถบรรลุธรรมได้ พระพุทธศาสนาได้ทำให้สตรีเป็นอิสระจากค่านิยมอันผิวเผินของสังคมและจารีตประเพณีแบบเก่าในสังคมอินเดีย และยอมรับให้สตรีบวชได้ ไม่ว่าจะมาจากวรรณะหรืออาชีพใดๆ ก็ตาม ดังนั้น จึงพบเรื่องราวของภิกษุณี ตั้งแต่ผู้ที่เคยเป็นพระราชินีไปจนถึงระดับหญิงงามเมือง แต่เมื่อเข้ามาร่วมในภิกษุณีสงฆ์แล้ว ต่างก็ได้พิสูจน์ให้เห็นเป็นประจักษ์ว่า พวกเธอสามารถเข้าถึงความรู้แจ้งได้ทัดเทียมเสมอกับพระภิกษุสงฆ์เช่นกัน (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, 2528, หน้า 21) ส่วนกรณีของสำนวนภาษิตพม่า ที่สะท้อนความต่ำต้อยของสตรีเพศในแง่มุมต่างๆ เช่นนี้ น่าจะเป็นการรับคติความเชื่อจากแนวคิดเดิมของท้องถิ่นที่เชิดชูนักรบชายหรือวีรบุรุษสงคราม และค่านิยมในสังคมกสิกรรม-เกษตรกรรมที่ต้องใช้แรงงาน ผนวกกับแนวคิดแบบดั้งเดิมของอินเดียที่ยกย่องชายมากกว่าหญิง กล่าวคือ ภรรยาต้องนับถือสามีเหมือนเทวดา คอยปรนนิบัติรับใช้และตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของสามี ทั้งพ่อแม่ ญาติพี่น้องของสามี และถ้าสามีตายก็ต้องกลับไปอยู่ใต้บังคับบัญชาของบิดาหรือบุตรชาย จึงไม่มีคุณค่าในตนเอง สตรีเป็นเพียงสมบัติของบุรุษ ไม่ได้รับการยกย่อง ไม่ได้เป็นเจ้าของชีวิตของตนเอง หรือดำรงชีวิตตามที่ตนต้องการเลย (ปาริชาติ นนทกานันท์, 2523, หน้า 10)

ผู้วิจัย ไม่พบว่ามีสำนวนภาษิตพม่า ที่สะท้อนอิทธิพลของแนวปรัชญาแห่งความเสมอภาคทางเพศ ซึ่งปรากฏเด่นชัดในหลักการของพระพุทธศาสนา ทั้งๆที่ชาวพม่าถือว่าพระพุทธพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และระบุว่านับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 90 นอกจากนี้ ชาวพม่ายังเชื่อว่าดินแดนของเป็นศูนย์กลางของสุวรรณภูมิ ที่เคร่งครัดยิ่งในวัตรปฏิบัติตามวิถีแห่งพุทธะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวิปัสสนา ซึ่งมีสำนักธรรมชื่อก้องโลก กระจายอยู่ทั่วประเทศและทั่วโลก

3.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลตามสภาพของวัย หมายถึง โลกทัศน์ที่บุคคลต้องการให้คนในวัยต่างๆ วางตัวอย่างไร โดยเนื้อหาของภาษิตจะบอกถึงลักษณะ บทบาท หน้าที่ที่สมควรประพฤติปฏิบัติและไม่สมควรประพฤติปฏิบัติสำหรับคนวัยต่างๆ

3.2.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับวัยเด็ก

สำนวนภาษิตพม่ากล่าวถึงวัยเด็กไว้ไม่มากนัก แต่มีการกล่าวถึงพัฒนาการของเด็กเล็กไว้ ตัวอย่างเช่น (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 104)

ခုနှစ်လ လူငုတ်တုတ်၊ သွားငုတ်တုတ်။

เด็กเจ็ดเดือน เริ่มนั่งเป็นและฟันก็เริ่มออกแล้ว

จากสำนวนนี้ แสดงให้เห็นว่า ชาวพม่าเป็นคนช่างสังเกต และใส่ใจในการพัฒนาตามวัยของเด็ก เมื่อเด็กมีอายุครบเจ็ดเดือนแล้ว น่าจะเริ่มนั่งและฟันก็เริ่มขึ้นมาแล้ว

นอกจากนี้ มักพบสำนวนเกี่ยวข้องกับเด็ก เพื่อสะท้อนแนวคิด หรือทัศนะต่างๆ ตัวอย่างเช่น (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 82)

ကလေးပါးစပ်မှာ အစား၊ ဈေးပါးစပ်မှာ စကား။

อาหารในปากเด็ก คำพูดจากปากพ่อค้า

หมายความว่า เป็นเรื่องธรรมดาสามัญที่พ่อค้ามักช่างพูด เช่นเดียวกับเด็กมักชอบกินขนม หรืออาหาร จึงมีสิ่งเหล่านี้อยู่ในปากเสมอ บางสำนวน สะท้อนธรรมชาติที่แตกต่างกันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ดังความว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 3)

ကလေးရှက်တော့ငို၊ လူကြီးရှက်တော့ရယ်။

เด็กอายมักร้องไห้ ผู้ใหญ่อายมักหัวเราะ

ในเรื่องเกี่ยวกับหน้าที่สำคัญของเด็ก ชาวพม่าสนใจเรื่องการศึกษา ภาษิตจึงระบุว่าควรเริ่มเรียนตั้งแต่ยังเด็ก จากบทสัมภาษณ์พบสำนวนนี้ แต่ไม่พบในเอกสารที่ศึกษา ความว่า

ငယ်စဉ်အခါပညာရှာ။

ควรศึกษาหาความรู้ ตั้งแต่เยาว์วัย

การอบรมสั่งสอนก็เช่นกัน ภาษิตสะท้อนว่าต้องกระทำในวัยเด็ก จึงจะเกิดผลดี (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 298)

အငယ်တည်းက မဆုံးမသော် မိဘတစ်လည် ရန်သူမည်၏။

ถ้าไม่สั่งสอนตั้งแต่เด็ก เด็กคนนั้นจะทำให้พ่อแม่เดือดร้อน

เด็กแต่ละคนมีนิสัยแตกต่างกัน และมีการแสดงออกที่ต่างกันด้วย สำนวนนี้ สะท้อนให้เห็นว่าการรู้จักแสดงออก รู้จักเรียกร้องสิ่งที่ตนต้องการ ย่อมทำให้ได้รับผลประโยชน์ตามมา ความว่า (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 56)

ငိုတတ်သည့်ကလေးနို့စို့ရ။

เด็กที่ร้องไห้เก่งย่อมได้กินนม

หมายความว่า เด็กที่กล้าแสดงออก กล้าเรียกร้อง ย่อมได้รับความสนใจจากผู้อื่น สำนวนนี้สอนใจผู้ใหญ่ได้ด้วย กล่าวคือ ถ้านิ่งเงียบ ก็อาจจะไม่ได้รับประโยชน์

นอกจากนี้ สำนวนภาษิตพม่ายังระบุไว้ด้วยว่า เด็กดีต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ ดังภาษิต (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 153)

သက်ကြီးစကား သက်ငယ်ကြား။

ผู้ใหญ่พูด เด็กต้องฟัง

แต่ในขณะเดียวกัน สังคมพม่าถือว่าเด็กควรได้รับการยอมรับจากผู้สูงวัย ไม่ควรดูถูกความรู้ความสามารถของเด็กซึ่งอาจจะเทียบเท่าหรือเหนือกว่าผู้ใหญ่ สำนวนภาษิตพม่าเปรียบเทียบไว้อย่างน่าฟังว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 180)

ပုစွန်ဆိတ်ငယ်သော်လည်း ပင်လယ်ကူးနိုင်သည်။

กุ้งฝอยตัวเล็กสามารถข้ามทะเลได้

หมายความว่า แม้คนบางมีอายุยังน้อย แต่เขามีสติปัญญา ความรู้ความสามารถที่จะทำงานใหญ่เกินตัวได้ ผู้ที่อายุมากกว่าควรยกย่อง เพราะคุณสมบัติที่ดีของมนุษย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอายุเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นคตินิยมที่สอดคล้องกับศาสนาพุทธ ที่ปรากฏในโคลงโลกนิติกล่าวคือ พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญเด็กน้อยที่มีคุณธรรม สติปัญญาและความสามารถ มากกว่าผู้สูงวัยที่โตฟักโตแฟง ความว่า(กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 96-97)

มีอายุร้อยหนึ่ง นานนัก
ศีลซื่อปัญจางค์จัก ไป่รู้
ขวบเดียวเด็กรู้รัก ษานิจ ศีลนา
พระตรัสสรรเสริญผู้ เด็กนั้นเกิดศรี
คนใดยืนอยู่ร้อย พรรษา
ใจบ่มีปรีชา โหดไร้
เดือนเดียวเด็กเกิดมา ใจปราชญ์
สรรเพชญบัณฑูรไว้ เด็กนั้นควรยอ

3.2.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับวัยผู้ใหญ่

ในส่วนนี้ มีสำนวนภาษิตไม่มากนัก ตัวอย่างเช่น

နှစ်ဆယ်ကျော် အစိတ်ပိုင်း အရွယ်တော်တစ်ဆိတ်ဟိုင်း။

อายุยี่สิบกว่าถึงยี่สิบห้า ก็แก่ไปแล้ว

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 175)

สะท้อนว่า คนที่อายุเกิน 20 ปี ไม่เกิน 25 ปี สำหรับสังคมพม่าในยุคเก่า ถือว่าสายเกินไปแล้วสำหรับการสร้างครอบครัว จากการสัมภาษณ์ ชาวพม่าให้ข้อมูลว่า ในอดีต สำนวนนี้มักมีไว้สอนใจผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เนื่องจาก ผู้หญิงต้องอุ้มท้องและคลอดบุตร ควรอยู่ในช่วงเจริญพันธุ์ จึงจะถือว่าสมวัย ซึ่งสอดคล้องกับสำนวนที่กล่าวว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 148)

သီးချိန်တန်သီး ပွင့်ချိန်တန်ပွင့်။

เมื่อถึงเวลาออกผลแล้วจะต้องมีผล เมื่อถึงเวลาบานก็ต้องบาน

หมายถึง เมื่อถึงเวลาก็ควรทำให้สมวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแต่งงาน ผู้หญิงและผู้ชายก็จะต้องแต่งงานกันในวัยที่เหมาะสม คือไม่ควรแต่งงานช้าเกินไป นอกจากนี้ สำนวนพม่ายังสะท้อนไว้ด้วยว่า ควรแต่งงานกับคนที่สูงวัยกว่าเพราะถ้าอายุน้อยเกินไป เราต้องคอยอุปถัมภ์เลี้ยงดู ซึ่งสำนวนนี้ใช้เตือนผู้หญิง ซึ่งสะท้อนคตินิยมในการเลือกคู่ของสตรีพม่า ความว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 18)

ကြီးလျှင်မှီ၊ ငယ်လျှင်ချီ။

แก่กว่าได้พึ่ง อ่อนกว่าต้องอุ้ม

3.2.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับผู้สูงวัย

พบสำนวนภาษิตที่สะท้อนให้เห็นถึงระบบอาวุโส กล่าวคือ เราควรเคารพความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้สูงวัย ความว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 80)

နွားပျိုသန်လှ နွားအိုပေါင်ကျိုး။

แม้จะเป็นวัวหนุ่มที่พละกำลังแข็งแรง แต่ความเก่งก็เทียบได้เพียงวัวแก่ที่ขาหักเท่านั้น

หมายความว่า ความสามารถของผู้ที่มีอายุน้อย ไม่สามารถเปรียบเทียบความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของผู้สูงอายุได้ ซึ่งพบสำนวนภาษิตเปรียบเทียบไว้ว่าเหมือนกับพืชผลที่แก่จัด ย่อมมีคุณสมบัติดีกว่าผลอ่อน ที่ยังไม่มีรสชาติ หรือใช้เป็นเมล็ดพันธุ์เพื่อเพาะปลูกต่อไปได้ ตัวอย่างเช่น

အတောင့်မကြီး အသီးမမာ။

ฝักไม่แก่ ผลไม่แข็ง

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 301)

အသီးရင့်မှ အစေ့မာသည်။

พอผลแก่ เมล็ดจึงจะแข็ง

(อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 167)

หมายความว่า คนที่มีอายุมากขึ้น ย่อมจะมีประสบการณ์ ความชำนาญและวุฒิภาวะมากกว่าผู้ที่ยังเยาว์วัย จากการสัมภาษณ์ ชาวพม่า ได้ข้อมูลว่า ผู้สูงวัยมักใช้ช่วงอายุในยามชรา ที่ไม่ต้องทำงานประจำเพื่อหาเลี้ยงชีพ จึงมีโอกาสดีที่จะศึกษาและปฏิบัติธรรม เพื่อสร้างบุญกุศลในชาติหน้า และแม้จะสูงวัยแต่ยังสามารถบำรุงหรือดูแลให้สวยสดงดงามได้ ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 331)

အိမ်အိုတော့ ကျားကန် လူအိုတော့ ပန်းပန်။

บ้านเก่า ไม่ให้พังลงมาต้องใช้ไม้ค้ำ ผู้สูงอายุจะให้สดชื่นต้องเสริมแต่งด้วยดอกไม้

นอกจากจากความงดงามทางกายในยามชราแล้ว สำนวนจึงสะท้อนว่า ผู้สูงวัยควรศึกษาธรรมะด้วย เพื่อความงดงามทางด้านจิตใจ จากการสัมภาษณ์มีสำนวนเพิ่มเติม กล่าวคือ

မြန်မာအို ကျောင်းကြို ကျောင်းကြား။

เมื่อชาวพม่าอายุมากแล้ว ย่อมเข้าวัด

แต่อย่างไรก็ตาม ชาวพม่ายอมรับว่า เมื่อเข้าวัยชราสังขารย่อมรวงโรย มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา จนถึงขั้นเป็นโรคชรา ไม่สามารถรักษาเยียวยา ดังตัวอย่าง (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 225)

နကိုတုန် မီးလှုံ၍ မပျောက်။

คนเป็นโรคเช่นพาร์คินสัน หรือคนชราที่ตัวสั่น ผิงไฟอย่างไรก็ไม่หาย

ส่วนเรื่องที่เกี่ยวกับความรักหรือเพศสัมพันธ์ ผู้สูงวัยโดยเฉพาะชายชรา มักชอบหญิงสาว ดังสำนวน (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 126)

နွားအိုမြက်နုကြိုက်။

วัวเฒ่าชอบกินหญ้าอ่อน

สำนวนนี้ แม้ไม่ได้ระบุว่าเป็นวัวตัวผู้หรือตัวเมีย แต่น่าจะมีนัยว่าเป็นตัวผู้มากกว่า จากการสัมภาษณ์ ได้ความว่า ผู้หญิงสูงอายุ ที่สนใจหนุ่มๆ มักไม่เป็นที่ชื่นชม การวิจัยไม่พบภาษิตแบบไทยทำนองที่ว่า ไก่แก่ แม่ปลาช่อน

สำนวนพม่าสะท้อนอีกว่า เมื่อเข้าวัยชรา ก็มักไม่ได้รับความเคารพ หรือความเกรงใจจากผู้ที่อ่อนเยาว์กว่า เปรียบเหมือนแมวแก่ๆ ที่หมดเขี้ยวเล็บและไม่มีแรงจะวิ่งไล่จับหนู ดังนั้น ต้องทำใจและวางตัวให้เหมาะสม (ปิงญาจอ, 2552, หน้า100)

ကြောင်အို ကြွက်မလေး

แมวแก่ หนูไม่เคารพ

โดยภาพรวม สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนว่า คนเราควรกระทำให้เหมาะสมตามวัย กล่าวคือ เมื่อเป็นเด็กควรศึกษาเล่าเรียน เมื่อโตขึ้น ถึงวัยเจริญพันธุ์ก็ควรจะแต่งงานสร้างครอบครัว ในเรื่องของระบบอาวุโส สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนว่า เด็กต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ ต้องเคารพและเชื่อมั่นในภูมิปัญญาและความสามารของผู้ใหญ่ เพราะผู้ที่สูงวัยกว่าย่อมต้องมีประสบการณ์และสั่งสมความรู้ความสามารถมามากมาย นอกจากนี้ ผู้ที่อายุมากเข้าวัยชราต้องย่อมรับการเสื่อมของสังขารของตน แต่ควรจะรู้จักวิธีที่จะดำเนินชีวิตให้มีความสุขสดชื่นได้และควรใฝ่ทางธรรม ในด้านการยอมรับความสามารถของเด็กนั้น สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนว่า ถ้าเด็กมีความสามารถย่อมต้องได้รับการยกย่องสรรเสริญตามสภาพที่เป็นจริง ซึ่งเป็นไปตามคตินิยมแบบพุทธ กล่าวคือ เด็กบางคนอาจจะมีศักยภาพที่จะเข้าถึงพระธรรมหรือบรรลุธรรมได้เร็วกว่าหรือในระดับที่สูงกว่าผู้ใหญ่ สภาพของวัยจึงไม่ใช่มาตรฐานในการวัดความรู้ความสามารถ นอกจากนี้ ยังพบสำนวนจากการสัมภาษณ์ที่สะท้อนว่า คนพม่าให้ความสำคัญต่อการใช้ชีวิตในวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่อย่างระมัดระวังและไม่ประมาณ กล่าวคือ รู้จักใช้ทุกช่วงเวลาของชีวิตให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ เพราะความตายอาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลากับทุกวัยและผู้อ่อนเยาว์กว่าอาจมีเหตุให้ถึงแก่กรรมก่อนผู้สูงวัย ดังความว่า

အဘိုးမသေ မြေးသေ။

ตาไม่ตาย แต่หลานกลับตาย

3.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกและความนึกคิด หมายถึง โลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก และความนึกคิดต่างๆมีรายละเอียดจำแนกไว้ ตามลำดับคือ

3.3.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ

3.3.2 ความรักและความเกลียดชัง

3.3.3 ความกล้าและความกลัว

3.3.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ

สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นว่าจิตใจเป็นเรื่องสำคัญ ตัวอย่างเช่น

စိတ်ထောင်း ကိုယ်ကြ။

ถ้าในใจมีความทุกข์ ร่างกายก็ป่วยตาม (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 128)

စိတ်ပျို ကိုယ်နု။
คนที่มีจิตใจร่าเริง อารมณ์ดี ย่อมอ่อนกว่าเยาว์
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 129)

ဖြစ်သမျှအကြောင်း အကောင်းချည်းပဲ။
เท่าที่เป็นอยู่ก็ดีแล้ว คิดได้อย่างนี้ใจก็เป็นสุข
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 192)

စိတ်ထားတတ်မြတ်။
ผู้ที่มีน้ำใจเป็นคนประเสริฐ
(กรมการศึกษา, 2539, หน้า 61)

สำนวนยังสะท้อนว่า การดูจิตใจของคนเป็นเรื่องยาก ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 129)
စိန်ကဲ ကျောက်ကဲခတ်ရန်လွယ်သည်၊ လူကဲခတ်ရန်မလွယ်။
ดูเพชรพลอยเพื่อหาของแท้ ง่ายกว่าเดาจิตใจมนุษย์

นอกจากนี้ คนพม่าแสดงให้เห็นว่า จิตใจที่เข้มแข็งย่อมไม่ท้อแท้ง่ายๆ แต่กลับมีพลังมากขึ้น สำนวนแสดงความเปรียบไว้ว่า (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 161)
ပန်းညှိမျိုး ချိုးလေ စည်လေ။
ดอกใหญ่ ยิ่งเด็ดยิ่งบาน
หมายถึง แม้มีอุปสรรคมาก แต่จิตใจที่เข้มแข็งก็สู้ไม่ถอย ยิ่งมีปัญหามากยิ่งแกร่งขึ้น

3.3.2 **ความรักและความเกลียดชัง** มักพบสำนวนภาษิตพม่าที่เกี่ยวกับความรัก ความเกลียดชัง ตัวอย่างเช่น (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 110, 298 และ109)
ချစ်လုံးလုံး မုန်းလျားလျား။
รักก็เด็ดขาด เกลียดก็เด็ดขาด

အချစ်ကြီးတော့ အမျက်ကြီး။
เกลียดมากเพราะรักมาก

ချစ်စကိုရှည်စေ၊ မုန်းစကိုတိုစေ။
ความรักสาวให้ยาว ความเกลียดบั่นให้สั้น
มีความหมายว่า เมื่อมีความรักแล้ว เราควรใช้เวลากับความรักให้ยาวนานและเมื่อเริ่มเกลียดกัน เราควรรีบแก้ไขให้ความเกลียดน้อยลง

นอกจากนี้ ยังพบสำนวนเปรียบเทียบ ความรักกับความหวานของน้ำตาลและความเกลียดกับความขมของสะเดา ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 110)

ချစ်သော်ကား သကာ၊ မုန်းသော်ကား တမာ။

ถ้ารักก็เหมือนน้ำตาลเคี่ยว แต่ถ้าเกลียดก็เหมือนสะเดา

ชาวพม่ายังมีทัศนะว่า ความรักและความเกลียดชังสามารถนำไปสู่ความลำเอียง หรือทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมหรืออยุติธรรมได้ สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนไว้ ดังนี้ (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 202)

မချစ်မလှ ချစ်လျှင်လှ။

ไม่รักก็ไม่สวยแม้ว่าสวย รักก็สวยแม้ว่าไม่สวย

မုန်းလျှင်အပြစ် ချစ်လျှင်အကျိုး မြတ်နိုးလျှင်သဒ္ဓာ။

เมื่อเกลียดกัน มองเห็นแต่ความผิด เมื่อรักกันมองเห็นแต่สิ่งดี ๆ
ถ้ารู้สึกชื่นชมยกย่อง ก็จะเกิดศรัทธา
(อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 157)

ในเรื่องที่เกี่ยวกับความรักระหว่างหญิงชาย สำนวนพม่ากล่าวไว้ทำนองที่ว่า ดวงตาเป็นช่องทางที่สื่อให้เห็นความต้องการของหัวใจได้ ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 109)

ချစ်ခြင်းအစ မျက်စိက။

ความรักของชายและหญิงเริ่มต้นจากการสบตา

สำนวนภาษิตพม่ายังสะท้อนให้เห็นความไม่สมหวังในความรัก กล่าวคือ รักกันแต่ไม่ได้แต่งงานกัน หรือแต่งงานกันแต่ไม่ได้รักกัน ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 110)

ချစ်တိုင်းမညား၊ ညားတိုင်းမချစ်။

แม้ว่าจะรักกันมากแค่ไหน แต่ชายหญิงบางคนก็ไม่ได้แต่งงานกัน
ต่างจากชายหญิงบางคนที่ได้แต่งงานกัน แต่พวกเขาก็ไม่ได้รักกัน

ในเชิงอุดมคติ ถ้าไม่ใช่ความรักที่สมบูรณ์แบบ คือเป็นชายหญิงที่รักซึ่งกันและกัน แต่เป็นการรักเพียงข้างเดียว สำนวนภาษิตพม่าสอนให้เลือกคู่ชีวิตว่า เราควรเลือกคนที่รักเรา มากกว่าคนที่เรารัก

ကိုယ်ချစ်ကို မရှာနှင့်၊ သူချစ်ကိုရှာ။

อย่าหาคนที่เรารัก จงหาคนที่รักเรา
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 88)

မချစ်သော်လည်း အောင့်ကာနမ်း။

แม้ว่าไม่รักแต่ฝืนทนจูบ
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 202)

สำนวนนี้ไม่ได้หมายถึงการจูบที่เกิดระหว่างหนุ่มสาวหรือคู่รักเท่านั้น แต่สามารถหมายถึงทุกคนที่ต้องฝืนใจทน เพราะจำเป็นต้องทำในสิ่งที่ไม่อยากกระทำ อาจจะโดยหน้าที่การงานบังคับ เป็นต้น

3.3.3 ความกล้าและความกลัว

ในเรื่องที่เกี่ยวกับความกล้าและความกลัว ชาวพม่าถือว่า ความกล้าเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แต่ความกลัวทำให้เราเสียโอกาส ตัวอย่างเช่น (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า25)

ကြောက်လွဲ၊ ရဲမင်းဖြစ်။

ถ้ากลัว โอกาสดีจะพลาดไป ถ้ากล้า จะได้เป็นกษัตริย์

หมายความว่า ผู้ที่มีนิสัยขี้กลัว อาจจะพลาดโอกาสดี ๆ ไป แต่สำหรับคนที่มีความกล้าหาญก็มีโอกาสได้เป็นผู้นำ

นอกจากนี้ ยังมีสำนวนภาษิตเกี่ยวกับความอายและความกลัว ซึ่งสะท้อนจากภาษิตว่าเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ เมื่อมีความอาย ก็อาจจะเกิดความกลัวได้ ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 313)

အရှက်ရှိမှ အကြောက်ရှိသည်။

พอมีความอาย ก็มีความกลัว

อย่างไรก็ตาม พบสำนวนภาษิตพม่าที่สะท้อนว่า มีหลายสถานการณ์หรือหลายกรณีที่มักจะไม่รู้สึกอาย ความว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 24)

ကြိုက်မရှက်၊ ငိုက်မရှက်၊ငတ်မရှက်။

ถ้าชอบ ไม่อาย ถ้ามีความรู้สึกง่วง ไม่อาย ถ้าหิว ก็ไม่อาย

ในภาพรวม สรุปว่าสำนวนภาษิตพม่าสะท้อนว่าจิตใจมีคุณค่าและมีความสำคัญมากกว่าร่างกาย คนย่อมมีอารมณ์ความรู้สึก นึกคิดต่างๆ จึงควรวางตัวให้เหมาะสมและมีแนวทางที่ควบคุมอารมณ์ความรู้สึก สำนวนภาษิตมักจะมีสอนใจหรือเตือนสติไว้ หลายสำนวนสะท้อนให้เห็นถึงแนวคำสอนและปรัชญาในพระพุทธศาสนา กล่าวคือสำนวนภาษิตพม่ามักสะท้อนว่า แม้ว่าจะมีปัญหา หรืออุปสรรคใดๆ ถ้าเราควบคุมจิตใจของตนเองได้ เราจะมีความสุข ในแง่นี้สำนวนภาษิตพม่า นำไปสู่แนวคิดแบบจิตนิยม และแนวจริยศาสตร์แบบศานตินิยม (ตามที่อภิปรายรายละเอียดไว้ในบทที่ 5 ว่าด้วยศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ)

3.4 โลกทัศน์เกี่ยวกับเกียรติยศ ชื่อเสียง และศักดิ์ศรี หมายถึง โลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อเกียรติ และศักดิ์ศรี เช่น ลูกผู้ชายฆ่าได้หยามไม่ได้ ชาติเสือไว้ลาย ชาติชายไว้ชื่อ เป็นต้น ชาวพม่าให้ความสำคัญต่อเกียรติยศ ชื่อเสียง และศักดิ์ศรี ดังปรากฏในสำนวนภาษิต ดังนี้

အသရေ ငွေ ဝေးလို့မရ။

เกียรติภูมิของคน แลกกับทองไม่ได้

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 316)

မိန်းမတို့ကြွေ ချေပေးလို့မရ။

เกียรติยศและศักดิ์ศรีของผู้หญิงแลกกับทองไม่ได้

(กรมการศึกษา, 2539, หน้า 175)

นอกจากนี้ ยังพบสำนวนภาษิต ที่กล่าวไว้ชัดเจนว่าเกียรติภูมิเป็นเรื่องสำคัญของมนุษย์ กล่าวคือคนที่ถูกทำให้เสียเกียรติ ย่อมอยู่ในสังคมไม่ได้ เปรียบเหมือนดอกไม้ที่งอกงามต่อไปไม่ได้

ပန်းကောင်းအညွန့်ချိုး။

ดอกไม้พันธุ์ดีถูกตัดยอดอ่อน

(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 87)

มีความหมายว่า ทำให้กลายเป็นผู้ที่ไร้ศักดิ์ศรีและเข้าสังคมไม่ได้ นอกจากนี้ หากถูกลบหลู่หมิ่นเกียรติมากจนได้รับความอับอาย เหมือนกับตายทั้งเป็น จึงมีการสะท้อนไว้ในภาษิตว่า ยอมฆ่าตัวตายดีกว่าอยู่ต่อไปอย่างไร้ศักดิ์ศรี ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 318)

အသက်နှင့်လူမလုပ်၊ အရှက်နှင့်လူလုပ်။

ยอมผูกคอตายเพื่อป้องกันศักดิ์ศรี

กล่าวโดยสรุปคือ สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนว่า เกียรติยศและศักดิ์ศรี เป็นเรื่องใหญ่และสำคัญมากสำหรับความเป็นมนุษย์ และมีค่ามากกว่าทรัพย์สินใดๆ ดังนั้น ถ้าถูกดูหมิ่น และต้องอยู่อย่างไร้เกียรติยศและศักดิ์ศรี การฆ่าตัวตายเพื่อรักษาคุณค่านี้ไว้เป็นสิ่งที่พึงกระทำ

3.5 **โลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม** หมายถึง โลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลต่างๆ ในสังคม ด้านต่างๆ ในภาพรวม สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นความสำคัญ บทบาท หน้าที่ ที่เราควรจะปฏิบัติต่อผู้อื่นในฐานะต่างๆอย่างเหมาะสม กล่าวคือ (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 252)

ကြီးသူကို ရိုသေ၊ ရွယ်တူကို လေးစား၊ ငယ်သူကို သနား။

เคารพผู้ใหญ่ ให้เกียรติมิตร กรุณาผู้น้อย

หมายความว่าเราต้องเคารพนับถือผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์ชีวิตมากกว่าเรา ให้เกียรติเพื่อนที่มีสถานะภาพเสมอกับเรา และต้องมีความกรุณากับผู้ที่มีสถานะด้อยกว่า

สำหรับโลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ประเด็นสำคัญที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่

3.5.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง

3.5.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับครูและศิษย์

3.5.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับมิตร

3.5.4 โลกทัศน์เกี่ยวกับครอบครัว

3.5.5. โลกทัศน์เกี่ยวกับชาติตระกูล

3.5.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง หมายถึง โลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อผู้ปกครองบ้านเมืองหรือผู้นำในสังคม รวมทั้งข้าราชการหรือขุนนาง ฯลฯ และผู้ใต้ปกครองว่าเป็น

อย่างไร ควรมีบทบาทอย่างไร รวมทั้งทัศนคติที่มีต่อบุคคลเหล่านั้น โดยทั่วไป ชาวพม่าเชื่อว่า ถ้าเจ้านายได้ดี ลูกน้องก็ย่อมดีตามไปด้วย ดังสำนวนภาษิตที่ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า313)

အရှင်မြင့်မှ ကျွန်မြင့်။

ถ้านายเจริญก้าวหน้า บ่าวไพร่ก็พลอยเจริญก้าวหน้าตาม

3.5.1.1 ผู้ปกครอง/ผู้นำกับอำนาจ

สำนวนภาษิตพม่ามักสะท้อนให้เห็นถึงการใช้อำนาจในการบริหาร กล่าวคือ มีนัยสำคัญว่าผู้นำมีอำนาจเบ็ดเสร็จแบบสมบูรณ์ ในอดีต พระเจ้าแผ่นดินพม่าทรงปกครองบ้านเมืองด้วยพระเดชภายใต้การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ สำนวนภาษิตพม่าได้สะท้อนให้เห็นถึงพระราชอำนาจอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น

မင်းတို့စကား မိုးကြိုးသွား။

คำพูดของกษัตริย์ เหมือนฟ้าผ่า มีความเด็ดขาด

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 217)

မင်းစိုးရာဇာ မျက်စရာကို ဥစ္စာဆွေမျိုး ဉာဏ်မကိုးနှင့်။

อย่าทำให้กษัตริย์ทรงพิโรธ ถึงจะมีทรัพย์สมบัติและญาติพี่น้องเก่งอย่างไรก็ไม่รอดถูกลงอาญา

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 217)

မင်းတို့မျက်စောင်း အကြောင်းမရွေး။

ความโกรธของกษัตริย์ไม่เลือกว่าเป็นเรื่องอะไร

(ปิงญาจอ, 2552, หน้าหน้า 218)

ดังนั้น ควรรับใช้สนองพระราชโองการเป็นอย่างดี และสนองพระกระแสรับสั่งอย่างเต็มความรู้ความสามารถ ทั้งนี้ถ้ากระทำให้พอพระราชหฤทัยได้จะเป็นคุณต่อผู้อยู่ใต้การปกครอง ดังสำนวนความว่า (ปิงญาจอ,2552, หน้า 218)

မင်းလိုလိုက် မင်းကြိုက်။

ถ้าเอาใจกษัตริย์ ก็จะทรงโปรด

บางสำนวนภาษิตของพม่าสะท้อนให้เห็นถึงอันตรายที่ผู้ใต้ปกครอง โดยเฉพาะขุนนางซึ่งอาจได้รับโทษ เพราะเรื่องเกี่ยวกับราชกิจของพระองค์เป็นเรื่องซับซ้อน จึงไม่สามารถจะคาดเดาได้ ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 157)

တိမ်တောင်သဖွယ် မင်းရေးကျယ်။

เรื่องของกษัตริย์เหมือนเมฆฝน ไม่สามารถคาดการณ์ได้

ในประวัติศาสตร์คนพม่าเป็นชาตินักรบ และพระมหากษัตริย์มีดำริที่จะขยายราชอาณาจักรให้ยิ่งใหญ่ สำนวนภาษิตจึงสะท้อนไว้ว่า การเข้าร่วมสู้รบในสงครามเพื่อปกป้องชาติบ้านเมืองและขยายดินแดน สำนวนภาษิตจึงนำไปเปรียบเทียบกับต้นไม้ ซึ่งโดยธรรมชาติต้องอาศัยรากในการดูดเกลือแร่เพื่อให้ต้นไม้นั้นอยู่รอด ดังนั้น การรบพุ่งจึงถือว่าเป็นเรื่องปกติ หรือเป็นไปตามธรรมชาติ มีนัยว่าสมควรจะร่วมต่อสู้ร่วมกับผู้ปกครอง ดังภาษิต (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 200)

သစ်ပင်မှာလည်း အမြစ်နှင့်၊ လူမှာလည်း အချစ်နှင့်၊ တိုင်းပြည်မှာလည်းစစ်နှင့်။

ต้นไม้ย่อมไม่ไร้ราก คนย่อมไม่ไร้รัก ประเทศชาติย่อมไม่ไร้ซึ่งการสู้รบ

3.5.1.2 คุณธรรมและคุณสมบัติของผู้นำ

แม้ว่าจะทรงมีราชอำนาจเด็ดขาด สามารถให้คุณให้โทษได้ แต่ชาวพม่า มีศรัทธาในพระเจ้าแผ่นดินที่ทรงทศพิศราชธรรม เช่น ต้องมีความยุติธรรม เป็นต้น ดังสำนวนที่กล่าวไว้ว่า (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 20)

ကျောကသားလည်းသား၊ ရင်ကသားလည်းသား။

ข้างหลังก็ลูกชาย ข้างหน้าก็ลูกชาย

หมายความว่า กษัตริย์หรือผู้ปกครองต้องเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมแก่ผู้ใต้ปกครองอย่างเท่าเทียม เปรียบเหมือนกับการดูแลลูกชาย ก็ต้องให้โอกาส ส่งเสริม หรือลงโทษเหมือนๆกัน

ชาวพม่าเชื่อว่าพระมหากษัตริย์สืบเชื้อสายมาจากสุริยะเทพ จึงมีพระราชอำนาจและทรงปรีชาสามารถเหนือมนุษย์ (ซอลู, 2539, หน้า84) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มหาราชของพม่า ที่ชาวพม่ายกย่องมากมี 3 พระองค์ ได้แก่ พระเจ้าอโนรธา พระเจ้าบุเรงนอง และพระเจ้าอลองพญา เป็นตัวอย่างของกษัตริย์ผู้ทรงธรรม (สมัยรัฐบาลกองทัพ, 2554, หน้า 8)

ดังนั้น ผู้นำที่ดี ต้องรักษาคำพูด บุคคลทั่วไปจึงควรยึดถือเป็นแบบอย่าง ดังสำนวน (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 112)

မင်းမှာသစ္စာ လူမှာကတိ။

กษัตริย์ตรัสแล้วไม่คืนคำ คนก็ต้องถือสัจจะ

นอกจากนี้ ชาวพม่ายังถือว่าข้อวัตรปฏิบัติในราชสำนักมีความน่าศรัทธาเลื่อมใส ถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องที่เกี่ยวกับพิธีรีตองต่างๆ ชาวพม่าเชื่อว่าหากกษัตริย์ตัดสินใจกระทำสิ่งใด ย่อมมีการตรวจตราฤกษ์ยามเป็นอย่างดีเพื่อความมีสิริมงคล ดังสำนวนภาษิตที่ว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 112)

မင်းတို့ထွက် ရက်ရာဇာ။

วันที่กษัตริย์ออกเดินทาง ถือว่าเป็นวันมหามงคล

สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับกษัตริย์ในฐานะประมุขสูงสุดของประเทศ ได้แก่วิถีประชาธิปไตย สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าจะมีพระราชอำนาจอย่างสมบูรณ์ แต่กษัตริย์ทรงยอมรับฟังไพร่ฟ้าประชาชนที่อยู่ใต้ปกครองซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่ของประเทศ ดังภาษิตที่ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 188)

ပြည်သင်းလျှင် မင်းမခံနိုင်။

ถ้าประชาชนทั้งหลายเรียกร้อง กษัตริย์ก็ไม่สามารถปฏิเสธประชาชนได้

หมายความว่า ผู้นำต้องยอมทำตามความต้องการของผู้ใต้ปกครองที่เป็นเสียงส่วนใหญ่ ถ้าคนส่วนมากมีความเห็นร่วมกันแล้ว ผู้นำย่อมไม่สามารถละเลยต่อเสียงของมวลมหาประชาชน

นอกจากนี้ สำนวนภาษิตสะท้อนว่า ในบางครั้ง มีผู้นำที่ทำตัวไม่เหมาะสม ขาดความรู้ความสามารถ หรือขาดคุณธรรม แม้จะแลดูว่าคล้ายกับผู้นำที่ดี แต่เป็นเพียงภาพลวงตา ผู้นำแบบนี้นำความเดือดร้อนมาให้ประเทศชาติ ความว่า (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 145)

ဖွတ်မိချောင်းဖြစ် မြစ်မချမ်းသာ။

ถ้าตัวเหี้ยทำตัวเป็นจระเข้ แม่น้ำก็ไม่มีความสุข

หมายความว่า ตัวตะกวดแม้จะดูคล้ายกับจระเข้ ในเชิงสัญลักษณ์ ตัวตะกวด เป็นตัวแทนของความอับโชคและเลวร้าย ถ้าผู้นำที่มีจิตใจต่ำและชั่วช้าจึงเปรียบเหมือนตัวตะกวด ลูกน้องมักถูกกลั่นแกล้งและหมู่คณะย่อมไม่มีความสุข

ကျွဲနှစ်ကောင်ခတ်တဲ့ကြား မြေစာပင် မခံနိုင်။

ควายสองตัวสู้กัน ต้นหญ้าทนไม่ไหว

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า101)

หมายความว่า เมื่อผู้นำสองคนสู้รบหรือต่อสู้กันเพื่อแย่งชิงอำนาจหรือผลประโยชน์กัน ลูกน้องทั้งสองฝ่ายย่อมได้รับความลำบาก คือประชาชนทั้งสองฝ่ายต้องทุกข์ยาก ในแง่ของรัฐชาติอาจมีนัยแฝงว่า รัฐที่ดีควรมีผู้ปกครองที่มีอำนาจเด็ดขาดเพียงคนเดียว ซึ่งสอดคล้องกับคตินิยมของการปกครองแบบเดิม เช่น ราชาธิปไตย เป็นต้น

3.5.1.3 การทำหน้าที่และการวางตัวของผู้ใต้ปกครอง

สำนวนภาษิตที่เกี่ยวกับผู้ใต้ปกครองนั้น มักสะท้อนไว้เพื่อเตือนสติให้ประพฤติหรือปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ตามคำสั่งหรือตามบัญชาของผู้ปกครอง หรือเกรงกลัวในอำนาจ ดังนั้น สำนวนภาษิตพม่าจึงกล่าวไว้ว่าผู้ใต้ปกครองที่อยู่ใกล้ชิดเจ้านายต้องระมัดระวังตนให้ดีเพราะมักจะได้รับอาญา ตัวอย่างเช่น (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 217)

မင်းခယောကျင်း ကမ်းနားသစ်ပင်။

เหล่าเสนาบดีเหมือนต้นไม้ที่ขึ้นริมฝั่ง

สำนวนภาษิตพม่านี้ ไม่ได้หมายถึงไม้ใกล้ฝั่ง ซึ่งหมายถึงความชราหรือแก่เฒ่า แต่มีนัยสำคัญว่า อำนาจของกษัตริย์เปรียบเหมือนคลื่นหรือพลังของน้ำที่ซัดและกัดเซาะริมฝั่ง เสนาบดีหรือผู้รับใช้ใกล้ชิดเจ้านายก็มักจะได้รับอาญาหรืออันตรายได้ง่าย เพราะกษัตริย์หรือเจ้านายสามารถที่จะพบเห็นข้อบกพร่อง หรือความผิดได้ง่ายกว่าพวกที่อยู่ไกลหูไกลตา เปรียบเหมือนกับต้นไม้ที่อยู่ติดกับริมฝั่งน้ำ

ย่อมได้รับผลกระทบหรือความเสียหาย อาจจะโค่นล้มลง ถอนราก ถอนโคนได้ง่ายและมากกว่าต้นไม้ที่อยู่ห่างไกลจากฝั่ง เสนาบดีหรือผู้รับใช้ใกล้ชิดเจ้านาย จึงควรจะพึงสังวรระวังตนให้มาก ดังนั้น ต้องวางตัวให้เหมาะสมอย่าไปท้าทายอำนาจของเจ้านาย ดังสำนวนที่ว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 41)

ခွေးလိမ်မာ အမြီးကုပ်၊ ကျွန်လိမ်မာနောက်ဆုတ်။

หมาฉลาดวางหาง ทาสที่ฉลาดถอยหลัง

หมายถึง การเป็นผู้ใต้ปกครองที่มีความฉลาดเฉลียว ย่อมต้องเรียนรู้ว่าควรวางตนอย่างไร เมื่อรับใช้เจ้านาย ไม่ควรวางตนให้เกินหน้าเจ้านาย เปรียบเหมือนสุนัขที่รู้จักวางหางของมันให้เรียบร้อย กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ผู้น้อยต้องเคารพนับถือ และเกรงกลัวผู้ที่มีอำนาจมากกว่า ดังสำนวนความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 112)

ခြသေ့မင်းရှေ့ ယုန်သငယ်မသန်းဝံ့။

กระต่ายตัวน้อย ย่อมไม่กล้าเดินผ่านหน้าเจ้าป่าสิงโต

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง สำนวนภาษิตพม่ามัดสะท้อนให้เห็นว่า ในสมัยการปกครองแบบราชาธิปไตย กษัตริย์พม่าทรงมีพระราชอำนาจสูงสุด เบ็ดเสร็จหรือรวมศูนย์ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดแบบสัมบูรณ์นิยม กล่าวคือ ถือว่าผู้ปกครองมีอำนาจสูงสุดอย่างสมบูรณ์ ไม่ถูกจำกัดโดยหน่วยงานใดๆ ไม่มีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (วิทยากร เชียงกูรและพรภิรมย์ เอี่ยมธรรม, 2547, หน้า 9) กษัตริย์ซึ่งเป็นประมุขสูงสุดของชาติ ทรงพระราชอำนาจสูงสุด และเป็นศูนย์รวมแห่งอำนาจทั้งปวง ผู้ใต้ปกครองที่พึงประสงค์จึงเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามที่ดีเท่านั้น ในประเด็นนี้ อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553, หน้า 56-57) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า กษัตริย์พม่าไม่แต่เพียงทรงพระเดช แต่ทรงสร้างคุณูปการแก่ประเทศมหาศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มหาราชของพม่าทั้ง 3 พระองค์ กล่าวคือ พระเจ้าอโนรธาหรือพระเจ้าอนิรุทธ ทรงรวบรวมแว่นแคว้นให้เป็นปึกแผ่น ก่อตั้งเป็นอาณาจักรพุกามองค์ต่อมาคือ พระเจ้าบุเรงนอง ทรงฟื้นฟูพม่าให้กลับมาแข็งแกร่งได้อีกครั้ง และองค์ที่สาม คือพระเจ้าอลองพญา ซึ่งก็มีบทบาทสำคัญเช่นกัน ชาวพม่าจึงรู้สึกผูกพันและยกย่องกษัตริย์ของตนเอง ในแง่ของผู้ปกครอง ภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นถึงพระราชอำนาจที่เด็ดขาด น่าเกรงกลัวในอำนาจบารมี การตัดสินถูกผิดอยู่ที่พระองค์เดียว บางครั้งยังขึ้นกับความพอพระราชหฤทัย จึงอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตของผู้รับสนองราชโองการ หรือผู้ที่แวดล้อมคอยรับใช้ใกล้ชิด

อย่างไรก็ตาม หลังยุคสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ผู้ใต้ปกครองก็ไม่มีสิทธิใดเป็นพิเศษ เนื่องจากประเทศพม่าต้องตกเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ ในระหว่างปีพุทธศักราช 2429 ถึง 2491 เป็นเวลายาวนาน 63 ปีทำให้พม่าตกอยู่ในฐานะผู้ใต้ปกครอง ที่ต้องคอยระวังภัยจากการเอารัดเอาเปรียบของประเทศตะวันตกที่มุ่งล่าและตักตวงผลประโยชน์จากประเทศอาณานิคม ต่อมา เมื่อพม่าได้รับเอกราชจากประเทศอังกฤษแล้ว การเมืองภายในประเทศก็มีแต่ความสับสนอยู่ตลอดเวลา (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2555, หน้า 103)

จนในที่สุด ประเทศก็กลับไปสู่การรวมศูนย์อำนาจแบบเบ็ดเสร็จของรัฐบาลทหารพม่าเป็นเวลายาวนาน ตั้งแต่ปี 2505 เมื่อพลเอกเนวิน ตั้งสภาคณะปฏิวัติปกครองประเทศพม่า โดยใช้ระบบรัฐบาลเป็นศูนย์กลาง หลังจากนั้น กองทัพทหารได้ทำการยึดอำนาจปกครองกันต่อเนื่องกันมา จนในที่สุด จากการเรียกร้องของประชาชนส่วนใหญ่ในพม่าร่วมกับประชาคมโลก ทำให้รัฐบาลทหารพม่าจัด

ให้มีการเลือกตั้งในปีพุทธศักราช 2553 จึงเริ่มมีการกระจายอำนาจบางส่วนตามระบอบประชาธิปไตย

3.5.2. โลกทัศน์เกี่ยวกับครูและศิษย์ หมายถึง โลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อบุคคลที่เป็นครูและศิษย์ว่าเป็นอย่างไร ควรมีบทบาทอย่างไร รวมทั้งทัศนคติที่มีต่อบุคคลเหล่านั้นด้วย

ครูมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของศิษย์ การถ่ายทอดความรู้ไปสู่คนรุ่นต่อๆไปเป็นวิธีการสำคัญในการสืบสานแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง ดังสำนวน (ปิงญาจอ, 2552,หน้า 130)

ဆရာ မပြ နည်းမကျ။

ถ้าครูไม่สอน ก็ทำไม่ถูก

การเรียนเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้น ครูจึงถือเป็นบุคคลสำคัญของสังคมพม่า แม้ในการทำบุญอุทิศส่วนกุศลในงานพิธีก็ต้องรำลึกถึงพระคุณครูต่อจากพ่อแม่ เพราะความรู้เป็นเรื่องสำคัญ ชาวพม่าจึงสะท้อนไว้ในภาษิตว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 176)

ပညာမရှိ သူ၏ ဝန်ထမ်း။

ไม่มีความรู้ก็ต้องรับใช้ผู้อื่น

ศิษย์ดี ย่อมทำให้ครูบาอาจารย์ได้รับการยกย่องไปด้วยและไม่ต้องถูกวิพากษ์วิจารณ์ ดังความในภาษิตที่กล่าวว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 143)

တပည့် လိမ်မာ ဆရာ အာပတ်လွတ်။

ศิษย์เก่ง อาจารย์พ้นวิบัติ

แต่ศิษย์จะเก่งได้ ก็ต้องได้เรียนกับครูที่ดี ตามสำนวนที่ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า130)

ဆရာကောင်းတပည့် ပန်းကောင်းပန်။

ลูกศิษย์ได้ดี เพราะมีโอกาสพบครูเก่ง

แต่ถ้าศิษย์ไม่ดี ย่อมทำให้ครูครูบาอาจารย์ได้รับความเสื่อมเสีย และถือว่าเป็นความรับผิดชอบของครู ดังสำนวน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 143)

တပည့် မကောင်း ဆရာ့ခေါင်း။

ถ้าศิษย์ไม่ดี ครูก็เสียชื่อ ถือเป็นความผิดของครู

นอกจากนี้ บางสำนวนสะท้อนทัศนะว่า ถ้ามีครูมากเกินไปและสอนไปคนละทิศละทาง ศิษย์ก็ไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาสาระที่แท้จริงได้ (ปิงญาจอ, 2552, หน้า130)

ဆရာများ သားသေ။

ถ้าลูกศิษย์มีครูหลายคนมากเกินไปก็เรียนไม่รู้เรื่อง

อย่างไรก็ตาม การสอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ โดยมีเป้าหมายให้ศิษย์เก่งกว่าครู ความว่า (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 59)

ဆရာ့ထက် တပည့်လက်စောင်းထက်။

ศิษย์ย่อมเก่งกว่าครู

หมายความว่า การถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ควรมุ่งต่อยอด เพื่อให้ผู้เรียนนั้นสามารถพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆได้และก้าวหน้ากว่ารุ่นของตน กระบวนการสืบทอดความรู้จึงจะมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาองค์ความรู้และต่อยอดจากครู ไม่ได้รวมหมายถึงการที่ศิษย์คิดล้างครู หรืออวดรู้จนเกินไป สำนวนภาษิตจึงเตือนสติบรรดาศิษย์ว่า ไม่ควรกระทำตัวอวดดีเกินหน้าครูบาอาจารย์

နွားရှေ့ ထွန်ကျူးသည်။

ไถอยู่หน้าวัว

(ปิงญาจอ, 2552,หน้า 173)

กล่าวคือ การทำอะไรเกินเลยไปในลักษณะการอวดรู้ นั้นไม่ดี มักจะหมายถึงศิษย์บางคนที่ชอบทำตัวอวดรู้เกินหน้าครู หรือถึงขั้นเนรคุณก็มักจะได้รับวิบากกรรม ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า130)

ဆရာကာပြန် အာခေါင် လှံစူး။

ลูกศิษย์ที่อกตัญญูต่อครู จะถูกหอกแทงเพดานปาก

ในสังคมพม่า ครูมีความสำคัญมาก รองจากพ่อแม่ เป็นที่เคารพเชื่อฟังของศิษย์ แม้ว่าเงินเดือนน้อย แต่ได้รับความสุขใจมาก จากการสัมภาษณ์ เรียกว่าเป็น ปิติสุข ถือเป็นอาชีพที่ต้องเสียสละ มีความตั้งใจดีต่อลูกศิษย์ และต้องรักในอาชีพนี้ด้วย ต้องมีคุณลักษณะครบทั้ง 3 ข้อนี้ จึงถือว่าเป็นครูที่ดี

3.5.3. โลกทัศน์เกี่ยวกับมิตร หมายถึง โลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อมิตรว่าเป็นอย่างไร ลักษณะและหน้าที่ของมิตร รวมทั้งสิ่งที่พึงปฏิบัติและไม่พึงปฏิบัติต่อมิตร สำนวนสุภาษิตพม่าสอนให้คบคนดีเป็นมิตรและต้องช่วยเหลือเพื่อน ส่วนคนชั่วนั้น เราไม่ควรคบ (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 201)

မကောင်းသူပယ် ကောင်းသူကယ်။

คนเลวไม่คบ คนดีต้องช่วยเหลือ

เมื่อต้อง อยู่ร่วมกับผู้อื่นและทำงานร่วมกัน ต้องช่วยกันแก้ไขสถานการณ์และทำงานให้สำเร็จเปรียบเหมือนการเดินทาง ถ้าลงเรือลำเดียวกันแล้วต้องไปให้ถึงจุดหมายปลายทางด้วยกัน ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 155)

တစ်လှေတည်းစီး တစ်ခရီးတည်းသွား။

นั่งเรือลำเดียวกัน เดินทางด้วยกัน

กลุ่มที่ทำงานด้วยกัน มีเรื่องอะไรก็ปรึกษาหารือและคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน ต้องรักษามิตรภาพให้คงอยู่เสมอ ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 126)

စိုသောလက် မခြောက်စေနှင့်။

อย่าทำให้มือที่เปียกอยู่นั้นแห้ง

หมายความว่า มิตรสัมพันธ์มีความสำคัญมาก คนเราจึงไม่ควรตัดความสัมพันธ์กับผู้ที่เคยคุ้นเคยกับเรา

สำหรับการทำการค้า ร่วมหุ้น ลงทุน หรือทำธุรกิจนั้น สำนวนภาษิตสะท้อนว่า ไม่ควรทำร่วมกับมิตร เพราะมักจะมีเหตุทำให้ผิดใจกันได้ ดังสำนวน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า225)

မျက်နှာသိ ငါးဝိ မဝယ်ရ။

ห้ามซื้อกะปิจากคนรู้จักกัน

นอกจากนี้ กาลเวลายังเป็นเครื่องพิสูจน์คนได้ ถ้าอยากรู้ว่าเป็นเพื่อนที่ดีหรือไม่ จึงต้องเรียนรู้กันนานพอสมควร ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า95)

ကြာကြာဝါးမှ ခါးမှန်းသိ။

ต่อเมื่อเคี้ยวนาน ๆ จึงรู้ว่าขม

หมายถึง คนเราเมื่อคบกันไปนาน ๆ จึงรู้ว่าคนผู้นั้นไม่ดีและไม่จริงใจกับเรา

การคบกับใคร ยังเป็นเครื่องแสดงนิสัยของบุคคลได้ด้วย สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนว่า คนที่มีลักษณะนิสัยเหมือนกัน ย่อมอยู่ด้วยกันได้ ความว่า (ปิงญาจอ, 2552,หน้า111, 146)

ချိတ်ချိတ်ချင်းမှ ချိတ်လို့ရ။

ตะขอและตะขอ เกี่ยวกันได้

ผู้ที่มีนิสัยไม่ซื่อสัตย์ด้วยกันก็คบกันได้ เพราะพวกเขานิสัยไม่ดีเช่นเดียวกัน

တံငါနားနီး တံငါ မုဆိုးနားနီး မုဆိုး။

ถ้าคนที่อยู่ใกล้ชิดกับพราน อาจจะมีนิสัยเหมือนกับพราน

คนที่อยู่ใกล้ชิดกับชาวประมง อาจจะมีนิสัยเหมือนกับชาวประมง

สำนวนสะท้อนว่า สิ่งสำคัญคือต้องคบกับคนดีมีศีลธรรม มิฉะนั้นจะได้รับความเดือดร้อน ดังความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า116)

ငရုတ်သီးနှင့်ပေါင်းမှ ကြက်သွန်အထောင်းခံရ။

หัวหอมเมื่อรวมกับพริกแล้วจึงถูกตำ

มีความหมายว่า เมื่อเราไปคบกับคนไม่ดี เราก็จะได้รับความเดือดร้อนเช่นเดียวกับคนไม่ดี

กล่าวโดยรวม มิตรภาพมีความสำคัญมากในสังคมพม่า และยึดถือกันว่าควรรักษาความสัมพันธ์ให้ดี อย่างไรก็ตามก็ควรจะเลือกคบคนดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และให้หลีกเลี่ยงคนชั่ว เพราะจะนำพาเรื่องเดือดร้อนมาให้

3.5.4. โลกทัศน์เกี่ยวกับครอบครัว หมายถึง โลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อระบบครอบครัวว่าเป็นอย่างไร และกำหนดสภาวะ บทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ของบุคคลเหล่านั้นอย่างไร รวมทั้งลักษณะ/หน้าที่ของคู่ครอง ลักษณะของการเลือกคู่ครอง ลักษณะหน้าที่ของพ่อแม่ และลักษณะหน้าที่ของลูก และลักษณะ/หน้าที่ของพี่น้อง หรือสิ่งที่พึงปฏิบัติและไม่พึงปฏิบัติ

สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นคุณค่าต่อการรวมตัวและร่วมมือร่วมใจกันของครอบครัวมากกว่าความเป็นปัจเจกนิยม ซึ่งสามารถทำความเข้าใจได้เช่นเดียวกับสภาพสังคมไทยที่ยึดถือปฏิบัติกันมานานแล้วตามสำนวนภาษิตที่ว่า เลือดย่อมข้นกว่าน้ำ สำนวนภาษิตพม่า กล่าวไว้ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 311)

အရေးကြီးတော့ သွေးနီးရာ။

เรื่องสำคัญ สายเลือดใกล้ชิด

ดังนั้น สำนวนภาษิตพม่า จึงสะท้อนแนวคิดและแนวทางที่ควรปฏิบัติให้เหมาะสมกับบุคคลในครอบครัวไว้ ซึ่งสามารถนำมาแจกแจงตามหัวข้อ ดังนี้

3.5.4.1 บิดา มารดาและบุตร

3.5.4.2 สามีและภรรยา

3.5.4.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับพี่น้องและเครือญาติ

3.5.4.1 บิดา มารดาและบุตร

- ความรักและความผูกพันในสายเลือด

สำนวนภาษิตพม่าที่เกี่ยวกับผู้ให้กำเนิด อยู่ในลักษณะของการยกย่องผู้ให้กำเนิด ซึ่งมีสายสัมพันธ์ที่แนบแน่นและมีคุณค่ามากกว่าผู้ที่เข้ามาเกี่ยวดองในครอบครัว เช่นในฐานะที่เป็นสะใภ้ ซึ่งเป็นคตินิยมเดียวกับสังคมตะวันออกทั่วไป ที่ถือว่า บุพพการีย่อมมีความสำคัญกว่าภรรยา ดังสำนวนภาษิตพม่าที่ว่า (กรมการศึกษา, 2539,หน้า 156)

မယားသေက အစားရဏ် မိဘသေခြား အစားမရ။

เมียตายหาใหม่ได้ แต่พ่อแม่ตายหาใหม่ไม่ได้

สำนวนภาษิตพม่า ยังสะท้อนให้เห็นด้วยว่า ความรักความผูกพันแบบสายโลหิตย่อมมีความสนิทสนมและยืนยาว (กรมการศึกษา, 2539,หน้า 197)

ရင်သွေးဟုက ချစ်မဝ။

เลือดในอก รักไม่รู้จบสิ้น

ความรักของพ่อแม่นั้นมากมาย โดยเฉพาะการมีลูกคนแรก สำนวนภาษิตสะท้อนว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 239)

သားဦးအရှုး။

พ่อแม่มักหลงลูกคนแรกเหมือนคนบ้า

นอกจากนี้ ยังมีสำนวนภาษิตพม่าที่ว่ากล่าวว่า แม้พ่อแม่รักลูกชายมาก แต่จะรักหลานมากกว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 276)

ลูกชายเป็นที่รัก แต่หลานเป็นแก่น คือ ยิ่งกว่ารัก

သားအချစ် မြေးအနှစ်။

หมายความว่า ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูกชาย หรือผู้สืบทอดสมบัตินั้น มีสายป่านที่ยาวไกลออกไปชั่วลูกชั่วหลาน ทำให้ครอบครัวมีความมั่นคง

ลูกๆ ที่ดี จึงสมควรรำลึกถึงความดีของบิดา มารดาให้มาก เพราะ เป็นผู้มีพระคุณมาก ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 211)

မိဘကျေးဇူး မြင့်မိုရ်ဦး။ - **บุญคุณของพ่อแม่เท่ากับเขาพระสุเมรุ**

สำนวนภาษิตพม่า จึงสอนให้ลูกมีความกตัญญูกตเวทีต่อบิดา มารดา กล่าวคือ นอกจากจะระลึกถึงพระคุณแล้ว (กตัญญู) ควรตอบแทนพระคุณของท่านด้วย (กตเวที) โดยถือตามคติในพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในศาสนสุภาษิตว่า **ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี (นิมิตตำ สาธุรูปานัง กตญญู กตเวทิตา)** ซึ่งภาษิตพม่ากล่าวไว้เช่นกันว่า ကတညုတာ ကတဝေဒီ။ (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 81)

- การอบรมเลี้ยงดู

พ่อแม่มีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี ไม่ควรตามใจมากเกินไป ทำให้เกิดผลร้ายตามมา เช่น

အလိုလိုက် အမိုက်စော်ကား။
ถ้าตามใจลูกมากเกินไป ในที่สุดลูกก็จะก้าวร้าวและดื้อรั้น
ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ ทำให้ได้รับคำดูแคลน
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 314)

အငယ်တည်းက မဆုံးမသော် မိဘတစ်လည် ရန်သူမည်၏
พ่อแม่ไม่อบรมสั่งสอนลูกแต่ยังเล็ก
พ่อแม่นั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็นศัตรูของลูก
(กรมการศึกษา, 2539, หน้า 265)

บทบาทสำคัญของการเป็นพ่อแม่ที่สังคมคาดหวัง ได้แก่ หน้าที่เลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนลูกๆ หากลูกไม่ประพฤติตนให้ดี ตามขนบธรรมเนียมประเพณี หรือตามมาตรฐานของสังคม พ่อแม่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบและถูกตำหนิติเตียน ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 276)

သားသမီး မကောင်း မိဘခေါင်း။
ลูก ๆ ไม่ดี พ่อแม่คือต้นเหตุ

ดังนั้น ไม่ว่าลูกจะตกอยู่ในสภาพอย่างไร พ่อแม่ต้องดูแลลูกต่อไป ไม่สามารถปฏิเสธได้ ดังสำนวนเปรียบเทียบไว้ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 149)

တောင်းဆိုး ပလုံးဆိုးသာ ပစ်ရိုး ရှိသည် သားဆိုး သမီးဆိုးပစ်ရိုးထုံးစံမရှိ။
ตะกร้าหรือกระบุงชำรุดเสียหาย ขว้างทิ้งได้ แต่ลูก ๆ เสียทิ้งไม่ได้

ในกรณีที่ลูกไม่ใส่ใจในคำสั่งสอนของพ่อแม่ มักส่งผลให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ผิดและมีแต่ความทุกข์ยาก เช่น ลูกที่ไม่ได้แต่งงานตามคำแนะนำของพ่อแม่ มักจะหนีตามกันไป แล้วมีลูกใน

ช่วงเวลาที่ไม่มีความพร้อม และครอบครัวก็มักจะแตกแยก จึงไม่มีความสุข เพราะขาดที่พึ่งและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ส่วนใหญ่มักจะหมายถึงลูกสาวมากกว่าลูกชาย ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 211)

မိဘစကား နားမထောင် သားတစ်ကောင်နှင့် တိုးလိုးတွဲလဲ။

ไม่เชื่อฟังคำพ่อแม่ แต่งงานไปก็หอบลูกกระเตงๆ

สำนวนทำนองนี้ มีนัยสำคัญด้วยว่า พ่อแม่ต้องช่วยหาคนดีๆมาแต่งงานกับลูกของตน โดยเฉพาะ การเลือกคู่ให้ลูกสาว ถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญ ดังที่ได้สะท้อนไว้ในภาษิตว่า (ปิงญาจอ. 2552. หน้า 273)

သမီးကညာ အခါမလင့်စေနှင့်။

อย่าปล่อยลูกสาวเกินเวลาแต่งงาน

หมายความว่า เมื่อถึงวัยอันควร พ่อแม่ต้องหาคู่ครองที่ดีให้แก่ลูก โดยเฉพาะลูกสาว อย่างไรก็ตาม ลูกสาวที่ไม่ได้แต่งงาน ก็ไม่ได้เป็นที่รังเกียจของครอบครัว อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553, หน้า 188) ระบุว่าผู้หญิงพม่า ที่ไม่แต่งงานจะได้รับการยกย่องชื่นชม ถ้ามีเหตุผลว่าจะต้องทำหน้าที่ดูแลพ่อแม่ และญาติพี่น้องก็จะไม่ทอดทิ้งหญิงโสดที่มีความกตัญญูเช่นนี้

สำหรับบทบาทและความสำคัญของผู้ให้กำเนิดนั้น สำนวนภาษิตของพม่าสะท้อนว่า แม่มีบทบาทสำคัญและมีความใกล้ชิดกับลูกมากกว่าพ่อ ดังสำนวน (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 34)

ခလုတ်ထိမှ အမိတ။

เมื่อสะดุดหกล้ม มักคิดถึงแม่

กล่าวคือ เมื่อเรามีความทุกข์เรามักคิดถึงแม่เป็นคนแรก เพราะแม่เป็นผู้ที่เราพึ่งได้เสมอและรักเรามากที่สุด ดังนั้น เด็กกำพร้าแม่ จึงต้องดิ้นรนด้วยตนเองและดำเนินชีวิตด้วยความยากลำบาก ในแง่นี้สำนวนภาษิตพม่าเปรียบเปรยเป็นรูปธรรมไว้อย่างชัดเจนว่า (กรมการศึกษา, 2553, 265)

အမိမဲ့သား ရေနည်းငါး။

เด็กที่ไม่มีแม่ เหมือนปลาน้ำน้อย

หมายความว่า ชีวิตของเด็กที่ไม่มีแม่คอยเลี้ยงดูและใส่ใจอย่างทะนุถนอม ย่อมไม่มีความสุขหรือความสะดวกสบาย ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดด้วยตนเอง

นอกจากนี้ เมื่อลูกๆ ประพฤติตัวไม่ดี ผู้ที่เดือดเนื้อร้อนใจที่สุด คือแม่ ดังสำนวน (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 147)

သားဆိုးအမေ တပေပေ။

แม่ย่อมลำบากเดือดร้อนใจ ถ้าลูกชายเป็นคนเลว

หมายความว่า แม่มีบทบาทสำคัญมากกว่าพ่อในการอบรมลูก ดังนั้น เมื่อลูกชายซึ่งจะเป็นผู้สืบทอดสายโลหิตและมรดกทำตัวไม่เหมาะสม หรือเป็นคนไม่ดี แม่ย่อมทุกข์ใจมากกว่าผู้อื่น แม้แต่ในกรณีของลูกสาว แม่ก็มีหน้าที่ดูแลอย่างใกล้ชิดมากกว่าพ่อ สำนวนภาษิตพม่าจึงย้ำว่า หากจะขอแต่งงานกับสาวใด ควรเข้าหาทางฝ่ายแม่ (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 318)

အသီးလို အပင်ကိုချိုင် သမီးလို အမေကိုတိုင်။
ต้องการผลไม้ให้สอย ต้องการลูกสาวให้ขอกับแม่

ระหว่างลูกชายและลูกสาว สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นว่า ครอบครัวให้ความเอาใจใส่ลูกชายมากกว่า ลูกชายเป็นที่พึงปรารถนา และมีคุณค่ามากกว่าลูกสาว จึงเปรียบเหมือนสิ่งที่มีค่าและราคาแพง (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 147)

သားကောင်းတစ်ယောက် ကျောက်ကောင်းတစ်စေ့။
ลูกชายดีคนหนึ่ง เหมือนมีพลอยสูงค่าเม็ดหนึ่ง

ส่วนลูกสาวกลับกลายเป็นภาระหนักของครอบครัว เปรียบเหมือนการเลี้ยงดูฝูงวัวนับพัน ความเปรียบนี้แสดงไว้ชัดเจนว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 146)

သမီးတစ်ကောင် နွားတစ်ထောင်။
การดูแลลูกสาวหนึ่งคน หนักหนาเหมือนฝูงวัวเป็นพัน

ดังนั้น แม่ต้องดูแลลูกชายเหมือนเจ้านาย จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลจดจำได้ขึ้นใจว่า พ่อแม่จะสอนลูกๆด้วยสำนวนที่ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 275)

သားကို သခင်၊ လင်ကို ဘုရား။
ผัวเปรียบเหมือนพระพุทธเจ้า ลูกชายเปรียบเหมือนเจ้านาย

นอกจากนี้ สังคมมีมาตรฐานในการวัดและประเมินคุณค่าแบบสองมาตรฐาน ลูกสาวจึงมักมีเรื่องที่จะทำให้พ่อแม่ได้รับความอับอายขายหน้ามากกว่าลูกชาย สำนวนภาษิตจึงมักจะกล่าวตำหนิการทำตัวไม่เข้าท่าของลูกสาว ตัวอย่างเช่น (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 117)

ငါ့သမီးတော်လှဆို ယောက်မမြင်းစီးထွက်။
เมื่อพ่อแม่ชื่นชมลูกสาวของตนว่าเก่ง
ลูกสาวกลับขี่ทัพพีแทนขี่ม้ามาหา

การขี่ม้า คือความสง่างาม เป็นเรื่องที่เหมาะสมและน่าชื่นชม การขี่ทัพพีเป็นเรื่องผิดธรรมดาและไม่ควรกระทำ แต่ลูกสาวมักจะทำเรื่องผิดปกติ จึงทำให้พ่อแม่ผิดหวังและรู้สึกอับอาย

ครอบครัวพม่ามีความคาดหวังด้วยว่า ลูกชายซึ่งเป็นผู้สืบทอดมรดกจะอภิชาตบุตร หมายความ ย่อมดีกว่าคนรุ่นพ่อ ซึ่งเป็นการยกย่องลูกชายว่าย่อมสามารถเจริญก้าวหน้ามากกว่าคนรุ่นพ่อ ดังสำนวนเปรียบเทียบว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 165) [3]

---

[3] สำนวนนี้ ไม่มีความหมายในเชิงลบ ไม่ใช่การวัดรอยเท้าพ่อแบบลูกทรพี แต่เป็นการคาดหวังให้คนรุ่นใหม่มีพัฒนาการดีขึ้นเรื่อยๆกว่าคนรุ่นก่อน ซึ่งความหมายทำนองนี้ มีความสอดคล้องกับ สำนวนภาษิตพม่าเกี่ยวกับการสืบทอดความรู้ในสังคมพม่า ซึ่งสะท้อนไว้ว่า ศิษย์ย่อมเก่งกว่าครู ဆရာထက် တပည့်လက်စောင်းထက်။ (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 59)

အဖထက် သားတစ်လကြိုး။

ลูกชายแก่กว่าพ่อหนึ่งเดือน

สำนวนนี้สะท้อนด้วยว่า ครอบครัวยกย่องและสนับสนุนให้ลูกชายเจริญก้าวหน้ามากกว่าบิดา ส่วนลูกสาว ผู้วิจัยไม่พบสำนวนในทำนองนี้ กล่าวคือ ไม่พบสำนวนว่าลูกสาวจะเก่งกว่ารุ่นแม่ จากการ สัมภาษณ์ชาวพม่าพบว่า ลูกสาวไม่นิยมที่จะกล่าวว่าตนเองดีกว่าแม่ สำหรับครอบครัวชาวพม่าส่วนใหญ่ มักถือว่าแม่มีอำนาจและเป็นบุคคลสำคัญอันดับหนึ่งของครอบครัว

3.5.4.2 สามีและภรรยา

การแต่งงานถือว่าเป็นเรื่องสำคัญของชีวิต จึงต้องไตร่ตรองให้ดี สำนวนภาษิตพม่า สะท้อนเรื่องนี้ในหลากหลายมิติ ตัวอย่างเช่น (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 330, 277)

သီးချိန်တန်သီး ပွင့်ချိန်တန်ပွင့်။

เมื่อถึงเวลาออกผลจะต้องมีผล เมื่อถึงเวลาบานก็ต้องบาน

หมายความว่า ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายก็จะต้องแต่งงานเมื่อถึงวัยที่สมควร แต่ผู้หญิงมักจะถูกคาดหวังเรื่องการออกเรือนหรือมีคู่มากกว่าผู้ชาย

အိမ်ထောင်မှု ဘုရားတည် ဆေးမင်ရည်စုတ်ထိုး။

มีสามสิ่ง คือ การแต่งงาน การสร้างเจดีย์และการสัก

ก่อนลงมือทำต้องชั่งใจให้ดี เพราะแก้ไขได้ยาก

หมายความว่า การแต่งงานเป็นเรื่องสำคัญของชีวิตแต่ก่อนแต่งก็ต้องพิจารณาให้ดี สำนวนสะท้อนด้วยว่า หากมีปัญหาหลังแต่งงานแล้วแก้ไขได้ยาก ซึ่งน่าจะมีนัยแฝงไว้ด้วยว่า เป็นสังคมที่ไม่สนับสนุนการแก้ปัญหาด้วยการหย่าร้าง สำนวนพม่ายังสะท้อนไว้ด้วยว่า ปัญหาของคู่สมรสเปรียบเหมือนกับนกแร้ง ซึ่งถือว่าเป็นสัตว์อัปมงคลที่บินมาเกาะพระเจดีย์ ซึ่งคนฉลาดต้องใช้ปัญญาแก้ปัญหาชีวิตสมรสได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ เราควรไล่นกแร้งไป แทนที่จะทุบพระเจดีย์ทิ้ง ความว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 68)

တည်မိတဲ့ဘုရား၊ လင်းတနားနား။

สร้างเจดีย์เสร็จสมบูรณ์ อีแร้งมาเกาะ

เมื่อสังคมไม่ยอมรับการหย่าร้าง จึงกลายเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่จะหาคู่ให้ลูกๆ โดยเฉพาะลูกสาว เพราะโดยทั่วไปมักถือว่าพ่อแม่มีประสบการณ์และวิสัยทัศน์มากกว่า ในประเด็นนี้ สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนไว้ว่า(กรมการศึกษา, 2539, หน้า 234)

သမီးကညာ အခါမလင့်စေနှင့်။

อย่าปล่อยลูกสาวเกินเวลาแต่งงาน

ถึงแม้จะเกินวัยที่สมควรจะแต่งงานไปแล้ว แต่สำหรับผู้หญิง ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเนื้อคู่ยังคงมีตลอดไป ดังสำนวน (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 174)

မိန်းမတို့ဖူးစာ သေခါမှကုန်။

เรื่องเนื้อคู่สำหรับผู้หญิงยังมีโอกาสกระทั่งวันตาย

สำนวนทำนองนี้ มีส่วนให้เกิดความเชื่อว่า การแต่งงานแลดูว่าจะมีความจำเป็นและสำคัญสำหรับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

ในสังคมพม่า หลักในการเลือกคู่ครองเป็นเรื่องสำคัญ สำนวนภาษิตแสดงให้เห็นว่า สมควรคำนึงถึงความเหมาะสมเป็นเรื่องแรก กล่าวคือ เน้นคุณสมบัติที่เข้าคู่กันได้อย่างลงตัว สะท้อนความเชื่อว่า ถ้าคนเรา มีความแตกต่างกันมาก มักจะอยู่ด้วยกันได้ยาก ตัวอย่างเช่น

နေနှင့်လ ရွှေနှင့်မြ။
พระอาทิตย์และพระจันทร์ ทองคำและมรกต
(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 77)

အသွင်မတူ အိမ်သူမဖြစ်။
ลักษณะไม่เหมือนกัน ร่วมหอลงโรงกันไม่ได้
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 320)

ในเชิงอุดมคติ ผู้ชายต้องมีความรู้ ความสามารถ ได้รับการศึกษาดี ส่วนผู้หญิงต้องทำงานฝีมือหรือดูแลบ้านเรือนได้ดี ดังสำนวน (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 187)

ယောကျ်ားစာမတတ်လျှင် အကန်း၊ မိန်းမရက်ကန်းမတတ်လျှင် အကျိုး။
ชายที่ไม่รู้หนังสือเหมือนคนตาบอด หญิงที่ทอผ้าไม่เป็นเหมือนกับคนพิการ

ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นว่า สังคมพม่ายังไม่ค่อยยอมรับการหย่าร้าง เมื่อแต่งงานแล้วก็คาดหวังว่าจะอยู่กันไปตลอดชีวิต แต่มีสำนวนสะท้อนว่า บางครั้ง บางคนก็อาจจะประสบความผิดหวังในการแต่งงานได้ และบางครั้งก็ต้องจำทนไปชั่วชีวิต ตัวอย่างเช่น

ကုန်ရုံးတစ်ခေါက် လင်ကုန်ရုံး တစ်သက်လုံးမှောက်။
ค้าขายหมดตัวครั้งเดียว แต่มีผัวผิด หมดตัวตลอดชีวิต
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 86)

ညားတော့ဈေးသည် ရွယ်တော့မဟာန္တယ်။
ตั้งใจแต่งงานกับผู้ที่มีเชื้อสายดี แต่ได้แต่งงานกับแม่ค้า
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 141)

ကျောတော့လှေသူကြီး၊ ညားတော့လှေထိုးသား။
ประกาศว่าจะแต่งงานกับกัปตันเรือ แต่ได้แต่งงานกับคนถ่อเรือแทน
(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 21)

สำนวนทำนองนี้ มีความหมายด้วยว่า มีความตั้งใจสูงมาก แต่ได้รับผลไม่สูงเท่า สิ่งที่ตั้งใจและคาดหวังคืออย่างหนึ่งแต่สิ่งที่เกิดขึ้นกลับเป็นอีกอย่างหนึ่ง

แม้ว่าจะไม่นิยมการหย่าร้าง แต่ในกรณีที่ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต สังคมพม่ายอมรับให้หาคู่ครองใหม่ได้ ดังสำนวนสะท้อนไว้ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 152)

တစ်ပင်လဲမှု တစ်ပင်ထူ။

ถ้าเสาหนึ่งต้นล้มไปแล้ว จะตั้งเสาใหม่แทนเสาที่ล้มไปได้

หมายความว่า ถ้าสามีหรือภรรยา คนใดคนหนึ่งล้มตายไปแล้ว คนที่ยังมีชีวิตอยู่ก็จะสามารถแต่งงานใหม่ได้

สำหรับบทบาทและหน้าที่ของสามีภรรยานั้น ในภาพรวม สามีต้องเป็นที่พึ่งของภรรยา ดังนั้น เมื่อสามีได้ดี มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง ภรรยาย่อมได้ดี มีหน้ามีตาตามไปด้วย ม และในทางตรงกันข้าม เมื่อสามีตกต่ำ ภรรยาก็ต้องรับผลกระทบด้วย เปรียบเหมือนดอกบัวที่ขึ้นๆ ลงๆ ตามระดับของน้ำในคลองหรือหนองบัว สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนไว้ดังนี้ (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 202)

ရေမြင့် ကြာတင့်။

ถ้าน้ำขึ้นสูง บัวย่อมสูงตามไปด้วย

สังคมพม่าเชื่อว่า การสมรสอย่างเหมาะสม ทำให้สถาบันครอบครัวดำเนินไปได้อย่างผาสุกและมั่นคง การแต่งงานนำไปสู่การร่วมมือร่วมใจกันสร้างครอบครัว (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 219)

မောင်တစ်ထမ်း မယ်တစ်ရွက်။

ผัวหาบ เมียคอน ต่างช่วยกันทำงาน

นอกจากนี้ สามีที่ดีต้องมีหน้าที่ปกป้องภรรยา ไม่ปล่อยให้ผู้อื่นลวนลามได้ เช่น (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 103)

မယားထိ ခါးကြည့်။

ล่วงเกินเมีย เป็นเจอดาบ

ในครอบครัวชาวพม่า ภรรยาจะต้องทำหน้าที่เก็บทรัพย์สินที่สามีหามาเป็นอย่างดี สำนวนภาษิตพม่ายังเปรียบเทียบอย่างเป็นรูปธรรมว่าภรรยามีบทบาทสำคัญในการออมทรัพย์ของครอบครัว ทำให้ครอบครัวมั่นคงและมั่งคั่ง ซึ่งเปรียบเสมือนการเก็บน้ำในนาเพื่อเพาะปลูกต่อไป ดังความว่า (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 59)

စိုးတဲ့ရေ ဆည်တဲ့ကန်သင်း။

กั้นน้ำที่ไหลมาเก็บไว้ในนา

มีใจความสำคัญว่า ภรรยาจะต้องเก็บทรัพย์สินที่สามีหาไว้ให้เป็นอย่างดี เพื่อสะสมเงินทองไว้ในการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจของสถาบันครอบครัวต่อไป

แม้บางครั้งจะมีเรื่องขัดแย้งกัน กระทบกระทั่งกันบ้าง ถือเป็นเรื่องธรรมดา เปรียบเหมือนลิ้นกับฟันที่อยู่ใกล้กันในปากของคนเรา ซึ่งเล็กและแคบ จนบางครั้งลิ้นก็ถูกฟันขบเอาได้โดยไม่ได้ตั้งใจ จึงต้องถ้อยที ถ้อยอาศัยกัน สำนวนภาษิตนี้ของคนพม่าจึงเปรียบเทียบไว้ว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 138)

လင်နှင့်မယား လျှာနှင့်သွား။
เมียกับผัว เหมือนลิ้นกับฟัน

อย่างไรก็ตาม สังคมพม่าถือว่าสามีเป็นใหญ่ เป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องสำคัญเกี่ยวกับครอบครัว จึงไม่ต้องถามหรือเชื่อตามภรรยา สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า102)

မဘက်လိုက် မိုက်ဘက်ပါ။
ตามใจเมีย เป็นสิ่งโง่เขลา

ดังนั้น สามีต้องมีอำนาจในการตัดสินใจและเหนือกว่าภรรยา การแสดงให้หญิงที่จะมาเป็นภรรยาประจักษ์แจ้งถึงอำนาจของตนที่เหนือกว่าจึงเป็นสิ่งสำคัญในวันแต่งงาน สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนไว้ดังนี้ (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 207)

မယားနေ့ ကြောင်သေမှု။
วันแต่งงาน แมวตาย

หมายความว่า ตั้งแต่วันแรกที่แต่งงานกัน สามีต้องข่มขู่ภรรยาไว้ก่อน ทำให้ภรรยาเกรงกลัว ทำนองเชือดไก่ให้ลิงดูหรือเขียนเสือให้วัวกลัว เป็นสำนวนเปรียบเทียบว่าสามีต้องแสดงอำนาจให้ภรรยาเห็นตั้งแต่ต้นด้วยการทำร้ายหรือฆ่าแมวให้เมียดู จากการสัมภาษณ์ ปัจจุบันแนวคิดเช่นนี้ยกเลิกไปแล้ว แต่สำนวนเปรียบเทียบนี้ยังอยู่เพื่อสอนว่า ภรรยาต้องเกรงใจหรือกลัวสามี

นอกจากนี้ ยังพบสำนวนภาษิตที่มีการเปรียบภรรยากับสัตว์ที่ใช้แรงงาน เช่น วัว เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงที่ทำหน้าที่ภรรยาต้องทำงานหนักและไม่มีสิทธิเสมอภาคในฐานะที่เป็นคนเท่าเทียมกับผู้ชาย ดังสำนวน (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 103)

မယားနှင့်နွား မသနားနှင့်။
เมียกับวัว อย่าสงสาร ถ้าแสดงความสงสารจะได้ใจ

การเปรียบเทียบภรรยากับวัวหรือควายในสำนวนภาษิตเช่นนี้ ในอดีต มีนัยสำคัญว่าสามีสามารถใช้แรงงานภรรยาได้อย่างไม่จำกัด โดยไม่ต้องมีความเมตตาปรานีใดๆ รวมถึงการทุบตีได้ตามกฎหมาย กล่าวคือ สังคมยอมรับทุกสิ่งที่สามีกระทำต่อภรรยา ประเด็นนี้ สังคมพม่าสมัยโบราณก็ไม่น่าจะแตกต่างจากสังคมไทยในสมัยก่อน

สำหรับระบบครอบครัวนั้น โดยทั่วไป สังคมพม่ายกย่องครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียว แต่ในความเป็นจริง ผู้ชายพม่ามักมีภรรยาน้อยได้ การมีภรรยามากกว่าหนึ่งคน ยังสะท้อนว่าเป็นชายที่มีความสามารถด้วย กล่าวคือ ถ้ามีความสามารถที่จะเลี้ยงดูได้ ก็มีภรรยาหลายคนได้ ความว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 187)

ယောကျ်ားကောင်း မောင်းမတစ်ထောင်။
ชายดีมีความสามารถ หญิงพึ่งได้เป็นพัน

ในขณะที่ผู้หญิงที่ดีในสายตาคนพม่า ควรมีสามีเพียงคนเดียว สำนวนภาษิตพม่า ระบุไว้ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 221)

မိန်းမကောင်း ပန်းပန် တစ်ပွင့်တန်။

ผู้หญิงเหน็บดอกเดียวมีค่า

ရည်းစားတစ်ထောင် လင်ကောင်တစ်ယောက်။

มีแฟนหนึ่งพันคน แต่จะต้องมีผัวแค่คนเดียว

สำนวนภาษิตพม่ายังสะท้อนให้เห็นถึงคตินิยมของสังคมแบบผัวเดียวแต่หลายเมีย กล่าวคือ ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคน แต่ผู้หญิงต้องสนใจสามีเพียงคนเดียว ไม่ปันใจให้ชายอื่น ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 90)

ကိုယ့်လင်ကလွဲ ဖွဲနှင့်ဆန်ကွဲ။

ผู้ชายคนอื่นเหมือนแกลบและข้าวสารหักท่อน ยกเว้นผัวตัวเอง

กล่าวคือ ผู้หญิงไม่ควรสนใจชายอื่นยกเว้นสามีของตัวเอง เพราะในโลกนี้ผู้ชายที่มีคุณค่ามากที่สุดคือ สามีของตัวเองคนเดียวเท่านั้นที่เปรียบประดุจข้าวสารเม็ดงาม ส่วนชายอื่นไม่มีคุณสมบัติที่ดีพร้อม จึงเปรียบเหมือนกับแกลบหรือข้าวสารหัก สำนวนภาษิตพม่ายังสะท้อนว่า ชายมีสิทธิพิเศษที่จะมีความรักและเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นได้ ถือเป็นความเจ้าชู้ที่สังคมยอมรับ ตัวอย่างเช่น (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 264, 150, 324)

လေကားသုံးထစ်ဆင်းလျှင် လူပျိုဖြစ်သည်။

แม้ว่าผู้ชายแต่งงานแล้ว ลงจากบันไดแค่สามขั้นก็กลายเป็นโสด

တစ်ချုံကွယ်တစ်မယ်မေ့။

ชายแค่พ้นพุ่มไม้หนึ่งพุ่มก็ลืมหญิงเสียแล้ว

အိုင်တွေ့တိုင်း ခြေဆေး။

เมื่อเห็นแอ่งน้ำ ล้างเท้าทุกครั้ง

นอกจากโลกทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิง มักจะปรากฏในภาพที่เป็นแง่ลบมากกว่าแง่บวก มีชีวิตในฐานะที่ด้อยค่ากว่าผู้ชาย แม้แต่ในด้านของความรักและความสัมพันธ์ก็ไม่ได้ใช้มาตรฐานเดียวกันในการประเมินคุณค่า ดังสำนวน (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 174)

မိန်းမကြိုက်တော့ မျှော်လိုက်တာ ယောကျ်ားကြိုက်တော့ ဆိုက်ဆိုက်လာ

ถ้าผู้หญิงชอบใครก็ต้องเป็นฝ่ายรอคอย แต่ถ้าผู้ชายชอบใคร จะรุกเข้าไปหา

ผู้วิจัยยังไม่พบว่ามีสำนวนภาษิตพม่า ที่ระบุว่า ชายที่ดีก็ควรมีภรรยาเพียงคนเดียว ซึ่งเท่ากับว่าสำนวนภาษิตส่วนมากมักแสดงว่า ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อความเสมอภาคระหว่างเพศ

3.5.4.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับพี่น้องและเครือญาติ หมายถึง โลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อพี่น้องเครือญาติ ว่าเป็นอย่างไร ในภาพรวม สังคมพม่า ให้ความสำคัญกับพี่น้องและระบบเครือญาติ ซึ่งเน้นเชื้อสาย แม้ว่าจะไม่มีการใช้นามสกุล สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นว่า พี่คนโตมีความสำคัญเทียบเท่าพ่อแม่ ดังสำนวน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 325)

အစ်ကိုကြီး အဖရာ အစ်မကြီး အမိရာ။

พี่ชายคนโตเหมือนกับพ่อ พี่สาวคนโตเหมือนกับแม่

ในกรณีที่เป็นลูกโทน หรือลูกคนเดียวของครอบครัว ย่อมขาดที่พึ่ง ไม่มีที่ปรึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพ่อแม่ถึงแก่กรรมไปแล้ว ลูกต้องอยู่ตัวคนเดียว น่าสงสารเปรียบเหมือนหนูหนึ่งตัว ที่ไม่มีพวกพ้อง ตามความในสำนวนที่ว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 87)

တစ်ကောင်ကြွက် တစ်မျက်နှာ။

หนูหนึ่งตัว หนึ่งหน้า

สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนด้วยว่า คนเรามักแบ่งปันหรือปกป้องผลประโยชน์ของญาติพี่น้อง และนำไปสู่สิทธิพิเศษต่างๆ ดังความว่า (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 54)

အလှူရှင် ငါးကြော်အိုး ဆွေမျိုးချည်းပဲ။

ผู้ที่ไปทำบุญ กันหม้อปลาทอดไว้ให้ญาติ ๆ เท่านั้น

หมายความว่า แม้แต่ในงานบุญ ซึ่งควรทำด้วยจิตใจบริสุทธิ์ แต่ด้วยความเป็นญาติสนิทกันจึงทำให้ผู้ที่ไปทำบุญซึ่งรักญาติ ต้องเก็บสิ่งดีๆ หรือของอร่อยๆ ให้กับญาติของตน เป็นการให้อภิสิทธิ์แก่คนที่อยู่ในครอบครัวหรือตระกูลเดียวกัน แต่คนอื่นมักจะนินทาว่าไม่เหมาะสม เพราะเป็นการให้ผลประโยชน์กับญาติๆของตน ซึ่งสำนวนนี้ นำไปใช้วิพากษ์วิจารณ์ผู้บริหารหรือนักการเมืองที่มักจะมอบตำแหน่งสำคัญๆให้กับญาติพี่น้องของตนโดยไม่ได้คำนึงถึงความรู้ความสามารถที่แท้จริง

อย่างไรก็ตาม ในภาพรวม สำนวนสะท้อนด้วยว่า การมีญาติพี่น้องนั้น ป็นเรื่องสำคัญสำหรับวงศ์ตระกูล ทำให้มีผู้สืบสานสายเลือด ความว่า (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 71)

အမျိုးရှိမှ အရိုးရှိသည်။

เมื่อมีญาติ จึงมีการสืบเชื้อสาย

แปลตามตัวอักษรว่า ถ้ามีเครือญาติก็มีกระดูก หมายความว่า มีการสืบทอดตระกูล

นอกจากนี้ สำนวนพม่ายังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการรักษาสายเลือดของตระกูลให้บริสุทธิ์ ด้วยการสนับสนุนให้แต่งงานกันในหมู่เครือญาติ ดังความว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 73)

ဆွေချင်းထပ်မြှတ် မျိုးချင်းခြုံလုံ။

การแต่งงานกับญาติพี่น้องเป็นสิ่งดี ก่อให้เกิดความสมานฉันท์และปลอดภัย

หมายความว่า ระบบเครือญาติของพม่า เน้นสายเลือดที่ใกล้ชิด ในสมัยโบราณ เชื้อสายเดียวกันจึงมักแต่งงานกัน เพราะเชื่อว่าเป็นสิ่งประเสริฐ ก่อให้เกิดความสามัคคี และปลอดภัย กล่าวคือไว้เนื้อเชื่อใจได้มากกว่าคนนอกระบบเครือญาติ จากการสัมภาษณ์ แนวคิดเช่นนี้เป็นแนวปฏิบัติของการสืบเชื้อสายของราชวงศ์ชั้นสูงในพม่า เพราะเชื่อว่าไม่ควรไปอภิเษกสมรสกับสามัญชน เพื่อรักษาสายเลือดให้บริสุทธิ์ ปัจจุบัน การปฏิบัติตามแนวทางนี้มักไม่เป็นที่นิยมแล้ว โดยทั่วไป ระบบเครือญาติพม่าเน้นความสนิทสนมกันทั้งญาติฝ่ายพ่อและแม่

ในส่วนของการนับญาติในสังคมพม่า ไม่จำเป็นต้องมาจากเชื้อสายเดียวกัน พิจารณาจากความใกล้ชิด หรือสนิทสนมกันได้ ตัวอย่างเช่น

မြိန်ရာ ဟင်းကောင်း ခင်ရာ ဆွေမျိုး။

รู้สึกว่าอร่อย คือแกงดี รู้สึกว่าสนิท คือญาติ (ล่ะตะเมง, 2543 , หน้า 32)

ခင်ရာ ဆွေမျိုး။
ความสนิท คือ ญาติ
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 106)

นอกจากนี้ ยังมีสำนวนภาษิตที่สะท้อนให้เห็นว่าฐานะเศรษฐกิจดี ทำให้คนอยากนับญาติ ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 250)

ငွေ ရှိမှ အမျိုးတော်။
ญาติที่มีทอง จึงถือเป็นเครือญาติ

สำนวนนี้สะท้อนว่า แม้เป็นญาติกันจริงๆ แต่คนมักอยากนับเป็นญาติเฉพาะกับผู้ที่มีฐานะดีเท่านั้น นอกจากนี้ ยังสะท้อนว่าผลประโยชน์ทำให้คนมาตีสนิทและนับถือว่าเป็นญาติผู้ใหญ่ ดังสำนวนที่ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 198)

ဘူးသီးမှ အရိုးတော်။
พอน้ำเต้าออกผลก็เรียกป้า

สำนวนนี้มีความแตกต่างจากสำนวนก่อนหน้า กล่าวคือ เมื่อมีผลประโยชน์ แม้ไม่ใช่ญาติของตัวเอง แต่ก็อยากไปตีสนิทด้วย เพราะอยากได้ผลประโยชน์

โดยภาพรวม ระบบครอบครัวของพม่ายกยกย่องให้พ่อแม่มีความสำคัญ และคนนอกที่เข้ามาเป็นสะใภ้มีความสำคัญน้อยกว่าผู้ให้กำเนิด ในทางปฏิบัติจะรักสะใภ้แบบลูกสาว สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนว่า พ่อแม่มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูกๆ เอาใจใส่และให้ความรักแก่ลูกๆ หลานๆ อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553, หน้า 65) สรุปสาระไว้ว่า หน้าที่สำคัญของพ่อแม่คือการอบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี ถ้าพ่อแม่คนใดไม่อบรมสั่งสอนลูก ลูกเกเร ก่อปัญหา ถือว่าพ่อแม่ไม่ได้ทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ และไม่ว่าลูกจะมีความประพฤติเลวร้ายเพียงใด พ่อแม่ก็ไม่สามารถตัดความเป็นพ่อแม่ลูกได้ นับว่าเป็นสายสัมพันธ์ที่แนบแน่นใกล้ชิดและยืนยาวตลอดชีวิต ในเรื่องของลูกชายและลูกสาว ชาวพม่าจะให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าผู้หญิง จากการสัมภาษณ์พบว่าเป็นคติความเชื่อจากอินเดีย เพราะลูกชายจะพาไปสู่สวรรค์ได้ ในคตินิยมเช่นนี้ของคนพม่า เมื่อนำไปผสมผสานกับคตินิยมในศาสนาพุทธ จึงเกิดแนวคิดว่า พ่อแม่ที่มีลูกชาย โดยเฉพาะลูกคนแรกเป็นชาย ควรให้ลูกบวชเรียน จะได้บุญมาก สามารถทำให้พ่อแม่พ้นจากนรก ได้ไปสวรรค์ และถือว่าได้ทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นพ่อแม่อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งยังได้ช่วยสืบทอดพระศาสนา อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553, หน้า 65) ระบุว่า ลูกชายถือเป็น**ความหวังสูงสุดของครอบครัว ทั้งนี้ เพราะถือว่าลูกชายสามารถบวชแทนคุณ สะสมบุญกุศลให้พ่อแม่ในภพหน้า**

ระบบเครือญาติในสังคมพม่า มักเน้นความสนิทสนมกัน ไม่มีคำเรียกแยกระหว่างญาติฝ่ายพ่อและแม่ คือ ปู่หรือตา ย่าหรือยาย น้าหรืออา ก็ใช้คำเรียกเดียวกันโดยไม่ระบุว่าเป็นเชื้อสายทางพ่อหรือทางแม่ นอกจากนี้ สำนวนภาษิตยังสะท้อนให้เห็นด้วยว่าระบบเครือญาติมีความสำคัญ เป็นการสืบทอดวงศ์ตระกูลให้ยืนยาวและมีการเกื้อกูลกัน

3.5.5 โลกทัศน์เกี่ยวกับชาติตระกูล

สำนวนภาษิตพม่า สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับชาติตระกูลทำนองเดียวกับสังคมไทย กล่าวคือบุคคลย่อมถูกหล่อหลอมให้มีคุณลักษณะทั้งดีและเลวสืบทอดกันต่อๆมาตามสายเลือด เช่น

လူလိမ်မာသား ယဉ်ကျေး လူမိုက်သား ရမ်းကား။

พ่อดี ลูกย่อมสุภาพอ่อนโยน แต่พ่อเลวลูกย่อมเลวเช่นกัน

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 256)

အသီးကြွေ အပင်အောက်။

ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น

(อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 252)

ဘမျိုး ဘိုးတူ။

ลูกหลานมักมีนิสัยใจคอเหมือนปู่ย่าตายาย

(กรมการศึกษา, 2539, หน้า 142)

ကြက်မာအရိုး လူမာအမျိုး။

ดูไก่ให้ดูกระดูก ดูคนให้ดูตระกูล

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 98)

หมายถึงว่า ถ้าอยากรู้ว่าไก่พันธุ์ดีหรือไม่ เราก็ต้องดูกระดูกของไก่ตัวนั้น ถ้าอยากรู้ว่าคนผู้นั้นนิสัยดีหรือไม่ เราก็ต้องดูต้นตระกูลของคนผู้นั้น การตำหนิคนที่ทำผิดพลาดก็เช่นกัน ถ้าทำไม่ดี มักอ้างอิงหรือสืบสาว ตำหนิไปถึงต้นตระกูล ดังการเปรียบเปรยว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า305)

အပေးမြင် အပင်သိ အသွေးမြင် အသွင်သိ။

เห็นเปลือกก็รู้ชนิดของต้น เห็นรูปลักษณ์ก็รู้ว่าเทือกเถาเหล่ากอเป็นใคร มาจากไหน

เชื้อสาย หรือตระกูลจึงมีความสำคัญ เป็นคุณสมบัติของสมาชิกในระบบเครือญาติ ที่เชื่อว่าสืบทอดต่อๆกันมาราวกับพันธุกรรม สิ่งสำคัญคือสมาชิกในตระกูลต้องช่วยกันรักษาชื่อเสียงไว้ ไม่ปล่อยให้คนอื่นมาดูถูก ดูหมิ่น กล่าวคือ (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 308)

အမျိုးထိ မချိအောင်နာ။

ถ้าใครว่าอะไรกระทบถึงโคตรเหง้า ย่อมรู้สึกเจ็บ ทนไม่ได้

โดยสรุป สำนวนภาษิตพม่ามักสะท้อนว่าชาติตระกูลเป็นเรื่องสำคัญ แม้ว่าคนพม่าจะไม่มีการสืบสายสกุล เพราะไม่มีการใช้นามสกุล แต่อาศัยระบบเครือญาติแบบใกล้ชิด และเชื่อในเรื่องการสืบทอดนิสัยใจคอ หรือพันธุกรรมบางอย่างจากสายเลือด ชาวพม่าในอดีต ไม่นิยมแต่งงานนอกตระกูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบของราชวงศ์ชั้นสูง ปัจจุบัน ความคิดทำนองนี้ ไม่เป็นที่นิยมแล้ว อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลอธิบายว่า สำนวนภาษิต มีนัยสำคัญว่า ไม่ควรตำหนิ หรือโทษคนแบบเหมารวม คือ คนไม่ดีเพียงคนเดียว กลับกล่าวหาว่า ทั้งโคตรเง้าเป็นเหมือนกันหมด

3.6 โลกทัศน์เกี่ยวกับชาติพันธุ์และอาชีพ

นอกจากจะสะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์ในเชิงจริยศาสตร์ กล่าวคือสิ่งที่พึงกระทำต่อตนเองและผู้อื่นแล้ว สำนวนภาษิตพม่า ยังสะท้อนแนวคิดของการจำแนกคนตามกลุ่มเชื้อชาติ หรือชาติพันธุ์ในสังคมพม่า ตามบุคลิก เอกลักษณ์และอาชีพด้วย ตัวอย่างเช่น (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 172, 4)

မွန္တလေး စကား ရန်ကုန် အကြွား မော်လမြိုင် အစား။

คนมัณฑะเลย์พูดเพราะ คนย่างกุ้งขี้โอ่ คนเมาะละแหม่งกินเก่ง

ကုလားအချုပ်၊ တရုတ်အခြယ်။

ชาวอินเดียเก่งในการเย็บผ้า ชาวจีนเก่งในการวาดภาพระบายสี

สรุปความจากภาษิตได้ว่า แต่ละชาติพันธุ์ มีความรู้ความชำนาญแตกต่างกัน เช่น ชาวอินเดียมีฝีมือในการตัดเย็บเสื้อผ้า ส่วนชาวจีนมีความชำนาญทางด้านการค้าขายและด้านศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการวาดภาพ

ในเรื่องที่เกี่ยวกับการทำบุญ สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นว่า คนฉานหรือชาวไทใหญ่ เป็นชาติพันธุ์สำคัญในพม่าที่มีศรัทธาสูง มักนิยมทำบุญใหญ่ ชาวพม่าเชื่อว่าคนฉานหรือชาวไทใหญ่มีจิตใจดี ชอบทำบุญ ดังสำนวน (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 88)

တစ်ဖူးရလို့ တစ်ပဲလှူ။ တို့ရှမ်းတောင်သူ လှူနိုင်ရိုးလား။

ได้หนึ่งมู ทำบุญหนึ่งแป (ครึ่งหนึ่ง) มีใครเหมือนพวกฉานบ้าง

นอกจากนี้ ชาวไทใหญ่ซึ่งในสมัยก่อน มักเป็นพ่อค้าขายวัว หรือประกอบอาชีพเป็นนายหน้าขายวัว จึงสะท้อนในสำนวนภาษิตว่า (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 181)

ရှမ်းကြိုက်တော့ နွားချော။

หากชาวไทใหญ่ชอบ แม้แต่วัวก็สวย

หมายความว่า คนเราถ้าชื่นชอบแล้ว ย่อมมองเห็นแต่ด้านดีของสิ่งนั้น เปรียบเหมือนชาวไทใหญ่หรือคนฉาน คลุกคลี ทำมาหากินกับวัวด้วยความชื่นชอบ จนเห็นว่าวัวเป็นสัตว์ที่สวยงาม

ภาพในแง่ลบ พบว่ามีสำนวนภาษิตที่สะท้อนเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธ์ เช่น อินเดีย เป็นต้น ความว่า (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 180)

ကုလားတိုက် ကျားဝင်ကိုက်။

กลุ่มแขกอินเดีย ส่งเสียงอื้ออึงเหมือนถูกเสือกัด

กล่าวคือ สำนวนสะท้อนว่า ชาวพม่ารู้สึกว่าคนอินเดียมักส่งเสียงเอะอะ พูดเสียงดัง ทำให้กลายเป็นข้อตำหนิ และเหมารวมเป็นเชื้อชาติ

ตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า ประเทศสหภาพเมียนมาร์ แบ่งการปกครองออกเป็น 7 รัฐ และมี 7 มณฑล มีประชากรประมาณ 60 ล้านคน แต่มีชาติพันธุ์ที่หลากหลายมากถึง 135 กลุ่ม เช่น

พม่าประมาณร้อยละ 69 ที่เหลืออีกร้อยละ 31 ได้แก่ กะฉิ่น กะเหรี่ยง มอญ จีน ไทใหญ่ ยะไข่ กะยา และฉิ่น ฯลฯ วิทย์ บัณฑิตกุล (2555, หน้า 86) กล่าวไว้ว่า ชาวมอญ นับเป็นชนเผ่าแรกในพม่าที่สามารถสร้างอารยธรรมขึ้นอย่างเป็นเอกลักษณ์ของตน อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553, หน้า 180) สรุปไว้ว่า ธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ย่อมมีความเชี่ยวชาญแตกต่างกันไป เช่นกลุ่มคนอินเดียถนัดตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มคนจีนถนัดวาดภาพและค้าขาย ลักษณะอุปนิสัยก็ต่างกัน เช่น กลุ่มคนอินเดียมักชอบส่งเสียงร้องอื้ออึง ส่วนคนฉานหรือไทใหญ่ชอบทำบุญมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่นในพม่า

จากการสัมภาษณ์ เพื่อไม่ให้เกิดการแตกแยกทางด้านชาติพันธุ์ หรือแบ่งแยกเชื้อชาติในประเทศ ชาวพม่ามักหลีกเลี่ยงการอ้างอิงถึงกลุ่มชาติพันธุ์หรือเชื้อชาติ แต่เดิมมักพูดกันติดปากเกี่ยวกับการแบ่งลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมของคนตามกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมักถูกนำไปตีความในแง่ลบ เช่น มักกล่าวกันว่า คนพม่าเมื่อสูงวัยจะเข้าวัด แต่ชาวกะเหรี่ยงยามชรากลับไปตกปลาที่แม่น้ำลำคลอง ซึ่งเป็นการติเตียนเชื้อชาติอื่นว่ามักทำบาปแม้ว่าจะสูงวัยแล้วก็ตาม จงขยันเหมือนจีน จงอดออมเหมือนแขก แต่อย่าขี้เกียจเหมือนพม่า กล่าวคือแต่ละกลุ่มเชื้อชาติมีลักษณะนิสัยและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ควรเลือกทำตามสิ่งที่ดี เป็นต้น หรือกล่าวกันว่า ถ้าพบงูกับชาวยะไข่ ให้ตีชาวยะไข่ก่อน เพราะชาวพม่ารุ่นก่อนๆมักเชื่อว่าชาวยะไข่เป็นพวกที่ชอบความรุนแรงและดุร้าย เป็นต้น เพื่อความสมานฉันท์ของคนในชาติ ปัจจุบัน ชาวพม่าจึงไม่นิยมกล่าวถึงสำนวนภาษิตที่สะท้อนเกี่ยวกับชาติพันธุ์ในแง่ลบ

3.7 โลกทัศน์เกี่ยวกับเศรษฐกิจ หมายถึง โลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อสภาพเศรษฐกิจ หรือลักษณะฐานะเศรษฐกิจของคนในสังคมแยกศึกษา ดังนี้

3.7.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการเมือง
3.7.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับเศรษฐกิจและศีลธรรม
3.7.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับคนจนและคนรวย
3.7.4 โลกทัศน์ทั่วๆไปเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

3.7.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการเมือง

ในส่วนนี้ สำนวนภาษิตพม่ามักสะท้อนว่าสภาพเศรษฐกิจในประเทศไม่ดี เพราะการบริหารบ้านเมือง มีแต่ความวุ่นวาย และการช่วงชิงอำนาจ โดยที่ประชาชนก็ไม่ได้มีสิทธิประโยชน์ทางการเมืองใดๆ ไม่ว่าถูกปกครองด้วยระบบอาณานิคมจากอังกฤษหรือรัฐบาลทหารพม่า ชาวพม่าจึงหันมาสนใจทำงานเลี้ยงชีพแทน สำนวนภาษิตพม่า กล่าวไว้ดังนี้ (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 188, 186)

ပြည်ထဲရေးထက် ဝမ်းရေးခက်။
เรื่องปากท้องสำคัญกว่าเรื่องการเมือง

ပျော်ရာမှာ မနေရ တော်ရာမှာနေရ။

ပျော်ရာမှာ မနေရ တော်ရာမှာနေရ။

ที่ที่สุขสบาย ไม่ได้อยู่ กลับต้องมาอยู่ในที่ที่มีความจำเป็นต้องอยู่

หมายความว่า การย้ายถิ่นฐานจากบ้านจากเมืองของตน ซึ่งเคยสุขสบายเป็นเรื่องจำเป็นเพราะต้องหางานทำในที่ที่ลำบากและห่างไกลจากบ้านจากเมืองเพื่อยังชีพและเลี้ยงครอบครัว จากการสัมภาษณ์ และจากสำนวนภาษิตสะท้อนไว้อย่างชัดเจนว่า คนพม่ามักมีความเชื่อว่า การย้ายถิ่นฐานเพื่อหาหนทางประกอบอาชีพที่ก้าวหน้าขึ้น มีส่วนส่งเสริมให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น การย้ายถิ่นฐานของคนพม่าจึงมักจะสัมพันธ์กับปัญหาทางเศรษฐกิจมากกว่าการเมือง ซึ่งสะท้อนไว้ในสำนวนภาษิต ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า154)

တစ်ရွာမပြောင်း သူကောင်းမဖြစ်။

เขาไม่ได้เป็นผู้ที่มีฐานะดี เพราะเขาไม่ยอมย้ายไปอยู่ที่อื่น

3.7.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับเศรษฐกิจและศีลธรรม

สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นว่า เศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของสังคมและส่งผลกระทบต่อระบบศีลธรรมด้วย กล่าวคือ สะท้อนความเชื่อว่า ถ้ามีฐานะทางเศรษฐกิจดี คนเรามักไม่ทำความผิดและไม่ทะเลาะกัน ตัวอย่างเช่น

အုမတောင့်မှ သီလစောင့်နိုင်သည်။

ถ้าท้องอิ่ม การอยู่ในศีลธรรมย่อมทำได้

(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 174)

ဥစ္စာမရှိ ကတိမတည်။

ไม่มีทรัพย์สมบัติ ไม่สามารถรักษาคำพูด

(อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 168)

သူတောင်းစားချင်း ခွက်စောင်းခုတ်သည်။

เป็นขอทาน ยังเอาขอบกะลาโขกกัน

(อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 107)

สำนวนสะท้อนว่า ความยากจน มักนำไปสู่การต่อสู้ดิ้นรนแบบปากกัด ตีนถีบ ทำให้คนจนทั้งสองฝ่าย แม้ว่ายากจนอยู่แล้ว ยังทะเลาะวิวาทซ้ำเติมให้ชีวิตยิ่งแย่ลงไปอีก

อย่างไรก็ตาม ในเชิงวิภาษ ยังพบสำนวนภาษิตพม่าสอนใจให้เห็นสัจธรรมว่าทรัพย์สินเงินทองเป็นของนอกกาย จึงไม่ใช่สิ่งสำคัญที่ต้องยึดมั่นถือมั่นให้เกิดความลุ่มหลงหรือความทุกข์ ดังภาษิตชาวกะฉิ่น ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 333)

ချမ်းသာလည်း ဘဝင်မမြင့်နှင့်၊ ဆင်းရဲလည်း မငိုနှင့်။

เมื่อรวยอย่าลืมตัว เมื่อจนอย่าร้องไห้

3.7.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับคนจนและคนรวย

สำนวนภาษิตพม่ามักสะท้อนว่า คนจนมีต้นทุนต่ำ ไม่มีทางเลือกมากนักในชีวิต จำเป็นต้องใช้แรงกายของตนเพื่อสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งแตกต่างจากคนรวยที่มีต้นทุนสูง สามารถลงทุนทำการค้าหรือธุรกิจให้มีผลกำไรเพิ่มพูนได้แบบเงินต่อเงิน ส่วนคนจนมีแค่แรงงาน กล่าวคือมีแรงกายสำหรับรับจ้างทำงานไปวันๆ ดังสำนวนภาษิตชาวคะยา ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 336)

သူဌေးဏ် လက်နက်ကား ငွေ၊ ဆင်းရဲသား၏ လက်နက်ကား ခွန်အား။

อาวุธของคนรวยเป็นเงิน อาวุธของคนจนเป็นแรงงาน

นอกจากนี้ คนจนยังต้องเสี่ยงอันตรายหรือต้องทำความผิด เพื่อเอาตัวรอด ดังสำนวน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 136)

ဆင်းရဲ ငရဲမကြောက်။

คนจนไม่กลัวนรก

หมายความว่า เพื่อความอยู่รอด คนจนมักจำเป็นต้องทำผิดศีลธรรม เช่น การลักทรัพย์ การโกหกหลอกลวง เป็นต้น กล่าวคือ มีแนวโน้มที่จะทำความผิดได้โดยง่ายทั้งผิดศีลธรรมและกฎหมาย เพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ไม่มีใครอยากคบกับคนจนและรังเกียจคนจน สำนวนจึงสะท้อนว่า คนจนมักไม่มีมิตร แต่มีศัตรูมาก ดังสำนวนภาษิตชาวยะไข่ ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 356)

ဆင်းရဲ ရန်များ။

คนจนมีศัตรูเยอะ

แม้คนจนจะไม่ได้ทำผิด แต่คนส่วนใหญ่มักเชื่อไปก่อนแล้วว่าเขาเป็นคนผิด เช่น ถ้าของหาย คนมักเชื่อว่าคนจนขโมยเพราะมีความจำเป็นและมีแรงจูงใจที่จะลักทรัพย์มากกว่าคนรวย เป็นต้น สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนความคิดนี้ไว้ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 208)

မရှိခိုးနိုး မလှုစုန်းယိုး။

คนจนมักถูกใส่ความว่าเป็นขโมย คนขี้เหร่มักถูกใส่ความว่าเป็นแม่มด

อย่างไรก็ตาม สำนวนภาษิตแสดงไว้ด้วยในเชิงบวกว่า โดยมาก คนจนมักมีน้ำใจมากกว่าคนรวยและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับญาติมิตร ดังสำนวนภาษิตชาวคะยา ที่ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 335)

ချမ်းသာသောသူကို အဖော်လုပ်လျှင် ငတ်မည်၊ ဆင်းရဲသူကို အဖော်လုပ်လျှင် စားရသေးသည်။

ถ้าคบกับคนรวยจะอดยาก ถ้าคบกับคนจนยังได้กิน

นอกจากนี้ ยังพบภาษิตเชิงวิภาษว่า คนจนไม่ใช่ผู้ที่ชื่นชอบในการทำผิดศีลธรรม ในทางตรงข้าม ความจนทำให้เห็นทุกข์ได้ง่าย หากวิปัสสนาอย่างลึกซึ้ง คนจนมักเข้าถึงสัจธรรมตามแก่นคำสอนได้ดีกว่าคนรวย ดังสำนวนภาษิตที่ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 136)

ဆင်းရဲလေလေ၊ သံဝေဂရရ။

ยิ่งยากจนเท่าใด ก็ยิ่งเข้าใจธรรมะมากขึ้น

สำนวนภาษิตพม่าเกี่ยวกับคนรวยนั้น มักสะท้อนในด้านบวก กล่าวคือ คนรวยมีต้นทุนสูง จึงไม่ค่อยเสี่ยงในการประกอบธุรกิจ ดังสำนวน (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 69)

ဆင်ပိန်ကျဲလောက်

แม้ช้างตัวผอมลง แต่ก็ยังมีขนาดเท่าควาย

หมายถึง เมื่อคนรวยทำการค้าหรือธุรกิจขาดทุน แม้เงินทองจะลดลงแต่ก็ยังมีทรัพย์สินเหลืออยู่มากกว่าคนธรรมดาทั่วไป

ในด้านลบ สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนว่า ผู้มีรายได้มาก ย่อมมีรายจ่ายมากเช่นกัน ดังสำนวน (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 164)

ကျားကြီးသော် ခြေရာကြီးသည်။

เสือตัวใหญ่ รอยเท้าย่อมใหญ่

สำนวนแสดงทัศนะเชิงวิจารณ์ไว้ด้วยว่า เมื่อมีความร่ำรวยควรดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะ กล่าวคือ กิน อยู่อย่างสบายและหรูหรา ดังสำนวน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 167)

နေတော့ ပျဉ်ထောင် စားတော့ ချဉ်ပေါင်

อยู่บ้านไม้แต่กลับกินแกงกระเจี๊ยบ

หมายถึงมีฐานะดี แต่ประหยัดมากในการรับประทานอาหาร กล่าวคือ กินแต่อาหารราคาถูก เช่น แกงกระเจี๊ยบ เป็นต้น แกงกระเจี๊ยบในภาษิตนี้เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของอาหารธรรมดาสามัญของพม่า ส่วนบ้านไม้เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของความร่ำรวย สำนวนภาษิตนี้จึงสะท้อนวิธีคิดและวิถีชีวิตของชาวพม่าชัดเจน สรุปความได้ว่า คนเราควรทำอะไรให้เหมาะสมกับฐานะ สำนวนนี้จึงตีความได้ว่ามุ่งตำหนิคนรวยที่ตระหนี่ถี่เหนียว ในทางกลับกัน สำนวนสะท้อนถึงผู้ที่ทำตัวหรูหราฟุ่มเฟือยจนเกินไป ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่เหมาะกับสภาพของบ้านเมืองหรือภารกิจที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า101)

ကတ္တီပါဖိနပ်စီး ရွှေထီးဆောင်း။

สวมรองเท้ากำมะหยี่ แล้วก็กางฉัตรทอง

ปกติ สำนวนนี้มักใช้กับวัตรปฏิบัติของบุคคลชั้นนำหรือชนชั้นสูง ซึ่งร่ำรวย มีทรัพย์สมบัติมาก จึงมีของใช้ที่มีราคาแพง นอกจากนี้ ฉัตรทอง ยังถือว่าเป็นของสูงเหมาะกับบุคคลที่มีความพิเศษเหนือผู้อื่น จากการสัมภาษณ์ ปัจจุบัน การกล่าวเช่นนี้รวมหมายถึง ผู้นำหรือคนรวยที่ขี่รถเก๋งคันงามจากยุโรป มีโทรศัพท์มือถือราคาแพง แล้วก็สะพายกระเป๋าที่มียี่ห้อ เป็นต้น

นอกจากนี้ สำนวนภาษิตสะท้อนด้วยว่า หากคนรวยหลงยึดติดในทรัพย์สิน ย่อมจะทำให้เกิดความทุกข์ทรมาน เพราะระแวงว่าจะถูกลักขโมย ดังความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 326)

ဥစ္စာရှိသူ နှလုံးပူ။

คนมีเงิน ย่อมร้อนใจ กลัวใครมาขโมย

3.7.4 โลกทัศน์ทั่วๆไปเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

อาจกล่าวได้ว่า อิทธิพลของพระพุทธศาสนา มีส่วนอย่างมากที่ทำให้ชาวพม่าดำเนินชีวิตตามแนวทางสายกลางและพึงพอใจชีวิตแบบสมถะและรู้จักความพอเพียง และปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานกันเอง เปรียบเหมือนมีร้านค้าหรือตลาดอยู่หลังบ้านตนเอง ดังสำนวนภาษิตที่กล่าวไว้ว่า (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 52)

အိမ်နောက်ဖေး ဈေးဆိုင်တည်။

หลังบ้าน ตั้งตลาดร้านค้า

กล่าวคือ เปรียบเทียบการทำสวนครัวที่อยู่หลังบ้านว่าเป็นเหมือนร้านค้าหรือตลาด จึงไม่ต้องพึ่งพาซื้อหาจากแหล่งอาหารนอกบ้าน และน่าจะอยู่ได้อย่างสุขกายสบายใจตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงตัวได้

นอกจากนี้ ชาวพม่าซึ่งมีคตินิยมยกย่องผู้มีปัญญา ได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติที่สำคัญของผู้ที่มีฐานะเศรษฐกิจดีว่าต้องเป็นคนมีสติปัญญาดี บริหารการเงินได้ ความว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 286)

အိတ်ပေါက်နှင့် ဖားကောက်သည်။

ไปจับกบด้วยถุงขาด

เป็นการเปรียบเทียบที่เข้าใจได้ทันที กล่าวคือ คนที่บริหารการเงินไม่เป็น หาเงินได้เท่าไรก็ใช้จ่ายหมดเหมือนกับการจับกบใส่ถุงขาด ๆ จับได้เท่าไรกบก็หนีไปหมด ในที่สุดเหลือแต่ถุงเปล่า ดังนั้นสำนวนจึงสะท้อนด้วยว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 135)

လူမိုက်နှင့်ငွေ အတူမနေ။

คนโง่กับเงินอยู่ด้วยกันไม่ได้

หมายความว่า ผู้ที่ใช้สติปัญญาจึงจะแสวงหาทรัพย์และบริหารการเงินได้ดี นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพตามความถนัด (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 285)

အသက်မွေးမှု တစ်ခုပညာကိုယ်စီပါ။

การเลี้ยงชีวิต ต้องมีอาชีพอย่างหนึ่งติดตัว

ในลักษณะโดยรวม สะท้อนว่าการหาเงินทองเพื่อยังชีพนั้น เป็นเรื่องธรรมดาสามัญของการมีชีวิต ตราบเท่าที่ยังมีลมหายใจอยู่ ย่อมกระทำได้ ดังสำนวน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 254)

လူမသေ ငွေမရှား။

ตราบที่ยังไม่ตาย ย่อมหาเงินได้

อย่างไรก็ตาม สำนวนสะท้อนด้วยว่า การสร้างฐานะเศรษฐกิจที่มั่นคง เป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก ในทางตรงข้าม การทำให้เกิดความยากจนนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ง่ายดาย (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 337)

ကြွယ်ဝရန်ခက်ခဲ၍ ဆင်းရဲရန်လွယ်ကူ၏။

ความร่ำรวยทำยาก แต่ความยากจนทำง่ายมาก

สำนวนภาษิตยังแสดงไว้อย่างตรงไป ตรงมาว่า อาชีพที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ เช่น การทำธุรกิจ การค้าขาย เป็นต้น มักจะตกอยู่ในมือของคนอินเดียและจีน จึงพบสำนวนภาษิตพม่า ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 4)

ကုလားအချုပ်၊ တရုတ်အခြယ်။

ชาวอินเดียเก่งในการเย็บผ้า ชาวจีนเก่งในการวาดภาพระบายสี

จากการศึกษาวิเคราะห์ประวัติศาสตร์พม่า มักพบว่าการบริหารบ้านเมืองมีแต่ความวุ่นวาย และการช่วงชิงอำนาจ โดยที่ประชาชนก็ไม่ได้มีสิทธิประโยชน์ทางการเมืองใดๆ ไม่ว่าถูกปกครองด้วยระบบอาณานิคมจากอังกฤษ หรือรัฐบาลทหารพม่า ในด้านเศรษฐกิจ ประเทศพม่าประสบกับวิกฤตทางเศรษฐกิจเรื่อยมา โดยเฉพาะอย่าง ในช่วงเวลาที่ทำสงครามต่อสู้กับอังกฤษถึง 3 ครั้ง กล่าคือ การทำสงครามกับอังกฤษครั้งที่ 1 ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2367 ซึ่งจบลงด้วยชัยชนะของอังกฤษ ทำให้ พม่าต้องสูญเสียดินแดนไปบางส่วน วิทย์ บัณฑิตกุล (2555, หน้า 99) ระบุไว้ว่าในครั้งนั้น ทำให้อังกฤษได้โอกาสตักตวงทรัพยากรต่างๆของประเทศพม่าไปจำนวนมาก ส่งผลให้พระเจ้าแผ่นดินของพม่าลุกขึ้นมาต่อต้านและขอยกเลิกข้อสัญญากับอังกฤษ ซึ่งนำไปสู่การทำสงครามกับอังกฤษครั้งที่ 2 และยุติลงด้วยชัยชนะของอังกฤษอีก ต่อมาในรัชสมัยของพระเจ้าธีบอ ได้ทำการยกเลิกข้อสัญญาที่เสียเปรียบกับอังกฤษและได้ประกาศสงครามเป็นการรบกับอังกฤษครั้งที่ 3 ในปีพุทธศักราช 2428 ผลของสงครามครั้งนี้ ทำให้พม่าต้องตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษอย่างสมบูรณ์ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2429 ซึ่งย่อมส่งผลให้อังกฤษได้โอกาสตักตวงทรัพยากรต่างๆของประเทศพม่าไปจำนวนมหาศาล ประชาชนชาวพม่าจึงประสบกับความเดือดร้อน เพราะการทำธุรกิจและค้าขายภายในประเทศกลับขึ้นอยู่กับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จีน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อินเดีย เนื่องจากในระยะแรกอังกฤษปกครองพม่าในฐานะที่เป็นอาณานิคมที่ถูกควบคุม และกำกับดูแลโดยประเทศอินเดียซึ่งถูกยึดเป็นอาณานิยมของอังกฤษก่อนพม่า เป็นต้น

เมื่อพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษ เศรษฐกิจก็มิได้ดีขึ้น เนื่องจาก ความวุ่นวายและการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองภายในประเทศพม่าในลักษณะอื่น เช่น อองซาน ซึ่งเป็นนักชาตินิยมและมีแผนสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และคณะรัฐมนตรีอีก 6 คน ถูกลอบสังหาร เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2490 (อ้างตาม วิทย์ บัณฑิตกุล, 2555, หน้า 100) และแม้ว่าจะมีการรวมศูนย์อำนาจภายใต้การยึดอำนาจโดยกองทัพพม่า แต่นโยบายทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองแบบสังคมนิยม ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2505 เป็นต้นมา ไม่ได้ทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและรูปแบบการจ้างงานของรัฐเปลี่ยนไปมากนัก กล่าวคือประชาชนมิได้มีฐานะทางการเงินที่ดีขึ้น การยึดอำนาจของรัฐบาลทหารเป็นเพียงการยึดกิจการการค้าขายทั้งภายในและภายนอกแบบถอนรากถอนโคน เช่น ยึดธุรกิจการค้าจากชาวอินเดีย เป็นต้น

สภาที่มีนายทหารเป็นผู้นำ และมีกองทัพสนับสนุน จึงถูกต่อต้านในด้านต่างๆจากประชาคมระดับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระหว่างปีพุทธศักราช 2531 ถึงปีพุทธศักราช 2553 ซึ่งประเทศสหภาพเมียนมาร์ในช่วงนั้น มีรูปแบบการปกครองโดยรัฐบาลทหารภายใต้สภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ (SPDC) เมื่อเทียบกับประเทศอาเซียนด้วยกัน พม่าเป็นประเทศเดียวในอาเซียนที่รัฐบาลใช้อำนาจการปกครองแบบเบ็ดเสร็จ การปกครองของพม่าจะอยู่ในฐานอำนาจของคนเพียงไม่กี่คน แม้จะได้รับการคัดค้านจากประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศในซีกโลกตะวันตก แต่รัฐบาลพม่าก็ยืนหยัด

ในแนวคิดและวิธีการในการปกครองของตน ถึงกับต้องปิดประเทศและปรับปรุงระบบเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับสภาพบ้านเมืองในช่วงนั้น

หลังการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยในปี 2553 ทำให้รัฐบาลของพม่าเป็นที่ยอมรับมากขึ้นในประคมอาเซียนและประชาคมโลก ซึ่งย่อมนำไปสู่พัฒนาเศรษฐกิจ การลงทุนและการทำธุรกิจการค้าในประเทศและระหว่างประเทศ ทำให้ชาวพม่าที่ต้องไปขายแรงงานในต่างประเทศมีความหวังว่าจะกลับบ้านเกิดเมืองนอน เพื่อทำงานในท้องถิ่นตน จากการสัมภาษณ์ มีผู้กล่าวถึงการพลัดถิ่นของชาวพม่าว่าเนื่องจากสภาวะการตกงานในประเทศ แม้จะเป็นคนรักชาติและรักครอบครัวแต่ต้องไปทำงานในต่างแดนเพื่อเลี้ยงชีพและส่งเงินกลับไปให้ทางครอบครัว

3.8 โลกทัศน์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต หมายถึง โลกทัศน์ที่พึงปฏิบัติ และไม่พึงปฏิบัติในการทำงาน รวมทั้งการกระทำและการพูด ในภาพรวม ชาวพม่าสะท้อนไว้ในสำนวนภาษิตว่า บุคคลทั่วๆในสังคมเดียวกันต้องช่วยเหลือกัน สมานสามัคคี เพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม ตัวอย่างเช่น (ปิงญาจอ, 2552, หน้า171, 155)

နွားကွဲ ကျားကိုက်။
วัวแยกกัน ถูกเสือกัด

တစ်လှေတည်းစီး တစ်ခရီးတည်းသွား။
นั่งเรือลำเดียวกัน เดินทางด้วยกัน

นอกจากนี้ การดำรงชีวิตที่ดี ยังรวมหมายถึงการยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นด้วย สำนวนสะท้อนไว้ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 252)

လူတစ်ကိုယ် အကြိုက်တစ်မျိုး။
คนเรามีความชื่นชอบไม่เหมือนกัน

หมายความว่า ให้ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น อย่าใช้ตัวเองเป็นบรรทัดฐาน

สำนวนภาษิตพม่ายังสะท้อนถึงแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีลักษณะเด่นเกี่ยวกับการกระทำและการพูด ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต แยกแยะรายละเอียดไว้ ดังนี้

3.8.1 การกระทำ

สำนวนภาษิตเหล่านี้ มุ่งแนะนำสิ่งที่ควรลงมือปฏิบัติ เพื่อให้มีวิถีชีวิตที่ดี สะท้อนความเชื่อว่าแนวทางเหล่านี้ เป็นส่วนสำคัญของการดำเนินชีวิต ตัวอย่างเช่น (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 115)

คนสำคัญที่ความประพฤติ ดอกไม้สำคัญที่การบาน
လူမှာအကျင့် ပန်းမှာအပွင့်။

ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรับผิดชอบการกระทำของตนเองนั้น สำนวนภาษิตพม่า กล่าวไว้อย่างชัดว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 262)

လုပ်ရဲလျှင် ခံရဲရမည်။

ถ้ากล้าทำก็ต้องกล้ารับ

การดำเนินชีวิตต้องใช้ความระมัดระวัง การก้าวพลาดเพียงก้าวเดียว อาจจะนำผลเสีย หรืออันตรายมาถึงตัวได้ ถ้าไม่ระวังหรือไม่รู้จักพิจารณาให้ดี เช่นเดียวกับการรับประทานอาหาร ถ้ากินไม่เลือก อาจเจออาหารเป็นพิษ แม้เพียงคำเดียวก็อาจท้องเสีย หรือล้มป่วยได้ ดังความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 300)

အစားမတော်တစ်လုတ် အသွားမတော်တစ်လှမ်း။

กินไม่ถูกหนึ่งคำ ไปไม่ถูกหนึ่งก้าว

นอกจากนี้ การดำเนินชีวิตที่ดี ยังต้องรู้จักหลีกเลี่ยงภยันตรายต่าง ๆ เพื่อรักษาชีวิตให้รอดและปลอดภัย ดังสำนวนที่ว่า (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 22)

ကြာကြာဝါးမည့်သွား အရိုးကြည့်ရှောင်။

ฟันที่จะเคี้ยวได้นาน จะต้องหลบเลี่ยงกระดูก

หมายถึง การดำเนินชีวิตให้พ้นภัยหรือมีชีวิตที่ยืนยาว เราต้องระมัดระวังและหลบเลี่ยงสิ่งที่ทำให้เราเสียหาย ชีวิตของเราจึงจะมีความมั่นคงและมีความสุขตลอดไป เช่นเดียวกับการใช้ฟัน ควรคำนึงให้เหมาะสมก่อนที่จะขบเคี้ยว หรือกัดกินอะไร ต้องคำนึงว่าเป็นสิ่งที่แข็งเกินไปหรือไม่ เพราะฟันอาจจะบิ่นและแตกหักได้ง่าย

สำนวนภาษิตพม่ายังสะท้อนว่า การดำเนินชีวิตในสังคม ต้องรู้จักประนีประนอมกับผู้อื่นด้วยและหลีกเลี่ยงคดีความ ตามสำนวนที่ว่า (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 19)

ကြီးသည့်အမှုငယ်စေ၊ ငယ်သည့်အမှုပလပ်စေ။

ทำให้คดีใหญ่กลายเป็นคดีเล็ก ส่วนคดีเล็กทำให้ยกฟ้องได้

หมายความว่า เราควรรู้จักประนีประนอม ถ้ามีปัญหากัน ก็ควรทำให้ปัญหาเหล่านั้นลดน้อยลงหรือแก้ปัญหาให้ลุล่วง

นอกจากนี้ ยังเสนอด้วยว่า คนเราไม่ควรทำเรื่องง่ายๆให้ซับซ้อนยุ่งยาก ความว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 29)

ခရုခါးတောင်းကျိုက်ဖမ်း။

นุ่งโจงกระเบนจับหอย

หมายความว่า การทำงานบางอย่าง ไม่จำเป็นต้องมีพิธีรีตองหรือเตรียมการให้ยุ่งยากมากมายก่อนที่จะลงมือกระทำ เพราะเป็นเพียงเรื่องธรรมดาสามัญ จึงสามารถปฏิบัติให้สำเร็จได้อย่างง่ายดาย

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การกระทำใดๆ ควรคำนึงถึงความเหมาะสม ควรวางตัวให้เหมาะสม และพอดี ซึ่งจะให้เกิดผลดีตามมา สำนวนภาษิตพม่ากล่าวไว้ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 300)

လွယ်လွန်းကရှုံး ထည်လွန်းကမုန်း။

ง่ายเกินไปก็เสียหาย ไว้ตัวเกินไปก็เป็นที่เกลียดชัง

3.8.2. การพูด

สำนวนภาษิตพม่า สะท้อนให้เห็นว่า คำพูดมีพลังอำนาจและเป็นสิ่งที่สำคัญ ตัวอย่างเช่น (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 17)

ကျောပူတာခံနိုင်တယ်၊ နားပူမခံနိုင်။

ร้อนข้างหลังทนได้ ร้อนหูทนไม่ได้

หมายความว่า แม้เราจะสามารถทนความยากลำบากในการทำงานกลางแดดได้ แต่เมื่อรับฟังเรื่องราวบางเรื่องแล้วจะร้อนอกร้อนใจ จนทนไม่ได้ สำนวนภาษิตพม่าจึงกล่าวว่า ร้อนกายยังพอทนได้ แต่เรื่องร้อนหูทนไม่ได้

สำนวนภาษิตสะท้อนด้วยว่า แม้แต่คำพูดของคนเพียงคนเดียว อาจจะมีพลังก่อให้เกิดความเสียหายได้ และแก้ไขได้ยาก หรือแก้ไขไม่ได้เลย การปิดปากคนที่ปากโป้ง ชอบนำความลับไปเปิดเผยหรือกล่าวร้ายนั้นเป็นไปไม่ได้ สำนวนภาษิตพม่าเปรียบเทียบไว้อย่างแยบคายว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 144)

ဘူးတစ်ရာအပေါက်ကို ပိတ်လို့ရသည် ပါးစပ်တစ်ပေါက်ကို ပိတ်လို့မရ

น้ำเต้ามีรูเป็นร้อยปิดได้ แต่ปากรูเดียวปิดไม่ได้

นอกจากถ้อยคำในแง่ลบหรือการนินทาว่าร้ายจะมีอิทธิพลและส่งผลเสียแก่ผู้อื่นแล้ว การพูดยังถือเป็นเรื่องสำคัญ จึงต้องประมาณให้ดี เช่นไม่ควรพูดจายกย่องตนเอง เป็นต้น สำนวนภาษิตพม่าเปรียบเปรยไว้ว่าการสรรเสริญเยินยอตนเองให้สูงส่งเป็นเรื่องอันตรายเหมือนเดินข้ามสะพานเก่าในยามวิกาล ความว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 84)

တံတားအို မှောင်ကို မလျှောက်နှင့် စကားဆို တောင်လိုမမောက်နှင့်။

สะพานเก่า เวลาค่ำคืน อย่าเดิน การพูดจา อย่ายกตัวเองสูงเหมือนภูเขา

แต่ควรหมั่นทำความดีและให้ผู้อื่นเป็นผู้พูดยกย่อง จึงจะถือเป็นสิ่งดี ในเชิงสัญลักษณ์ กลิ่นหอมของดอกไม้ น่าจะทำให้คิดถึงเรื่องดี หรือข่าวดี ที่ผู้อื่นพูดต่อๆกันมาแบบปากต่อปาก ดังสำนวน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 185)

ပန်းသတင်း လေညင်းဆောင် လူသတင်း လူချင်းဆောင်။

กลิ่นดอกไม้ ลมนำพา ข่าวของคน คำนำมา

กล่าวคือ จะทราบว่าใครเป็นอย่างไรก็พิจารณาได้จากถ้อยคำที่คนพูดถึงคนๆนั้น ซึ่งมักจะเป็นการพูดปากต่อปากจนกลายเป็นข่าวหรือเรื่องราวดีๆ สำนวนภาษิตนี้น่าจะมีความหมายในเชิงบวก เพราะเปรียบกับกลิ่นหอมของดอกไม้ ซึ่งต้องอาศัยลมพัดมาเข้าจมูก

การรู้จักประมาณในการพูด ยังกินความไปถึง การรู้จักเลือกพูดให้เหมาะสม ไม่จำเป็นต้องพูดอย่างหมดเปลือก กล่าวคือไม่ควรพูดทุอย่างที่คิดหรือรู้สึก ดังสำนวน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 300)

အစားသာ အကုန်စား စကားကို အကုန်မပြောနှင့်။

อาหารเท่านั้นที่ควรกินให้หมด แต่ถ้าพูด ไม่ควรพูดจนหมดไส้หมดพุง

ดังนั้น ก่อนจะกล่าวสิ่งใด ควรคิดไตร่ตรองให้รอบครอบ เพราะเมื่อพูดไปแล้วต้องรับผิดชอบ เมื่อพูดคุยกันจึงต้องระมัดระวังให้ดี คำพูดที่ออกจากปากแล้ว เราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงคำพูดนั้นได้ (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 25)

ကြမ်းကျံလျှင် နုတ်၍ရသည်၊ စကားလွန်လျှင် နုတ်၍မရ။

ถ้าเท้าถลำลงพื้นไม้ ก็ยังถอนเท้าออกมาได้

แต่คำพูดที่พูดออกไปแล้วไม่สามารถถอนได้

สำนวนพม่ายังเสนอว่า ในบางครั้ง การนิ่งเงียบจะเป็นคุณประโยชน์มากกว่าการเอ่ยปาก ดังความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 136)

ဆိတ်ဆိတ်နေ ထောင်တန်။

การหยุดพูด หรือการอยู่เงียบ ๆ จะกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่า

การพูดยังสะท้อนให้เห็นถึงสติปัญญาของผู้พูดได้ กล่าวคือ คำพูดของคนโง่ไม่มีคุณค่าและไม่น่าเชื่อถือ แต่คำพูดของผู้รู้ได้รับการประเมินค่าว่าเหนือกว่าคนโง่นับหมื่น ดังความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 255)

လူမိုက်တစ်ယောင်း ကဲ့ရဲ့ရှောင်း၊ လူကောင်းတစ်ယောက် ချီးမွမ်းပျောက်

คำชมของคนฉลาดเพียงคนเดียวสามารถลบล้างคำดูถูกของคนโง่หมื่นคน

นอกจากนี้ การพูดยังสามารถจำแนกลักษณะของคนได้ ดังสำนวนภาษิตพม่าที่ว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 217)

လောဘကြီးသူ စကားချို ဒေါသကြီးသူ စကားတို မောဟကြီးသူ စကားယို။

คนโลภปากหวาน คนขี้โมโหพูดห้วน คนลุ่มหลงมัวเมาพูดเพ้อเจ้อ

ในบรรดาคนที่มีความโลภ โกรธ หลง นั้น คนโลภ มักมีจิตใจปองร้าย กล่าวคือ มักจะพูดจาหวานเพื่อหว่านล้อมเอาประโยชน์จากเรา หรือมักจะเป็นคนใจร้ายที่หวังทำลายเรา สำนวนภาษิตพม่าจึงเตือนสติไว้ว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 114)

နှုတ်ကတော့ ပျားသကာ စိတ်ကတော့ ခါးတမာ။

ปากนั้นหวานปานน้ำผึ้ง แต่ใจนั้นขมเหมือนสะเดา

สำนวนภาษิตมักสะท้อนด้วยว่า คนที่พูดจาไพเราะมักตระหนี่ถี่เหนียว ไม่แจกจ่ายให้ทานและไม่มีน้ำใจที่จะลงไม้ลงมือช่วยเหลือผู้อื่น ดังสำนวนที่เปรียบเปรยไว้ว่า (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 160)

နှုတ်ချိုလျှင် လက်တို။

คนปากหวาน มือสั้น

นอกจากนี้ ยังมีภาษิตที่สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ที่ติดการพนันมักไม่รักษาคำสัญญา จึงเชื่อถือไม่ได้ สำนวนภาษิตพม่ากล่าวเตือนใจไว้ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 81)

ကစားသမား စကားမတည်။

คำพูดของนักพนันไม่ซื่อตรง

ในภาพรวม อาจกล่าวได้ว่า หลักปฏิบัติตนส่วนใหญ่ที่ปรากฏในสำนวนภาษิตพม่ามักมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบชาวพุทธ ซึ่งได้อภิปรายไว้ในบทที่ 5 ว่าด้วยอิทธิพลของศาสนาพุทธ จึงมีสำนวนภาษิตสอนใจและมีการใช้อุปมาอุปมัยหรือเปรียบเทียบไว้ชัดเจน เพื่อให้จดจำง่าย ช่วยเตือนสติได้ดี และทำให้รู้สึกว่าน่าจะน้อมนำไปปฏิบัติ

3.9 โลกทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา ความรู้ และสติปัญญา

โลกทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา ความรู้ และสติปัญญา ที่สะท้อนจากภาษิต แยกกล่าวเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ โลกทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา โลกทัศน์ที่เกี่ยวกับความรู้ และโลกทัศน์เกี่ยวกับสติปัญญา มีรายละเอียดดังนี้

3.9.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา

การศึกษา หมายถึง การเล่าเรียน ฝึกฝนและอบรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 1146) สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนทัศนะว่า การศึกษาเป็นสิ่งที่มีค่าเหนือทรัพย์สินใดๆ และมีคุณประโยชน์ การศึกษาถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ จึงต้องขยันบากบั่นในการศึกษา ให้รู้จริงจนเกิดปัญญา กล่าวคือ ชาวพม่า ถือว่าการศึกษาเป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์ จะช่วยให้คนมีสมรรถนะที่จะทำงานในตำแหน่งที่ดี สำนวนภาษิตพม่า สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ที่ไม่มีการศึกษาไม่สามารถเป็นผู้นำได้ ดังสำนวนภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 176)

ပညာမရှိ သူ၏ ဝန်ထမ်း

คนที่ไม่มีการศึกษาย่อมเป็นได้แค่ลูกน้องของคนอื่น

สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนด้วยว่า การศึกษาเปรียบเหมือนการเก็บดอกไม้ในทุ่งกว้าง ต้องเดินเก็บทีละดอก ถ้าไม่ขยันหมั่นเพียร มานะและอดทน ย่อมไม่ได้ดอกไม้ที่สวยงามมาเชยชม ดังสำนวน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 176, 177)

ပညာဆည်းပူး ပန်းသို့ခူး

เมื่อศึกษาเล่าเรียน ต้องเพียรพยายามเหมือนการเก็บดอกไม้

ပညာလိုသော် မပျင်းနှင့်၊ ဥစ္စာလိုသော် မငြင်းနှင့်။

ถ้าต้องการเรียนอย่าขี้เกียจ ต้องการทรัพย์สินอย่าปฏิเสธ

นอกจากนี้ สำนวนภาษิตพม่ายังกล่าวถึงการรู้จักซักถามว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการศึกษาเล่าเรียน กล่าวคือ ถ้าไม่รู้เรื่องหรือไม่เข้าใจต้องรีบไต่ถามผู้รู้ สำนวนภาษิตพม่ากล่าวไว้ดังนี้ (ปิงญาจอ , 2552, หน้า 176)

မေးဖန်များ စကားရ

ถามแล้วถามอีก ย่อมได้คำตอบ

สำหรับวัยที่สมควรเริ่มการศึกษานั้น จากบทสัมภาษณ์กล่าวว่า ควรเริ่มเรียนตั้งแต่ยังเด็ก อย่างไรก็ตาม สำนวนสะท้อนว่า การศึกษาเรียนรู้สามารถทำได้ตลอดชีพ ไม่มีใครแก่เกินเรียน ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 177)

ပညာလို အိုသည်မရှိ။
ถ้าต้องการเรียนรู้ ไม่มีอายุแก่

3.9.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับความรู้

ความรู้ หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้ง ความสามารถเชิงปฏิบัติหรือทักษะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 242) สำนวนภาษิตของพม่า สะท้อนให้เห็นว่า ความรู้เป็นสิ่งที่มีคุณค่า จึงต้องเสาะแสวงหาความรู้ คนไทยก็มีภาษิตว่าความรู้มีค่ามากกว่าทรัพย์สินใดๆ และอยู่ติดตัวไปตลอด แม้แต่โจรก็ไม่สามารถพรากหรือขโมยความรู้จากเราไปได้ ตามที่ปรากฏในโคลงโลกนิติว่า (กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 142)

ความรู้ดูยิ่งล้ำ สินทรัพย์
คิดค่าควรเมืองนับ ยิ่งไซร้
เพราะเหตุจักอยู่กับ กายอาต มานา
โจรจักเบียนบ่ได้ เร่งรู้เรียนเอา

ภาษิตพม่าสะท้อนไว้ชัดเจนทำนองเดียวกันนี้ในโคลงโลกนิติ ฉบับภาษาพม่า ในบทที่ 4 นอกจากนี้ ภาษิตพม่ายังแสดงให้เห็นว่า ความรู้เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ ดังนั้น การขาดความรู้ถือว่าน่าละอายกว่าความยากจน ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 208)

မရှိတာထက် မသိတာခက်
คนที่ไม่มีความรู้ แย่กว่าคนที่ไม่มีทรัพย์สิน

คนพม่า ยังมีทัศนะว่า ต้องมีความรู้ก่อน จึงจะแสวงหาทรัพย์สินได้ ตามที่สะท้อนไว้ในภาษิต ความว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 80) ပညာကိုရှေး ဥစ္စာကို နောက်
แสวงหาความรู้แล้ว จึงหาทรัพย์สินภายหลัง

สำหรับกลวิธีการแสวงหาความรู้นั้น สำนวนภาษิตเสนอไว้ชัดเจนว่า การแสวงหาความรู้ของนักปราชญ์ ถือได้ว่าเป็นวิธีการที่ถูกต้องและสมควรนำมาเป็นแบบอย่าง จึงต้องพยายามแสวงหาความรู้ให้เสมอเหมือนผู้รู้ ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 176)

ပညာကိုလိုသော် ပညာရှိကိုယှဉ်
ถ้าต้องการความรู้จะต้องเลียนแบบนักปราชญ์

นอกจากนี้ ผู้ต้องการแสวงหาความรู้ หรือขอความรู้จากผู้อื่นต้องอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ทำตัวอวดรู้ สำนวนพม่าจึงเปรียบเทียบไว้อย่างชัดเจนว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 177)

ပညာရှာ ပမာသူဖုန်းစား။
คนที่แสวงหาความรู้จะต้องทำเหมือนกับขอทาน

ในส่วนที่เกี่ยวกับแหล่งที่มาของความรู้ สำนวนพม่าสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความรู้จากแหล่งข้อมูลหลักใน 2 รูปแบบ กล่าวคือ ความรู้จากแหล่งข้อมูลที่อ้างได้ (Authority)[4] และจากปัญญาญาณหรืออัชฌัตติกญาณ (Intuition)[5] มีรายละเอียด ดังนี้

ความรู้จากแหล่งข้อมูลที่อ้างได้ ที่ปรากฏชัดเจนในสำนวนภาษิตของพม่า ได้แก่ ความรู้จากหนังสือ-ตำรา และจากการถ่ายทอดของผู้อื่น ภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นถึงประโยชน์ของหนังสือ คนพม่าเชื่อว่าหนังสือมีคุณค่าเป็นที่มาของความรู้ในทุกเรื่อง คนอ่านมากจึงกลายเป็นคนที่รอบรู้ ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 314)

အလိမ္မာစာမှာရှိ - ความฉลาดมีอยู่ในหนังสือ

อย่างไรก็ตาม ความรู้หนังสือเพียงอย่างเดียว บางครั้งก็ไม่นำไปสู่ความรู้ที่แท้จริง บางคนอ่านหนังสือมากมายแต่ไม่ได้ความรู้ที่แท้จริงหรือไม่เกิดปัญญา ดังสำนวนจากบทสัมภาษณ์ว่า บางคนอ่านหนังสือจนหมดตำราแต่ไม่มีความรู้ที่แท้จริง ความว่า

ပေကုန်၍စာမကျ။- ใบลานหมด แต่ไม่แตกฉาน

ดังนั้น นอกจากหนังสือแล้ว สำนวนภาษิตพม่าจึงสะท้อนให้เห็นว่า ภูมิปัญญาของผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์มีความสำคัญมาก กล่าวคือ ประสบการณ์และการไตร่ตรอง หรือกลั่นกรองด้วยเหตุผลของผู้ที่ผ่านชีวิตมาแล้วย่อมมีประโยชน์ เมื่อไม่แน่ใจในการทำสิ่งใด ควรขอคำแนะนำ จากผู้ใหญ่ซึ่งมีความรู้ สำนวนภาษิตพม่าเสนอไว้ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น เป็นการเรียนทางลัด ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 315, 135)

အလျင်လို လမ်းအိုလိုက်
ถ้าอยากไปเร็ว ต้องเลือกทางเก่าที่ทุกคนเคยใช้

ဆင်သွားလျှင် လမ်းဖြစ်
ตามทางที่ช้างเดินไป มักจะเป็นทางที่ดี

หมายความว่า ให้ทำตามแนวทางหรือวิธีการที่ผู้มีประสบการณ์และความรู้ปฏิบัติอยู่ก่อนแล้วจึงถือได้ว่าดีและน่าไว้วางใจ นอกจากนี้ ในโคลงโลกนิติ บทที่ 8 ฉบับภาษาพม่า กล่าวไว้ว่าถ้าอยากได้

---

[4] ปรีชา ช้างขวัญยืน (2549, หน้า 130-131) ได้อธิบายไว้ว่า แหล่งข้อมูลที่อ้างได้อาจเป็นบุคคล หรือเอกสารในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งของข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ที่เกิดจากความคิด การอธิบาย การตีความ ทฤษฎี เป็นแหล่งความรู้ที่น่าเชื่อถือหรืออ้างอิงได้ เป็นการพึ่งพาประสบการณ์และความรู้ของผู้อื่น เพราะเราไม่อาจมีประสบการณ์ตรงได้ในหลายๆ เรื่อง เช่น เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เป็นต้น

[5] สุจิตรา อ่อนค้อม (2545, หน้า 63) อธิบายไว้ว่า อัชฌัตติกญาณ เป็นความรู้ความเข้าใจในเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยทันทีทันใด เป็นความรู้ที่สว่างแวบขึ้นในความคิด และทำให้เราเข้าใจเรื่องนั้นได้ชัดเจน เรียกได้ว่าเป็นความเห็นแจ้ง (Insight) หรือการหยั่งรู้ของจิต การอ้างความรู้แบบนี้ปรากฏเด่นชัดในศาสนาและศิลปะ

ปัญญาต้องสนทนาและเรียนรู้จากนักปราชญ์ ซึ่งมีเนื้อหาทำนองเดียวกับ โคลงโลกนิติของไทย ความว่า (กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 70)

ผู้ใดใจฉลาดล้ำ	ปัญญา
ได้สดับปราชญ์เจรจา	อาจรู้
ยินคำบัดเดี๋ยวมา	ชีมชับ ใจนา
คือมลิ้นคนผู้	ทราบรู้รสแกง

ดังนั้น การได้รับความรู้จากผู้รู้ที่มีประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้เชี่ยวชาญ หรือ การได้เสวนากับผู้รู้ย่อมได้ความรู้มหาศาลมากกว่าการเรียนรู้จากหนังสือและแหล่งความรู้อื่นๆ

ในแง่ของแหล่งความรู้ที่สำคัญนั้น น่าจะได้รับอิทธิพลจากศาสนา กล่าวคือ ชาวพม่ามีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จึงไม่ได้หยุดการศึกษาที่ปัญญาทางโลกโดยทั่วไป แต่มุ่งมั่นการหยั่งรู้ด้วยปัญญาหรือญาณ ญาณ หมายถึง ปัญญาหยั่งรู้หรือกำหนดรู้ที่เกิดจากอำนาจสมาธิ ความสามารถหยั่งรู้เป็นพิเศษ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 411) แต่ปัญญาโดยทั่วไป (Wisdom) หมายถึง ความฉลาดที่เกิดจากการเรียน แต่ปัญญาญาณหรืออัชฌัตติกญาณ (Intuition) เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นเอง

ในภาพรวม สรุปได้ว่า สำนวนภาษิตบางส่วนของพม่าสะท้อนว่ามีความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ที่ไม่ผ่านประสบการณ์และการอ้างเหตุผลตามหลักตรรกะของมนุษย์ ผู้ที่มีความศรัทธาในศาสนาพุทธมักมีความเชื่อว่า การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเกิดจากปัญญาญาณในลักษณะนี้ (อ้างตามปรีชา ช้างขวัญยืน, 2549, หน้า 132) ซึ่งนำไปสู่ความเชื่อว่า ผู้รู้ นักปราชญ์หรืออัจฉริยะบุคคล มีปัญญาญาณหยั่งเห็นความจริงได้ถูกต้องยิ่งกว่าการรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย แต่อาศัยการพัฒนาจิต ซึ่งเป็นสัมผัสที่หก หรือปัญญาญาณในการหยั่งรู้ความจริง ตามสำนวนภาษิตพม่าที่กล่าวว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 177)

ပညာရှိ တွေးကြည့်လျှင် ပြေးကြည့်သည်ထက်မှန်သည်။

ผู้มีปัญญาย่อมพิจาณาได้อย่างถูกต้องแม่นยำยิ่งกว่าการวิ่งไปดู

อย่างไรก็ตาม สำนวนภาษิตสะท้อนด้วยว่า ความรู้ โดยเฉพาะวิชาการทางโลก มักส่งผลเสียหายนำไปสู่ความเลวร้ายได้ เช่น เมื่อมีความรู้มากแล้ว กลับนำไปใช้ในทางที่ผิด เป็นต้น จึงเตือนสติว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 163)

အတတ်ကျွေး ဘီလူးဖြစ်။

รู้มากเกินไป อาจกลายเป็นยักษ์

สำนวนภาษิตนี้ มีนัยสำคัญว่า ความรู้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ถ้านำไปใช้ในทางที่ผิด ก็ทำให้ผู้ที่มีความรู้แต่ขาดคุณธรรม สามารถทำผิดได้มาก เบียดเบียนหรือเอาเปรียบมนุษย์ได้มาก เปรียบเหมือนกับยักษ์ ซึ่งสามารถจับคนกินเป็นอาหารได้

3.9.3. โลกทัศน์ที่มีต่อสติปัญญา

สติปัญญา หมายถึง ปัญญารอบคอบ ปัญญารู้คิด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 1157)

โลกทัศน์เกี่ยวกับสติปัญญา ที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ได้แก่ โลกทัศน์เกี่ยวกับประโยชน์ของสติปัญญา และโลกทัศน์เกี่ยวกับนักปราชญ์ และโลกทัศน์เกี่ยวกับคนโง่ มีรายละเอียดดังนี้

3.9.3.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับประโยชน์ของสติปัญญา

3.9.3.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับนักปราชญ์หรือผู้รู้

3.9.3.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับคนโง่

3.9.3.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับประโยชน์ของสติปัญญา

สำนวนภาษิตพม่า สะท้อนว่า สติปัญญา เปรียบเหมือนเปลือกของหอย ซึ่งพอเหมาะกับตัว และเป็นเกราะที่คุ้มครองตัวหอยไว้ คนที่เกิดมาพร้อมกับสมองก็เช่นกัน ย่อมสามารถใช้สติปัญญาป้องกันตัวเองได้ และถือว่าเป็นสิ่งประเสริฐ ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 103, 178)

ခရုမှာလည်းအဆန်၊ လူမှာလည်းအကြံ

หอยมีเปลือก คนมีสมอง

ပညာ သမာ အဘာ နတ္ထိ

สติปัญญาเป็นสิ่งที่เลอเลิศไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือน

สำนวนภาษิตพม่า เปรียบเทียบไว้ด้วยว่า ปัญญาเหมือนหม้อทองคำ หมายความว่า มีทั้งประโยชน์และมีคุณค่า อีกทั้งยังเป็นคุณลักษณะที่ดีติดตัวเราไปตลอดชีวิต ไม่มีใครสามารถลักขโมยไปได้และมีคุณค่ามากกว่าเงินทอง ดังสำนวนภาษิตที่ว่า

ပညာရွှေအိုး လူမခိုး

ปัญญาดุจหม้อทองคำ ไม่มีใครขโมยได้

(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 87)

ဥစ္စာဟူသည် မျက်လှည့်မျိုး ပညာဟူသည် မြတ်ရွှေအိုး။

ทรัพย์สมบัติเหมือนมายากล ปัญญาความรู้เหมือนหม้อทองคำ

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 326)

คนพม่า ถือด้วยว่าสติปัญญาเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับมนุษย์ ถ้าหนึ่งสมองมีสองข้าง ก็ต้องมีทั้งสติและปัญญา กล่าวคือมีทั้งความคิดอ่านและความรอบครอบ ดังสำนวนภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 272)

သတိလက်ယာ ပညာလက်ဝဲ

ข้างขวาสติ ข้างซ้ายปัญญา

นอกจากนี้ ยังสะท้อนไว้ด้วยว่าสติเป็นคุณสมบัติที่สำคัญ ที่ต้องมีประจำตัวทุกขณะ และสติจะทำให้เราเห็นทุกอย่างแจ่มแจ้งขึ้นได้ ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 272)

သတိဆို ပိုသည်မရှိ။
ต้องมีสติตลอดเวลา

သတိမမူ ဂူမမြင်၊ သတိမူက မြူကိုမြင်။
ถ้าไม่มีสติไม่เห็นถ้ำ แต่ถ้ามีสติเห็นแม้กระทั่งหมอก

3.9.3.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับนักปราชญ์หรือผู้รู้

สังคมพม่ายกย่องเชิดชูผู้มีสติปัญญาและความสามารถ ดังสำนวน (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 86)

ပညာရဲရင့် ပွဲလည်တင့်။
คนที่มีความรอบรู้และเก่งย่อมมีคนชื่นชมและยกย่อง

นอกจากนี้ สำนวนภาษิตพม่ายังสะท้อนว่าผู้รู้เป็นคนกล้าหาญ สามารถที่จะสู้กับปัญหาในสถานการณ์ต่างๆได้ ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 177)

ပညာရဲရင့် ပွဲလယ်တင့်

ผู้รู้เป็นคนที่มีความกล้าหาญในทุกด้าน

อย่างไรก็ตาม สำนวนภาษิตพม่า ก็สะท้อนไว้ด้วยว่า ผู้รู้ก็ผิดพลาดได้ดังสำนวน (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 87)

ပညာရှိ သတိဖြစ်ခဲ
นักปราชญ์ก็พลาดได้

นักปราชญ์จึงต้องรอบคอบ และสิ่งสำคัญคือ ไม่หลงใหลในสติปัญญาของตนอง สำนวนพม่าสะท้อนไว้ดังนี้ (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 178)

ပညာလွန်သော် မာန။
หลงความฉลาดของตัวเอง หยิ่งยะโสถือตัว

3.9.3.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับคนโง่

สังคมพม่าถือว่าไม่ควรไปเสวนากับคนโง่ เพราะจะนำชีวิตไปสู่ความเสียหาย และความโง่ทำให้เสียทรัพย์ ดังที่สะท้อนไว้ในสำนวนภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 255)

လူမိုက်နှင့်ငွေ အတူမနေ
คนโง่กับเงินอยู่ด้วยกันไม่ได้

สำนวนภาษิตยังสะท้อนว่า คำพูดของคนโง่ไม่มีคุณค่าและไม่น่าเชื่อถือ ดังความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 255)

လူမိုက်တစ်သောင်း ကဲ့ရဲ့ရှောင်း၊ လူကောင်းတစ်ယောက် ချီးမွမ်းပျောက်
คำชมของคนฉลาดเพียงคนเดียวสามารถลบล้างคำดูถูกของคนโง่หมื่นคน

สำนวนภาษิตของคนพม่าที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นนี้ สะท้อนให้เห็นว่าคนพม่าถือว่าการศึกษา ความรู้ และสติปัญญาเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและประเทศชาติ นอกจากนี้ สังคมพม่ายกย่องเชิดชูผู้ที่มีสติปัญญา ความรู้ความสามารถ รวมทั้งให้คุณค่าต่อความมานะ พากเพียรในการเรียนรู้ แม้ว่าสำนวนภาษิตจะสะท้อนว่า การศึกษา ความรู้และสติปัญญาเป็นสิ่งที่มีค่ามากกว่าทรัพย์สิน มีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม แต่ในความเป็นจริง รัฐบาลพม่าในอดีตไม่ค่อยเห็นความสำคัญในการพัฒนาการศึกษามากนัก โดยเฉพาะ ในช่วงที่รัฐบาลทหารปกครองบ้านเมืองนั้น มีการแทรกแซงหลักสูตรการศึกษาในทุกระดับ รวมทั้งมหาวิทยาลัย และมีการสั่งปิดสถาบันการศึกษาที่มีความคิดเห็นต่อต้านรัฐบาล เป็นต้น

นอกจากนี้ ประเทศสหภาพพม่ายังไม่มีตลาดแรงงานรองรับเมื่อจบการศึกษา ทำให้นักศึกษาไม่มีแรงจูงใจในการเล่าเรียน สำหรับงบประมาณการลงทุนด้านการศึกษาก็อยู่ในระดับที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับนานาชาติ (Steinberg, 2010, p. 96) หลังการเลือกตั้งในปีพุทธศักราช 2553 กล่าวกันว่าพม่ามีการพัฒนาประเทศในทุกด้าน และคาดว่าจะมีการยกระดับคุณภาพด้านการศึกษาด้วย

บทที่ 4

โลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ

ธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดมีและเป็นอยู่ตามธรรมดาของสิ่งนั้นๆ สิ่งที่เป็นไปเองโดยมิได้ปรุงแต่ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 597) ปัจจุบัน ธรรมชาติ มักหมายถึง ธรณีวิทยาและสัตว์ป่า ธรรมชาติอาจหมายถึงอาณาจักรของพืชและสัตว์หลายชนิดทั่วไป และในบางกรณีหมายถึง ขบวนการซึ่งเกี่ยวข้องกับวัตถุไร้ชีวิต คือ วิถีซึ่งสิ่งบางประเภทโดยเฉพาะดำรงและเปลี่ยนแปลงแนวของตน เช่น ลมฟ้าอากาศและธรณีวิทยาของโลก และสสารและพลังงานอันประกอบขึ้นเป็นทุกสิ่งเหล่านี้ นอกจากนี้ยังใช้หมายถึง "สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ" (วิกิพีเดีย, 2557)

ชาวพม่ามีความใกล้ชิดและต้องพึ่งพิงธรรมชาติ จึงมีกลวิธีเรียนรู้เกี่ยวกับการอยู่รอดและอยู่ดีมีสุข ท่ามกลางธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ยังนำธรรมชาติเหล่านั้นมาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ หรือประสบการณ์ชีวิต เพื่อเตือนสติ สอนใจหรือช่วยให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจในสาระที่ต้องการสื่อสารอย่างรวดเร็ว โดยนำลักษณะเฉพาะหรือจุดเด่นในธรรมชาติ มาประกอบการอธิบายและสืบทอดความรู้ ความเข้าใจต่อๆกันในลักษณะของสำนวนภาษิต ทำให้มีโลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติในหลากหลายรูปแบบ จำแนกตามลักษณะสำนวนภาษิตที่ศึกษาได้ ดังนี้

4.1 เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ

4.2 เกี่ยวกับพืช

4.3 เกี่ยวกับสัตว์

4.4 เกี่ยวกับทรัพยากรตามธรรมชาติ

4.1 เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ

สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นถึง ความช่างเกตของชาวพม่า และรู้จักรวบรวมประสบการณ์เกี่ยวกับสภาพอากาศในรูปแบบต่างๆ ซึ่งนำมาแยกศึกษาวิเคราะห์ได้ 2 ลักษณะ กล่าวคือ สำนวนภาษิตเกี่ยวกับฤดูกาลและสภาพอากาศในแต่ละเดือน ในส่วนที่สองเกี่ยวกับการเปรียบเปรยสภาพอากาศเพื่อนำมาสอนใจ มีรายละเอียด ดังนี้

4.1.1 ฤดูกาลและสภาพอากาศในแต่ละเดือน

สำนวนภาษิตพม่า สะท้อนให้เห็นถึงข้อสังเกตเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลและสภาพอากาศในแต่ละเดือน นับได้ว่าเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติแก่คนรุ่นหลัง ซึ่งน่าจะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับสภาพอากาศที่แตกต่างกันไปในแต่ละฤดูกาลและในแต่ละเดือน ตัวอย่างสำนวนภาษิตที่น่าสนใจ ได้แก่

ရာသီမသိ ပန်းနှင့်သို့

ถ้าไม่รู้ว่าเป็นฤดูไหน ให้สังเกตจากดอกไม้ซึ่งบานตามฤดู

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 239)

ဥတုရာသီ တောကိုမှီ

ฤดูกาลอาศัยป่า (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, หน้า 259)

สำนวนภาษิตพม่า มักกล่าวถึงสภาพอากาศและปรากฏการณ์ตามธรรมชาติในช่วงแต่ละเดือน อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น

တမာလည်းနု ကျေးလည်းဥ တမာလည်းသီး ကျေးလည်း ကြီး

เดือนกุมภาพันธ์สะเดาจะแทงยอดอ่อนเวลาเดียวกับที่นกแก้ววางไข่

ถ้าสะเดาออกผลก็เป็นช่วงที่นกแก้วโต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 143)

နေ့ပူလို့ ညချမ်း တပေါင်းလ သရမ်း

เดือนมีนาคมอันแสนร้ายกลางคืนเย็น กลางวันสุดร้อน

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 168)

ဝါဆိုလပြောင်း မိချောင်းဖွေးဖွေး မိုးအေးအေး

ช่วงเปลี่ยนเข้าสู่เดือนมิถุนายนและกรกฎาคม ดอกมิเจ๊าปาน

จะบานสะพรั่ง ฝนตก อากาศเย็น (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 229)

နယုန်မိုးသေး မြက်သားမွေး

เดือนมิถุนายน ฝนน้อย หญ้าเล็กๆงอก (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 165)

ဝါဆို ဝါခေါင် ရေဖောင်ဖောင်

เดือนกรกฎาคมและสิงหาคม ฝนตกหนัก แม่น้ำลำคลองน้ำเต็ม

(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 229)

တော်သလင်းနေ ပုစွန်သေ

เดือนกันยายน แดดจ้า กุ้งตาย (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 145)

တော်သလင်းမိုး ကန်သင်းကျိုး

ฝนกลางเดือน กันยายน ตกหนัก จนทำให้คันนาพังทลาย

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 146)

တန်ဆောင်မုန်းလတွင်း ဆီးနှင်းတစ်ပြိုက် မိုးတစ်လိုက်

เดือนพฤศจิกายน หมอกลงเล็กน้อย ส่วนฝนก็ตกไม่มาก

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 157)

မိုးဖြူမစဲ မိုးမည်းမမှာ

ถ้าท้องฟ้ามีเมฆขาว ฝนมักตกไม่หยุด

แต่ถ้าเมฆดำ ฝนมักไม่ตก (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 167)

4.1.2 การเปรียบเปรยสภาพอากาศเพื่อนำมาสอนใจ

ชาวพม่ามักเชื่อมโยงสภาพภูมิอากาศกับเหตุการณ์หรือสภาพการณ์ต่างๆ เพื่อสอนใจหรือเตือนสติ จนกลายเป็นสำนวนภาษิตในลักษณะต่างๆ ส่วนใหญ่มีใจความชัดเจน ไม่จำเป็นต้องอธิบายเพิ่มเติม ตัวอย่างเช่น

ချုန်းလွန်းသောမိုး ရေမဖောင်၊ ဟောင်လွန်းသောခွေး လူမလေး

ท้องฟ้าที่มีเสียงฟ้าร้องมาก มักมีฝนตกไม่มาก

หมาที่เห่ามาก คนมักไม่กลัว

(กรมการศึกษา, 2539, หน้า 38)

နေမှာ မိုးတွင်း၊ မိခင်မှာ မိထွေး

แสงแดดหน้าฝนแรงมาก แม่เลี้ยงก็ร้ายมากเช่นกัน

(ปิงญาจอ, 2552. หน้า 352)

เนื่องจากสภาพอากาศมักมีการเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาลและแตกต่างกันไป จึงมีสำนวนภาษิตที่เตือนใจให้รีบลงมือกระทำเมื่อสภาพอากาศเอื้ออำนวย ตัวอย่างเช่น (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 116)

နေပူတုန်း စပါးလှန်း

เมื่อมีแสงแดดจะต้องตากข้าวเปลือก

หมายความว่า ถ้ามีโอกาสเข้ามาหาเรา เราก็จะต้องรีบนำโอกาสนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดทันที นอกจากนี้ ยังมีสำนวนเตือนสติ ไม่ให้เพ้อฝันมากเกินไป โดยเฉพาะในช่วงหน้าหนาวซึ่งอากาศเย็นสบาย มักส่งผลให้นอนหลับสบายและฝันดี ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 136)

ဆောင်းတွင်းအိပ်မက် ကတောက်ကတက်

ในฤดูหนาว มักฝันโน่นฝันนี่

หมายความว่า ความฝันในช่วงฤดูหนาวมักไม่ตรงกับความจริง ฝันไม่แม่น กล่าวคือ ไม่ควรเชื่อว่าฝันดีเหล่านั้นจะกลายเป็นความจริง

4.2 เกี่ยวกับพืช

พืชที่ปรากฏในสำนวนภาษิต มักจะเป็นผลผลิตทางเกษตรที่สำคัญในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เช่น ข้าว อ้อย พืชผักสวนครัว เป็นต้น สำนวนภาษิตพม่าที่เกี่ยวกับพืช มักมีการเชื่อมโยงไปสู่คติสอนใจและสะท้อนวิถีชีวิตชาวพม่าได้อย่างชัดเจน แบ่งหัวข้อการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 ข้าว

4.2.2 พืชผักสวนครัว

4.2.3 ต้นไม้และดอกไม้

4.2.4 พืชชนิดอื่นๆ

4.2.1 ข้าว
4.2.2 พืชผักสวนครัว
4.2.3 ต้นไม้และดอกไม้
4.2.4 พืชชนิดอื่นๆ

4.2.1 ข้าว

ข้าวถือว่าเป็นอาหารในชีวิตประจำวันของชาวพม่า สำนวนพม่าสะท้อนว่า ข้าวเป็นอาหารที่มีคุณค่า ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 336)

ကောင်းသောအစာသည် ထမင်း၊ သန့်စင်သောအရည်မှာ ရေ။
อาหารที่ดีคือ ข้าว สิ่งที่สะอาดที่สุด คือ น้ำ

ข้าว ยังเป็นพืชผลทางเกษตรที่ต้องพึ่งพาอาศัยสภาพอากาศตามธรรมชาติ ต้องอาศัยทั้งน้ำและแสงแดดเพื่อทำการเพาะปลูก สำนวนสะท้อนว่า ไม่ควรปล่อยให้เวลาที่เหมาะสมผ่านเลยไป ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 216)

မိုးလွန်မှထွန်ချ
หมดฝน จึงไถนา

สำนวนนี้ จึงมีหมายความในลักษณะทั่วไปว่า คนที่ไม่รู้จักคุณค่าเวลาที่เหมาะสม ในที่สุดก็ไม่ประสบผลสำเร็จหรือมักได้รับความเสียหาย เปรียบเหมือนชาวนาที่ไม่ไถนาในขณะที่มีฝนตก

နေဝင်မှစပါးလှန်း
ตะวันลับฟ้าแล้ว จึงตากข้าวเปลือก
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 167)
หมายถึง ทำงานล่าช้าไป หรือไม่ทำงานในช่วงเวลาที่เหมาะสม

นอกจากนี้ ยังมีสำนวนภาษิตเกี่ยวกับข้าว เพื่อสอนใจในลักษณะต่างๆ เช่น การตอบแทนหนี้บุญคุณของคนที่เคยเลี้ยงดู เป็นต้น ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 155)

တစ်လုတ်စားဖူး သူ့ကျေးဇူး

ข้าวกำมือเดียว ก็เป็นบุญคุณ

หมายความว่า แม้มีบุญคุณเพียงเล็กน้อย ก็ต้องนึกถึงและตอบแทนความดีของเขา เปรียบ**เหมือนกับการกินข้าวเขาเพียงแค่กำมือเดียวก็ต้องรำลึกถึงและรู้จักตอบแทนหนี้บุญคุณ**

สำนวนภาษิตเกี่ยวกับข้าวในลักษณะอื่นๆที่น่าสนใจ มีความหมายลึกซึ้งเช่นกัน ตัวอย่างเช่น

ဆန်ခိုးမမိ ဖဲခိုးမိ
ลักข้าวไม่โดน ลักแกลบกลับโดน
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 137)

หมายความว่า หมายความว่าคนที่ทำผิดมากไม่โดนลงโทษ แต่คนที่ทำผิดน้อยกลับโดน เป็นการเปรียบเทียบคุณค่าและราคาของข้าวกับแกลบ ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจง่าย

ဆန်မရှိ အစားကြီး

ไม่มีข้าวสาร แต่กินเก่ง

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 137)

หมายถึง ไม่มีทรัพย์สิน แต่ก็ยังใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย

တစ်ရွာ တစ်ကျိုဆောက်

หนึ่งหมู่บ้าน สร้างยุ้งข้าวหนึ่งหลัง

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 154)

หมายความว่า ควรร่วมมือร่วมใจกันสร้างสรรค์ประโยชน์ให้กับชุมชน

ကိုယ့်လင်ကလွဲ ဖွဲနှင့်ဆန်ကွဲ

ผู้ชายคนอื่นเหมือนแกลบและข้าวสารหักท่อน ยกเว้นผัวตัวเอง

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 90)

หมายความว่า ผู้หญิงไม่ควรสนใจชายอื่นยกเว้นสามีของตัวเอง ในโลกนี้ผู้ชายที่มีคุณค่ามากที่สุดและสมบูรณ์แบบคือ สามีของตัวเองคนเดียวเท่านั้น

ကောက်သွင်းကမစေး ဆန်ကြမ်းကစေး

ข้าวสารเหนียวกว่าข้าวเหนียว

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 85)

หมายถึง คนที่มีดีมักไม่อวดตัว อวดตน แต่คนที่ไม่มีดีมักชอบคุยโม้ โอ้อวด

4.2.2 พืชผักสวนครัว

ชาวพม่าโดยเฉพาะในชนบทนิยมปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อรับประทานกันในครัวเรือน รสชาติและลักษณะเด่นของพืชผักเหล่านี้จึงถูกนำมาเปรียบเปรยและสะท้อนไว้ในภาษิตสอนใจหลายรูปแบบ ทั้งรสเปรี้ยวของมะนาว ความขมของสะเดา เป็นต้น ดังตัวอย่าง

ကြီးလေ ချဉ်လေ သံပုရာသီး

ยิ่งโตขึ้น ยิ่งเปรี้ยวขึ้นเหมือนกับมะนาว

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 354)

หมายถึงเด็กที่ยิ่งโตขึ้น ยิ่งดื้อรั้นมากขึ้น เปรียบเหมือนกับมะนาว ซึ่งเมื่อผลโตขึ้นย่อมมีรสเปรี้ยวจัดขึ้นด้วย เป็นสำนวนภาษิตที่ชาวยะไข่มักใช้พูดถึงเด็กดื้อรั้น ซึ่งนำไปสู่แนวคิดว่า ผู้ใหญ่ควรอบรมสั่งสอนตั้งแต่ยังเด็ก

ภาษิตพม่ายังสะท้อนว่า คนโลภ มักมีจิตใจคิดร้าย กล่าวคือ มักจะพูดจาอ่อนหวานเพื่อหว่านล้อมเอาประโยชน์จากเราหรือมักจะเป็นคนใจร้ายที่หวังทำร้ายเรา สำนวนภาษิตพม่าจึงเตือนสติไว้ว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 114)

နှုတ်ကတော့ ပျားသကာ စိတ်ကတော့ ခါးတမာ

ปากนั้นหวานปานน้ำผึ้ง แต่ใจนั้นขมเหมือนสะเดา

นอกจากนี้ ความขมของสะเดา ยังถูกนำไปสอนใจเกี่ยวกับความชัง ควบคู่กับความหวานของน้ำตาลซึ่งเคี่ยวจนข้น ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 110)

ချစ်သော်ကား သကာ၊ မုန်းသော်ကား တမာ

ถ้ารักก็เหมือนน้ำตาลเคี่ยว แต่ถ้าเกลียดก็เหมือนสะเดา

สำนวนภาษิตพม่ายังกล่าวถึงพืช ผัก ผลไม้ชนิดอื่นๆ ที่พบเห็นได้ง่ายในชีวิตประจำและมักนิยมนำมาเปรียบเปรยเพื่อให้แง่คิดและคติสอนใจ ตัวอย่างเช่น

ငရုတ်သီးနှင့်ပေါင်းမှ ကြက်သွန် အထောင်းခံရ

หัวหอมเมื่อรวมกับพริกแล้วจึงถูกตำ (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 116)

หมายความว่า เมื่อเราคบกับคนไม่ดี เราก็จะได้รับความเดือดร้อนเช่นเดียวกัน

ဗန္ဓဂဿရက် ပိုးချက်မကင်း

มะม่วงบันดะระ ยังไม่พ้นแมลงเจาะ

(อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 191)

หมายความว่า มะม่วงบันดะระที่ขึ้นชื่อว่าเนื้อดี ยังมีแมลงเจาะ ดังนั้น ทุกสิ่งในโลกนี้ไม่มีอะไรครบถ้วนสมบูรณ์

နေတော့ ပျဉ်ထောင် စားတော့ ချဉ်ပေါင်

อยู่บ้านไม้แต่กลับกินแกงกระเจี๊ยบ

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 167)

หมายถึงมีฐานะดี แต่ประหยัดมากในการรับประทานอาหาร กล่าวคือ กินแต่อาหารราคาถูก เช่น แกงกระเจี๊ยบ เป็นต้น สรุปความได้ว่า คนเราควรทำอะไรให้เหมาะสมกับฐานะ

ในแง่ของคำพูด ภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นว่าว่าคำพูดของคนเพียงคนเดียว อาจจะมีพลังก่อให้เกิดความเสียหายได้ และแก้ไขได้ยาก หรือแก้ไขไม่ได้เลย การปิดปากคนที่ปากโป้ง ชอบนำความลับไปเปิดเผย หรือกล่าวร้ายนั้นเป็นไปไม่ได้ สำนวนภาษิตพม่าเปรียบเทียบกับผลน้ำเต้าไว้อย่างแยบคาย ความว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 144)

ဘူးတစ်ရာအပေါက်ကို ပိတ်လို့ရသည် ပါးစပ်တစ်ပေါက်ကို ပိတ်လို့မရ

น้ำเต้ามีรูเป็นร้อยปิดได้ แต่ปากรูเดียวปิดไม่ได้

สำนวนพม่ายังกล่าวถึงน้ำเต้าในเชิงสัญลักษณ์ หมายถึงผลประโยชน์ ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 198)

ဘူးသီးမှ အရိုးတော်

พอน้ำเต้าออกผลก็เรียกป้า

หมายความว่า คนที่อยากได้ผลประโยชน์มักเข้ามาตีสนิทและนับถือเราว่าเป็นญาติผู้ใหญ่

นอกจากนี้ ยังพบสำนวนเกี่ยวกับต้นน้ำเต้า เพื่อยกตัวอย่างผลสืบเนื่องของการกระทำตามหลักของกฎแห่งกรรม กล่าวคือ ทำกรรมสิ่งใดไว้ ย่อมได้รับผลนั้น ถ้าปลูกน้ำเต้า ย่อมได้ผลเป็นน้ำเต้า ไม่มีทางที่จะได้ผลฝัก ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 197)

ဘူးဆိုလျှင် ဖရုံမသီး

ต้นน้ำเต้า ย่อมไม่ออกลูกเป็นผลฟัก

ชาวพม่ามักนิยมเคี้ยวหมากทั้งชายและหญิง ซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควรในการเคี้ยวให้หมากแหลก จึงเกิดสำนวนเปรียบเทียบกับการวิ่งของม้าซึ่งรวดเร็วมาก สำนวนภาษิตสะท้อนทัศนะของคนพม่าว่า ให้คุณค่าต่อผิวพรรณของสตรี กล่าวคือความงามของผู้หญิงมีความสัมพันธ์กับผิวขาว เมื่อเห็นหญิงผิวขาวแค่ชั่วม้าวิ่งผ่าน ก็รู้ได้ทันทีว่าสวย แต่ถ้าผิวคล้ำต้องพิศดูนานขนาดเคี้ยวหมากแหลก ดังสำนวน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 317)

အသားဖြူ မြင်းတစ်ပြေး အသားညို ကွမ်းတစ်ယာညက်

ผิวขาวแค่ชั่วม้าวิ่งผ่านก็เห็นได้ว่าสวย

ผิวคล้ำต้องเคี้ยวหมากแหลกจึงจะรู้ว่าสวย

ในสังคมพม่า คนผิวคล้ำมักถูกมองว่าไม่สวย ต้องดูนานๆ จึงจะพบข้อดีหรือความงาม แต่ถ้าคนผิวขาว มักถือกันว่าสวยตั้งแต่แรกเห็น สำนวนภาษิตนี้ จึงสะท้อนค่านิยมของชาวพม่าว่า ผู้หญิงที่มีผิวขาวเป็นสาวสวยและเป็นที่ยอมรับกันทันทีว่าสวย กล่าวคือมีการเชื่อมโยงกันระหว่างความขาวของผิวพรรณกับความงามของสตรี

อย่างไรก็ตาม มีการกล่าวถึงความงามของผู้หญิงว่าไม่มีความสำคัญมากนัก เมื่อนำมาเทียบกับความรู้ความสามารถ โดยสะท้อนผ่านดอกแคซึ่งสีสวยแต่ไม่มีกลิ่นหอม ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 300)

အဆင်းလှဆန်း လူ့ပေါက်ပန်း

คนสวยแต่ไร้ความสามารถ ไม่ผิดอะไรกับดอกแคที่สวยแต่ไร้กลิ่น

4.2.3 ต้นไม้และดอกไม้

สำนวนภาษิตเกี่ยวกับต้นไม้และดอกไม้ มักให้คติสอนใจที่เข้าใจง่าย ตัวอย่างเช่น สะท้อนทัศนะของคนพม่าว่า แม้มีอุปสรรคมากเพียงใดแต่จิตใจที่เข้มแข็งก็สู้ไม่ถอย หรือยิ่งมีปัญหามากยิ่งทำให้แกร่งขึ้น ดังความว่า (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 161)

ပန်းညိမျိုး ချိုးလေ စည်လေ

ดอกใหญ่ ยิ่งเด็ดยิ่งบาน

นอกจากนี้ ยังมีสำนวนภาษิตที่กล่าวไว้ชัดเจนว่าเกียรติภูมิเป็นเรื่องสำคัญของมนุษย์ กล่าวคือ คนที่ถูกทำให้เสียเกียรติ ย่อมอยู่ในสังคมไม่ได้ เปรียบเหมือนดอกไม้ที่งอกงามต่อไปไม่ได้ ตามภาษิตที่ว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 87)

ပန်းကောင်းအညွန့်ချိုး
ดอกไม้พันธุ์ดีถูกตัดยอดอ่อน

สำนวนภาษิตเกี่ยวกับต้นไม้และดอกไม้ ในลักษณะทั่วๆไป ที่น่าสนใจ ได้แก่

မဆွတ်ခင်က ညွတ်ချင်

อยากโน้มกิ่งไม้ ก่อนเก็บดอกไม้

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 203)

หมายถึง อยากจะทำตามใจก่อนขออนุญาต

လူမှာအကျင့် ပန်းမှာအပွင့်
คนสำคัญที่ความประพฤติดอกไม้สำคัญที่การบาน
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 255)

สำนวนสะท้อนว่า เราสามารถพิสูจน์คนได้จากการกระทำหรือจากสิ่งที่เขาปฏิบัติ เหมือนกับดอกไม้ ซึ่งจะสดสวยงดงามเมื่อดอกบานอย่างเต็มที่

ပန်းသတင်း လေညင်းဆောင် လူသတင်း လူချင်းဆောင်

กลิ่นดอกไม้ ลมนำพา ข่าวของคน คำนำมา
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 185)

กล่าวคือ การจะทราบว่าใครเป็นอย่างไรก็พิจารณาได้จากถ้อยคำที่คนพูดถึงคนๆนั้น ซึ่งมักจะเป็นการพูดปากต่อปากจนกลายเป็นข่าวหรือเรื่องราวดีๆ ข่าวในสำนวนภาษิตนี้น่าจะมีความหมายในเชิงบวก เพราะเปรียบกับกลิ่นหอมของดอกไม้ ซึ่งต้องอาศัยลมพัดมาเข้าจมูก น่าจะทำให้คิดถึง เรื่องดี ข่าวดี ที่ผู้อื่นพูดต่อๆกันมาแบบปากต่อปาก

မိန်းမကောင်းပန်းပန် တစ်ပွင့်တန်
หญิงดีเหน็บดอกเดียวจึงมีค่า
(ปิงญาจอ. 2552. หน้า 221)

หมายความว่า ผู้หญิงที่ดีจะต้องมีสามีเพียงคนเดียว และไม่ควรสนใจชายอื่น เหมือนกับการเหน็บดอกไม้ข้างหู จะดูงามมากถ้ามีดอกไม้ที่สวยเด่นเพียงดอกเดียว

အိမ်အိုတော့ ကျားကန် လူအိုတော့ ပန်းပန်
ถ้าบ้านเก่าแล้วจะต้องใช้เสาไม้ใหม่ค้ำเสาบ้านไว้เพื่อไม่ให้บ้านถล่ม
ถ้าคนแก่จะต้องเสริมแต่งด้วยดอกไม้เพื่อความสดชื่นและงดงาม
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 331)

ငပ်မိသဲတိုင် တက်နိုင်ဖျားရောက်

ถ้าดำน้ำจะต้องดำจนถึงพื้นท้องทะเล ถ้าปีนต้นไม้ก็ต้องปีนให้ถึงยอดต้นไม้

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 120)

หมายความว่า ถ้าทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะต้องทำสิ่งนั้นด้วยความจริงใจจึงจะได้รับความสำเร็จ

ယောကျ်ားမာယာ မန်းကျည်းကိုးပင်။

มารยาของผู้ชาย มะขามเก้าต้น

(อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 187)

สำนวนสะท้อนว่า เพศชายก็มีมารยาและมารยาของผู้ชายไม่น้อยหน้าผู้หญิง กล่าวคือ ชาวพม่าเปรียบเทียบมารยาของผู้หญิงว่ามีมากเท่าเม็ดงาบนเสื่อเก้าผืน มารยาของผู้ชายก็มากเท่าใบมะขามเก้าต้น หมายความว่ามีมากพอๆกันและมากมายจนนับไม่ถ้วน

အသီးတစ်ရာ အညာတစ်ခု

ร้อยผล หนึ่งขั้ว

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 317)

หมายถึง แม้จะมีผลจำนวนมากและหลากหลาย แต่ทุกผลก็มาจากขั้วเดียวกัน สำนวนนี้ ชาวพม่ามักอธิบายความว่า ประเทศพม่าแม้จะมีคนหลายเผ่าพันธุ์ หลากหลายเชื้อชาติ แต่ทุกคนก็เป็นชาวเมียนมาร์เหมือนกัน

နွယ်မြစ် သစ်ပင် ဆေးဘက်ဝင်

ต้นไม้ทั้งหมดเป็นยา

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 174)

หมายความว่า ต้นไม้มีประโยชน์ มักจะเป็นพืชสมุนไพร และสามารถทำยารักษาโรค

အရိပ်နေနေ အခက်ချိုးချိုး

อยู่ใต้ร่มเงาของต้นไม้แล้ว ยังหักกิ่งไม้อีก

(ล่ะตะเมง. 2543. หน้า 170)

หมายถึง เป็นคนอกตัญญู ไม่รู้จักบุญคุณ ได้รับประโยชน์แต่ยังทำร้ายผู้ให้ผลประโยชน์

เหล่าเสนาบดีเหมือนต้นไม้ที่ขึ้นริมฝั่ง

မင်းခယောကျ်ား ကမ်းနားသစ်ပင်

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 217)

ตามที่ได้อธิบายไว้ใน บทที่ 3 ในประเด็นโลกทัศน์เกี่ยวกับผู้ใต้ปกครองแล้วว่า สำนวนภาษิตพม่านี้ ไม่ได้หมายถึงไม้ใกล้ฝั่ง ซึ่งเน้นที่ความชราหรือแก่เฒ่า แต่มีนัยสำคัญว่า อำนาจของกษัตริย์เปรียบเหมือนคลื่นหรือพลังของน้ำที่ซัดและกัดเซาะริมฝั่ง เสนาบดีหรือผู้รับใช้ใกล้ชิดเจ้านายก็มักจะได้รับอาญาหรืออันตรายได้ง่าย เพราะกษัตริย์หรือเจ้านายสามารถที่จะพบเห็นข้อบกพร่องหรือ

ความผิดได้ง่ายกว่าพวกที่อยู่ไกลหูไกลตา เปรียบเหมือนกับต้นไม้ที่อยู่ติดกับริมฝั่งน้ำ ย่อมได้รับผลกระทบหรือความเสียหาย อาจจะโค่นล้มลง ถอนราก ถอนโคนได้ง่ายและมากกว่าต้นไม้ที่อยู่ห่างไกลจากฝั่ง เสนาบดีหรือผู้รับใช้ใกล้ชิดเจ้านาย จึงควรจะพึงสังวรระวังตนให้มาก ดังนั้นต้องวางตัวให้เหมาะสมอย่าไปท้าทายอำนาจของเจ้านาย

นอกจากนี้ ยังมีสำนวนที่เกี่ยวกับต้นโพธิ์ ที่ชาวพุทธทั่วโลก ถือว่ามีความหมายสำคัญ และเป็นเครื่องระลึกถึงพระพุทธเจ้า ตัวอย่างเช่น

ပုထိုးကောင်းလျက်၊ ညောင်ပင်ဖျက်

พระเจดีย์สวย ต้นโพธิ์ทำลายพระเจดีย์

(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 84)

หมายความว่า แม้ว่าสิ่งนั้นดีมีคุณค่าอยู่แล้ว แต่เมื่อมีสิ่งที่แม้ว่าจะดูว่าเป็นสิ่งดีแทรกเข้ามา ก็ทำให้เกิดความเสียหายได้ กล่าวคือ ในเชิงสัญลักษณ์ ทั้งพระเจดีย์และต้นโพธิ์ ต่างเป็นสิ่งดีงามในพระพุทธศาสนา แต่เมื่อนำต้นโพธิ์มาปลูกอยู่ใกล้กับพระเจดีย์มากเกินไป ก็อาจทำให้พระเจดีย์ทรุดหรือเสียหาย เช่น รากของต้นไม้ขนาดใหญ่ชอนไชจนพระเจดีย์แตกร้าว เป็นต้น สำนวนนี้แสดงความเปรียบที่ลึกซึ้ง เพราะผู้ที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนามักมีกุศโลบายจูงใจคนให้เข้าวัด และหาเงินทุนเพื่อทะนุบำรุงศาสนสถานในลักษณะต่างๆ แต่บางครั้งก็ลืมนึกไปว่า สิ่งที่ตนเองเรียกว่ากุศโลบายนั้นผิดเพี้ยนจากแนวทางของการทำบุญในพระพุทธศาสนา บางครั้งเข้าขั้นนำติรัจฉานวิชาที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามไว้ มาเป็นวิธีการหาเงินเข้าวัด ตัวอย่างเช่น มีการให้เช่าเครื่องรางของขลัง แจกเลขเด็ด ใบ้หวย สะเดาะเคราะห์ด้วยพิธีกรรมแปลกๆ เป็นต้น และมักจะกลายเป็นพุทธพาณิชย์ในที่สุด ทำให้เกิดความเสื่อมเสียตามมามากมาย สำนวนนี้สามารถนำมาเตือนสติได้ดีมาก ทำให้ชาวพุทธไตร่ตรองอย่างรอบครอบก่อนลงมือกระทำสิ่งต่างๆ

อย่างไรก็ตาม การทำบุญกุศลอย่างผิดกลวิธีและไม่ตรงตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่พบเห็นมากในสังคมชาวพุทธ สำนวนพม่าจึงวิภาษไว้อย่างชัดเจนว่า การกระทำที่ไม่เหมาะสมเหล่านั้น อาจจะทำให้เกิดผลเป็นวิบากกรรมในเชิงลบมากกว่าเชิงบวก ดังสำนวน (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 2)

ကုသိုလ်တစ်ပဲ ငရဲတစ်ပိဿာ

ได้กุศลเพียงน้อยนิดได้บาปเป็นกิโล

นอกจากนี้ ยังมีการเชื่อมโยงแนวคิดแบบนี้ เพื่อสอนใจเกี่ยวกับการทำบุญว่า ย่อมมีกลวิธีพิเศษที่จะทำให้เกิดผลบุญที่มากน้อยต่างกัน ตัวอย่างเช่น

ညောင်စေ့လောက်လျှ၊ ညောင်ပင်ကြီးလောက်ရ

ทำบุญเท่าเมล็ดโพธิ์ ได้บุญเท่าต้นโพธิ์ (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 60)

ညောင်ပင်ကြီးလောက်လျှ၊ ညောင်စေ့လောက်ရ။

ทำบุญเท่าต้นโพธิ์ แต่ได้บุญแค่เท่าเมล็ดโพธิ์ (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 141)

สำนวนทำนองนี้ สะท้อนคติความเชื่อแบบชาวพุทธ กล่าวคือ การทำบุญจะได้ผลดี ถ้าผู้ให้ บริสุทธิ์ ของที่ให้บริสุทธิ์ และผู้รับบริสุทธิ์ ดังนั้น แม้จะแลดูว่าทำบุญเหมือนๆกัน แต่เมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียด จะพบว่าแตกต่างกัน จึงมักไม่ได้ผลบุญที่เหมือนกัน เนื่องจากรายละเอียดของเหตุปัจจัยและองค์ประกอบในการทำบุญและการรับผลบุญแตกต่างกันนั่นเอง

4.2.4 พืชชนิดอื่นๆ ที่นำมากล่าวในสำนวนภาษิตพม่า มักมีการอุปมาอุปมัยและการเปรียบเทียบที่น่าสนใจ ตัวอย่างเช่น

ကြံသာအစဉ်ချိုသည်၊ လူမှာ အစဉ်မချို

อ้อยหวานอยู่ตลอดเวลา แต่มนุษย์ไม่ได้หวานตลอดเวลา

(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 19)

หมายความว่า ธรรมชาติของอ้อยมีรสชาติหวาน แต่จิตใจของมนุษย์เรานั้นไม่สามารถคงความดีได้ตลอดไปเหมือนอ้อยคงความหวาน

ကျူပင်ခုတ် ကျူငုတ်မကျန်

ตัดต้นอ้อ ไม่เหลือตอ - (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 94)

หมายถึง เมื่อต่อสู้กับศัตรู เราก็ต้องปราบปรามศัตรูทั้งหลายจนหมดสิ้น ถ้ามีศัตรูหลงเหลืออยู่ก็อาจกลับมาทำร้ายเราได้อีกครั้ง

ကျွန်းကိုင်းမှီ ကိုင်းကျွန်းမှီ

เกาะพึ่งพง พงพึ่งเกาะ (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 18)

หมายความว่า สิ่งต่างๆตามธรรมชาติย่อมต้องพึ่งพาอาศัยกันเพื่อความอยู่รอด สังคมมนุษย์ก็เช่นเดียวกัน

ရေမြင့် ကြာတင့်။

ถ้าน้ำขึ้นสูง บัวย่อมสูงตามไปด้วย (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 202)

หมายถึง สามีภรรยาร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน เหมือนน้ำกับบัว หากหากน้ำขึ้นบัวก็ลอยสูงหากน้ำลงบัวก็ต่ำลงด้วยเช่นกัน

ဆုပ်လျှင်စူး စားလျှင်ရူး

ถ้าจับถูกลูกลำโพง จะถูกหนามตำ ถ้ากินจะเป็นบ้า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 138)

หมายความว่า ไม่ควรไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นอันตราย

လက်ပံဖူးချိန် ခွေးရူးချိန်

ดอกงิ้วบานในเวลาเดียวกับที่หมาเป็นบ้า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 259)

หมายความว่า เมื่อเห็นงิ้วบาน จะเป็นช่วงหน้าร้อน ซึ่งสุนัขมักจะเป็นบ้าได้ง่าย กล่าวคือ ให้ระวังตัว

ထန်းပလပ် နတ်ရုပ်ထင်

ถ้าตัวชอบเสียแล้ว ขนาดใบตาลก็ยังเห็นรูปเทวดา (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 161)

ในหมู่บ้าน โดยเฉพาะในภาคกลางของประเทศพม่าจะพบต้นตาลมาก จึงนำมาเปรียบเทียบไว้ กล่าวคือ ถ้ารักหรือชอบกันแล้ว ก็คิดว่าสิ่งธรรมดาสามัญเช่นเดียวกับใบตาลที่พบเห็นได้ทั่วไป ก็กลายเป็นสิ่งมีคุณค่าสูงส่ง

ဆူးပေါ်ဖက်ကျဖက်ပေါက် ဖက်ပေါ်ဆူးကျဖက်ပေါက်

ถ้าหนามตกลงบนใบห่อ ใบห่อจะเป็นรู ถ้าใบห่อตกลงบนหนาม ใบห่อก็จะเป็นรู

(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า51)

หมายความ จะทำอะไรก็ตาม ฝ่ายผู้หญิงซึ่งเปรียบเหมือนใบห่อ ย่อมมีแต่ความเสียหาย ดังนั้น ผู้หญิงต้องรู้จักวางตัว และระมัดระวังตัวให้ดี

4.3 เกี่ยวกับสัตว์

สำนวนภาษิตของพม่า มีการกล่าวถึงทั้งสัตว์ป่าและสัตว์เลี้ยง มีทั้งสัตว์ขนาดใหญ่อย่างช้าง ไปจนถึงสัตว์ขนาดเล็ก เช่น หนอนหรือแมลง ซึ่งเป็นบรรดาสรรพสัตว์ที่พบเห็นได้ทั่วไปในดินแดนที่มีป่าซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์และมีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม ตัวอย่างเช่น มีสำนวนเกี่ยวกับ ช้าง เสือ สิงโต ม้า กระต่าย ลิง นก วัว ควาย เป็นต้น

4.3.1 สัตว์บก จำแนกศึกษาเป็นหัวข้อ ดังนี้

4.3.1.1 ช้าง
4.3.1.2 เสือและสิงโต
4.3.1.3 วัวและควาย
4.3.1.4 สุนัข แมวและหนู

4.3.1.1 ช้าง

ในบรรดาสัตว์ด้วยกัน มีสำนวนภาษิตเกี่ยวกับช้างมากเป็นพิเศษ เนื่องจาก ในอดีต ช้างเป็นพาหนะสำคัญในการสู้รบ ซึ่งชาวพม่าได้ชื่อว่ามีกองทัพที่เข้มแข็งเกรียงไกร ส่วนในด้านการประกอบอาชีพ ช้างเป็นแรงงานสำคัญการทำป่าไม้ของพม่า และจากากรสัมภาษณ์ ชาวพม่าถือว่า ช้างเป็นสัตว์มงคล เทศกาลช้าง ในประเทศพม่า ไม่ได้เน้นการแสดงความสามารถของช้างเหมือนของไทย แต่เป็นเทศกาลช้าง ที่เรียกว่าเทศกาลจ๊อกเซ ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงเดือนตุลาคม เป็นการรำลึกถึงการสร้างเจดีย์ ชเว ตา ละเยา (Shwe Tha Lyaung) ซึ่งชาวบ้านเรียกว่าพระนอน ที่เมืองเจ้าแซ

(Kyaukse) โดยมีประวัติความเป็นมาคือ พระเจ้าอโนรธา (พ.ศ. 1587-1620) กษัตริย์แห่งเมืองพุกาม ได้เสด็จผ่านเมืองเจ้าแซ ทรงเห็นว่าเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีการสร้างเขื่อนกั้นน้ำ จึงโปรดที่จะสร้างพระเจดีย์ขึ้น ในการเสี่ยงทายหาสถานที่ตั้งพระเจดีย์นั้น พระองค์ได้ทรงนำพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ที่จะบรรจุในพระเจดีย์ผูกติดกับช้าง และปล่อยให้ช้างเดินขึ้นเขา เพื่อแสดงจุดในการสร้างพระเจดีย์ สำนวนภาษิตที่เกี่ยวกับช้างมักปรากฏในเชิงบวก สะท้อนให้เห็นว่า ชาวพม่าให้ความสำคัญและเห็นคุณค่า ตัวอย่างสำนวนภาษิตที่น่าสนใจ ได้แก่

ဆင်ကောင်ကြီးတွေ့မှ ဆင်ခြေရာရှာရန်မလို

เมื่อเจอตัวช้าง ไม่ต้องหารอยเท้าช้าง

(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 67)

หมายความว่า เมื่อได้เห็นหลักฐานที่ชัดเจนแล้ว ก็ไม่ต้องมีข้อสงสัยหาหลักฐานใดเพิ่มเติมอีก

ဆင်ပိန်ကျဲလောက်

แม้ช้างตัวผอมลง แต่ก็ยังมีขนาดเท่าควาย

(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 69)

หมายถึง แม้ว่าคนรวยจะทำธุรกิจล้มละลาย ก็ยังมีทรัพย์สินเหลืออยู่มากกว่าคนธรรมดา

ဆင်လည်းဆင်အထွာနှင့် ပုရွက်ဆိတ်လည်းပုရွက်ဆိတ်အထွာနှင့်

ช้างก็ขนาดของช้าง มดก็ขนาดของมด

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 135)

ဆင်သေကို ဆိတ်ရေနှင့်ဖုံး

นำหนังแพะมาคลุมศพช้าง

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 135)

กล่าวคือ นำหลักฐานที่ไม่ชัดเจนมาใช้เพื่อพยายามปกปิดเรื่องราวหรือปัญหาใหญ่

ထိုးမည့်ဆင်တစ်လှမ်းဆုတ် -

ช้างที่จะสู้ มักจะถอยหลังหนึ่งก้าวย่าง

(ล่ะตะเมง. 2543. หน้า 73)

ชาวพม่าสังเกตการก้าวย่างของช้างว่า เมื่อช้างจะสู้กับศัตรูอย่างเต็มกำลัง ต้องถอยหลังหนึ่งก้าวแล้วจึงโถมเข้าใส่ฝ่ายตรงข้าม ทำนองเดียวกับสำนวนไทยที่ว่า ถอยเพื่อตั้งหลัก

ဆင်ဖြူတော်မှီကြံစုပ်

พึ่งพาช้างเผือกเพื่อกินอ้อย

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 134)

หมายถึง อาศัยคนรวยหรือคนที่มีอำนาจเพื่อจะได้มีโอกาสที่ดี

4.3.1.2 เสือและสิงโต

สำนวนภาษิตพม่า ที่เกี่ยวกับเสือและสิงห์มักมีคติสอนใจที่ลึกซึ้ง ตัวอย่างเช่น

ကျားကြီး ခြေရာကြီး

เสือตัวใหญ่ รอยเท้าย่อมใหญ่

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 91)

หมายความว่า ผู้มีรายได้มาก รายจ่ายย่อมมากตามตัวด้วย

တောကြောင့်ကျားလုံ ကျားကြောင့်တောလုံ

เสือปลอดภัยเพราะป่า ป่าปลอดภัยเพราะเสือ

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 144)

หมายความว่า ถ้าช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พึ่งพาอาศัยกันและมีความสามัคคี ก็จะมีความปลอดภัยและได้รับประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย

သေချင်တဲ့ကျားတောပြောင်း

เสือต้องการย้ายป่าที่เคยอยู่เพราะอยากตาย

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 282)

หมายถึง สถานที่เดิมที่เคยอาศัยอยู่ ก็เหมาะสมกับตัวเองแล้ว แต่ต้องการย้ายไปอยู่ที่อื่น ในที่สุด อาจได้รับความยากลำบากมากกว่าเดิม

ကျားရှေ့ မှောက်လျက်လဲ

ล้มคว่ำต่อหน้าเสือ

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 92)

หมายความว่า พลาดท่าเสียทีต่อหน้าผู้ที่อาจจะทำร้ายเราได้

ကံကောင်းတဲ့ကျား သွားရင်းသမင်တွေ့

เสือที่โชคดีมักเจอกวางโดยบังเอิญ

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 83)

ကျားကြောက်လို့ ရှင်ကြီးကိုး၊ ရှင်ကြီး ကျားထက်ဆိုး

กลัวเสือ ไหว้เจ้าป่า เจ้าป่าร้ายกว่าเสือ

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 91)

ခြင်္သေ့မင်းရှေ့ ယုန်သငယ်မသန်းဝံ့

กระต่ายตัวน้อย ไม่กล้าเดินผ่านหน้าสิงโตเจ้าป่า

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 112)

หมายความว่า ผู้น้อยต้องเคารพนับถือและเกรงใจผู้ที่มีอำนาจมากกว่า

4.3.1.3 วัวและควาย

วัวและควายเป็นสัตว์ที่พบเห็นได้ทั่วไปในสังคมชนบท ซึ่งยังนิยมใช้แรงงานของสัตว์ตามธรรมชาติมากกว่าเครื่องจักร ผู้วิจัยพบสำนวนภาษิตที่เกี่ยวข้องกับวัวและควายจำนวนมาก จึงนำมารวบรวมไว้ ซึ่งในภาพรวม วัวและควายมักปรากฏในสำนวนที่มีทั้งความหมายในแง่ลบและแง่บวก ดังนี้

ภาพในแง่บวกเกี่ยวกับวัว สำนวนภาษิตสะท้อนทัศนะของคนพม่าว่า ความสามารถของผู้ที่มีอายุน้อย ไม่สามารถเปรียบเทียบความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของผู้สูงอายุได้ กล่าวคือ แม้วัวจะแก่และพิการก็ยังมีคุณค่า ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 173)

နွားပျိုသန်လှ နွားအိုပေါင်ကျိုး

แม้จะเป็นวัวหนุ่มที่พละกำลังแข็งแรงแต่ความเก่งก็เทียบได้เพียงวัวแก่ที่ขาหักเท่านั้น

นอกจากนี้ วัวเป็นตัวอย่างของสัตว์ฝูง จึงสามารถนำมาสอนใจให้เรารู้จักเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ของตัวเองและส่วนรวม ดังสำนวน (กรมการศึกษา, 2553, หน้า122)

နွားကွဲ ကျားကိုက်

วัวแยกกัน ถูกเสือกัด

หมายความว่า ความสามัคคีของผู้ที่มีกำลังน้อยหรือไม่มีอำนาจ เป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้สัตว์ฝูงอยู่รอดได้ กล่าวคือ เป็นธรรมชาติของสัตว์ที่อ่อนแอกว่า มักต้องอยู่ร่วมกันเป็นฝูงเพื่อต่อสู้กับสัตว์ร้ายที่มีเขี้ยวเล็บ เช่นเดียวกับคนซึ่งต้องรวมตัวกันจึงสามารถต่อสู้กับศัตรูที่เหนือกว่าได้ นอกจากนี้ ยังพบสำนวนเกี่ยวกับการเป็นผู้นำด้วย ซึ่งสะท้อนความเชื่อว่า ถ้าผู้นำเป็นคนดี ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ลูกน้องย่อมทำดีตามไปด้วย ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า246)

ရှေ့ဆောင်နွားလား ဖြောင့်ဖြောင့်သွားက နောက်နွားတစ်သိုက်
ဖြောင့်ဖြောင့်လိုက်မည်

ถ้าวัวที่อยู่นำหน้าของฝูงเดินตรงไป ฝูงวัวก็จะเดินตรงตามวัวที่อยู่ข้างหน้า

ภาพวัวในสังคมเกษตร หมายถึง ผู้ลากคันไถ จึงต้องอยู่ด้านหน้าของผู้ถือคันไถ แต่การที่คนไปยืนอวดอยู่ข้างหน้าเป็นเรื่องที่ผิดวิสัยของการทำนา ดังสำนวน กรมการศึกษา, 2553, หน้า 126)

နွားရှေ့ ထွန်ကျူးသည်

ไถอยู่หน้าวัว

กล่าวคือ เปรียบเหมือนคนที่ชอบทำอะไรเกินเลยไปจากที่ควร ในลักษณะอวดรู้ เช่น ศิษย์บางคนอวดรู้เกินหน้าอาจารย์ เป็นต้น

ထန်းရည်မူး ကျွဲခိုးပေါ်

เมาน้ำตาลเมา ที่เคยขโมยควายก็เปิดเผย (ปิงญาจอ, 2552, หน้า161)

หมายถึง คนที่ดื่มสิ่งมึนเมา มักจะเปิดเผยความลับหรือความผิดของตัวเอง ควายในสำนวนนี้มีความหมายในเชิงบวก ถือว่าเป็นสมบัติที่มีค่า

ในแง่ลบ วัว หมายถึงภาระที่ต้องดูแล ชาวพม่ามักให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว แม้มีลูกสาวเพียงคนเดียวก็ถือเป็นภาระหนักของครอบครัว เปรียบเหมือนการเลี้ยงดูฝูงวัวถึงพันตัว (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 146)

การดูแลลูกสาวหนึ่งคน หนักหนาเหมือนฝูงวัวเป็นพัน

သမီးတစ်ကောင် နွားတစ်ထောင်

ในส่วนที่เกี่ยวกับการแต่งงาน สะท้อนผ่านสำนวนภาษิตว่าผู้ที่เป็นภรรยา แม้ว่าจะต้องตรากตรำทำงานหนัก มีภาระมากมายในครัวเรือน ก็ไม่สมควรแสดงความเห็นใจ เพราะถือว่าถ้าแสดงความสงสารแล้ว มักจะได้ใจ ดังความว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 103)

မယားနှင့်နွား မသနားနှင့်

เมียกับวัว อย่าสงสาร

ส่วนสำนวนภาษิตที่เกี่ยวกับควายนั้น มักมีความหมายในเชิงลบ ตัวอย่างเช่น (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 122)

ကျွဲပါးစောင်းတီး

ควายใกล้พิณ

สำวนพม่านี้ มีความหมายทำนองเดียวกับสำนวนไทยที่ว่า สีซอให้ควายฟัง กล่าวคือ สอนไปก็ไร้ประโยชน์ ควายในสำนวนนี้ มีความหมายในแง่ลบ กล่าวคือ ไม่มีสติปัญญาที่จะรับรู้ หรือเรียนรู้สิ่งที่ดีงามได้

ကျွဲနှစ်ကောင်ခတ်တဲ့ကြား မြေစာပင် မခံနိုင်

ควายสองตัวสู้กัน ต้นหญ้าซึ่งอยู่ตรงกลางทนไม่ไหว

(ปิงญาจอ, 2552,หน้า101)

มีนัยสำคัญว่า เมื่อผู้นำสองคนสู้รบหรือต่อสู้กันเพื่อแย่งชิงอำนาจหรือผลประโยชน์กัน ลูกน้องทั้งสองฝ่ายย่อมได้รับความลำบาก คือประชาชนทั้งสองฝ่ายต้องทุกข์ยาก

4.3.1.4 สุนัข แมวและหนู

ตัวอย่างสำนวนภาษิตพม่าที่น่าจะนำมาพิจารณา ได้แก่

ဖြစ်မည့်ခွေး အမွေးတခြား

หมาพิเศษ มีขนสวยงามและแตกต่างจากหมาอื่น

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า192)

หมายถึง ผู้ที่จะมีความก้าวหน้า มักจะมีบุคลิกพิเศษที่แตกต่างจากคนธรรมดาทั่วไป

ခွေးဟောင်တိုင်းထကြည့် အိပ်ရေးပျက်

หมาเห่าทุกครั้ง ลุกขึ้นดู นอนหลับไม่อิ่ม

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า114)

หมายความว่า ถ้าเรามัวแต่สนใจหรือใส่ใจเรื่องราวที่คนอื่นพูดมากเกินไป เราก็จะได้รับผลเสียหายมากมายทั้งเสียสุขภาพกายและใจ

ချုန်းလွန်းသောမိုး ရေမဖောင်၊ ဟောင်လွန်းသောခွေး လူမလေး

ฟ้าร้องมากฝนไม่มาก หมาเห่ามากคนไม่กลัว

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า111)

หมายถึง ผู้ที่ชอบใช้คำพูดโอ้อวดหรือข่มขู่ แต่เมื่อถึงเวลาลงมือปฏิบัติจริงแล้วมักทำอย่างที่พูดไม่ได้ จึงไม่น่าเชื่อถือยำเกรง

ခွေးကလေး အရောင် ပါးလျက် နားလျက်

ลูกหมาที่อยู่ใกล้ชิด เลียแก้ม เลียหู

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า112)

กล่าวคือ ถ้าให้ความสนิทหรือใกล้ชิดกับผู้น้อยที่ไม่รู้จักกาลเทศะ ก็อาจจะถูกลามปามหรือทำให้อับอายต่อหน้าผู้อื่น

ခွေးရူးဖက်ကိုက် ခွေးကောင်း နားရွက်ပြတ်။

หมาบ้ากัดกับหมาปกติ หมาปกติหูขาด

(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 38)

หมายความว่า ถ้าคนดีไปทะเลาะกับคนบ้าหรือคนไม่ดี คนดีก็จะเป็นฝ่ายเสียหาย

ခွေးလိမ်မာ အမြီးကုပ်၊ ကျွန်လိမ်မာနောက်ဆုတ်

หมาฉลาดวางหาง ทาสที่ฉลาดถอยหลัง

(กรมการศึกษา, 2539, หน้า 41)

หมายถึง การเป็นผู้ใต้ปกครองที่มีความฉลาดเฉลียว ย่อมต้องเรียนรู้ว่าควรวางตนอย่างไร เมื่อรับใช้เจ้านาย ไม่ควรวางตนให้เกินหน้าเจ้านาย เปรียบเหมือนสุนัขที่รู้จักวางหางของมันให้เรียบร้อย

လူပုစိတ်တို ခွေးပုရန်လို

คนเตี้ย มักใจร้อน หมาเตี้ยมักกัดกับหมาตัวอื่น

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า253)

สะท้อนความเชื่อของคนพม่าว่า คนเตี้ยมักไม่ค่อยอดทน ใจร้อนและชอบทะเลาะกับผู้อื่น เหมือนกับสุนัขตัวเตี้ยซึ่งมักจะชอบมีเรื่องกับหมาตัวอื่น

ငါးကြော်မကြိုက် ကြောင်မိုက်

แมวที่ไม่ชอบกินปลาทอดเป็นแมวโง่

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า118)

หมายถึง แม้มีโอกาสดีๆ เข้ามาหาเราแล้ว แต่เราไม่รู้จักรับโอกาสที่ดีนั้น การปฏิเสธโอกาสดีๆ เช่นนี้ จึงเปรียบเหมือนกับแมวโง่ที่ไม่กินปลาทอด

ကြောင်မရှိ ကြွက်ထ

แมวไม่อยู่ หนูร่าเริง

(กรมการศึกษา,2553, หน้า 27)

หมายถึง ถ้าเจ้านายไม่อยู่ ลูกน้องก็ร่าเริง หรือไม่ใส่ใจในการงาน

ကြောင်အို ကြွက်မလေး

แมวแก่ หนูไม่เคารพ

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า100)

สำนวนพม่าสะท้อนว่า เมื่อเข้าวัยชรา ก็มักไม่ได้รับความเคารพ หรือความเกรงใจจากผู้ที่อ่อนเยาว์กว่า

ကြွက်မနိုင် ကျိမီးရို့

จับหนูไม่ได้ เผายุ้งข้าว (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 32)

หมายความว่า แก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง นำไปสู่ความเสียหายที่มากกว่าเดิม

ဆွမ်းဆန်ထဲ ကြွက်ချေးရော

ข้าวสารที่ถวายพระสงฆ์มีขี้หนูปนอยู่

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า139)

หมายถึง สิ่งที่ไม่ดีปนอยู่ในสิ่งดี ทำให้เกิดความเสียหาย

တစ်ကောင်ကြွက် တစ်မျက်နှာ

หนูหนึ่งตัว หนึ่งหน้า

(กรมการศึกษา, 2539, หน้า 87)

หมายถึง ถ้าเป็นลูกคนเดียวของครอบครัว จะลำบากมากตอนแก่ เพราะเมื่อพ่อ แม่เสียชีวิต จะเหลือตัวคนเดียว สะท้อนแนวคิดของคนพม่าว่า ควรมีลูกมากกว่าหนึ่งคนจึงจะถือว่าดี

4.3.2 สัตว์ปีก

แยกศึกษา 2 หัวข้อ คือนกและไก่ มีตัวอย่างดังนี้

4.3.2.1 นก เป็นสัตว์ที่พบเห็นได้ทั่วๆไป แต่ชาวพม่าสามารถสังเกตและนำมาสร้างสำนวนเปรียบเทียบไว้อย่างน่าสนใจ ตัวอย่างเช่น

ဒီးကွက်လောက်တော့ ငှက်တိုင်းလှ

นกนานาชนิดก็มีความสวยงามเท่ากับนกฮูกอยู่แล้ว

(ปิงญาจอ, 2552,หน้า140)

หมายความว่า คนทุกคนมีความสามารถระดับธรรมดาพอตัวอยู่แล้ว

ခဲမှန်ဖူးတဲ့စာသူငယ်

นกกระจิบเคยถูกก้อนหิน

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า105)

หมายถึง ผู้ที่เคยประสบทุกข์ภัย มักจะมีความรู้สึกตื่นตระหนก

ကတွတ်ပေါက် ဗျိုင်းစောင့်

ช่องระบายน้ำ นกกระยางเฝ้ารอ

(ปิงญาจอ, 2552,หน้า81)

หมายความว่า รอคอยโอกาสอย่างตั้งใจ โดยเชื่อว่าจะมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งปรากฏขึ้น

ဗျိုင်းမှန်လျှင် ခြေစိမ်း

นกกระยางจริง ขาสีเขียว

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า195)

หมายถึง สัตว์ต่างๆมีลักษณะประจำตัวให้เห็นได้ชัด คนเราก็เช่นกัน

စားရကံကြုံလို့ မုတ်ဆိတ်ပျားစွဲ

หวานคอแร้ง เพราะได้กินน้ำผึ้ง

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า125)

หมายถึง โชคดีมาก เพราะมีโอกาสดี ๆ เข้ามาหาเอง

တည်မိတဲ့ဘုရား၊ လင်းတပင်နားနား

เจดีย์สร้างเสร็จ อีแร้งมาเกาะ

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า156)

สำหรับชาวพม่า อีแร้งถือว่าเป็นนกอัปมงคล ปกติสำนวนนี้มักหมายถึง ผู้ที่แต่งงานแล้ว มีชีวิตคู่ที่สมบูรณ์ เปรียบเหมือนการสร้างพระเจดีย์ซึ่งเป็นสิ่งมงคลก็ไม่ควรหย่าร้าง แม้มีเรื่องร้ายเข้ามา ก็ต้องรักษาชีวิตสมรสไว้

တင်တော့ဘုရား၊ စားတော့ရွေကျိုး

ถวายอาหารไว้เป็นพุทธบูชา แต่อีกากินอาหารนี้ไป

(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 67)

หมายถึง ตั้งใจทำสิ่งที่ดีหรือสูงส่ง แต่ไม่ได้รับผลตามความคาดหวัง

ဇာတ်တူသားစား၍ ဟင်္သာကိုးသောင်းပျက်

นกหงส์เก้าหมื่นตัวได้รับความเสียหายเพราะกินกันเอง

(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 81)

หมายความว่า ถ้ามนุษย์ไม่มีน้ำใจ ไม่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สู้รบและฆ่าฟันกันเอง มนุษย์ก็จะต้องรับความเสียหาย

နတ်ကရာကျိုးမော့

นกกามองพิธีบูชานัต

(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 78)

มีนัยสำคัญว่า เป็นการจ้องมองอย่างไร้จุดหมาย หรือไม่เข้าใจความหมายของสิ่งที่มองเห็น

4.3.2.2 ไก่ เป็นสัตว์ปีกที่มีการหยิบยกมาเสนอไว้ในสำนวนภาษิตมากกว่า สัตว์ปีกชนิดอื่น เช่น เป็ด เป็นต้น สะท้อนว่า ในวิถีชีวิตของชาวพม่า น่าจะคุ้นเคยกับไก่มากกว่า สำนวนภาษิตที่มีความเปรียบเทียบที่น่าสนใจ ได้แก่

ကြက်ကန်း ဆန်အိုးတိုး

ไก่ตาบอดเจอหม้อข้าวโดยบังเอิญ

(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 24)

สำนวนภาษิตพม่านี้ เป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่ชาวยะไข่ หมายถึง ถ้าคนเราโชคดี มักประสบแต่โชคลาภโดยไม่ได้ตั้งใจ เปรียบเหมือนไก่ตาบอด มองอะไรไม่เห็นแต่กลับเจอหม้อข้าว หรือแหล่งอาหารโดยบังเอิญ

ကြက်က စပါးစား ထရံက ဒဏ်သင့်

ไก่กินข้าวเปลือก ฝาผนังได้รับโทษ

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 97)

หมายความว่า ผู้ที่ทำผิดรอดตัว แต่ผู้บริสุทธิ์กลับได้รับโทษ

ภาษิตพม่าสะท้อนด้วยว่า บุคคลย่อมถูกหล่อหลอมให้มีคุณลักษณะทั้งดีหรือเลวสืบทอดกันต่อๆ มาตามสายเลือด ดังภาษิตที่ว่า ถ้าอยากรู้ว่าไก่พันธุ์ดีหรือไม่ ต้องดูกระดูกของไก่ตัวนั้น ถ้าอยากรู้ว่าคนผู้นั้นนิสัยดีหรือไม่ ก็ต้องดูต้นตระกูลของคนผู้นั้น ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 98)

ကြက်မှာအရိုး လူမှာအမျိုး

ดูไก่ให้ดูกระดูก ดูคนให้ดูตระกูล

นอกจากนี้ มีการเปรียบเทียบระหว่างการขันของไก่ตัวผู้กับตัวเมียว่า ย่อมให้ผลแตกต่างกัน **กล่าวคือ ชาวพม่าสังเกตว่าไก่ตัวผู้ขันได้เสียงดังฟังชัดและเมื่อขันแล้วก็มักตรงกับการขึ้นของดวงอาทิตย์ด้วย ในเชิงสัญลักษณ์ จึงนำไปสู่ข้อสรุปว่าไก่ตัวผู้มีพลังอำนาจเหนือกว่าไก่ตัวเมีย ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 97)**

ကြက်ဖတွန်မှ မိုးလင်းသည်

ไก่ตัวผู้ขัน ฟ้าสว่าง

ကြက်မတွန်လို့ မိုးမလင်း

ไก่ตัวเมียขัน ฟ้าไม่สว่าง

หมายความว่า ผู้ชายย่อมแสดงความสามารถและประสบความสำเร็จได้มากกว่าผู้หญิง และผู้หญิงไม่มีความสามารถในการทำงานบางสิ่งบางอย่าง เพราะผู้หญิงไม่มีพลังเทียบเท่ากับผู้ชาย

4.3.3 สัตว์น้ำและครึ่งบกครึ่งน้ำ

ในบรรดาสัตว์น้ำทั้งหลาย ปลาเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อชาวพม่า สำนวนภาษิตเกี่ยวกับปลา มักมีการเปรียบเปรยที่ลึกซึ้ง และให้คติสอนใจที่เข้าใจได้ทันที ตัวอย่างเช่น สำนวนพม่านี้ สะท้อนว่า สิ่งต่างๆที่สอดคล้องกับวิถีของธรรมชาติ ถือเป็นเรื่องปกติ หรือเป็นเรื่องธรรมดาสามัญเหมือนการได้กินข้าวและกินปลา สำหรับสังคมเกษตรกรรม ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 335)

ကလေးကြီးလျှင် ထမင်းစားရသည်၊ ရေကြီးလျှင် ငါးစားရသည်

เมื่อเด็กโตขึ้นมา จะได้กินข้าว เมื่อน้ำท่วมจะได้กินปลา

အမိမဲ့သား ရေနည်းငါး

เด็กที่ไม่มีแม่ เหมือนปลาน้ำน้อย

(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 265)

หมายถึง ชีวิตของเด็กกำพร้าแม่ ย่อมไม่มีความสุขหรือความสะดวกสบาย ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ตัวเองอยู่รอดได้ บางสำนวนสะท้อนให้เห็นถึงวิธีจับปลา เช่น การใช้เบ็ด เป็นต้น และแสดงให้เห็นถึงคำสอนที่ลึกซึ้งว่า คนเรามักนึกถึงแต่ประโยชน์ที่จะได้รับ จนลืมอันตรายที่จะตามมา ความว่า (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 51)

ငါးစာသာမြင် ငါးများချိတ်မမြင်

เห็นแต่เหยื่อตกปลา แต่ไม่เห็นตะขอเบ็ด

ငါးစိမ်းမြင် ငါးကင်ပစ်

เห็นปลาสด ทิ้งปลาย่างทันที

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 118)

หมายถึง คนที่เปลี่ยนใจง่าย มักทิ้งสิ่งเก่าไปหาของใหม่ๆอยู่เป็นประจำ

ညှာ်သာညှာ် ငါးကြာ်မစားရ

ได้แต่กลิ่นปลาทอด แต่ไม่ได้กินปลาทอดนั้น

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 141)

หมายความว่า แม้ว่าได้เห็นโอกาสดี ๆ อยู่ตรงหน้า แต่ไม่ได้รับประโยชน์จากโอกาสนั้น

ထုလေမာလေ ငါးဖယ်တေ

ยิ่งทุบปลากราย ปลากรายก็ยิ่งแข็งขึ้น

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 159)

หมายถึง ยิ่งสั่งสอนก็ยิ่งดื้อขึ้น กล่าวคือ การสอนมากๆ หรือใช้ความรุนแรงในการสั่งสอนเด็กมักไม่ได้ผลในทางบวก แต่กลับส่งผลในทางลบได้

ကိုယ့်ငါးချဉ် ကိုယ်ချဉ်

ตัวเองมักคิดว่าปลาส้มที่ตัวเองทำเปรี้ยวที่สุด

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 89)

หมายความว่า คนเรามักเข้าข้างตัวเอง

အလှူရှင် ငါးကြော်အိုး ဆွေမျိုးချည်းပဲ

ผู้ที่ไปทำบุญ กันหม้อปลาทอดไว้ให้ญาติ ๆ เท่านั้น

(อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 54)

หมายถึง คนเรามักกันผลประโยชน์ให้กับญาติพี่น้อง

ခေါင်းတစ်ရာသားစား

กินศีรษะหนึ่งร้อย

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 106)

หมายถึง ให้รู้จักกินปลาและกุ้งตัวเล็ก ๆ ที่มีจำนวนมากนับร้อย สำนวนนี้สะท้อนว่า ชาวพม่าถือว่าสัตว์น้ำ โดยเฉพาะปลาและกุ้งตัวเล็กตัวน้อยเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติซึ่งมีธาตุอาหารสมบูรณ์และดีต่อสุขภาพ

တော်သလင်းနေ ပုစွန်သေ

เดือนกันยายน แดดจ้า กุ้งตาย

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 145)

สำนวนนี้ บอกสภาพอากาศของเดือนนั้น กล่าวคือ อากาศร้อนมากจนกุ้งตัวเล็กๆตาย

สำนวนภาษิตสะท้อนทัศนะของคนพม่าด้วยว่า แม้บางคนยังมีอายุน้อย แต่หากเขามีสติปัญญา ความรู้ ความสามารถที่จะทำงานใหญ่เกินตัวได้ ผู้ที่อายุมากกว่าก็ควรยกย่อง เพราะคุณสมบัติที่ดีของมนุษย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอายุเพียงอย่างเดียว ดังภาษิตที่เปรียบเทียบเด็กกับกุ้งฝอย ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 180)

ပုစွန်ဆိတ်ငယ်သော်လည်း ပင်လယ်ကူးနိုင်သည်

กุ้งฝอยตัวเล็กสามารถข้ามทะเลได้

အိတ်ပေါက်နှင့် ဖားကောက်

ไปจับกบด้วยถุงขาด

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 327)

หมายถึง คนที่ไม่ประหยัด หาเงินได้เท่าไรก็ใช้จ่ายหมดเหมือนกับการจับกบใส่ถุงขาด ๆ จับได้เท่าไรกบหนีหมด ในที่สุดเหลือแต่ถุงเปล่า

นอกจากนี้ ยังมีสำนวนที่สะท้อนว่า ไม่ควรทำเรื่องง่ายๆ ให้ซับซ้อนยุ่งยาก เช่น (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 29)

ခရုခါးတောင်းကျိုက်ဖမ်း

นุ่งโจงกระเบนจับหอย

หมายความว่า การทำงานบางอย่าง ไม่จำเป็นต้องมีพิธีรีตอง หรือเตรียมการให้ยุ่งยากมากมายก่อนที่จะลงมือกระทำ เพราะเป็นเพียงเรื่องธรรมดาสามัญ จึงสามารถปฏิบัติให้สำเร็จได้อย่างง่ายดาย

ခရုမှာလည်းအဆန်၊ လူမှာလည်းအကြံ

หอยมีเปลือก คนมีสมอง

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 103)

4.3.4 สัตว์เลื้อยคลาน ตัวอย่างเช่น

မိကျောင်းမင်းကို ရေခင်းပြ

สอนจระเข้ให้ว่ายน้ำ

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 211)

หมายถึง การสอนผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นอยู่แล้ว เป็นสิ่งไร้ประโยชน์

ဖွတ်မိချောင်းဖြစ် မြစ်မချမ်းသာ

ตัวเหี้ยทำตัวเป็นจระเข้ แม่น้ำไม่มีความสุข

(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 145)

หมายความว่า ในเชิงสัญลักษณ์ ตัวตะกวด เป็นตัวแทนของความอับโชคและเลวร้าย ตัวตะกวดแม้จะดูคล้ายกับจระเข้ แต่ไม่ใช่จระเข้ ถ้าผู้นำมีจิตใจต่ำและชั่วช้าจึงเปรียบเหมือนตัวตะกวด ลูกน้องมักถูกกลั่นแกล้งและหมู่คณะย่อมไม่มีความสุข

ဘုရားမှတ်လို့ကိုးကွယ်ပါ ဖွတ်ထွက်မှ တောင်ပို့မှန်းသိ

หลงนับถือจอมปลวกเพราะคิดว่าเป็นพระเจดีย์ แต่ได้เห็นตัวเหี้ยออกมาจากจอมปลวก จึงรู้ว่าเป็นจอมปลวก

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 196)

หมายถึง หลงนับถือผู้ที่ประพฤติเหลวไหลหรือคนไม่ดี เพราะคิดว่าเป็นคนดี แต่พอได้เห็นความประพฤติที่แท้จริงของเขาแล้วจึงรู้ว่าเป็นคนเลว

သူတစ်ပါးလက်ဖြင့် မြွေဖမ်းချင်သည်

ใช้มือคนอื่นจับงู

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 342)

หมายถึง ใช้ให้ผู้อื่นไปทำงานที่มีอันตรายแทนตนเอง ถือว่าเป็นคนนิสัยไม่ดี เอาเปรียบผู้อื่นมากจนทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย

ၶူဒူလိပ်ရေထဲလွတ်

ปล่อยเต่าในน้ำ

(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 48)

หมายถึง ตั้งใจทำให้คนอื่นเดือดร้อน แต่คนๆนั้น กลับได้รับผลดี

4.3.5 แมลงและสัตว์อื่นๆ

ဆင်စွယ်မှန်ပိုးမစား

แมลงไม่สามารถกินงาช้างแท้ได้

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 133)

สำนวนนี้มีนัยสำคัญว่า คนชั่วเปรียบเหมือนแมลง ย่อมไม่สามารถทำร้ายคนดี ซึ่งเปรียบเหมือนช้างตัวโต สง่างามและมีงาที่แข็งแรงได้

တရားလည်းနာ ပျားလည်းရှာ

ฟังธรรมะด้วย หารังผึ้งด้วย

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 342)

หมายถึงว่า ทำความดีและทำสิ่งไม่ดีพร้อมกัน

ဘုရားကားအောက် မျောက်ကားအထက်

พระพุทธรูปอยู่ข้างล่าง ลิงอยู่ข้างบน

(ปิงญาจอ, 2552,หน้า195)

หมายความว่า กระทำสิ่งที่ไม่เหมาะสม เช่น ผู้ที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรีให้อยู่ในที่ต่ำ แต่ผู้ที่ไร้เกียรติศักดิ์ศรีอยู่ในที่สูง เป็นต้น

မစားရက် လောက်တက်

กินไม่ลงเพราะหวงของจนหนอนขึ้น

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 203)

หมายถึง มีของดีๆแต่ไม่ยอมใช้ ไม่ยอมกินและไม่ยอมแบ่งให้คนอื่น สุดท้ายของดีก็เสียหาย ทำให้ไม่ได้ใช้ประโยชน์แก่ใครเลย

ငါးပိနှင့် လောက် ရွှေနှင့်ကျောက်

กะปิคู่กับหนอน ทองคู่กับรัตนชาติ

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 119)

หมายความ ว่าเป็นของคู่กัน เหมาะสมกัน

ကင်းခြေများ ခြေတစ်ချောင်းကျိုး၍ အသွားမပျက်

ตะขาบเท้าหักหนึ่งข้าง

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 85)

หมายถึง คนที่มีความสามารถมากมาย แม้สูญเสียอะไรไปบ้าง แต่เขาก็เดินหน้า ดำเนินชีวิตต่อไปได้ เปรียบเหมือนตะขาบที่มีขามากมาย ขาหักเพียงข้างเดียวก็ไม่ส่งผลต่อการเคลื่อนที่ของมัน

ตัวอย่างสำนวนเกี่ยวกับม้า มักมีความเปรียบเทียบ เช่น สังคมมีมาตรฐานในการวัดและประเมินคุณค่าแบบสองมาตรฐาน ลูกสาวจึงมักมีเรื่องที่จะทำให้พ่อแม่ได้รับความอับอายขายหน้ามากกว่าลูกชาย สำนวนภาษิตจึง มักจะกล่าวตำหนิการทำตัวไม่เข้าท่าของลูกสาวว่าขี่ทัพพีแทนขี่ม้า ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 117)

ငါ့သမီးတော်လှဆို ယောက်မခြင်းစီးထွက်

เมื่อพ่อแม่ชื่นชมลูกสาวของตนว่าเก่ง ลูกสาวกลับขี่ทัพพีแทนขี่ม้ามาหา

การขี่ม้า คือความสง่างาม เป็นเรื่องที่เหมาะสม การขี่ทัพพีเป็นเรื่องผิดธรรมดาและไม่ควรกระทำ แต่ลูกสาวมักจะทำเรื่องผิดปกติ จึงทำให้พ่อแม่ผิดหวังและรู้สึกอับอาย

4.3.6 สัตว์ที่ผิดธรรมชาติ

สำนวนภาษิตพม่าที่เกี่ยวกับสิ่งผิดปกติที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ มักนำไปสู่แนวความคิดที่ว่าเป็นสัตว์ประหลาด ไม่มีความเหมาะสมหรือไม่สมประกอบ ดังความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 352)

ငါးခေါင်းနှင့် မြွေအမြီး

หัวปลากับหางงู

หมายถึง สิ่งที่เข้ากันไม่ได้ ไม่เหมาะสมกันอย่างมาก

นอกจากนี้ ชาวพม่ายังสังเกตพฤติกรรมของสัตว์ว่า สัตว์แต่ละประเภทมีลีลา ท่าทางในการเคลื่อนที่ หรือก้าวเดินแตกต่างกัน จึงนำมาสอนใจว่าไม่ควรทำตัวเองให้ผิดจากธรรมชาติ โดยการเลียนแบบผู้อื่น เพราะแทนที่จะสวยงามหรือเกิดความสะดวกสบาย กลับทำให้ดูน่าขบขัน ตัวอย่างเช่น

ဒေါင်းတုလို့စာသင်ယ်လှမ်း

นกกระจอกก้าวย่างเลียนแบบนกยูง

(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 112)

ဖားတုလို့ ခရုခုန်

หอยพยายามกระโดดตามกบ

(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 142)

ในด้านเกี่ยวกับการสอนผู้หญิงให้วางตัวอย่างเหมาะสม สำนวนภาษิตสะท้อนให้เห็นว่า ชาวพม่าถือว่า โดยธรรมชาติ ฝ่ายชายจะเป็นผู้เลือก แสดงท่าทีและบอกรักฝ่ายหญิงก่อน ผู้ชายเปรียบเหมือนกับกระต่ายและม้าในสำนวนเหล่านี้ ซึ่งเป็นจะฝ่ายแสดงบทบาท แต่บางครั้ง ในสถานการณ์ที่ผิดปกติ ฝ่ายหญิงกลับชิงบอกรักหรือแสดงตัวว่ามีความปรารถนาในตัวฝ่ายชายก่อน จึงถือว่าผิดธรรมชาติ ดังสำนวนภาษิตความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 236, หน้า 228)

ယုန်ကမတိုး ပိုက်ကတိုး

กระต่ายไม่ดัน แร้วซึ่งเป็นกับดักกลับดัน

မြင်းကမလှုပ် ခုံကလှုပ်
ม้าไม่เคลื่อนที่ ม้านั่งกลับเคลื่อนไหว

4.4 เกี่ยวกับทรัพยากรตามธรรมชาติ

สำนวนภาษิตสะท้อนให้เห็นว่า ประเทศพม่ามีแหล่งทรัพยากรสูงค่าหลายประเภท และพบ เห็นได้ง่ายในชีวิตประจำวัน เช่น เพชร พลอย เงิน ทอง เป็นต้น จึงมีสำนวนเปรียบเทียบที่ชัดเจน หลายลักษณะ และนำไปสู่สำนวนภาษิตที่มีคติสอนใจที่แยบคาย จำแนกการศึกษาเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่

4.4.1 อัญมณี
4.4.2 ทองและเงิน
4.4.3 หิน ดินและทราย

4.4.1 **อัญมณี** หรือ หินมีค่าต่างๆ เป็นทรัพยากรสำคัญที่มีอยู่มากในประเทศสหภาพพม่า ตัวอย่างสะท้อนแนวคิดและความเชื่อ ดังนี้

စိန်ကဲ ကျောက်ကဲခတ်ရန်လွယ်သည်၊ လူကဲခတ်ရန်မလွယ်
ดูเพชรพลอยเพื่อหาของแท้ ง่ายกว่าคาดเดาจิตใจมนุษย์
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 129)

သားကောင်းတစ်ယောက် ကျောက်ကောင်းတစ်စေ့
ลูกชายดีคนหนึ่ง เหมือนมีพลอยสูงค่าเม็ดหนึ่ง
(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 147)

စိန်နားကပ်ရောင်ကြောင့် ပါးပြောင်။

แก้มเงางามเพราะมีแสงสว่างของต่างหูเพชร

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 129)

มีความหมายว่า ความงามของต่างหูเพชรทำให้หน้าตาดูดีขึ้น แต่ความหมายแฝง คือ มีตัวช่วยหรือมีคนสนับสนุน ทำให้เขาได้ดี ทั้ง ๆ ที่เขาอาจจะไม่มีความรู้ ความสามารถอะไรเลย ซึ่งใน **สังคมพม่า มักกล่าวถึงสำนวนนี้ ในกรณีของลูกที่พ่อแม่มีตำแหน่ง มีอำนาจยิ่งใหญ่ ลูกก็อาศัยตำแหน่งของพ่อแม่มาใช้ประโยชน์ (เมย์ เมียะ ข่าย และเรณู เหมือนจันทร์เชย, 2543, หน้า 57)**

နေနှင့်လ ရွှေနှင့်မြ
พระอาทิตย์กับพระจันทร์ ทองกับมรกต
(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 77)

ပတ္တမြားမှန်လျှင် နှံမှာနစ်သော်လည်းမညစ်
ทับทิมจมในโคลน แต่ทับทิมไม่เปื้อนโคลน
(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 87)

4.4.2 ทองและเงิน ตัวอย่างสำนวนภาษิตที่น่าสนใจ เช่น

တစ်နေ့ရွှေ တစ်နေ့ငွေ
วันนี้เป็นทอง พรุ่งนี้เป็นเงิน
(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 95)
หมายถึง คนที่มีนิสัยเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ

တစ်ခါလာတော့ ရွှေည့်သည် နှစ်ခါလာတော့ ငွေည့်သည်
มาครั้งแรกเป็นแขกทอง มาครั้งสองเป็นแขกเงิน
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 150)
หมายความว่า การไปหาใครต้องรู้จักเกรงใจ อย่าไปรบกวนบ่อยมาก ถ้าบ่อยเกินไปจะยิ่งหมดค่า กล่าวคือ ต้องรู้จักกาลเทศะ และไม่ควรรบกวนผู้อื่นบ่อยจนเกินไป

ရွှေအကြောင်းဖယောင်းသိ လူအကြောင်းပေါင်းမှသိ
ทองจะจริงหรือไม่ ต้องใช้เทียนทดสอบ คนจะดีหรือไม่ ต้องคบหากันถึงจะรู้
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 250)

สะท้อนให้เห็นว่า สิ่งมีคุณค่า ต้องสามารถผ่านการทดสอบได้ เช่นเดียวกับการทดสอบทองของชาวพม่าในสมัยโบราณ ซึ่งใช้ทองถูกับก้อนหิน แล้วจึงนำเทียนมาถูทับอีกครั้ง ถ้าทองดี สีของทองจะออกมันวาว ถ้าทองไม่ดีจะออกสีแดง คนเราก็เช่นกันต้องคบกันนานๆ เมื่อผ่านบททดสอบต่างๆแล้วจึงรู้ว่าเป็นคนดีจริงหรือไม่

ชาวพม่าให้ความสำคัญต่อเกียรติ ชื่อเสียง และศักดิ์ศรี จึงเปรียบเทียบว่ามีคุณค่ายิ่งกว่าทองคำ ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีราคา ดังปรากฏในสำนวนภาษิต เหล่านี้

အသရေ ရွှေပေးလို့မရ
เกียรติภูมิของคน แลกกับทองไม่ได้
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 316)

မိန်းမတို့ကျန်ဇွန် ရွှေပေးလို့မရ
เกียรติยศและศักดิ์ศรีของผู้หญิงแลกกับทองไม่ได้
(กรมการศึกษา, 2539, หน้า 175)

ในเรื่องเกี่ยวกับเพศ สำนวนภาษิตสะท้อนว่าบุรุษเพศมีคุณค่าสูงส่งเปรียบเหมือนทองคำ ซึ่งหาได้ยาก มีราคาสูง แต่สตรีเพศนั้นมีมามากมายจึงไม่มีคุณค่า เปรียบเหมือนดอกเห็ดที่มีอยู่ดาษดื่นโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 90)

ယောကျ်ားတွေ ရွှေ လိုရှား၊ မိန်းမတွေ မှိုလိုပေါ
ผู้ชายหายากเหมือนทองคำ ผู้หญิงหาง่ายเหมือนดอกเห็ด

นอกจากนี้ ยังมีสำนวนภาษิตที่สะท้อนให้เห็นว่าทองเป็นสัญลักษณ์แทนฐานะ หมายถึง คนมีเศรษฐกิจดี ร่ำรวย ทำให้คนอยากนับญาติ ดังสำนวนภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า250)

ရွှေ ရှိမှ အမျိုးတော်
ญาติที่มีทอง จึงถือเป็นเครือญาติ

ดังกล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 ว่า สำนวนยังสะท้อนถึงผู้ที่ทำตัวหรูหราฟุ่มเฟือยจนเกินไป ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่เหมาะกับสภาพของบ้านเมืองหรือภารกิจที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า101)

ကတ္တီပါဖိနပ်စီး ရွှေထီးဆောင်း။
สวมรองเท้ากำมะหยี่ แล้วก็กางฉัตรทอง

ปกติสำนวนนี้มักใช้กับวัตรปฏิบัติของบุคคลชั้นนำหรือชนชั้นสูง ซึ่งร่ำรวย มีทรัพย์สมบัติมาก ฉัตรทอง ถือว่าเป็นของสูงเหมาะกับบุคคลที่มีความพิเศษเหนือผู้อื่น จากการสัมภาษณ์ ปัจจุบัน การกล่าวเช่นนี้รวมหมายถึง ผู้นำหรือคนรวยที่ขี่รถเก๋งคันงามจากยุโรป มีโทรศัพท์มือถือราคาแพง แล้วก็สะพายกระเป๋าที่มียี่ห้อ เป็นต้น

4.4.3 หิน ดินและทราย

การวิจัยพบว่ามีทั้งสำนวนแบบธรรมดา สะท้อนเพียงข้อสังเกตเกี่ยวกับธรรมชาติและสำนวนภาษิตสอนใจ ดังรายละเอียด

မိုးရွာမှ ပျိုးသာမည်
ถ้าฝนตกพอเพียง พื้นดินจะอุดมสมบูรณ์
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 216)

ကဆုန်အတွင်း မြေသင်းပုံ့.ပုံ့. မိုးနှံ့.နှံ့.
ในเดือนพฤษภาคม ได้กลิ่นดิน กลิ่นฝน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 81)

ကြာစွယ်မြင် ရေနက်သိ မြက်မြင် မြေဩဇာသိ
เห็นบัวก็รู้ถึงความลึกของน้ำ เห็นหญ้าก็รู้ถึงความอุดมของดิน
(อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 190)

ဗိုင်းကောင်းကျောက်ဖိ
หลอดฝ้ายที่ถูกวางทับด้วยหิน จะมีคุณภาพดี (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 193)
หมายถึง ลูกและลูกศิษย์ที่ถูกสั่งสอนแบบเข้มงวด เน้นความถูกต้อง มักจะเป็นคนดี

สำนวนภาษิตพม่าที่เกี่ยวกับทราย มักสะท้อนว่า ทรายเป็นสิ่งไม่ดี ไม่มีคุณค่า และทำให้สิ่งอื่นเสียหายได้ ดังตัวอย่างนี้ ที่เปรียบเทียบไว้ว่ามารยาของผู้หญิงนั้น มีมากเหมือนเม็ดทราย กล่าวคือ นับไม่ถ้วน ความว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 221)

မိန်းမမာယာ သဲကိုးဖျာ

มารยาหญิงเท่าเม็ดทรายบนเสื่อเก้าผืน

မစားရသည့်အမဲ သဲနှင့်ပက်

นำทรายมาสาดเนื้อวัวที่ตัวเองไม่ได้กิน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 203)

หมายความว่า เมื่อตนเองไม่ได้รับประโยชน์จากสิ่งที่ต้องการ ก็ทำลายสิ่งนั้น กล่าวโดยสรุปคือ สิ่งที่ตัวเองไม่ได้ คนอื่นก็ต้องไม่ได้เหมือนกัน

ในภาพรวม ผู้วิจัยพบว่า มีสำนวนภาษิตพม่าเกี่ยวกับธรรมชาติอยู่จำนวนไม่น้อย ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนพม่า เนื่องจาก ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร (สมัยรัฐบาลกองทัพ, 2554, หน้า 17) กล่าวคือ ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม มากถึงประมาณร้อยละ 70 ภาคบริการประมาณ ร้อยละ 17 ภาคอุตสาหกรรมโรงงานประมาณ ร้อยละ 8 และภาคการก่อสร้างประมาณร้อยละ 5 เขตเกษตรกรรม คือ มณฑลอิรวดี ชาวพม่าถือว่าเป็นยุ้งข้าวของประเทศพม่าและเป็นพื้นที่สำคัญในด้านการผลิตข้าวและงานประมง (สมัยรัฐบาลกองทัพ, 2554, หน้า 403) บริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอิรวดี แม่น้ำสะโตง แม่น้ำทวาย-มะริด ปลูกข้าวเจ้า ปอกระเจา อ้อย และพืชเมืองร้อนอื่น ๆ ส่วนเขตฉาน อยู่ติดแม่น้ำโขงปลูกพืชผักจำนวนมาก ทำเหมืองแร่ ภาคกลางตอนบนมีน้ำมันปิโตรเลียม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขุดแร่ หิน สังกะสี และภาคตะวันออกเฉียงใต้ ทำเหมืองดีบุกทางตอนใต้เมืองมะริดมีเพชรและหยกจำนวนมาก การทำป่าไม้ มีการทำป่าไม้สักทางภาคเหนือ ส่งออกขายและล่องมาตามแม่น้ำอิรวดีเข้าสู่ย่างกุ้ง (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา, 2555)

อาจสรุปได้ว่า สำนวนภาษิตของพม่าที่เกี่ยวกับธรรมชาติ เกิดจากความช่างสังเกตของชาวพม่าและมีการรวบรวมประสบการณ์ที่ปรากฏอย่างซ้ำซากเพื่อประมวลผล แล้วนำมาสรุปเป็นสำนวนภาษิต เพื่อประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพาะปลูกพืชให้เหมาะสมตามฤดูกาล กล่าวคือ ควรทำการเพาะปลูกอย่างไรและเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงใดของแต่ละปี ส่งผลให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ สำนวนภาษิตที่เกี่ยวกับธรรมชาติยังนำไปสู่คตินิยมและการสอนใจในสังคมของตนเองด้วย สำนวนภาษิตจึงมีสีสัน มีการอุปมาอุปมัยช่วยให้เกิดภาพพจน์ จดจำง่ายและเข้าใจได้ทันที

บทที่ 5

โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ

โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติในการวิจัยนี้ จำแนกการศึกษาวิเคราะห์เป็น 3 ประการ ได้แก่ โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนา โลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ และโลกทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี

5.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนา

ศาสนาในความหมายทั่วไป หมายถึง ลัทธิความเชื่อถือของมนุษย์อันมีหลัก คือแสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลกเป็นต้น อันเป็นไปในฝ่ายปรมัตถ์ประการหนึ่ง แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาปอันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็นหรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อนั้นๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 1142)

ศาสนาหลักใหญ่ของอาเซียน ได้แก่ ศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม สำหรับประเทศสหภาพเมียนมาร์ มีผู้นับถือศาสนาพุทธคิดเป็นร้อยละ 90 และตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2517 ได้มีประกาศอย่างเป็นทางการให้เป็นศาสนาประจำชาติ นอกจากนี้ มีผู้นับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 5 และศาสนาอิสลามคิดเป็นร้อยละ 3.8 ศาสนาฮินดูคิดเป็นร้อยละ 0.05 (ธวัลกร ฉัตราธรรม, 2556, หน้า 80-81)

โลกทัศน์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในสังคมที่สะท้อนจากสำนวนภาษิตในงานวิจัยนี้ จำแนกการศึกษาวิเคราะห์ไว้ 3 ลักษณะ ได้แก่

5.1.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน

5.1.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับนักบวชในพระพุทธศาสนา และ

5.1.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนสถาน มีรายละเอียดดังนี้

5.1.1. โลกทัศน์เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน

ชาวพุทธทั่วไป มักมีความเชื่อว่าศาสนาเป็นรากฐานของศีลธรรม ในกรณีของประเทศลาว ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และประเทศไทย ซึ่งประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ สำนวนภาษิตสะท้อนว่า พุทธศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธ และเชื่อว่าศีลธรรมเป็นแกนหลักสำคัญที่ทำให้สังคมเป็นปกติสุข หากปราศจากศาสนาแล้วสังคมย่อมวุ่นวาย สำนวนภาษิตพม่าส่วนมากสะท้อนหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาไว้อย่างลึกซึ้ง จึงนำมาอภิปรายไว้ในประเด็นสำคัญ ได้แก่

5.1.1.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับกฎแห่งกรรม

5.1.1.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับการแปรเปลี่ยน

5.1.1.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับภพ ชาติ สังสารวัฏ

5.1.1.4 โลกทัศน์เกี่ยวกับพระนิพพาน และ

5.1.1.5 โลกทัศน์เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทั่วไป

5.1.1.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับกฎแห่งกรรม

ในปรัชญาอินเดีย[6]ทุกระบบ ต่างมีคติความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม[7] แต่การอธิบายธรรมตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเน้นไปที่ การมุ่งกระทำความดีโดยไม่อาศัยการร้องขอหรือวิงวอนพรประเสริฐใดๆจากพระเจ้า และไม่เชื่อว่ามีอัตตาถาวรที่จะกลับไปสู่อาณาจักรของพระเจ้า ดังนั้น คติธรรมจึงเน้นที่หลักของการกระทำ รวมทั้งการรับวิบากกรรมซึ่งเป็นผลของการกระทำที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ พุทธวจนะที่ปรากฏในพระไตรปิฎก แสดงไว้ว่า สัตว์โลกทั้งหลายย่อมเป็นไปตามกรรม (กมฺมุนา วตฺตตี โลโก) สำนวนภาษิตพม่า กล่าวไว้เช่นกันว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 155)

သတ္တဝါတစ်ခု ကံတစ်ခုသဖွေ သတ္တာ ကမ္မသကာ

สัตว์ทุกชนิดย่อมมีกรรมเป็นของตนเองและสรรพสัตว์ทั้งหลายย่อมเป็นไปตามกรรม

นอกจากนี้ ยังมีการอธิบายเปรียบเทียบผลของการกระทำไว้ว่า เหมือนกับการปลูกพืช ย่อมได้รับผลที่ตามมาจากพืชชนิดนั้นๆ ไม่สามารถกลายพันธุ์เป็นอย่างอื่นไปได้ การทำความดีย่อมได้รับผลดี การทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว หว่านพืชเช่นไรได้ผลเช่นนั้น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ตามคาถาบาลีซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ใน สังยุตตนิกาย สคาถวรรค คือ ยาทิสํ วปเต พีชํ ตาทิสํ ลภเต ผลํ กลฺยาณการี กลฺยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ

ชาวพม่าก็มีสำนวนภาษิตเปรียบเทียบไว้ว่า ปลูกต้นน้ำเต้า ย่อมไม่ออกลูกเป็นผลฝัก (ဘူးဆို ဖရုံမသီး –กรมการศึกษา, 2553, หน้า 152) นับว่าเป็นสำนวนภาษิตที่มีความชัดเจน ทำให้เข้าใจง่ายขึ้นว่ากระทำสิ่งใดย่อมได้รับผลของสิ่งนั้น สำนวนภาษิตของไทยก็เช่นกัน สามารถพบได้ในโคลงโลกนิติ ซึ่งได้เสนอตัวอย่างที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมในทำนองเดียวกันว่า ไม่ว่าจะปลูกพืชชนิดใด เช่น ฟัก แฟง น้ำเต้า ถั่ว หรืองา เป็นต้น ย่อมได้ผลของพืชพันธุ์ชนิดนั้นๆ (กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 150)

ฟักแฟงแตงเต้าถั่ว งายล
หว่านสิ่งใดให้ผล สิ่งนั้น
ทำทานหว่านกุศล ผลเพิ่ม พูนนา
ทำบาปบาปชั้นชั้น ไล่เลี้ยวตามตน ฯ

ผู้วิจัยพบความเชื่อเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมปรากฏในภาษิตของชาวพม่าทำนองเดียวกันนี้ อีกหลายสำนวน ตัวอย่างเช่น

---

[6] คำว่า“ปรัชญาอินเดีย” ไม่ได้หมายถึงปรัชญาที่ก่อกำเนิดในประเทศอินเดียเท่านั้น หากยังหมายถึงปรัชญาที่เกิดขึ้นในดินแดนรอบๆ อันได้แก่ ปากีสถาน บังคลาเทศ ภูฏาน สิกขิม อัฟกานิสถาน เนปาลและศรีลังกาอีกด้วย และปรัชญาอินเดียก็ใช่จะหมายถึงเพียงปรัชญาฮินดูเท่านั้น แต่ยังรวมพุทธปรัชญา ปรัชญาเชน และปรัชญาวัตถุนิยมทั้งหมดไว้ด้วย (กลุ่มไทยทำปรัชญา, 2552)

[7] สุนทร ณ รังษี ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ปรัชญาอินเดียทุกระบบเชื่อในกฎแห่งกรรม ทั้งในลักษณะที่เป็นกฎแห่งสากลจักรวาล หรือกฎแห่งเหตุผล และในลักษณะที่เป็นกฎแห่งศีลธรรม (สุนทร ณ รังษี, 2530, หน้า 9)

ကံတူအကျိုးပေး
ทำกรรมไว้เหมือนกันย่อมได้รับผลเช่นกัน
(ปิงญาจอ,2552, หน้า 84)

ဝဋ်မှာအမြဲ ငရဲမှအပ
การหลีกหนีนรกอาจจะกระทำได้
แต่การหลีกหนีจากวิบากกรรมทำไม่ได้
(อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 247)

สำนวนภาษิตยังเปรียบเทียบไว้ด้วยว่า คนดีที่แท้จริงโดยเปรียบกับทับทิมแท้ แม้จะจมอยู่ในโคลนตมก็ยังมีคุณค่าอยู่เสมอ กล่าวคือ คนดีย่อมมีเนื้อแท้เป็นผู้ประเสริฐ จึงสามารถรักษาความบริสุทธิ์ไว้ได้ในสถานการณ์ต่างๆ (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 87)

ပတ္တမြားမှန်လျှင် နွံမှာနစ်သော်လည်းမညစ်
ทับทิมจมในโคลนตม แต่ทับทิมไม่เปื้อนโคลน

การทำดี ละเว้นชั่ว และชำระล้างจิตใจให้บริสุทธิ์ ปรากฏชัดเจนในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ที่ว่าด้วยปาติโมกข์ 3 ถือว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาที่มีสอดคล้องกับคำสอนเรื่องกฎแห่งกรรม ตัวอย่างเช่น

ကံသာအမိ ကံသာအဖ
ชีวิตมีกรรมดี กรรมชั่วเป็นเครื่องกำหนด
(กรมการศึกษา, 2539, หน้า 7)

ကိုယ့်စေတနာကိုယ့်အကျိုးပေး
เพราะสิ่งไม่ดีที่ทำไว้ จึงทำให้พบกับความวิบัติ
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 89)

สำนวนภาษิตของคนพม่ายังระบุด้วยว่า ควรทำดีและทำบุญทำทานอยู่เสมอ เพราะได้ประโยชน์ทั้งทางกายและใจ ตัวอย่างเช่น ภาษิตที่กล่าวว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 4)

ကုသိုလ်လည်းရ ဝမ်းလည်းဝ
ได้ทั้งกุศล ได้ทั้งอิ่มท้อง

การอ้างว่าตนเองยากจน ไม่สามารถทำบุญได้ เป็นแนวคิดที่ผิดพลาด เพราะการทำความดีหรือบำเพ็ญบุญตามหลักพุทธศาสนามีหลายกลวิธี[8] ซึ่งวิธีทำบุญที่ถูกต้องไม่จำเป็นต้องอาศัยทรัพย์สินเงินทอง

---

[8] ตัวอย่างเช่น หลักการทำความดีตามที่ปรากฏในบุญกิริยาวัตถุ ซึ่งพระไตรปิฎกระบุไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1. ทาน คือ การให้หรือการบริจาคทรัพย์สิน สิ่งของแก่ผู้ที่ควรได้รับ 2. ศีล คือการสำรวมกาย วาจา ใจ ให้สงบเรียบร้อย ถือว่าเป็นปกติของชีวิต 3. ภาวนา คือฝึกจิต สติ ทำสมาธิ ในคัมภีร์สุมังคลวิลาสินี อรรถกถาทีฆนิกาย ขยาย

ชาวพม่ายังมีสำนวนเตือนใจชาวพุทธซึ่งมักเข้าใจไม่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องกรรม เมื่อล้มเหลวมักโทษวิบากกรรมเดิม เช่น **คนไม่เก่งมักโทษกรรม** (လူမတန် ကံချ - กรมการศึกษา, 2553, หน้า 215)

อาจกล่าวได้ว่าความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับกฎแห่งกรรม ทำให้เกิดการศึกษาอย่างถ่องแท้ว่าอะไรควรทำ (บุญ) อะไรควรละเว้น (บาป) กฎแห่งกรรมจึงถือได้ว่าเป็นหลักธรรมคำสอนและหลักจริยศาสตร์ที่สำคัญมากในพระพุทธศาสนา และเป็นหลักปฏิบัติสำคัญที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับการเสวยวิบากในภพ ชาติ ต่างๆ ตามหลักของกฎแห่งกรรม ซึ่งสามารถผสมผสานกลมกลืนกับความเชื่อเกี่ยวกับการมีอยู่ของสิ่งเหนือธรรมชาติหรือวิญญาณในรูปแบบต่างๆได้

5.1.1.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับการแปรเปลี่ยน

หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามีแนวคิดที่สำคัญว่า การแปรเปลี่ยน ไม่เที่ยงแท้แน่นอน ถือว่าเป็นลักษณะธรรมดาของโลก คำสอนเช่นนี้ ปรากฏเด่นชัดในหลักธรรมว่าด้วย กฎไตรลักษณ์และโลกธรรม 8 ซึ่งสำนวนภาษิตของคนพม่าได้สะท้อนสาระสำคัญทั้งสองเรื่องนี้ไว้ ดังนี้

1) ไตรลักษณ์

การเห็นแจ้งในไตรลักษณ์เป็นผลจากการเจริญวิปัสสนาตามหลักปฏิบัติในพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดปัญญาที่จะเห็นความจริงตามความเป็นจริงของสรรพสิ่งในโลก ซึ่งจำต้องแปรเปลี่ยนไปภายใต้กฎไตรลักษณ์ ได้แก่ กฎแห่งการแปรเปลี่ยน 3 ลักษณะ กล่าวคือ อนิจจัง (ไม่เที่ยง) ทุกขัง (คงทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้) และอนัตตา (ไม่มีสารัตถะที่เป็นตัวตนถาวร) ไตรลักษณ์เป็นหลักธรรมคำสอนสำคัญ ในอุปปาทสูตร (พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ เล่มที่ 20, ข้อที่ 576) โดยสรุป ถือว่าคำสอนเรื่องไตรลักษณ์ทำให้พุทธศาสนาโดดเด่นและแตกต่างจากแนวคิดแบบเทวนิยมตั้งแต่สมัยพุทธกาล

สำนวนภาษิตของคนพม่า ซึ่งส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาได้เก็บสาระสำคัญของคำสอนเหล่านี้ไว้และสะท้อนทัศนะเกี่ยวกับไตรลักษณ์อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ในโคลงโลกนิติของไทยระบุว่าผู้เห็นแจ้งในไตรลักษณ์ ย่อมสามารถก้าวพ้นวังวนแห่งการเวียนว่ายตายเกิดได้ แต่มักนิยมใช้คำว่า อนิจจัง อันเป็นลักษณะหนึ่งในการแปรเปลี่ยนตามกฎไตรลักษณ์ ตัวอย่างเช่น (กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 216)

อย่าคบคนหมู่ร้าย ทรชน
คบแต่บัณฑิตคน ปราชญ์แปล้
วันคืนรวดเร็วดล บุญเร่ง ทำนา
เห็นอนิจนั้นแล้ ล่วงพ้นสงสาร

ความเพิ่มอีก 7 ประการ ได้แก่ 4. อปจารยะ คือมีความเคารพอ่อนน้อมต่อผู้มีคุณธรรม 5. เวยยาวัจจะ คือการขวนขวายช่วยเหลือในกิจที่ชอบ 6. ปัตติทานะ คือการอุทิศส่วนบุญต่อผู้อื่น 7. ปัตตานุโมทนา คือการอนุโมทนาบุญที่ผู้อื่นทำ 8. ธัมมัสสวนะ คือการฟังธรรม 9. ธัมมเทสนา คือการแสดงธรรม 10. ทิฏฐุชุกัมม์ คือการปรับปรุงความคิดเห็นของตนให้ถูกต้อง จึงรวมกันเป็น บุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ

เช่นเดียวกับสังคมพม่าซึ่งให้คุณค่ากับการปฏิบัติวิปัสสนาในชีวิตประจำวัน สำนักธรรมเพื่อการวิปัสสนาของพม่ามีชื่อเสียงระดับนานาชาติและมีสาขามากมายทั่วโลก ผู้วิจัยพบสำนวนภาษิตพม่าเกี่ยวกับเกี่ยวกับไตรลักษณ์ ในแง่ของการบรรลุสัจธรรม กล่าวคือ ผู้ที่มีธรรมระดับสูงย่อมเข้าใจสรรพสิ่งในโลกด้วยการวิปัสสนาหรือด้วยปัญญาระดับภาวนา แต่ปุถุชนย่อมเป็นทุกข์เพราะดำเนินชีวิตตามกิเลส สำนวนภาษิตพม่ากล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 100)

ကြည့်တတ်လျှင် ဘာဝနာ၊ မကြည့်တတ်လျှင် တဏှာ

ผู้ที่เข้าถึงการปฏิบัติวิปัสสนาเห็นแจ้งว่าทุกอย่างเป็นธรรมะ

ผู้ที่ดำเนินชีวิตตามกิเลสย่อมเป็นทุกข์

นอกจากนี้ สำนวนภาษิตพม่ายังกล่าวถึง ไตรลักษณ์ในชีวิตประจำวันว่าโภคทรัพย์และสังขารทั้งหลาย ย่อมอยู่ภายใต้กฎแห่งไตรลักษณ์ (ปิงญาจอ,2552, หน้า 183)

ပစ္စည်းသခ်ါရ လူသခ်ါရ

ทรัพย์สิ้นทั้งหลายเป็นอนิจจัง สังขารของมนุษย์ก็เป็นอนิจจัง

2) โลกธรรม 8

โลกธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในโลกที่ปรากฏอยู่ประจำกับชีวิตของมนุษย์ เป็นความจริงที่ทุกคนต้องประสบอยู่เสมอในชีวิตประจำวันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยถือว่าการแปรเปลี่ยนเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต โลกธรรมแบ่งเป็น 8 ประการ ได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทาและทุกข์ คติธรรมในพุทธศาสนาจึงมุ่งเน้นไปที่การไม่มัวเมา หรือยึดมั่นในโลกธรรม เช่น พุทธพจน์ที่สอนว่า ได้ยศแล้ว ไม่ควรเมา (ยโส สทฺธา มชฺเชยฺย) เป็นต้น ตัวอย่างของโลกธรรมที่ประสบพบเห็นได้ง่ายและชัดมากในชีวิตประจำวัน คือ เรื่องของการนินทาว่าร้าย ซึ่งพุทธศาสนสุภาษิตระบุชัดว่า คนไม่ถูกนินทา ไม่มีในโลก (นตฺถิ โลเก อนินฺทิโต) คติธรรมเกี่ยวกับเรื่องการนินทาสะท้อนไว้อย่างลึกซึ้งในโคลงโลกนิติของไทย ซึ่งเปรียบเทียบไว้ ดังนี้ (กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 90)

ห้ามเพลิงไว้อย่าให้ มีควัน
ห้ามสุริยแสงจันทร์ ส่องไซร้
ห้ามอายุให้หัน คืนเล่า
ห้ามดั่งนี้ไว้ได้ จึ่งห้ามนินทา

หมายความว่า เมื่อใดที่เราสามารถทำให้ไฟไร้ควัน ห้ามพระอาทิตย์และพระจันทร์ส่องแสง รวมถึงทำให้อายุของเราย้อนกลับคืนมาได้แล้ว เมื่อนั้นเราจึงจะสามารถห้ามการนินทาได้ สำนวนภาษิตพม่ากล่าวไว้เช่นกันว่า **ไม่มีไฟย่อมไม่มีควัน** (မီးမရှိဘဲ မီးခိုးမထွက် - ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 108) ซึ่งน่าจะมีหมายความตรงตามพุทธคติจากโคลงโลกนิติบทนี้ว่า การจุดไฟย่อมมีควันตามมา

นอกจากนี้ ยังมีสำนวนภาษิตพม่าที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในหลักคำสอนเรื่องโลกธรรม ซึ่งกล่าวไว้ว่า **ประเดี๋ยวดี ประเดี๋ยวร้าย เป็นธรรมดาของโลก** (ဖြစ်ပြန် ပျက်ပြန်လောကဓံ - ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 93) ในพระไตรปิฎก มีข้อความที่ชัดเจนเตือนไว้ว่า ไม่ต้องเศร้าโศกเสียใจ เพราะทุกอย่างย่อมเสื่อมไป ไม่มีอะไรเที่ยงแท้ถาวร ตามหลักคติธรรมที่ว่า ได้ลาภ เสื่อมลาภ ได้ยศ

เสื่อมยศ นินทา สรรเสริญ สุขและทุกข์ สิ่งเหล่านี้เป็นธรรมดาในหมู่มนุษย์ ไม่มีความเที่ยงแท้แน่นอน อย่าเศร้าโศกเลย ท่านจะโศกเศร้าไปทำไม สำนวนภาษิตพม่าก็กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 32)

ချီးမွမ်းခုနှစ်ရက်၊ ကဲ့ရဲ့ခုနှစ်ရက်

ชื่นชมเจ็ดวัน ดูถูกก็เจ็ดวัน

หมายความว่า ในโลกมนุษย์จะมีคำพูดที่ชื่นชมหรือดูถูกเรื่องนั้นเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับผู้คน ดังนั้นเราจึงไม่ต้องใส่ใจและสนใจเรื่องนั้น

ในเรื่องที่เกี่ยวกับลาภหรือทรัพย์สินที่ได้มานั้น เมื่อมีได้ก็เสื่อมสูญได้ เช่นกัน ดังภาษิต (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 38)

ချမ်းသာလည်းအစဉ်မဟုတ်၊ ဆင်းရဲလည်းအစဉ်မဟုတ်

ความร่ำรวยและความยากจนเป็นสิ่งที่ไม่อยู่กับตัวเราถาวร

5.1.1.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับภพ ชาติ สังสารวัฏ

สังสารวัฏ ตามคติในพุทธศาสนา หมายถึงการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพภูมิต่างๆ ของสัตว์โลก ด้วยอำนาจกิเลส ตัณหา อุปาทาน หมุนวนอยู่เช่นนั้นตราบเท่าที่ยังไม่ได้เห็นแจ้งในไตรลักษณ์และสามารถเข้าถึงพระนิพพาน ชาวพุทธจึงมีความเชื่อในเรื่องวัฏสงสาร

สำนวนภาษิตพม่าได้สะท้อน ความเข้าใจเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดในภพ ชาติต่างๆไว้เพื่ออธิบายเรื่องกฎแห่งกรรมอย่างครบถ้วนตามคตินิยมแบบพุทธ วิบากกรรมต่างๆที่กระทำไว้จะส่งผลได้ทั้งในชาตินี้และชาติหน้า กล่าวคือกรรมเดิมในชาติก่อนย่อมมีผลให้บุคคลเกิดมาแตกต่างกันและประสบกับวิบากกรรมที่ต่างกัน ซึ่งแนวคิดทำนองนี้ ปรากฏชัดเจนในภาษิตพม่า ตัวอย่างเช่น (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 4 และ อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 85)

ကုသိုလ်ရေစက် အဆက်မကွာ

ทำบุญ กรวดน้ำย่อมส่งผลต่อเนื่องจนถึงชาติหน้า

ရှေးကဝိပါတ် ခုနှစ်ရက်၊ ကာလဝိပါတ် နောက်ပိုးတက်

วิบากกรรมแต่หนหลัง สนองในเจ็ดวัน
ส่วนวิบากกรรมที่ก่อขึ้นในปัจจุบันตามติดในวันข้างหน้า

5.1.1.4 โลกทัศน์เกี่ยวกับพระนิพพาน

หลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวกับพระนิพพาน มักไม่ปรากฏในรูปของสำนวนภาษิตทั่วไป แม้แต่ในพุทธศาสนสุภาษิตที่การรวบรวมไว้เป็นพิเศษ เช่น หนังสือพุทธศาสนสุภาษิต ฉบับสมบูรณ์ จัดพิมพ์โดยธรรมสภา (2540) มีภาษิตที่กล่าวถึงพระนิพพานเพียงไม่กี่สำนวน ตามหลักปรัชญา ถือว่าพระนิพพานเป็นสาระสำคัญระดับปรมัตถธรรม ในเชิงอุดมคติ พระนิพพานเป็นเป้าหมายสำคัญในการบำเพ็ญเพียรหรือการปฏิบัติธรรมของชาวพุทธ อาจกล่าวได้ว่า พระนิพพานทำให้ศาสนาพุทธมีแนวทางแตกต่างศาสนาอื่นๆ โดยเฉพาะลัทธิหรือศาสนาที่มีพระเจ้าแบบเทวนิยม

การนำพระนิพพานมากล่าวไว้ในพุทธศาสนสุภาษิตนั้น สำนวนที่พบเห็นได้บ้างในสังคมไทย คือ พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง[9] ซึ่งอาจจะพบในการเทศนาสั่งสอนของพระภิกษุหรือตามแบบเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แต่ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกนั้น สำนวนที่มีความสำคัญมากและมีการเปรียบเทียบไว้ลุ่มลึกตามลำดับอย่างแยบคาย ได้แก่

ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ
ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง
การคบคุ้นกันทำให้สนิทสนมได้ยิ่งกว่าญาติ
พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง[10]

ในสำนวนภาษิตของคนพม่าที่นำมาศึกษานั้น มีการนำพุทธศาสนสุภาษิตที่เกี่ยวข้องกับพระนิพพานมาแยกกล่าวเป็นภาษิตสั้นๆ โดยกล่าวเปรียบเทียบทั้ง 3 ลักษณะครบถ้วน ดังนี้ (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 320, 115, 106)

အာရောဂျံ ပရမံ လာဘံ - ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ
ဆွေတာစုဆောင်း သူဌေးလောင်း - การรู้จักเก็บออมทำให้เป็นว่าที่เศรษฐี
ခင်ရာဆွေမျိုး – ความสนิทก่อให้เกิดความเป็นญาติ

ผู้วิจัยไม่พบสำนวนในลำดับที่สี่ที่กล่าวว่า พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง แต่พบสำนวนเกี่ยวกับพระนิพพานอยู่บ้าง และสะท้อนถึงความเข้าใจเกี่ยวกับพระนิพพานในชีวิตประจำวัน ได้แก่ (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 253 และ ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 91)

သည်းညည်းခံနိဗ္ဗာန်ရောက်
มีความอดทนให้อภัยย่อมไปถึงนิพพาน

ပျော်ရာ နိဗ္ဗာန်။
ที่ที่มีความสุขสำหรับตัวเอง ถือเป็นนิพพานของตนเอง

5.1.1.5 โลกทัศน์เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทั่วไป

สำนวนสะท้อนถึงหลักธรรมหรือจริยธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา ตัวอย่างเช่น

- สำนวนภาษิตว่าด้วยความเพียร พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาสั่งสอนไว้ว่า คนเราจะพ้นทุกข์ได้เพราะความเพียร[11] ชาวพม่ามีภาษิต กล่าวไว้ว่า ถ้าเรามีความเพียรพยายามก็สามารถบรรลุความสำเร็จได้เหมือนกับพระพุทธเจ้าบรรลุธรรม (ကြိုးစားက ဘုရားဖြစ် - กรมการศึกษา, 2539, หน้า 20)

---

[9] นิพฺพานำ ปรมำ สุขำ บางสำนวนแปลว่า พระนิพพานเป็นยิ่งกว่าความสุข

[10] ตามคาถาภาษาบาลีว่า อาโรคฺยา ปรมา ลาภา สนฺตุฏฺฐิ ปรมำ ธนำ วิสฺสาสา ปรมา ญาติ นิพฺพานำ ปรมำ สุขำ

[11] ตามพุทธศาสนสุภาษิต ที่ว่า วิริเยน ทุกฺขมจฺ เจติ (ขุ.สุ. 25/ 361)

ความเพียรเป็นสาระสำคัญที่ปรากฏในหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักอิทธิบาท 4[12] และมรรคมีองค์ 8[13] ผู้วิจัยได้พบสำนวนภาษิตของพม่าก็กล่าวไว้ในทำนองเดียวกัน เช่น **ถ้าจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะต้องทำสิ่งนั้นอย่างจริงจังจนถึงได้รับความสำเร็จ** (ငပ်မိသဲတိုင် တက်နိုင်ဖျားရောက်-กรมการศึกษา, 2553, หน้า 56) และ **ถ้ามีความเพียรพยายามแม้ว่าเจออุปสรรคมากแค่ไหนในที่สุดจะได้รับความสำเร็จอย่างแน่นอน** (တောင်ကြီးဖဝါးအောက် လှိုင်းကြီးလေအောက် -กรมการศึกษา, 2553 , หน้า 88) เหล่านี้เป็นต้น

- สำนวนภาษิตว่าด้วยการพึ่งตนเอง

เนื่องจากแนวคิดของหลักพุทธธรรมแบบเถรวาท ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการมีอยู่ของพระเจ้า จึงไม่เน้นที่ศรัทธาและการกราบขอพรวิเศษจากพระเจ้า แต่มุ่งสอนให้ชาวพุทธพึ่งพาตนเอง โดยไม่รอคอยหรืออาศัยอำนาจวิเศษใดๆ นี่เป็นเหตุผลประการสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดหลักธรรมคำสอนให้พึ่งพาตนเอง[14] ภาษิตพม่า ยังคงคาถาภาษิตบาลีไว้ว่า **ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน** (အတာဟိ အတ္တနော နာထော- อุบลรัตน์, 2553 , หน้า 252) และกล่าวย้ำไว้ด้วยว่า **ไม่มีใครทำอะไรได้ นอกจากตัวเอง** (ဘယ်သူမပြု မိမိမှ - ปิงญาจอ, 2552 , หน้า 200) สำนวนภาษิตพม่าในทำนองนี้ ได้แก่ **เราทุกคนต้องทำหน้าที่ของตนเองด้วยตนเอง และต้องดำเนินชีวิตด้วยตัวเอง เราควรเป็นคนจัดการทุกอย่างและต้องพึ่งพาตัวเองอย่างที่สุด** (ကိုယ့်ဝန် ကိုယ်ထမ်း - ปิงญาจอ, 2552 , หน้า 90) ซึ่งมีความสอดคล้องกับสำนวนภาษิตที่มุ่งให้แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เช่น **เมื่อมนุษย์เราประสบอุปสรรคก็ต้องเพียรพยายามแก้ไขอุปสรรคเหล่านั้นให้สำเร็จลุล่วง** (ကိုယ်ရေးကြဲ သက်လုံကောင်းမြ -ปิงญาจอ, 2552 , หน้า 88) เป็นต้น

-ภาษิตว่าด้วยการรู้จักประมาณ

การรู้จักประมาณนับเป็นหลักธรรมคำสอนที่สำคัญในพุทธศาสนา ปรากฏรายละเอียดในหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ[15] สำนวนภาษิตพม่ากล่าวไว้เช่นเดียวกับของไทยว่า **โลภ**

---

[12] อิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมนำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น จิตตะ (ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น

[13] มรรค คือ หนทางแห่งการดับทุกข์ เป็นสาระสำคัญของอริยสัจ เน้นการลงมือปฏิบัติเพื่อให้พ้นจากทุกข์ ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 8 ประการด้วยกัน เรียกว่า "มรรคแปด" ได้แก่ 1.สัมมาทิฏฐิ คือ เห็นชอบ/ 2. สัมมาสังกัปปะ คือ คิดชอบ / 3.สัมมาวาจา คือ เจรจาชอบ / 4.สัมมากัมมันตะ คือ การประพฤติดีปฏิบัติชอบ/ 5.สัมมาอาชีวะ คือ การครองชีพอย่างถูกต้อง / 6.สัมมาวายามะ คือ ความเพียรในทางที่ถูก 7.สัมมาสติ คือ ความรู้ตัวอยู่เป็นปกติในทางที่ถูกต้อง 8.สัมมาสมาธิ คือ การฝึกจิตให้ตั้งมั่นอย่างถูกต้อง

[14] พุทธศาสนสุภาษิตตามคาถาบาลีกล่าวไว้ว่า อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ โก หิ นาโถ ปโร สิยา แปลว่า ตนแลเป็นที่พึ่งของตน บุคคลอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้ ตนนั่นแหละ เป็นที่พึ่งแห่งตน คนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้

[15] หลักธรรมเรื่องการรู้จักประมาณ ประกอบด้วย ธัมมัญญุตา หมายถึง รู้จักประมาณเหตุ, อัตถัญญุตา- รู้จักประมาณผล, อัตตัญญุตา- รู้จักประมาณตน, มัตตัญญุตา- รู้จักประมาณ, กาลัญญุตา- รู้จักประมาณในเรื่องของกาลเวลา, ปริสัญญุตา- เป็นรู้จักบริษัท, ปุคคลปโรปรัญญุตา -รู้จักประมาณบุคคล

มากลาภหาย (အလိုကြီး အရုနည်း -กรมการศึกษา, 2539, หน้า 279) และมีการเตือนสติให้รู้จักประมาณอยู่หลายสำนวน ดังตัวอย่าง

အားမတန် မာန်လျော့ - หากเกินกำลังให้ลดทิฐิลงบ้าง
(กรมการศึกษา, 2539, หน้า 287)

တန်ဆေး လွန်ဘေး - พอดีเป็นยา มากเกินไปเป็นภัย
(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 102)

ဖားတုလို့ ခရုခုန် -
ไม่ควรพยายามเลียนแบบคนอื่น ในสิ่งที่ตัวเองทำไม่ได้
(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 142)

นอกจากนี้ ยังพบสำนวนภาษิตที่สะท้อนแนวคิดว่า ให้ทำความดีด้วยการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่แค่พูดโม้โอ้อวด เช่น (ปิงญาจอ, 2552 , หน้า 179)

ပါးစပ်ကဘုရား လက်ကကားရား

พูดติดปากว่า พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้า แต่แขนก็ไกวไปไกวมา ไม่อยู่นิ่งๆ

มีความหมายว่า ชอบพูดติดปากว่า เป็นคนที่มีศรัทธาในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แต่ที่จริงไม่ได้ปฏิบัติตามที่ตัวเองพูดไว้ สำหรับชาวพุทธ การปฏิบัติบูชา เป็นการแสดงความเคารพที่สำคัญมากกว่าการบูชาด้วยวัตถุสิ่งของ

5.1.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับนักบวชในพระพุทธศาสนา

ในสังคมพม่า พระภิกษุมีบทบาทและความสำคัญมาก ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อวิถีชีวิตของประชาชน ชาวพม่าถือว่าการเคารพเชื่อฟังพระเป็นสิ่งที่ประเสริฐ ทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ดังสำนวนที่ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 284)

သံဃာဖက်တော့ အခက်ဝေ
ถ้านับถือพระสงฆ์ ชีวิตจะเจริญรุ่งเรือง

นอกจากนี้ คนพม่ายังมีความเชื่อว่า ผู้ที่ได้ผ่านการบวชเณรหรือบวชพระจะพ้นจากความทุกข์ โทสะ และโมหะ ซึ่งเป็นการเตรียมพื้นฐานเพื่อจะได้ไปถึงนิพพาน สมัยก่อน ในช่วงเข้าพรรษา พ่อแม่ชาวพม่าจะบวชให้ลูกชาย ตั้งแต่เข้าพรรษาจนถึงออกพรรษา ในช่วงเข้าพรรษา ชาวพม่าจะไม่จัดงานรื่นเริง ถ้ามีผู้จัดงานรื่นเริง สังคมพม่าไม่ยอมรับคนนั้นและทุกคนกล่าวหาผู้คนนั้นอย่างหนัก (ตินทะเว, 2509, หน้า 15-16)

พระภิกษุสงฆ์ในพม่า มักจะบวชเรียนอย่างจริงจังและมีวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัด ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธา เชื่อกันว่านักบวชเป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชน และนิยมให้บุตรหลานได้ศึกษาเล่าเรียนกับพระภิกษุสงฆ์ ดังนั้น ในประเทศพม่า เมื่อมีการสร้างวัด ก็มักจะสร้างโรงเรียนในบริเวณนั้นด้วย นอกจากนี้ สังคมพม่า ถือว่าพระสงฆ์เป็นเหมือนบุตรทางธรรมของพระพุทธเจ้า ชาวบ้านจึงมีความเกรงใจมาก ดังสะท้อนไว้ในสำนวนภาษิตว่า(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 284)

သံဃာအား ဘုရားမဆန်သာ

แม้แต่พระพุทธเจ้า ยังไม่อาจปฏิเสธพระสงฆ์

หมายความว่า ถ้าพระสงฆ์เอ่ยปากเรื่องใด ชาวบ้านก็ไม่ควรปฏิเสธ ในกรณีที่พระจะจัดงานบุญ ชาวพม่าจะมาร่วมงานและจะยินดีมาช่วยทันที หรือในกรณีที่พระมรณภาพ ชาวพุทธย่อมมาร่วมแรง ร่วมใจกันและช่วยงานศพอย่างเต็มที่ จึงเกิดสำนวนว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 199)

ဘုန်းကြီးသေ ရွာကြေ

พระมรณภาพ วิ่งวุ่นกันทั้งหมู่บ้าน

หมายความว่า ทุกคนในหมู่บ้านต้องช่วยกันจัดงานศพของพระให้ยิ่งใหญ่สมกับความดีและความศรัทธา แต่บางครั้งก็ใช้จ่ายเกินความจำเป็น เช่น จัดการแสดง มหรสพ ขายของ เป็นต้น ดังนั้น สำนวนนี้ สะท้อนความสำคัญของพระ พร้อมๆไปกับการกระทำของชาวพุทธ ที่บางครั้งใช้จ่ายเกินตัวไปกับทำพิธีกรรม หรือการจัดงานศพที่เกินความพอดี

นอกจากนี้ ชาวพม่าถือว่าพระสงฆ์เป็นผู้รู้ จึงไม่มีประโยชน์ที่ไปสั่งสอนนักบวชและไม่สิ่งที่ไม่ควรกระทำ สำนวนภาษิตพม่ากล่าวว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 198)

ဘုန်းကြီး စာချ – สอนหนังสือให้พระ

สังคมไทยก็เช่นกัน ถือว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีความรู้ จึงไม่สมควรไปสั่งสอน ดังสำนวนที่ว่า (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 561) สอนหนังสือสังฆราช หมายถึง สอนผู้ที่มีความรู้ยอดเยี่ยม แต่สังคมพม่า ถือว่าแม้แต่พระสงฆ์ธรรมดาก็มีความรู้ ความเข้าใจสิ่งต่างๆในโลกมากกว่าปุถุชน

ในกรณีที่ผู้ชายบางคนบวชๆ สึกๆ 3 ครั้ง ชาวไทยเรียกว่า ชายสามโบสถ์ ถือเป็นเรื่องไม่ดี ชาวพม่าก็มีแนวคิดคล้ายกัน ในสังคมพม่า พระที่ต้องย้ายวัดบ่อยๆถึง 3 ครั้ง เป็นพระที่ไม่น่าเลื่อมใส ถือว่าทำตัวไม่เหมาะสมและไม่สามารถปรับตัวทำสังฆกรรมกับผู้อื่นได้ ทำให้ชาวบ้านไม่เกิดศรัทธาและดูถูก ดังสำนวนที่ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 292)

သုံးကျောင်းပြောင်းသောရှင် –**พระย้ายสามวัด**

5.1.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนสถาน

ศาสนสถาน หมายถึง สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางสาสนา เช่น โบสถ์ วิหาร สถูป เจดีย์ เป็นศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 1143) ชาวพม่ามีความเคารพต่อวัด ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ และมีความสำคัญทางศาสนา ผู้ที่จะเข้าวัด จึงต้องถอดรองเท้า ถุงน่องและถุงเท้าเมื่อย่างเข้าสู่ประตูหน้าวัด อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553, หน้า 44) ระบุว่า ในช่วงฤดู

จากจอมปลวกแล้วจึงได้รู้ว่าเป็นจอมปลวก

นอกจากนี้ ศาสนสถานที่ปรากฏในสำนวนภาษิตพม่า ยังมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ หรือมีความหมายแฝงเร้น เช่น พระเจดีย์ หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญ เป็นต้น ดังตัวอย่าง (ปิงญาจอ, 2552, หน้า156)

တည်မိတဲ့ဘုရား၊ လင်းတပင်နားနား

เจดีย์สร้างเสร็จ อีแร้งมาเกาะ

สำหรับชาวพม่า อีแร้งถือว่าเป็นนกอัปมงคล ปกติสำนวนนี้มักหมายถึง ผู้ที่แต่งงานแล้ว มีชีวิตคู่ที่สมบูรณ์ เปรียบเหมือนการสร้างพระเจดีย์ซึ่งเป็นสิ่งมงคลก็ไม่ควรหย่าร้างกัน แม้มีปัญหาหรือเรื่องร้ายเข้ามา ก็ต้องช่วนกันแก้ปัญหาเพื่อรักษาชีวิตสมรสไว้ สำนวนจึงสะท้อนว่า การแก้ปัญหาด้วยการไล่นกแร้งไป เป็นเรื่องที่ถูกต้องตามสามัญสำนึกและทำนองคลองธรรมมากกว่าการรื้อหรือทุบพระเจดีย์

ตัวอย่างอีกสำนวนหนึ่ง ก็มีความหมายในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ พระเจดีย์ มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ ในบริบทนี้หมายถึง งานใหญ่ หรืองานสำคัญ เมื่อกระทำงานให้ลุล่วงแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องเก็บรักษาสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องไว้ เพราะสิ่งต่างๆเหล่านั้นอาจจะจะบดบังหรือทำให้งานสำคัญนั้นลดคุณค่าลงไป สำนวนนี้กล่าวอย่างลึกซึ้งและมีตรรกะพร้อมตัวอย่างเชิงรูปธรรมชัดเจน ทำให้ไม่สามารถหาเหตุผลที่จะมาปฏิเสธได้ ความว่า (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 150)

ဘုရားပြီး ငြမ်းဖျက်။

พระเจดีย์สร้างเสร็จ รื้อนั่งร้าน

สำนวนภาษิตนี้ แสดงสัจธรรมของชีวิตว่า ในขณะที่สร้างพระเจดีย์ที่สวยงามโอ่อ่า ต้องอาศัยนั่งร้านที่แลดูน่าเกลียด ดังนั้น เมื่อสร้างพระเจดีย์เสร็จสมบูรณ์แล้ว จึงต้องรื้อนั่งร้านทิ้งไปเพื่อไม่ให้รกเกะกะลานวัด และบดบังความสง่างามของพระเจดีย์ ในประเด็นนี้ ความหมายในเชิงบวก อาจตีความได้ว่า สิ่งที่เคยจำเป็นและมีคุณค่าในชั่วขณะหนึ่ง สามารถกลายเป็นสิ่งที่ไร้ประโยชน์ ไร้คุณค่าได้เช่นกันในเวลาต่อมา ในโลกนี้ จึงไม่มีอะไรควรแก่การยึดมั่นถือมั่น ทุกสรรพสิ่งย่อมเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไปตามกฎแห่งไตรลักษณ์ ส่วนความหมายในแง่ลบ กล่าวกันว่า สำนวนนี้ เกิดจากความคิดอันชั่วร้ายของผู้นำหรือผู้ปกครองซึ่งขาดคุณธรรม เมื่อทำศึกสงคราม หรือแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ตามที่ตนต้องการได้สำเร็จแล้ว คนที่เคยช่วยเหลือและให้ความร่วมมือในการใหญ่นั้น มักถูกสั่งประหารชีวิตหรือปลดออกจากตำแหน่ง โดยเชื่อว่าต้องกำจัดคนที่เคยทำงานใกล้ชิดเหล่านี้ ถือเป็นการป้องกันการช่วงชิงอำนาจของตนในภายภาคหน้า เพราะคนกลุ่มนี้ที่เคยพึ่งพากัน ย่อมต้องเป็นคนเก่ง มีความรู้ความสามารถ อีกทั้งยังล่วงรู้ความลับ จุดอ่อน จุดแข็ง รู้ทันเล่ห์เหลี่ยมของตน ในกรณีนี้ น่าจะมีความหมายทำนองเดียวกับสำนวนไทยที่ว่า เสร็จนาฆ่าโคถึก เสร็จศึกฆ่าขุนพล

ในภาพรวม การศึกษาสำนวนภาษิตพม่า สะท้อนอย่างชัดเจนว่า ศาสนาแบบอเทวนิยมที่มีบทบาทสำคัญในพม่า ได้แก่ ศาสนาพุทธ คุณลักษณะสำคัญของศาสนาในแบบอเทวนิยม คือให้ความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ และเชื่อมั่นในศักยภาพว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิตได้ด้วยความเพียรพยายามของตนเอง โดยไม่ต้องวิงวอนขอพรจากพระเจ้า นักคิดชาวตะวันตกบางกลุ่มจึงถือว่าศาสนาพุทธ เป็นปรัชญาและวิถีชีวิตมากกว่าศาสนา อย่างไรก็ตาม เรามิได้มุ่งอภิปรายประเด็น

เหล่านี้ แต่เน้นโลกทัศน์ที่คนพม่ามีต่อแนวคิดและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองอย่างมาในประเทศพม่าตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 6 และได้มีการพบหลักฐานเป็นคำจารึกภาษาบาลี นักประวัติศาสตร์หลายท่านเชื่อว่าพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทได้เข้ามาสู่เมืองพม่า ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ต่อมา ได้มีพระสงฆ์ฝ่ายมหายานซึ่งเป็นศิษย์ของพระวสุพันธุ ได้นำเอาพระพุทธศาสนาลัทธิตันตระ เข้าไปเผยแผ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เมืองพุกามซึ่งเป็นเมืองหลวงในขณะนั้น และพวกตะเลงหรือชาวมอญ ซึ่งมีเมืองหลวงชื่อ "สะเทิม" และยึดถือกันว่าดินแดนของตนเป็นศูนย์กลางของสุวรรณภูมิ ชาวมอญมีความศรัทธาและปฏิบัติเคร่งครัดในพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทอย่างมาก

ต่อมา เมื่อพระเจ้าอโนรธา สามารถรวมเอาเมืองสะเทิมของพวกมอญกับเมืองพุกามเป็นอาณาจักรเดียวกันได้ (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 57) แม้พม่าเป็นฝ่ายชนะแต่ได้รับเอาวัฒนธรรมของพวกมอญ ทั้งตัวอักษร ภาษา วรรณคดีและศาสนา เหล่านี้เป็นต้น ในหนังสือประวัติศาสตร์พม่า ระบุไว้ว่าพระเจ้าอโนรธา มีความเลื่อมใสภิกษุชาวมอญชื่อ ชินอรหันต์ จากเมืองสะเทิมซึ่งมาเพื่อเผยแผ่ศาสนาแบบเถรวาทในเมืองพุกาม นับเป็นครั้งที่พระพุทธศาสนาแบบเถรวาทเจริญอย่างมั่นคงในอาณาจักรพุกาม พระเจ้าอโนรธาทรงมีพระราชดำริให้มีการแลกเปลี่ยนศาสนทูตกับลังกา ทรงนำเอาพระไตรปิฎกมาจากลังกาและนำมาชำระสอบทานกับฉบับที่ได้จากเมืองสะเทิม ทรงอุปถัมภ์ศาสนาพุทธอย่างจริงจัง (จัน (ด่อ), MA.2551, หน้า 141-145) ทรงลดทอนความสำคัญของพิธีกรรมเกี่ยวกับเทพเจ้า การทรงเจ้า เข้าผี และส่งเสริมให้ประชาชนหันมาปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอน ทำให้พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตและอุดมคติของชาวพม่า กษัตริย์พระองค์ต่อๆ มา ก็ได้เจริญรอยตามพระปฏิปทาในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับพระองค์ ในสมัยที่อาณาจักรพุกามรุ่งเรือง พระภิกษุจำนวนมากได้เดินทางไปศึกษาในลังกาทวีป แล้วบางท่านได้รับการอุปสมบทใหม่กลับมาตั้งคณะสงฆ์เถรวาทคณะใหม่ เรียกว่าเป็นสายลังกา ซึ่งทำให้มีการแข่งขันกันระหว่างสงฆ์ต่างคณะ มาเป็นเวลาประมาณ 3 ศตวรรษ หลังจากที่ พระเจ้าอโนรธา ซึ่งครองราชสมบัติได้ 33 ปี เสด็จสวรรคต เมื่อ พ.ศ. 1620 พระโอรสพระนามว่า จอลู (King Sawlu) ขึ้นครองราชย์แทน ได้เพียงสองปีก็ถูกปลงพระชนม์ แม่ทัพจันชิตขึ้นครองราชย์แทน พระเจ้าจันชิต (King Kyansittha) ได้แผ่อาณาเขตลงมาถึงตะนาวศรี (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 43-45) ในสมัยนั้น ชาวพุทธอินเดียได้อพยพลี้ภัยจากพวกมุสลิม และได้นำแบบแผนพุทธเจดีย์จำนวนมากเข้ามาด้วย พระเจ้าจันชิต จึงได้โปรดให้สร้างพระธาตุชเวซีคง ซึ่งพระเจ้าอโนรธาทรงสร้างค้างไว้จนเสร็จสมบูรณ์ พ.ศ. 1634

ในส่วนที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา ผู้วิจัยพบว่า มีสำนวนภาษิตพม่าจำนวนมาก ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ สำนวนภาษิตพม่าที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาโดยตรง และสำนวนภาษิตพม่าที่มีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาในเชิงวาทกรรมวิภาษ (dialectic discourse) กับความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติที่มีอยู่เดิม อย่างไรก็ตาม โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนาที่สะท้อนจากภาษิตของคนพม่า แสดงให้เห็นว่าพม่าได้รับจากอิทธิพลของพระพุทธศาสนาซึ่งส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิตและวิธีคิด เมื่อพิจารณาในรายละเอียด จะพบมีแก่นธรรมปรากฏอยู่ในสำนวนภาษิตจำนวนมาก การต่อต้านศาสนาอื่นในประเทศพม่า น่าจะเป็นผลมาจากเหตุผลทางการเมือง มากกว่าสาระสำคัญทางศาสนา เช่น กรณีของชาวมุสลิม ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในพม่า เป็นต้น

ในประวัติศาสตร์ชาติพม่า ศาสนาพุทธมีบทบาทอย่างมากทั้งในระดับชาติและในชีวิตประจำวัน ภาษิตพม่าได้สะท้อนให้เห็นว่ามีสาระธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งด้านจริยศาสตร์ จริยธรรมและความเชื่อเกี่ยวกับปรมัตถธรรม แม้ชนชาติตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทในการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ และทำลายล้างพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ยุคอาณานิคม คนพม่าก็ได้แสดงความไม่พอใจที่มีการเผยแผ่ของศาสนาคริสต์ และมีการตั้งองค์กรสมาคม ต่างๆขึ้นมาเพื่อต่อต้านศาสนาอื่น และรักษาหลักธรรมคำสอน ความศรัทธารวมทั้งประเพณีความเชื่อต่างๆในพระพุทธศาสนาไว้ ในยุคสมัยของรัฐบาลเผด็จการทหารของพม่า ทางการพยายามใช้กลวิธีการบริหารอำนาจ ด้วยการการควบคุมสถาบันศาสนา และพระสงฆ์ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองภายในประเทศ แต่สถาบันสงฆ์ในพม่ามีความเข้มแข็งและมีอิทธิพลต่อประชาชนชาวพม่าอย่างมาก นอกจากนี้ ยังมีการร่วมมือกันระหว่าพระกับฆราวาสทั้งภายในและภายนอกประเทศ ก่อตั้งสมาคมและองค์กรต่างๆ เพื่อต่อต้านอำนาจรัฐ ตั้งแต่ยุคสมัยที่ยังเป็นอาณานิคมของอังกฤษ โดยตั้งขึ้นเพื่อคัดค้านการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ของชาวอังกฤษ จึงสามารถต่อรองกับฝ่ายบริหารได้มาก ตัวอย่างสมาคมหรือองค์กรที่สำคัญและมีชื่อเสียงมาก ได้แก่ สหพันธ์ยุวสงฆ์ (League of Young Monks) เป็นต้น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในทุกด้าน เช่นในกรณีที่ อุ นู ได้รับการเลือกตั้งด้วยคะแนนท่วมท้น เป็นผลจากฐานเสียงของชาวพุทธ ซึ่งเมื่อได้เป็นนายกรัฐมนตรี อุ นูก็ตอบแทนด้วยการประกาศให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แม้แต่รัฐบาลในยุคเผด็จการทหารพม่า ก็ต้องอาศัยความชอบธรรมโดยการอ้างอิงจากศาสนาพุทธ เพื่อจับพระภิกษุสงฆ์ที่เคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยข้อกล่าวหาว่าผิดวินัยสงฆ์ สไตน์เบิร์ก (Steinberg, 2010, pp. 135-136) ตั้งข้อสังเกตว่าศาสนาพุทธมีบทบาทอย่างยิ่งต่อความชอบธรรมทางการเมืองในสังคมพม่า

5.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

สิ่งเหนือธรรมชาติหมายถึงสิ่งที่อยู่เหนือเหตุผล และไม่สามารถพิสูจน์ได้ แต่มนุษย์เชื่อว่ามีอยู่จริง และมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ (นิตยา ภักดีบัณฑิต, 2532, หน้า 155) โลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติที่สะท้อนจากภาษิตได้แก่โลกทัศน์เกี่ยวกับขวัญ เทวดา ผี วิญญาณ โลกทัศน์เกี่ยวกับความเชื่อจากตำนานและความเชื่ออื่นๆ

5.2.1. ขวัญ

ขวัญ เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนคล้ายกับพลังจิตที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ตั้งแต่เกิดมา เชื่อกันว่าถ้าขวัญอยู่กับตัวก็เป็นสิริมงคล เป็นสุขสบายจิตใจมั่นคง ถ้าคนตกใจหรือเสียขวัญ ขวัญก็ออกจากร่างไป ซึ่งเรียกว่า ขวัญหาย ขวัญหนี ขวัญบิน เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 175) คนพม่าเชื่อเรื่องขวัญว่ามีอยู่ประจำตัวคนเรามาตั้งแต่เกิด ขวัญสามารถหนีหายไปจากตัวได้เมื่อมนุษย์มีอาการตกใจหรือหวาดกลัวสิ่งใดมากๆ และทำให้เกิดความผิดปกติขึ้นกับจิตใจและร่างกายได้ ภาษิตพม่าจึงกล่าวไว้ว่า (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 81)

လိပ်ပြာလွင့် အပမှိသည်

ถ้าขวัญออกจากตัว ผีจะเข้าสิง

อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553, หน้า 77-78) สรุปไว้ด้วยว่า สำหรับคนพม่ามีความเชื่อว่า “ขวัญ”และ “วิญญาณ” คือสิ่งเดียวกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างเด่นชัด เป็นสิ่งที่มีอยู่ในร่างกายของคนทุกคน และยังเชื่อว่าคนที่ตายไป หากครบเจ็ดวัน ขวัญหรือ วิญญาณของผู้ตายจะกลับไปเยี่ยมลูกหลานที่บ้าน จึงมีการทำบุญในวันนั้น นอกจากนี้ ยังมีสำนวนภาษิตที่ สะท้อนว่าขวัญเปรียบเหมือนจิตสำนึกของคน ที่ทำให้เรารู้สึกละอายใจเมื่อทำความผิด (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 90)

ကိုယ့်လိပ်ပြာ ကိုယ်ရက်

ขวัญตัวเอง ตัวเองอาย

5.2.2. โลกทัศน์เกี่ยวกับผี

ก่อนหน้าที่จะมาเลื่อมใสในศาสนาพุทธ ชาวพม่าส่วนมากนับถือพลังอำนาจที่อยู่เหนือธรรมชาติเหมือนชนชาติอื่นๆ ในอาเซียน เช่น เทพยดา ผีสาง นางไม้ หรือภูต ผี ปีศาจ เป็นต้น ซึ่งชาวพม่าเรียกสิ่งเหนือธรรมชาติและวิญญาณที่มีอิทธิฤทธิ์เหล่านี้ว่า นัต (โพจา (อู), 2516, หน้า74) นัตเป็นทั้งเทวดา วิญญาณศักดิ์สิทธิ์ พระภูมิเจ้าที่ เทพเจ้าหรือผีประจำธรรมชาติ ได้แก่ เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าประจำแม่น้ำ รุกขเทวดา เจ้าประจำหมู่บ้าน รวมทั้งผีบ้าน ผีเรือน เหล่านี้เป็นต้น (ทะเวหั่น, บะย่น (อู), 2534, หน้า 21) เอกสารที่เป็นทางการของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ได้สรุปเกี่ยวกับการนับถือนัตว่า มีเพียงร้อยละ 0.2 (สมัยรัฐบาลกองทัพ, 2554, หน้า 7) แต่ในความเป็นจริงทุกหมู่บ้านและวัดวาอารามเกือบทุกแห่งในประเทศพม่า มีศาลบูชานัตอยู่ด้วย อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าชาวพม่ามีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยไม่รู้สึกว่ามีความขัดแย้งกับความศรัทธาในพุทธศาสนา

สำนวนภาษิตสะท้อนว่า พิธีบูชานัต ยังได้รับความสนใจและถือปฏิบัติกันอยู่ โดยเฉพาะในชนบท ตัวอย่างภาษิต (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 78)

နတ်ကရာကျိုးမော့

นกกามองดูพิธีบูชานัต

หมายความว่า แม้บางคนจะไม่เข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมนี้ แต่ก็ไปร่วมชมด้วย เหมือนนกกาที่อยู่บริเวณนั้นๆ มักบินมามองดูเฉยๆ โดยไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังอาจจะตีความหมายได้ในเชิงตำหนิผู้คนที่เข้าร่วมพิธีกรรมว่าเสียเวลาไปเปล่าๆ หรือไม่ได้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

สำนวนภาษิตพม่าอื่นๆ สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับภูต ผี หรือวิญญาณ ในลักษณะต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น

ကျားကြောက်လို့ ရှင်ကြီးကိုး ရှင်ကြီးကျားထက်ဆိုး -

กลัวเสือ ไหว้เจ้าป่า แต่เจ้าป่าร้ายกว่าเสืออีก

(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 91)

လောက်လမ်းသဖွယ် ဝိညာဉ်တွယ်

วิญญาณตามติดเหมือนหนอน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 91)

ကုပ်ကုပ်နေ၊ တစ္ဆေမမှတ်နှင့်-

อย่าคิดว่าคนเงียบอยู่เสมอเป็นผีที่ไม่เป็นอันตราย (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 91)

မရှိခိုးနိုး မလှစုန်းယိုး
คนขี้เหร่มักถูกใส่ความว่าเป็นแม่มด
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า)

5.2.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับความเชื่ออื่น ๆ

ชาวพม่าเชื่อกันว่าต้องมีโชควาสนาด้วยจึงจะประสบความสำเร็จในชีวิต ดังสำนวนภาษิตที่ว่า (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 4)

ကံမရှိ ဉာဏ်ရှိတိုင်းမဲ့
มีปัญญา แต่ไร้โชควาสนา

หมายความว่า ความฉลาดไม่ใช่เงื่อนไขที่พอเพียงจะนำไปสู่ความสำเร็จ ต้องอาศัยโชควาสนาหนุนนำด้วย ดังนั้น ในสังคมพม่า จึงมีความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาภ ที่เกิดจากการดลบันดาลของเทพยดา ตัวอย่างเช่น (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 78, 134)

နတ်တို့ဖန် ရေကန်အသင့်၊ ကြာအသင့်
พอเทวดาต้องการ โชคก็เกื้อหนุน

လူမစွမ်း နတ်မ
แม้ว่าเป็นคนไม่เก่ง แต่ได้ดีเพราะเทวดาดูแลเขาเป็นอย่างดี

ကံကောင်းတဲ့ကျား၊ သွားရင်းသမင်တွေ့
เสือที่โชคดีมักเจอกวางโดยบังเอิญ
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 83)

စားရက်ကြိုတော့ မုတ်ဆိတ်ပျားစွဲ-
คนโชคดีมีผึ้งมาทำรังบนหนวด
(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 47)

နတ်တို့ဖန် ရေကန်အသင့် ကြာအသင့်။
เทวดาเสกสระนำพร้อมดอกบัว
(ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 78)

ความเชื่อในอำนาจที่อยู่เหนือกฎธรรมชาติทำนองเช่นนี้ สะท้อนไว้ในสำนวนภาษิตพม่าเกี่ยวกับเคราะห์ร้ายเช่นกัน ความว่า (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 12)

ကံမကောင်းတော့ ဖယောင်း သစ်စေးဖြစ်
เมื่อความโชคร้ายมาเยือน ขี้ผึ้งถูกเข้าใจผิดว่าเป็นยางไม้

ကံမခိုင် သံတိုင်အိမ်ဆောက်တော့၊ ကံမှောက်လျှင်ကျိုး

ความโชคร้ายแข็งแกร่งยิ่งกว่าเสาเหล็ก หากโชคร้ายเสาเหล็กก็ค้ำยันบ้านไม่อยู่

เมื่อความเชื่อเกี่ยวกับโชคดีและเคราะห์ร้ายเป็นเพียงสิ่งบังเอิญ หรืออาจจะเป็นผลมาจากการดลบันดาลของสิ่งที่มีอำนาจนอกกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติวิทยา ซึ่งเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับพลังเหนือธรรมชาติเหล่านี้ จึงนำไปสู่การแสวงหาที่พึ่งและวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดความเป็นมงคลต่อชีวิต จนกลายมาเป็นกลวิธีในการเสริมดวงชะตาตามคติความเชื่อของชาวพม่า สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ดังปรากฏอย่างชัดเจนในสำนวนภาษิต (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 246)

ရှေ့မှာတမာ၊ နောက်မှာ ခံတက် စီးပွားတက်

หน้าบ้านควรปลูกต้นสะเดา หลังบ้านควรปลูกผักกุ่มบก จึงจะทำให้เจริญรุ่งเรือง

นอกจากนี้ ชาวพม่าก็เชื่อเรื่องราวของบุพเพสันนิวาสด้วยเช่นเดียวกับคนไทย มีภาษิตที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องเนื้อคู่ และมีความเชื่อด้วยว่าการทำบุญกุศลร่วมกันจะทำให้ได้ครองรักกันอีกในชาติหน้า ตัวอย่างเช่น (อุบลรัตน์, 2553, หน้า 237, 83)

မိန်းမတို့ဖူးစာ သေခါမှကုန်

ผู้หญิงแม้จะแก่ แต่เรื่องเนื้อคู่ก็ยังหวังจนกระทั่งตาย

ကုသိုလ်ရေစက်၊ အဆက်မကွာ

การทำกุศลกรวดน้ำร่วมกัน ย่อมไม่แคล้วคลาดกัน

เกี่ยวกับโหราศาสตร์ ในภาพรวม คนพม่ามีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติตามแนวคิดแบบวิญญาณนิยม และความศรัทธาที่มีต่อเทพ เทวดาศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าว มักนำไปสู่แนวปรัชญาแบบเทวลิขิต ชะตาลิขิตนิยมหรือชะตานิยม (Fatalism)[16] ทำให้แนวคิดเกี่ยวกับพระเจ้า และ/หรือเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูเข้ามามีบทบาทสำคัญด้วย คนพม่าก็เช่นกัน เชื่อถือโหราศาสตร์ โดยเฉพาะเรื่องของฤกษ์ยาม ตัวอย่างเช่น (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 82)

ကာလံ ဒေသံ အင်္ဂံ ဓနံ

การทำอะไรให้ถูกฤกษ์ยามจะนำความร่ำรวยมาให้

ในยุคการปกครองแบบราชาธิปไตย ชาวพม่าจึงยึดถือตามราชสำนักว่า วันฤกษ์ดี คือวันที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จออกเดินทาง เพราะเชื่อว่ามีการตรวจตราฤกษ์ยามอย่างดีแล้วโดยโหรหลวง ดังสำนวนภาษิต (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 112)

မင်းတို့ထွက် ရက်ရာဇာ

วันที่ถือว่าเป็นมงคล คือวันที่กษัตริย์ออกเดินทาง

---

[16] ลัทธิชะตานิยม หรือ ลัทธิชะตาลิขิต เป็นหลักความเชื่อทางปรัชญาที่มีแนวคิดว่า เหตุการณ์ในอนาคตทั้งหมดถูกกำหนดมาแล้วและผลก็คือ เหตุการณ์เหล่านี้ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้โดยมนุษย์ (วิทยากร เชียงกูร และพรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม, 2547, หน้า 98)

ในเรื่องเกี่ยวกับการพยากรณ์ ถือเป็นผลพวงของความเชื่อในชะตาลิขิต ตามหลักการของพรหมชาติแบบพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งมักมีความเชื่อว่าเมื่อทุกอย่างถูกลิขิตไว้ล่วงหน้า ดังนั้น ผู้หยั่งรู้หรือผู้มีความสามารถทางด้านโหราศาสตร์ ย่อมสามารถทำนายหรือพยากรณ์ชะตาชีวิตได้อย่างแม่นยำ ในแง่นี้ สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนไว้มากมาย ตัวอย่างเช่น (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 283, 276)

သောကြာလူမျိုး စကားအိုး
คนเกิดวันศุกร์ พูดมาก

သားဦးစနေ မီးလိုမွေ
ลูกคนแรกที่เกิดวันเสาร์ รุ่มร้อนเหมือนไฟ

สำนวนภาษิตพม่าเหล่านี้ ส่งผลไปสู่วิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อเสริมมงคลแก่ชีวิต ซึ่งสังเกตได้ว่า แม้ชาวไทยจะมีคติความเชื่อในทำนองเดียวกัน แต่มีรายละเอียดที่แตกต่างกัน เช่น คนไทยจะไม่ตัดผมวันพุธ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 185, 290)

မွေးနေ့ သောကြာ၊ တနင်္လာ ကေသာဆံဖြတ် မပြုအပ်
อย่าตัดผม โกนหัวในวันเกิด วันศุกร์และวันจันทร์

ဥဿာ၊ စိန်ပန်း၊ ဒန်းလှကိုရာ မိတ်ဖက်သာ
คนที่เกิดวันอาทิตย์แต่งงานกับคนที่เกิดวันศุกร์
วันอังคารแต่งงานกับวันพฤหัสบดี วันเสาร์แต่งงานกับวันพุธจึงจะดี

อย่างไรก็ตาม ชาวพม่า แม้จะมีชื่อเสียงในด้านโหราศาสตร์อย่างมาก แต่มีสำนวนภาษิตเตือนใจไม่ให้หลงใหลคำพยากรณ์ และไม่ให้งมงายจนเป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนและเป็นทุกข์ ตัวอย่างเช่น (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 95, 115)

ဗေဒင်မေး ဆန်ကုန်သည်
ไปหาหมอดู เสียค่าซื้อข้าวสาร
မျက်စိထက်ဗေဒင်၊ မမှန်ချင်နှင့်
สิ่งที่เห็นด้วยตาแม่นกว่าหมอดู

ในเรื่องความเชื่อที่เกี่ยวกับไสยศาสตร์นั้น ปรากฏเช่นกันในสำนวนภาษิตของคนพม่า ไสยศาสตร์ หมายถึง วิชาเกี่ยวกับเวทมนตร์ คาถา และ เลขยันต์ ประกอบกับการใช้อำนาจสมาธิจิต การสาธยายเวทมนตร์คาถา การภาวนา และการปลุกเสก เหล่านี้เป็นต้น ชาวพม่าเชื่อว่าเวทมนตร์คาถามีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ แต่คาถาต่างๆจะขาดความขลัง ถ้าทุกคนสามารถท่องมนตราบทเดียวกันได้หมด ดังสำนวนภาษิต (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 39)

ဂါထာလူတိုင်းပေး၊ တေးဖြစ်
ถ้าให้คาถาต่อทุกคน คาถานั้นกลายเป็นเพลง

การสักยันต์ในประเทศพม่า ปัจจุบันยังเป็นที่นิยมกันอยู่ทั่วไป และมีชื่อเสียงระดับโลก คนพม่าโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชายพม่า ตามคติความเชื่อในยุคโบราณ มีความเชื่อว่าผู้ชายที่ยังไม่มีลายสัก ถือว่ายังไม่ใช่ลูกผู้ชายแท้จริง ดังนั้น เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นแล้วพวกเขามักสักบนต้นขาสองด้าน ลายสักจะมีรูปแบบมากมาย ส่วนใหญ่มักสักลายจากเอวจนถึงข้างบนของเข่าเต็มไปหมด (ตินทะเว, 2509, หน้า 27) แต่ก่อนจะสักต้องพิจารณาให้ดีเช่น การเลือกลวดลายให้เหมาะสม เพราะเมื่อสักเรียบร้อยแล้วย่อมแก้ไขได้ยาก เป็นต้น ดังนั้นสำนวนภาษิตพม่าจึงกล่าวเตือนไว้ว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 330)

အိမ်ထောင်မှု ဘုရားတည် ဆေးမင်ရည်စုတ်ထိုး

สามสิ่งคือการแต่งงาน การสร้างเจดีย์และการสัก ก่อนลงมือต้องชั่งใจให้ดี
เพราะทำไปแล้วแก้ไขยาก

นอกจากนี้ ยังมีการสะท้อนจากสำนวนภาษิตพม่าด้วยว่า การสักอาจจะทำให้เจ็บป่วยได้ เช่น มีผลข้างเคียงจากการแพ้ยา เป็นต้น ดังสำนวน (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553, หน้า 80)

ပေါ့စေလိုလို့ ကြောင်ရုပ်ထိုး ဆေးအတွက်လေး

อยากให้ตัวเบา จึงสักรูปแมว แต่ยาสักกลับทำให้อาการหนัก

การสักไม่ใช่เป็นเรื่องสนุกที่มีความสุขมากนัก โดยเฉพาะเมื่อต้องสักข้างในของต้นขาและข้อเข่า มักมีความเจ็บปวดมาก ดังนั้น ผู้ที่สักลายจึงนำฝิ่นมาให้ผู้ที่มารับสักลายสูบ เพื่อบรรเทาอาการเจ็บปวด แต่ว่าในบางครั้ง การให้ฝิ่นมากไปก็อาจจะเสียชีวิตได้ ดังนั้นพ่อแม่บางคนไม่อนุญาตให้ลูกกินฝิ่น ฉะนั้น เด็กๆก็ต้องอดทนความเจ็บปวดอย่างรุนแรงมาก เมื่อสักลายบนร่างกายเสร็จแล้วมีอาการบวมตามที่สักลายไว้ อาจจะเป็นไข้ด้วย ส่วนอาการแย่ที่สุดคือ จะมีอาการเจ็บปวดมากจนถึงทนไม่ไหว เมื่อสักลายเสร็จนานประมาณหลายวันต่อมา แต่อย่างไรก็ห้ามขูดข่วนและต้องอดทนต่อความเจ็บปวดให้ได้ ถ้าขูดข่วนลายสักอาจจะเสียรูปไปได้ เมื่อสักลายต้องสักหลายครั้ง ดังนั้นผู้ที่มารับสักลายจึงต้องมีความอดทนไว้ ผู้ชายพม่าภูมิใจในเรื่องสักลายมาก (ตินทะเว, 2509, หน้า 28) อย่างไรก็ตาม ผู้ที่นิยมลายสักมักมีความเชื่อเชิงไสยศาสตร์ว่า แม้จะเจ็บตัว แต่ให้ผลคุ้มค่า อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553, หน้า 78) ระบุว่า ผู้สักมีจุดประสงค์ ให้เกิดความขลัง ปกป้องอันตราย อยู่ยงคงกระพัน

นอกจากนี้ แม้ว่าชาวพม่าส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท และได้เชื่อว่ามีความเคร่งครัดในศาสนธรรมอย่างมาก มีแต่มีสำนวนภาษิตที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของเทวดาและเทพเจ้าที่สามารถลิขิตชีวิตมนุษย์ในแบบเทวนิยมด้วย ตัวอย่างเช่น (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 171)

နတ်ရေးတဲ့ဖူးစာ၊ လူပြင်ရာမခံ

ดวงชะตาที่เทวดากำหนด ไม่มีใครสามารถเปลี่ยนได้

นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับพระพรหม ซึ่งเป็นเทพเจ้าสูงสุดองค์หนึ่งของศาสนาฮินดู โดยถือว่าพระพรหม เป็นผู้กำหนดความเป็นไปของชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องชีวิตคู่ ดังสำนวนภาษิตพม่าที่ตรงกับสำนวนไทยว่า **พรหมลิขิตแล้วไม่แคล้วกัน** (နဖူးစာရွာလည် - ปิงญาจอ, 2552, หน้า 165)

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการมีอยู่ของพระเจ้า พบว่ามีสำนวนภาษิตพม่าเชิงวิภาษที่น่าสนใจ กล่าวคือ หากมีสติปัญญาน้อย อาจจะเชื่อว่าไม่มีพระเจ้า หากมีสติปัญญามากขึ้นเขาอาจจะระแวง (လျော့လျင် မိစ္ဆာ၊ သာလျင် ဒိဋ္ဌ -ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 139) หมายความว่า ไม่ควรปฏิเสธว่าพระเจ้าไม่มีจริง แต่ก็ไม่ควรสนใจปัญหาที่ไม่อาจพิสูจน์ได้จนมากเกินไป ซึ่งพระพุทธองค์ทรงตรัสสอนไว้แล้วว่ามีปัญหาเกี่ยวกับโลกและจักรวาลมากมาย ซึ่งอยู่เหนือจินตนาการของมนุษย์ ปัญหาอจินไตยเหล่านี้ ไม่อาจนำไปสู่หนทางแห่งความดับทุกข์ได้ พระพุทธองค์จึงทรงเลือกหลักธรรมที่จะตรัสสอนจำนวนหนึ่ง เปรียบได้กับใบไม้กำมือเดียว ทั้งๆ ที่มีพระปัญญาธิคุณรับรู้ใบไม้ได้ทั้งป่า

ผู้วิจัยพบว่า สำนวนภาษิตพม่าหลายสำนวนมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา แต่อยู่ในลักษณะที่เป็นวาทกรรมเชิงวิภาษ (dialectic discourse) วิภาษวิธี หรือ ประติกร[17] เป็นหลักการสำคัญทางปรัชญา มีความหมายหลากหลายรูปแบบ ในปรัชญาโบราณ ถือว่าเป็นศิลปะในการนำเสนอและหลักการในการให้เหตุผลความเป็นจริงผ่านการชี้เฉพาะและการแก้ไขความขัดแย้ง ในศตวรรษที่ 19 นักปรัชญาชาวตะวันตกถือด้วยว่าเป็นพัฒนาการทางจิตแบบหนึ่ง (วิทยากร เชียงกูร และพรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม, 2547, หน้า 75-76)

นักวิชาการบางท่านตั้งข้อสังเกตว่า ความเชื่อแบบวิญญาณนิยมและเทวนิยม ไม่น่าจะสามารถอยู่ร่วมกับหลักการของพุทธศาสนาแบบอเทวนิยมในสังคมพม่าได้ (Spiro, 196, p. 253) และถือว่าเป็นความขัดแย้งกันในเชิงทฤษฎี (doctrinal conflict) ดังนั้น อาจจะสรุปในเชิงสร้างสรรค์ได้ว่า สำนวนภาษิตพม่าที่ปรากฏในรูปของมีวาทกรรมเชิงวิภาษ เป็นวิวัฒนาการในแบบ “นวนิยม” กล่าวคือ มีการโต้อภิปราย แสดงเหตุผล เพื่อเสนอแนวคิดใหม่และมุ่งให้เกิดสติ แม้ว่าศาสนาพุทธจะให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น พระพุทธองค์ทรงให้สอนธรรมะด้วยภาษาถิ่น เป็นต้น แต่ต้องถือว่ายังคงคำนึงถึงความสอดคล้องกับหลักธรรมด้วย เป็นต้น

ดังนั้น จึงเกิดวาทกรรมเชิงวิภาษเพื่อเสนอให้ใส่ใจในแนวทางใหม่ สำนวนภาษิตพม่าที่สอดคล้องกับแนวคิดนี้ คือ แม้ว่าเป็นประเพณีเก่าแก่ แต่ถ้าไม่เป็นประโยชน์ก็ควรต้องละทิ้ง (ဟောင်းပင်ဟောင်းသော်လည်း မကောင်းလျှင်ပယ် -กรมการศึกษา, 2539, หน้า 261)

สำนวนภาษิตที่ใช้วาทกรรมเชิงวิภาษน่าจะถือเป็นพลังพลวัต (dynamic) เพื่อนำเสนอแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับคติธรรมแบบพุทธศาสนา ให้ทุกคนมุ่งทำความดี ศรัทธาในเหตุและผลแห่งกรรม และเชื่อมั่นในความดีว่ามีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ปกป้องรักษา ดุจเดียวกับความมีอิทธิฤทธิ์ของสิ่งเหนือธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น

ဥစ္စာကံစောင့်၊ အသက်ဉာဏ်စောင့်
ถ้าอยากร่ำรวย มีทรัพย์สมบัติ ต้องหมั่นทำกุศล
(ปิงญาจอ,2552 , หน้า 302)

---

[17] ตามที่ได้กล่าวแล้วในนิยามศัพท์เฉพาะว่า วาทกรรมเชิงวิภาษ (dialectic discourse) หมายถึง การโต้ หรืออภิปราย แสดงเหตุผล เพื่อสร้างและนำเสนอสิ่งใหม่หรือแนวคิดใหม่ ในแง่ปรัชญา กลวิธีเชิงวิภาษ หรือการเปลี่ยนแปลงแบบประติกร ย่อมนำไปสู่สิ่งใหม่แบบก้าวกระโดด และเกิดจากการทำปฏิกิริยาของสิ่งที่ขัดแย้งกันหรือแตกต่างกัน เช่น ไฮโดรเจนเมื่อทำปฏิกิริยากับออกซิเจนกลายเป็นน้ำ เป็นต้น (วิทย์ วิศทเวทย์, 2539, หน้า 52)

လုံထမ်းလာတာမြင် ကံထမ်းလာတာမမြင် -
แบกหอกมาทุกคนเห็น แต่กรรมที่แบกมาไม่มีใครมองเห็น
(กรมการศึกษา, 2539, หน้า 225)

လူမင်းဘုန်းကြီး၊ နတ်မင်းမနေနိုင်
พระมหากษัตริย์ทรงคุณธรรม เทพเจ้าช่วยเหลือ
(ปิงญาจอ, 2552, หน้า 255)

ကံယုံ၍ ဆူးပုံမနင်းရာ
เชื่อว่ามีโชควาสนา แต่อย่าไปเหยียบกองหนาม
(กรมการศึกษา, 2553, หน้า 4)

มีความหมายว่า คนเราไม่ควรหลงใหลในความโชคดีของตนเอง แม้จะเชื่อเรื่องโชคลางก็ไม่ควรประมาท

สุจิตต์ วงษ์เทศ (2012) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ชาวอาเซียน หรืออุษาคเนย์ ก่อนรับอารยธรรมจากอินเดีย ตั้งแต่หลายแสน หลายหมื่น หลายพันปีมาแล้ว จนถึงราว พ.ศ. 1000 คนพื้นเมืองดั้งเดิมดึกดำบรรพ์ในอุษาคเนย์ มีวัฒนธรรมร่วมอยู่แล้ว เช่น (1) กินข้าวเป็นอาหารหลัก, (2) กับข้าวเน่าแล้วอร่อย, (3) เรือนเสาสูง, (4) ผู้หญิงเป็นหัวหน้า, (5) เซ่นวักสัตว์ศักดิ์สิทธิ์, (6) พิธีศพหลายวัน, (7) ฆ้อง, (8) ท่าฟ้อนระบำรำเต้น ในประเด็นที่เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาตินั้น สรุปได้ว่า คนอุษาคเนย์ดั้งเดิมนับถือศาสนาผี (หมายถึง ระบบความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ) แล้วเซ่นวักสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เช่น กบ (หรือคางคก), จระเข้, ตะกวด (เหี้ย), ฯลฯ ที่คนยุคนั้นเชื่อว่าเป็นผู้มีอำนาจบันดาลให้ฝนตก เพราะพบสัตว์เหล่านี้ทุกครั้งที่ฝนตก และพิทักษ์แหล่งน้ำให้ความอุดมสมบูรณ์ สัตว์พวกนี้มีภาพเขียนบนผนังถ้ำไว้เซ่นวัก บางทีสลักรูปเป็นลายเส้นบนเครื่องมือสัมฤทธิ์ โดยเฉพาะทำประติมากรรมรูปกบบนหน้ากลองทองไว้ตีขอฝน หลังรับอารยธรรมจากอินเดีย คนพื้นเมืองรับวัฒนธรรมจากอินเดียมาประสมประสานวัฒนธรรมดั้งเดิม แล้วเกิดวัฒนธรรมใหม่ที่มีทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน มี 2 ระยะ คือ หลัง พ.ศ. 1000 รับศาสนาพราหมณ์-พุทธ ทำให้รับประเพณีพิธีกรรมอื่นๆพร้อมกันด้วย ดังนี้ ตัวอักษร ปัลลวะจากอินเดียใต้ หลังจากนั้นพัฒนาขึ้นเป็นอักษรของตนเอง เช่น อักษรมอญ, อักษรขอม, อักษรกวิ (ใช้ในดินแดนทางใต้ของไทยถึงมาเลเซียและหมู่เกาะอินโดนีเซีย) เป็นต้นทางให้มีความแตกต่างต่อไปข้างหน้าเป็นพวกมอญ, พวกเขมร, เป็นต้น และหลัง พ.ศ. 1800 รับศาสนาอิสลาม แพร่หลายเฉพาะหมู่เกาะ กับดินแดนชายทะเลบางแห่งเท่านั้น เช่น มาเลเซีย, เวียดนาม นับแต่นี้ไปอุษาคเนย์จะแตกต่างทางศาสนา

ศาสนาพราหมณ์หรือต่อมาพัฒนาปรัชญาแล้วปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสังคมภายใต้ชื่อใหม่ว่าศาสนาฮินดูก็เริ่มเสื่อมลงในสังคมพม่า ตั้งแต่สมัยที่พระเจ้าอโนรธาได้ทรงเลือกให้พระพุทธศาสนา

นิกายเถรวาทเข้ามามีบทบาทสำคัญราชอาณาจักร อย่างไรก็ตาม ประชาชนบางส่วนยังคงประกอบพิธีกรรมและบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อเดิมอยู่ เช่น การบูชาเทพเจ้า การบูชานัตและพญานาค เป็นต้น (ล่ะตะเมง, 2543, หน้า 55) ซึ่งปรากฏในสำนวนภาษิตพม่าที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวโดยสรุปคือ มีหลายสำนวนภาษิตที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในลักษณะวิญญาณนิยม เทวนิยมและพหุเทวนิยม ซึ่งเป็นความเชื่อ ความศรัทธาที่มีมาก่อนพระพุทธศาสนา

5.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี

โลกทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนจากภาษิต ได้แก่ โลกทัศน์เกี่ยวกับงานบุญประเพณี และโลกทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรม มีดังนี้

5.3.1 ประเพณีการบวช

โดยทั่วไป ครอบครัวพม่าก็มีแนวคิดเช่นนี้ กล่าวคือ เชื่อกันว่าลูกชายมีความสำคัญมากกว่าลูกสาว เพราะสามารถบวชทดแทนคุณพ่อแม่ และสืบทอดพระศาสนาได้ ชาวพม่ามีความยินดี คือมีจิตอนุโมทยาในการบวชของสมาชิกในครอบครัว อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553, หน้า 74 -75) ระบุว่า ชาวพม่าเชื่อว่า อานิสงส์ใดๆ ก็ไม่ยิ่งใหญ่เท่ากับการได้บวชลูกชาย จึงมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะมีลูกชายสักคนเพื่อจัดงานบวชให้ และถือว่าผู้ที่ผ่านการบวชแล้วเท่านั้น จึงถือว่าเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ ดังนั้น ก่อนที่จะบวชพระเมื่ออายุครบ 20 ปี ระหว่างอายุ 12- 19 ปี ชาวพม่าจะนิยมให้ลูกชายบวชเป็นสามเณร ซึ่งจะบวชหลายๆครั้งได้ เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมานานแล้วเรียกว่าประเพณีปอยสางลอง หรือ งานบวชลูกแก้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลูกๆที่เกเร ต้องรีบให้บวชตั้งแต่ยังเด็ก จึงมีสำนวนว่า (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 200)

မကောင်းကျောင်းပို့

สิ่งไม่ดี ส่งไปวัด

หมายความว่า การบวชเรียน จะช่วยขัดเกลาให้กลายเป็นคนดีได้ วัดจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และอบรมบ่มนิสัยด้วย

5.3.2 ประเพณีการทำบุญ ทำทาน และอื่นๆ

คนพม่าเชื่อว่าการทำบุญ ทำทานด้วยน้ำ จะได้สิ่งดีๆตอบแทนมามากมาย ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า241)

ရေအကျိုးဆယ်ပါး မတောင်းဘဲပြည့်

การให้น้ำเป็นทาน ไม่ต้องขอพรก็จะได้ประโยชน์สิบประการ

นอกจากนี้ ภาษิตพม่ายังสะท้อนให้เห็นว่า การทำบุญจะได้ผลบุญมากน้อยต่างกันไป เช่น จีวรที่ถวายในงานทอดกฐิน และสร้างโบสถ์ในวัด คือ การทำบุญที่ได้รับบุญกุศลมากที่สุด ดังสำนวนภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 286)

သင်္ကန်းမှာကထိန်၊ ကျောင်းမှာသိမ်

จีวร กฐิน วัด อุโบสถ

ในการจัดงานบุญต่างๆ มักพบว่ามีผู้ที่เป็นแม่งาน หรือผู้ดูแลหลัก แต่ต้องไม่ลืมว่าการที่งานสำคัญสำเร็จลุล่วงได้เพราะทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจกัน สำนวนจึงสะท้อนไว้ดังนี้ (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 278)

သူကြီးဘုရား ရွာသားကောင်းမှု။
ข้างหน้าพระเจดีย์มีป้าย เขียนไว้ว่า "บำเพ็ญกุศลโดยผู้ใหญ่บ้าน"
แต่ที่จริงแล้วกุศลนั้น ชาวบ้านก็ทำบุญร่วมกันด้วย

ชาวพม่ามีสำนวนภาษิตเตือนใจว่าให้หมั่นทำบุญ ไม่มี ไม่ทำบุญ ไม่ทำบุญ จึงไม่มี (မရှိလို့မလှူ မလှူလို့မရှိ –ปิงญาจอ, 2552, หน้า 208) โดยเชื่อว่า การทำดี ทำบุญกุศลจะนำพาไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นเสมอ

สำนวนภาษิตพม่าจึงเน้นว่า ถ้าอยากรวยมีทรัพย์สมบัติต้องหมั่นทำกุศล (ဥစ္စာကံစောင့် -ปิงญาจอ, 2552, หน้า 325) และมีคติว่าให้มีความอดทนรอคอยผลแห่งกรรมดี เช่น ถ้ากุศลยังไม่ส่งผลให้ร่ำรวย ก็อย่าไปกังวล (ဥစ္စာကံပေးမရသေး နှောင့်နှေးဗျာပါမရှိရာ - ปิงญาจอ, 2552, หน้า 325) เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังเตือนสติให้บำเพ็ญกุศลอย่างถูกต้องตามธรรม เพื่อนำไปสู่ผลที่มากมายมหาศาล ดังสำนวนภาษิตพม่าที่กล่าวไว้ว่า

ညောင်စေ့လောက်လှူ ညောင်ပင်ကြီးလောက်ရ
ให้ทานเท่าเมล็ดโพธิ์ ได้บุญเท่าต้นโพธิ์ (กรมการศึกษา, 2539, หน้า 75)

ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า หากทำบุญไม่ถูกวิธี อาจจะได้บุญน้อย หรือได้บาปมากตามคติความเชื่อของชาวพุทธ ดั่งสำนวนภาษิตพม่า ที่ระบุไว้ว่า **ให้ทานเท่าต้นโพธิ์ ได้บุญแค่เมล็ดโพธิ์** (ညောင်ပင်ကြီးလောက်လှူ ညောင်စေ့လောက်ရ - กรมการศึกษา, 2539, หน้า 76) และมีอีกสำนวนหนึ่งกล่าวเตือนไว้ว่า **ได้กุศลเพียงน้อยนิดได้บาปเป็นกิโล** (ကုသိုလ်တစ်ပဲ ငရဲတစ်ပိဿာ - กรมการศึกษา, 2553, หน้า 2) หรือเตือนให้เร่งทำความดีก่อนจะสายเกินไป ตัวอย่างเช่น (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 48)

ငရဲရောက်မှ ကျောင်းဆောက်ချင်
ตกนรกไปแล้วจึงอยากสร้างวัด

บางสำนวนสะท้อนว่าประเพณีที่กล่าวถึง ไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาสนา แต่นำประเพณีทางพุทธศาสนามากล่าวไว้ เพื่อแสดงว่า การกระทำดีใดๆ บางทีก็อาจถูกคนพาลหาเรื่องเล่นงานได้ ทั้งขึ้น ทั้งล่อง เช่น การทำบุญใส่บาตร ซึ่งเป็นการทำบุญบำรุงเลี้ยงนักบวช ซึ่งเป็นเนื้อนาบุญในศาสนา ถือเป็นเรื่องดีมีมงคล เป็นต้น ถ้าคนเลวจะหาเรื่องก็สามารถเล่นคำ เล่นสำนวน เพื่อนำมาวิพากษ์วิจารณ์การกระทำที่ดีของผู้อื่นได้ ความว่า (กรมการศึกษา, 2553, หน้า 78)

ဆွမ်းခူးမျက်နှာမရ ဆွမ်းလောင်းမျက်နှာမရ။
ตักบาตรก็โดนตำหนิ ใส่บาตรก็โดนตำหนิ

5.3.3 พิธีศพ ประเพณีการทำศพของพม่าแตกต่างจากของไทย เช่น ไม่มีการมัดศพหรือทำตราสังแบบไทย แต่ก็มีการบรรจุศพในโลง ก่อนการเผาหรือฝัง สำนวนภาษิตเกี่ยวกับพิธีสะท้อนไว้ว่าชาวพม่าให้ความสำคัญต่องานพิธีศพ ถือว่าเป็นการร่วมมือร่วมใจของคนในหมู่บ้านช่วยการจัดพิธีศพให้เรียบร้อยตามประเพณี ดังสำนวน (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 312)

အရပ်ကောင်းမှ အလောင်းလှသည်

หมู่บ้านดี ศพสวย

นอกจากนี้ ยังมีภาษิตพม่าที่สะท้อนความเชื่อว่า การเข้าร่วมพิธีศพเป็นเรื่องสำคัญในสังคมพม่า ดังนั้น จึงกล่าวไว้ว่า การไปร่วมงานศพแม้เพียงครั้งเดียว ยังถือว่าได้บุญกุศลเท่ากับการไปวัดถึงสิบครั้ง ดังภาษิต (ปิงญาจอ, 2552, หน้า 210)

မသာတစ်ခေါက် ကျောင်းဆယ်ခေါက်

ไปงานศพหนึ่งครั้งเท่ากับไปวัดสิบครั้ง

แม้ว่าศาสนาพุทธจะได้รับการยกย่องให้เป็นศาสนาประจำชาติของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า แต่ในแง่ของข้อเท็จจริง ปรากฏว่า ประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเหนือธรรมชาติ ยังมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวพม่าอย่างมาก ความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจศักดิสิทธิ์และสิ่งเหนือธรรมชาติได้ผสมผสานกลมกลืนไปกับวิถีชีวิตของชาวพุทธในเอเชีย แม้ว่าในแง่ของปรัชญาจะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแง่ของปรัชญาพุทธแบบเถรวาท ซึ่งมีลักษณะสาระสำคัญในแบบอเทวนิยมและมีความเป็นมนุษยนิยมมาก ในวิถีชีวิตประจำวัน แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันอย่างมาก ในแง่ของหลักการและวิธีคิดระหว่างปรัชญาทั้งสองขั้ว แต่กลับไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งในทางปฏิบัติสำหรับชาวพุทธทั่วไป กล่าวคือ ชาวพุทธเถรวาทแบบพม่า มักจะบูชาพระพุทธเจ้าในฐานะพระผู้เป็นเจ้าองค์หนึ่ง มีการถวายอาหาร ดอกไม้ กราบไหว้ด้วยธูป เทียน และบ่อยครั้งก็สวดอ้อนวอนขอพร และบางครั้งมีการประกอบพิธีกรรมแบบพหุเทวนิยมเพื่อบูชาเทพ รวมทั้งมีการไหว้วิญญาณอื่นๆ อีกด้วย โดยเฉพาะวิญญาณบรรพบุรุษ ในขณะเดียวกัน ก็มีการเจริญวิปัสสนา ทำสมาธิและปฏิบัติตามศีลอย่างเคร่งครัด สังคมไทยก็มักมีแนวทางในทำนองเดียวกัน

ในประเด็นนี้ ชาวพุทธในนิกายเถรวาท ซึ่งได้ศึกษาธรรมะในแง่ปริยัติและปฏิบัติธรรมมาอย่างดี ย่อมเข้าใจได้ว่าพระพุทธเจ้าเป็นมนุษย์ ซึ่งบรรลุถึงความหลุดพ้นได้ด้วยพระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระกรุณาธิคุณของพระองค์เอง จนสามารถดับขันธ์ปรินิพพานได้ในที่สุด หลักธรรมคำสอนที่ทรงแสดงไว้จึงปรากฏในลักษณะมนุษยนิยม กล่าวคือ สอนให้พึ่งตนเอง เน้นให้เกิดปัญญา เชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีสาเหตุ ไม่มีความบังเอิญ หรือโชคลาภ ทุกอย่างที่เกิดขึ้นเป็นผลแห่งการกระทำของตน และสอนให้มีความเพียรพยายามกระทำในสิ่งที่ดี แต่การประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของบรรพบุรุษและประเพณีท้องถิ่นทำให้สังคมมีกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน หากไม่มากมายเลยเถิดเกินไปจนถึงขั้นงมงาย ก็ถือได้ว่าเป็นเปลือก หรือกระพี้ แม้ว่าไม่ใช่แก่นแท้ของพุทธธรรม แต่มีส่วนส่งเสริมให้ศาสนธรรมเผยแผ่ไปได้อย่างงอกงามในบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ปัญหาในประเด็นนี้น่าจะอยู่ที่พิธีกรรมหรือประเพณีที่เป็นเนื้องอกและมะเร็งร้ายซึ่งปรากฏในรูปของพุทธพาณิชย์ที่งอกเงยอย่างรวดเร็วในสังคมที่กำลังเติบโตแบบก้าวกระโดดในเชิงวัตถุนิยม-ทุนนิยมบริโภคในอาเซียน

บทที่ 6

บทสรุป

6.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องโลกทัศน์ของคนพม่าจากภาษิต เริ่มต้นจากความสนใจของผู้วิจัยในการรวบรวมและศึกษาวิเคราะห์สำนวนภาษิตพม่าจากหนังสือ เอกสารและสิ่งตีพิมพ์ โดยใช้ต้นฉบับภาษาพม่าเป็นหลัก โดยเลือกไว้ 960 สำนวน และนำมาปริวรรตเป็นภาษาไทย เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ร่วมกันและจัดหมวดหมู่ตามโลกทัศน์ เพื่อนำมาใช้อ้างอิงในรายงานการวิจัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมสำนวนภาษิตจากสื่อสารสนเทศอื่นๆที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งมีการสัมภาษณ์ชาวพม่าจำนวนหนึ่ง โดยได้นำแบบสอบถามจำนวน 40 ชุด ซึ่งเก็บข้อมูลจากคนพม่าในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพมียนมาร์และในราชอาณาจักรไทย มาร่วมศึกษา สังเคราะห์และอภิปราย ผู้วิจัยพบว่าส่วนใหญ่เป็นสำนวนภาษิตที่ปรากฏในเอกสารที่มีการตีพิมพ์ มีเพียงไม่กี่สำนวนที่ไม่ระบุที่มาและไม่ปรากฏในเอกสาร ในภาพรวม คนพม่ามักนิยมใช้สำนวนภาษิตในชีวิตประจำวัน เพราะเชื่อว่าสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนและตรงประเด็น เป็นการใช้ถ้อยคำสั้นๆ จดจำง่าย แต่เป็นคำคมที่ลึกซึ้งและน่าประทับใจ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดประสงค์หลักทางวิชาการ เพื่อศึกษาโลกทัศน์และวิถีชีวิตของคนพม่าที่สะท้อนจากสำนวนภาษิต โดยอาศัยเอกสารที่มีการตีพิมพ์เป็นสำคัญ และนำข้อมูลจากบทสัมภาษณ์มาร่วมในการวิเคราะห์ความหมายและอธิบายให้เกิดความกระจ่างยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีวัตถุประสงค์ในเชิงพัฒนาด้วย กล่าวคือ มีความประสงค์จะทำความเข้าใจโลกทัศน์และวิถีชีวิตของคนพม่าอันจะนำไปสู่ การสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ และในระดับประชาคมอาเซียน

จากการศึกษาเนื้อหาของภาษิตโดยทั่วไปพบว่า สำนวนภาษิตพม่าสามารถสะท้อนโลกทัศน์ที่หลากหลายเกี่ยวกับมนุษย์ ธรรมชาติ รวมทั้ง ศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ ตามที่ได้แยกวิเคราะห์ไว้ในแต่ละบท ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความช่างสังเกตของคนพม่า ที่สามารถนำคน สัตว์ สิ่งของ เครื่องใช้ อาหารการกิน สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม การประกอบอาชีพและสิ่งต่างๆ รอบๆตัว มาผูกโยงร้อยเรียงเป็นสำนวนภาษิต ซึ่งสามารถสื่อความหมาย และนำเสนอโลกทัศน์อย่างชัดเจน ลึกซึ้งและน่าสนใจ

ในส่วนของโลกทัศน์ที่มีต่อมนุษย์ สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนว่า ควรกระทำตนให้เหมาะสมตามเพศและวัย สังคมพม่าให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส การเคารพผู้ใหญ่ เชื่อมั่นในประสบการณ์ของผู้มีอาวุโส ซึ่งมักมีจิตใจเอื้อเฟื้อช่วยเหลือเกื้อกูลผู้น้อย และถือว่าคนรุ่นใหม่น่าจะมีพัฒนาการที่ดีกว่ารุ่นพ่อแม่ และศิษย์ต้องเก่งกว่าครู ส่วนในเรื่องของโลกทัศน์ที่มีต่อเพศ สรุปจากสำนวนภาษิตได้ว่า คนพม่าให้สิทธิพิเศษกับเพศชายเหนือเพศหญิงในทุกสถานภาพ ดังนั้น สำนวนภาษิตสะท้อนอย่างชัดเจนว่า สามีต้องมีบทบาทและอำนาจเหนือกว่าภรรยา ลูกชายมีคุณค่ามากกว่าลูกสาว แม้สำนวนภาษิตจะสะท้อนว่า แม่มีความใกล้ชิดและมีบทบาทสำคัญต่อลูกๆมากกว่าพ่อ แต่ก็มักกล่าวถึงหน้าที่และภาระอันหนักอึ้งของผู้เป็นแม่มากกว่าการยกย่องให้เกียรติอย่างเสมอภาค ในภาพรวม สังคมมีความคาดหวังให้ผู้ชายเป็นผู้นำในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวถึงระดับชาติ นอกจากนี้ ยังมีการเชื่อมโยงไปสู่ ความเชื่อทางศาสนาพุทธ กล่าวคือ การบวชลูกชายจะได้บุญมาก และชายที่บวชเรียนแล้ว จะมีคุณธรรมในการครองชีวิต แม้ว่าจะไม่ปรากฏแนวคิดเช่นนี้ในสำนวนภาษิตอย่างตรงไปตรงมา แต่การยกย่องเพศชายให้เหนือกว่าเพศหญิงได้สะท้อนไว้ในแง่มุมต่างๆอย่างแยบคาย จากการสัมภาษณ์และการศึกษาจากเอกสาร มีข้อมูลตรงกันว่า สังคมพม่าถือว่าผู้ชายเท่านั้นที่สามารถบรรลุธรรมได้ และมีสิทธิในการประกอบพิธีกรรมสำคัญในพระอุโบสถ มีนัยสำคัญว่า ผู้ชาย โดยเฉพาะผู้ที่บวชเรียนแล้ว และพระสงฆ์มีบทบาทมากในสังคมพม่า ดังนั้น แนวคิดในพระพุทธศาสนาว่าด้วยเรื่องความเสมอภาคระหว่างเพศชายและหญิงในการบรรลุธรรมนั้น ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อเรื่องหญิงด้อยกว่าชายในสังคมพม่า

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมนั้น สำนวนภาษิตสะท้อนว่า ผู้นำหรือผู้ปกครองมักนิยมใช้อำนาจอย่างสมบูรณ์ตามความต้องการ อย่างไรก็ตาม สำนวนภาษิตเสนอภาพของผู้นำที่ดีไว้ว่าต้องมีความยุติธรรม มีคุณธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี ส่วนผู้ใต้ปกครอง มักสะท้อนไว้ในสำนวนภาษิตเกี่ยวกับการทำหน้าที่และการวางตัวให้เหมาะสม กล่าวคือ รับใช้เจ้านายอย่างเต็มกำลังตามสติปัญญาและความสามารถ แต่ต้องรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนและไม่ทำตัวเสมอเจ้านาย

สำนวนภาษิตในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์สะท้อนว่า สังคมพม่าให้การยกย่องครูและถือว่ามีความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ โดยทั่วไป มีความเชื่อว่าศิษย์ดีได้เพราะมีครูดี นอกจากนี้ ยังสะท้อนว่า ต้องเคารพบูชาครูและรู้สำนึกพระคุณของครูด้วย

สังคมพม่าให้ความสำคัญต่อการเลือกคบมิตร สำนวนภาษิตแสดงให้เห็นว่า ไม่ควรคบคนเลว เพราะทำให้เราเลวตามไปด้วยและมักทำให้ได้รับความเดือดร้อน นอกจากนี้ ยังสะท้อนว่าไม่สมควรทำการค้าขายหรือร่วมธุรกิจกับมิตรเพราะมักทำให้ผิดใจกัน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวนั้น สำนวนภาษิตมักเน้นเรื่องของบทบาทหน้าที่ กล่าวคือ พ่อแม่มีหน้าที่อบรมและเลี้ยงดูบุตรหลานด้วยความรักและต้องดูแลเอาใจใส่ ส่วนลูกๆต้องเคารพเชื่อฟังพ่อแม่และรู้จักทดแทนพระคุณ ในภาพรวม สมาชิกในครอบครัวมีความสนิทสนมและให้ความสำคัญต่อกัน โดยถือว่าสายเลือดสำคัญมาก ดังนั้น ภรรยา จึงนับว่ามีความสำคัญด้อยกว่าพ่อแม่ เพราะมีแนวคิดว่าผู้ชายสามารถมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อภรรยาเสียชีวิตย่อมหาใหม่มาทดแทนได้ แต่พ่อแม่หาใครมาแทนที่ไม่ได้

อย่างไรก็ตาม สำนวนภาษิตสะท้อนว่า การมีคู่ครองมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะสำหรับเพศหญิงเมื่อถึงวัยอันสมควรต้องแต่งงาน พ่อแม่ควรจัดหาคนที่เหมาะสมให้เป็นคู่ครอง ในการสร้างครอบครัวใหม่ สำนวนภาษิตสะท้อนแนวคิดว่า สามีและภรรยาต้องช่วยเหลือกันในการสร้างฐานะและความมั่นคงของครอบครัว สามีในอุดมคติต้องมีความรู้ความสามารถและปกป้องภรรยาได้ ส่วนภรรยา ต้องสามารถมีลูกเพื่อสืบทอดเชื้อสาย และอบรมเลี้ยงดูลูกได้ นอกจากนี้ ภรรยาต้องเอาใจใส่ดูแลและเป็นฝ่ายเก็บออมทรัพย์สินของครอบครัว

ในส่วนของระบบเครือญาติ ครอบครัวมีความคาดหวังว่าลูกๆจะเกื้อกูลกัน พี่ต้องดูแลน้องได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพี่คนโตต้องช่วยเหลือน้องๆ จึงสะท้อนไว้ในภาษิตว่า ให้ยกย่องว่าพี่ชายคนโตเหมือนพ่อ พี่สาวคนโตเหมือนแม่ ในแง่ของชาติตระกูล สะท้อนจากสำนวนภาษิตว่า แม้ว่าจะไม่มีการใช้นามสกุลในประเทศพม่า แต่คนพม่าให้ความสำคัญอย่างมากและคาดหวังว่าจะมีการสืบทอดสายเลือดและช่วยกันรักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

ในด้านชาติพันธุ์และอาชีพ สะท้อนว่า แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มักมีอาชีพแตกต่างกัน และมีวิถีชีวิตเฉพาะในแบบของตน นอกจากนี้ สำนวนยังสะท้อนถึงลักษณะเด่นและด้อยของชาติพันธุ์ด้วย แต่ปัจจุบัน สังคมพม่าเน้นความสมานฉันท์ สำนวนภาษิตเหล่านี้ จึงไม่เป็นที่นิยมอีกต่อไป

สำหรับโลกทัศน์เกี่ยวกับเศรษฐกิจ พบแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่เป็นผลพวงจากความวุ่นวายทางการเมือง กล่าวคือ สะท้อนความเชื่อว่า เรื่องปากท้องมีความสำคัญมากกว่าการเมือง และสัมพันธ์กับศีลธรรมด้วย กล่าวคือเศรษฐกิจที่ตกต่ำส่งผลให้คนครองตนในระบบศีลธรรมได้ยาก ในชีวิตประจำวัน คนพม่าจึงนิยมหลักการพึ่งตนเองมากกว่ารัฐ เช่น ปลูกผักสวนครัวไว้หลังบ้านเพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย และเห็นความจำเป็นที่จะต้องดิ้นรนหางานทำในต่างถิ่น ห่างไกลจากบ้านเกิด เป็นต้น นอกจากนี้ ยังสะท้อนไว้ในสำนวนภาษิตว่า ควรดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง และเชื่อว่าคนรวยมีโอกาสดำเนินธุรกิจ แม้จะขาดทุนบ้าง แต่ยังมีสถานภาพที่ดีกว่าคนจน ในภาพรวม สำนวนภาษิตสะท้อนทั้งภาพในเชิงบวกและเชิงลบเกี่ยวกับความรวยและความจน

สังคมพม่าเป็นสังคมที่มีระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิต ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับการกระทำและการพูด จึงมีสำนวนภาษิตเปรียบเทียบ เพื่อสอนใจให้ทำดีและพูดให้ถูกกาลเทศะ ตามฐานะที่เหมาะควร นอกจากนี้ ยังมีสำนวนสะท้อนให้เห็นถึงการรู้จักประนีประนอมของคนพม่าและระมัดระวังรอบคอบในการใช้ชีวิตด้วย สำนวนภาษิตส่วนมากมีความสอดคล้องกับความเชื่อทางศาสนา

สำหรับโลกทัศน์ที่มีต่อการศึกษา ความรู้และสติปัญญา สำนวนภาษิตสะท้อนอย่างชัดเจนว่าคนพม่าให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ และถือว่าไม่มีใครแก่เกินเรียน มีการยกย่องนับถือผู้รู้และเชื่อว่าการแสวงหาความรู้ที่แท้จริงนั้น ต้องใช้ความมานะพยายาม นอกจากหนังสือตำราแล้วการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นทำให้เราได้ความรู้อย่างรวดเร็ว สังคมจึงยกย่องครูที่เก่ง และนักปราชญ์ผู้รอบรู้

ในส่วนของโลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ สำนวนภาษิตสะท้อนว่า คนพม่ามีความใกล้ชิดและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติอย่างสอดคล้อง และเป็นสุข รวมทั้งการรู้จักนำพืชสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เนื่องจากประชากรส่วนมากประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก

สำหรับโลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนา สำนวนภาษิตแสดงให้เห็นว่า คนพม่ามีศรัทธาในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและน้อมนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต บางสำนวนภาษิต ยังคงคาถาภาษาบาลีตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ในภาพรวม จากการศึกษาเชิงสัมพันธบทกับพุทธศาสนสุภาษิตและหลักธรรมคำสอน ผู้วิจัยพบว่า สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจในแก่นสารธรรมอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เนื่องจาก สังคมพม่าได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาทอย่างมาก ตั้งแต่สมัยอาณาจักรพุกาม ทำให้ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้าและการตรัสรู้ชอบได้ด้วยพระองค์เอง มีส่วนทำให้สำนวนภาษิตส่วนหนึ่งมีลักษณะเป็นมนุษยนิยม ดังปรากฏในสำนวนภาษิตที่กล่าวถึง ความเพียรพยายามแบบพุทธเจ้า การแสวงหาและใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง การพึ่งตัวเอง ซึ่งมีความหมายว่าไม่ต้องการอาศัยอำนาจหรือคุณวิเศษจากเทพเจ้าหรือพลังจากภายนอก สำนวนภาษิตในส่วนนี้ มักปรากฏในรูปของวาทกรรมเชิงวิภาษ กล่าวคือ มุ่งการโต้อภิปรายเพื่อนำเสนอสิ่งใหม่ เนื่องจาก ศาสนาผีหรือลัทธิวิญญาณนิยมและเทวนิยมในแบบพราหมณ์-ฮินดู รวมทั้งพระพุทธศาสนานิกายมหายานได้หยั่งรากลึกในสังคมพม่ามาก่อนการเผยแผ่ของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ทำให้สำนวนภาษิตหลายส่วนสะท้อนแนวคิดและวิถีชีวิตแบบวิญญาณนิยมและเทวนิยม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญให้ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เรื่องโชค ลาภ วาสนาและเคราะห์ รวมทั้งดหราศาสตร์และไสยศาสตร์ปรากฏในสำนวนภาษิตพม่าอย่างชัดเจน

ในแง่ของโลกทัศน์เชิงอภิปรัชญา สำนวนภาษิตพม่าสะท้อนให้เห็นถึงปรัชญาแบบจิตนิยม กล่าวคือ ให้ความสำคัญต่อโลกนามธรรมที่เกี่ยวกับจิตใจมากกว่าโลกแห่งวัตถุ ดังปรากฏในสำนวนภาษิตเกี่ยวกับมนุษย์ ซึ่งได้แสดงความยกย่องศักดิ์ศรีของมนุษย์ว่ามีค่ามากกว่าเงินทอง และให้ความสำคัญต่อจิตใจมากกว่าร่างกาย ทั้งนี้เชื่อว่าจิตใจที่เป็นสุขจะส่งผลดีให้ร่างกายแข็งแรง นอกจากนี้ยังได้สะท้อนผ่านสำนวนภาษิตที่เกี่ยวกับศาสนาว่า ธรรมะ ศีลธรรมจรรยาและการเข้าถึงพระนิพพาน

เป็นเครื่องนำพาไปสู่ความสุขที่แท้จริง ซึ่งมีนัยทางจริยศาสตร์ว่า คนพม่ามีแนวคิดแบบศานตินิยม หมายถึง มุ่งแสวงหาความสงบสุขทางจิต ในส่วนที่เกี่ยวกับทฤษฎีความรู้หรือญาณวิทยา จากสำนวนภาษิตที่ศึกษาสามารถนำไปสู่ข้อสรุปว่า คนพม่ามีความศรัทธาและเชื่อในการบรรลุธรรมด้วยปัญญาญาณของพระพุทธเจ้าและสะท้อนแนวความคิดแบบวิมุตินิยม กล่าวคือวิถีชีวิตที่ดีเกิดจากการพัฒนาจิตวิญญาณมากกว่าวัตถุ จิตใจที่ได้รับการฝึกฝนดีแล้วย่อมแข็งแกร่ง สามารถต่อสู้หรือเอาชนะสิ่งเร้าทางวัตถุและความต้องการของอารมณ์ตามสัญชาตญาณดิบได้ การเอาชนะใจตนเอง ดับกิเลส ตัณหาได้เช่นนี้ ชาวพุทธ ซึ่งมุ่งใฝ่หาหนทางการหลุดพ้นจากวัฏสงสารและมุ่งเข้าสู่วิมุติ ได้รับการยกย่องนับและถือว่าเป็นผู้รู้แจ้ง และศรัทธายกย่องกันว่าเป็นความรู้ที่แท้จริง นี่อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ชาวพุทธแบบเถรวาทในประเทศพม่า เคารพยกย่องนักบวชที่ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดและมุ่งการเจริญวิปัสสนาในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้การปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนาแบบพม่ามีชื่อเสียงและมีการตั้งสำนักวิปัสสนากระจายอยู่ทั่วโลก

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจและคาดว่าจะเป็นประโยชน์อย่างมาก หากมีการศึกษาค้นคว้าและทำวิจัยในประเด็นอื่นๆ ดังนี้

6.2.1 มีสำนวนภาษิตพม่าอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้นำมาปริวรรตเป็นภาษาไทย และไม่มีการศึกษาวิเคราะห์เพิ่มเติมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปรียบเทียบกับสำนวนภาษิตไทยในแง่มุมอื่นๆ ซึ่งแม้ว่าจะมีผู้ทำวิจัยไว้แล้ว แต่หากมีการทำวิจัยเพิ่มเติมในปริมาณที่มากเพียงพอ น่าจะทำให้สามารถเข้าใจมโนทัศน์ในเรื่องต่างๆที่สะท้อนจากสำนวนภาษิตได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

6.2.2 ผู้วิจัยได้อ้างอิงโคลงโลกนิติ ฉบับภาษาไทยไว้บ้างแล้วในงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งเป็นการตีความแบบสัมพันธบท เพื่ออธิบายสำนวนภาษิตพม่าให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นสำหรับคนไทยด้วยกันที่คุ้นเคยกับสำนวนภาษิตเหล่านี้ในโคลงโลกนิติตั้งแต่สมัยเรียนระดับมัธยม ทำให้สามารถเข้าใจเนื้อหาสาระได้ทันที ดังนั้น จึงมีความเชื่อว่า หากมีการวิจัยต่อยอด ศึกษาเทียบเคียงกับโคลงโลกนิติ ฉบับภาษาไทยกับฉบับภาษาพม่า จะทำให้เราเข้าใจว่า แต่ละประเทศมีความเข้าใจในแก่นธรรม

ร่วมกันในลักษณะใด และแม้ว่าทั้งสองฉบับมีแหล่งที่มาจากพุทธศาสนสุภาษิต แต่กลวิธีการตีความและการเลือกสรรสาระอาจจะแตกต่างกันได้ ดังนั้น จึงมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับโคลงนิติอีกหลายด้านที่น่าศึกษาค้นคว้าและนำวิเคราะห์โดยละเอียด

6.2.3 ผลการวิจัยสำนวนภาษิตพม่าที่สะท้อนโลกทัศน์ในลักษณะต่างๆ เช่นนี้ นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า แนวทางการศึกษาและการวิจัยที่น่าสนใจในอนาคตนั้น ควรจะมีลักษณะแบบสหศรัทธา (Interfaith) และแบบสหวัฒนธรรม (Intercultural) เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์แบบผสมผสานของโลกทัศน์แบบต่างๆในสังคมพม่า มโนทัศน์ที่แตกต่างและความเชื่อที่หลากหลาย เป็นลักษณะสำคัญที่พบเห็นได้ ไม่ใช่เฉพาะแต่ในสังคมพม่าหรือสังคมไทยเท่านั้น แต่พบได้เช่นกันในทุกประเทศของประชาคมอาเซียน ดังนั้น การวิจัยเชิงสหศรัทธาและ/ หรือเชิงสหวัฒนธรรมจะทำให้เกิดความสมานฉันท์และความเข้าใจอันดีในกลุ่มประเทศอาเซียน

6.2.4 การศึกษาโลกทัศน์ของอาเซียนจากภาษิต น่าจะเป็นตัวอย่างหนึ่งสำหรับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโลกทัศน์ จึงคาดหวังว่าน่าจะมีงานวิจัยทำนองนี้จากแหล่งข้อมูลอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาผลงานวรรณกรรมของประเทศต่างๆในอาเซียน ที่สามารถสะท้อนโลกทัศน์ของคนแต่ละชาติในอาเซียนได้ชัดเจน ทั้งนี้ ควรใช้กลวิธีศึกษาวิจัยในเชิงสหวัฒนธรรม

บรรณานุกรม

กระบวนทรรศน์: บทบาทของอาเซียนต่อประเด็นปัญหาพม่า. (ม.ป.ป.). ไทยโพสต์. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2554, จาก http://www.thaipost.net/ไท/210509/4984

กลุ่มไทยทำปรัชญา. 2552. **สารานุกรมปรัชญาออนไลน์ฉบับสังเขป**, ปรัชญาอินเดีย. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2556, จาก http://www.philospedia.net/IndianPhilosophy.html

การค้าชายแดนไทยกับเพื่อบ้าน 5 ประเทศ. (2548). ม.ป.ท.: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

การจัดอันดับการศึกษาในอาเซียน. (ม.ป.ป.). **มหานครอาเซียน.** สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2557, จาก http://www.uasean.com

ขจิตรา ภังคานนท์. (2532). วรรณคดีวิจารณ์ฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 20. ใน สามารถ สัมพันธารักษ์ (บรรณาธิการ), **ตะวันตกนิพนธ์ : รวมบทความวิชาการ** (หน้า99-106). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. (2528). **มาดสตรีในพุทธศาสนา.** กรุงเทพฯ: สารมวลชน.

ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต. (2552). **กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน กาพย์เห่นิราศแรมรสร้าง** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

เชาว์ เพ็ชรราช และจิรวรรณ ทรัพย์เจริญ. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. **ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม.** สืบค้นเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2550, จาก http://human.uru.ac.th/Major_online/SOC/04Human_Envi/Life_4.htm

เดชาดิศร, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2543). **โคลงโลกนิติ.** กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). **นวนิยายกับสังคมไทย.**กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธรรมชาติ. (ม.ป.ป.). **วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี.** ฉบับภาษาไทย สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2554, จาก http://th.wikipedia.org/wiki/ธรรมชาติ

ประเทศพม่า. (ม.ป.ป.). **วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี.** ฉบับภาษาไทย สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2554, จาก http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%A8%E0%B8%9E%E0%B8%A1%E0%B9%88%E0%B8%B2 และฉบับภาษาอังกฤษ จาก http://en.wikipedia.org/wiki/Outline_of_Burma#mediaviewer/File:Burma-CIA_WFB_Map.png

ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2549). ปรัชญากับวิถีชีวิต. โครงการจัดทำตำราเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ:อรุณการพิมพ์.

ปาริชาติ นนทกานันท์, (2523). แนวคิดเกี่ยวกับสตรีในพุทธปรัชญา. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.(อัดสำเนา)

พระมหากมล ถาวโร. (2543).**สถานภาพสตรีในพุทธศาสนา.** วิทยานิพนธ์ พธ.ม., มหาจุฬาลกรณราชวิทยาลัย,อยุธยา. (อัดสำเนา)

พรพิมล ตรีโชติ. (2548). พม่ากับวิกฤตการณ์ในอาเซียน. ใน สุริชัย หวันแก้ว และอุกฤษฎ์ ปัทมานันท์ (บรรณาธิการ), **อาเซียน: สิ่งท้าทายใหม่และการปรับตัว.** (หน้า 209-235). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2526).มโนทัศน์ทางการเมืองของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : วิเคราะห์จากวรรณกรรมโบราณ. กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น.

เพ็ญแข วัจนสุนทร. (2528). ค่านิยมในสำนวนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

เมย์ เมียะ ข่าย และเรญู เหมือนจันทร์เชย. (2543). ภาษิต คำพังเพยและสำนวนพม่า – ไทย. ม.ป.ท: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

รัชนี ชอโสตถิกุล. (2534). สำนวนอังกฤษและสำนวนไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์

วรลักษณ์ ผ่องสุขสวัสดิ์. (2556). จากพุทธภูมิสู่สุวรรณภูมิ. National Geographic, กรกฎาคม 2556, 42-47.

วิทย์ บัณฑิตกุล. (2555). รู้จักประชาคมอาเซียน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.

วิทย์ วิศทเวทย์. (2539). ปรัชญาทั่วไป มนุษย์ โลก และความหมายของชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

วิทย์ ศิวะศริยานนท์. (2544). วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ธรรมชาติ.

วิทยากร เชียงกูร และพรภิรมย์ เอี่ยมธรรม. (2547). อธิบายศัพท์ปรัชญาการเมืองและสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สายธาร.

ศิรพัชร์ ฌานเชาว์วรรธน์. (16 กุมภาพันธ์ 2555). การวิเคราะห์ตัวบทและผลงานวรรณกรรม. **วรรณคดีฝรั่งเศสวิจักษ์.** สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2556, จาก http://elearning.nu.ac.th/course/view.php?id=328

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.(ม.ป.ป.). **ศาสนากับพลังของความหวังในภูมิภาคอาเซียน.** สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2557, จาก http://www.sac.or.th/main/content_detail.php?content_id=616

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา. (2555). กระทรวงศึกษาธิการ. อาชีพและสินค้าส่งออกในประเทศ**อาเซียน,** สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2557, จาก http://www.ceted.org/tutorceted/arecheep.html#TOP

สมาคมผู้ทำคุณประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย. (2554). คำสอนในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.(ม.ป.ป.). การศึกษาในประเทศอาเซียน. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2557, จาก http://www.bic.moe.go.th

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. 2549. **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี** นายกรัฐมนตรี เมื่อวันอังคารที่ 23 สิงหาคม 2554. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2556, จาก http://www.cabinet.thaigov.go.th/bb_main31.htm

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2012), **วัฒนธรรมร่วมราก วัฒนธรรมเริ่มแรกในอาเซียน?.** สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2557, จาก http://www.prachatai.com/journal/2012/08/42238)

สุจิตรา อ่อนค้อม. (2545). **ปรัชญาเบื้องต้น.** ฉบับปรับปรุง พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อักษรา พิพัฒน์.

สุจินดา เจียมศรีพงษ์. (2549). **โครงการศึกษาความสามารถในการแข่งขันการค้าชายแดนไทย-พม่า ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามยุทธศาสตร์พัฒนากลุ่มสี่แยกอินโดจีน.** พิษณุโลก: คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุนทร ณ รังสี. 2530. **ปรัชญาอินเดีย: ประวัติและลัทธิ.** กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาพร คงศิริรัตน์. (2553). **พระโลกทัศน์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ปรากฏในพระราชหัตถเลขา.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

โสภนา ศรีจำปา. (2544). **โลกทัศน์ของชาวเวียดนามจากสุภาษิต.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.

อมรา พงศาพิชญ์. (2541). **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา.** กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา พงศาพิชญ์. (2547). **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม.**กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุบล เทศทอง. (2548). **ภาษิตเขมร : วิถีชีวิต และโลกทัศน์ของชาวเขมร.** วิทยานิพนธ์ อ.ด., บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

อุบลรัตน์ พันธุมินทร์. (2538). "สำนวนพม่าและสำนวนไทย : การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ." **รำลึกพระคุณ.** เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง.

อุบลรัตน์ พันธุมินทร์. (2553). **มองสังคมและวัฒนธรรมพม่าผ่านภาษิตโบราณ.** รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Genette, G. (1999). **Figures IV.** Paris: Seuil.

HLA PE. (1962). **Burmese Proverbs.** Great Britain: Batler & Tanner Ltd.

Mendelson, E.M. (1968). Worldview. In **International Encyclopedia of the Social Sciences** (Vol.16, p. 576). New York: Macmillan.

Pavis, P. (2002). **Le Théâtre Contemporain: Analyse des textes de Sarraute à Vinaver.** Paris: Nathan.

Spiro, M.E. (1967). **Burmese Supernaturalism.** New Jersey: Prentice-Hall.

Steinberg, D.I. (2010).**Burma/Myanmar, what everyone needs to know.** New York: Oxford University Press.

ကြန် (ဒေါ်). (2008). **မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်တော်ကြီး၊ သုံးတွဲပေါင်း**. Masterthesis, M.A., ရန်ကုန်: မုံရွေးပုံနှိပ်တိုက်.

จัน (ด่อ).(2551). มันนันยาซะวินดอจี.วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., ย่างกุ้ง: มง ยะเว.

တပ်မတော်အစိုးရ.(2009). **တပ်မတော်အစိုးရလက်ထက် နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုမှတ်တမ်း**.ရန်ကုန်:ပုံနှိပ်ရေးနှင့် စာအုပ်ထုတ်ဝေရေးလုပ်ငန်း.

รัฐบาลทหาร. (2552). **เรื่องบันทึกการพัฒนาบ้านเมืองของสมัยรัฐบาลทหาร**. ย่างกุ้ง: สำนักงานการตีพิมพ์และจำหน่าย.

တပ်မတော်အစိုးရ. (2011). **နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုမှတ်တမ်း**. ရန်ကုန်: ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန.

สมัยรัฐบาลกองทัพ. (2554). **รายงานการพัฒนาของนาประเทศ**. ย่างกุ้ง: กระทรวงการสื่อสาร.

ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန. (1996). **မြန်မာဆိုရိုးစကား၍**. ရန်ကုန်: တကကသိုလ်ပုံနှိပ်တိုက်.

กรมการศึกษา. (2539). **คำพังเพยพม่า**. ย่างกุ้ง: ตะกะโต.

ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန. (2010). **မြန်မာစကားပုံ (ပဥ္စမအကြိမ်)**.၍ရန်ကုန်: တကကသိုလ်ပုံနှိပ်တိုက်.

กรมการศึกษา. (2553). **ภาษิตพม่า**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). ย่างกุ้ง: ตะกะโต.

ပညာကျော်. (2009). **မြန်မာစကားပုံနှင့် ဆိုရိုးစကား**.၍ရန်ကုန်: မုံရွေးပုံနှိပ်တိုက်.

ปิงญาจอ. (2552). **ภาษิตพม่าและคำพังเพยพม่า**. ย่างกุ้ง: มง ยะเว.

ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန. (1999).**သိမှတ်ဖွယ်ရာပြည်မြန်မာ**. ၍ရန်ကုန်: ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန.

กระทรวงการสื่อสาร. (2542).เรื่องน่าเรียนรู้ของประเทศพม่า.ย่างกุ้ง: กระทรวงการสื่อสาร.

ဖိုးကျား (ဦး). (1973). **၃၇ မင်း** (စတုတထအကြိမ်). ၍ရန်ကုန်:သီဟပုံနှိပ်တိုက်.

โพจา (อู).(2516). 37 องค์ (พิมพ์ครั้งที่ 4).ย่างกุ้ง: ตีหะ.

လှသမိန်. (1999). **ပုဂံခေတ်မြင်ကွင်းကျယ်** (ဒုတိယအကြိမ်). ရန်ကုန်: ဇဝရက်ရောင်စုံပုံနှိပ်တိုက်.

ล่ะตะเมง. (2543). **ทิวทัศน์ของสมัยพุกาม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). ย่างกุ้ง: เอวะแระ.

လှသမိန်. (2000). Myanmar Provers in Myanmar and English. ရန်ကုန်: ဇဝရက်ရောင်စုံပုံနှိပ်တိုက်.

ล่ะตะเมง. (2543). **ภาษิตพม่า**. ย่างกุ้ง: เอวะแระ

SIR R.C. TEMPLE.Bart.C.I.E..(1991). **မြန်မာ့မိရိုးဖလာဓလေ့ နတ်သမိုင်း** (ဒုတိယအကြိမ်). (ထွေးဟန်, ဘညွန့်, (ဦး), (ဘာသာပြန်သူ)). ရန်ကုန်: ရေဝဥဒေါင်းပုံနှိပ်တိုက်.

SIR R.C. TEMPLE. Bart. C.I.E..(2534). **ความเป็นมาของประเพณีบูชานัตของชาวพม่า** (พิมพ์ครั้งที่ 2). (ทะเวหั่น, บะย่น (อู), (ผู้แปล). ย่างกุ้ง: ชเวอุเดา.

ภาคผนวก

ตัวอย่างการปริวรรตภาษิตพม่า

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ကံဆိုးမသွားရာ မိုးလိုက်လို့ရွာ။	ฝนตกไล่หลังผู้โชคร้าย
ကံမရှိ ဉာဏ်ရှိတိုင်းမွဲ။	มีปัญญา แต่ไร้โชควาสนา
ကံယုံ၍ ဆူးပုံမနင်းရာ။	เชื่อว่ามีวาสนา แต่อย่าไปเหยียบกองหนาม
တရားနတ်စောင့်။	เทวดารักษาธรรมะ
ကရင်သားမွေး ခေါင်းမဆေးနှင့် အိုးစည်တီး ပြီးအောင်ဆေး။	ลูกกะเหรี่ยงเกิด อย่าสระผม ให้ตีกังสดาลแล้วจึงสระ
နဖူးစာ ရွာလည်။	พรหมลิขิตแล้ว ย่อมไม่แคล้วกัน
ပေါ့စေလိုလို့ ကြောင်ရုပ်ထိုး ဆေးအတွက်လေး။	อยากให้ตัวเบา จึงสักรูปแมว แต่ยา สักกลับทำให้อาการหนัก
နတ်ရေးသည့် ဖူးစာ လူပြင်ရာ မခံ။	ดวงชะตาที่เทวดากำหนด ไม่มีใครสามารถเปลี่ยนได้
မွေးနေ့သောကြာ တနလာ် ကေသာဆံဖြတ် မပြုအပ်။	อย่าตัดผม โกนหัวในวันเกิด วันศุกร์ และวันจันทร์
ရှေ့မှာ တမာ နောက်မှာ ခံတက် စီးပွားတက်။	หน้าบ้านควรปลูกต้นสะเดา หลังบ้านควรปลูกผักกุ่มบก จึงจะทำให้เจริญรุ่งเรือง
သောကြာလူမျိုး စကားအိုး။	คนเกิดวันศุกร์พูดมาก
ကောင်းသောအစာသည် ထမင်း၊ သန့်စင်သောအရည်မှာ ရေ။	อาหารที่ดีคือ ข้าว สิ่งที่สะอาดที่สุด คือ น้ำ

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
သားဦးစနေ မီးလိုမွေ။	ลูกคนแรกที่เกิดวันเสาร์ รุ่มร้อนเหมือนไฟ
အမြင်နိမိတ် အတိတ်လက်ဆောင် အသံတဘောင်။	สิ่งต่าง ๆ ที่เห็นกับตาในขณะนี้ เป็นนิมิต เสียงที่ได้ยินก็เป็นนิมิต
လောက်လမ်းသဖွယ် ဝိညာဉ်တွယ်။	วิญญาณตามติดเหมือนหนอน
ဝဋ်မှာအမြဲ ငရဲမှအပ။	การหลีกนรก แม้จะกระทำได้ แต่การหลีกหนีวิบากกรรม ทำไม่ได้
သူတော်ကောင်း နတ်ကောင်းမ။	เทวดาย่อมคุ้มครองคนดี
ရလေ လိုလေ အိုတစ္ဆေ။	ยิ่งได้ ยิ่งอยาก ไอ้ผีเฒ่า
အိမ်ထောင်မှု ဘုရားတည် ဆေးမင်ရည်စုတ်ထိုး။	มีสามสิ่งคือการแต่งงาน การสร้าง เจดีย์และการสัก ก่อนลงมือต้องชั่งใจ ให้ดี เพราะลงมือไปแล้วแก้ไขยาก
လူလိုမှ နတ်လို နတ်လိုမှ ဂြိုဟ်မသည်။	พอคนต้องการ เทวดาก็ต้องการ พอเทวดาต้องการ โชคก็เกื้อหนุน
ဆင်းရဲ ငရဲကြောက်။	คนจนไม่กลัวนรก
မရှိခိုးနိုး မလှုစုန်းယိုး။	คนจนมักถูกใส่ความว่าเป็นขโมย คนขี้เหร่มักถูกใส่ความว่าเป็นแม่มด
ဆောင်းတွင်းအိပ်မက် ကတောက်ကတက်။	ในฤดูหนาว มักฝันโน่นฝันนี่
ထန်းပလပ် နတ်ရုပ်ထင်။	ถ้าตัวชอบเสียแล้ว ขนาดใบตาล ก็ยังเห็นรูปเทวดา
လူ့အလို နတ်မလိုက်နိုင်။	ความต้องการของคน แม้เทวดาก็ตามไม่ทัน

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ကျားကြောက်လို့ ရှင်ကြီးကိုး၊ ရှင်ကြီး ကျားထက်ဆိုး။	บูชาเจ้าป่า เพราะกลัวเสือ แต่เจ้าป่าร้ายกว่าเสือ
ဥစ္စာပျောက် ငရဲရောက်။	ของหาย ตกนรก
ငရဲပန်းကို ရွေ့ပန်းထင်။	คิดว่าดอกนรกเป็นดอกทองคำ
ဗေဒင်မေး ဆန်ကုန်သည်။	หาหมอดู เสียค่าซื้อข้าวสาร
ကုပ်ကုပ်နေ၊ တစ္ဆေမမုတ်နှင့်။	อย่าคิดว่าคนที่มีนิสัยเงียบจะเป็นผี
ဂါထာလူတိုင်းပေး၊ တေးဖြစ်။	ถ้าให้คาถาต่อทุกคน คาถานั้นกลายเป็นเพลง
နတ်ကရာကျိုးမော့။	นกกามองดูพิธีบูชานัต
မျက်စိကန်း တစ္ဆေမကြောက်။	คนตาบอดมักไม่กลัวผี
မျက်စိထက်ဗေဒင်၊ မမှန်ချင်နှင့်။	สิ่งที่เห็นด้วยตาแม่นกว่าหมอดู
ယတြာကောင်းလျှင်၊ မင်းလောင်းပျောက်။	สะเดาะเคราะห์แล้ว เคราะห์ร้ายหาย
ရှင်ကြီးဝမ်းလည်းဝင်ခဲ့၊ ရှင်ငယ်ဝမ်းလည်းဝင်ခဲ့။	ในท้องของเจ้าป่าใหญ่ก็เคยเข้า ในท้องของเจ้าป่าเล็กก็เคยเข้า
လူမဖွမ်း နတ်မ။	แม้ว่าเป็นคนไม่เก่งแต่เทวดาดูแลเขา เป็นอย่างดี
သကြားမင်းကျွဲယောင်ဆောင်လည်း အမြီးတိုသည်၊ ချိုစောင်းသည်။	ต่อให้พระอินทร์แปลงกายเป็นควาย ก็ยังถูกตำหนิว่าหางสั้นและเขาเอียง
အတတ်ကျွမ်း ဘီလူးဖြစ်။	รู้มากเกินไป อาจกลายเป็นยักษ์

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ငရဲကလာသူ ပြာပူမကြောက်။	ผู้ที่มาจากนรกไม่กลัวขี้เถ้าร้อน
ငရဲရောက်မှ ကျောင်းဆောက်ချင်။	ตกนรกไปแล้ว จึงอยากสร้างวัด
ဇကုပ်လို့နတ်ပြည်တင်။	ดึงคอเพื่อส่งขึ้นสวรรค์
ဇကုပ်လို့နတ်ပြည်တင် မြင့်တယ်ထင်လို့ခုန်ချ။	ดึงคอขึ้นสวรรค์ แต่กลับกระโดดลงเพราะคิดว่าสูง
ကံကောင်းတဲ့ကျား သွားရင်းသမင်တွေ့။	เสือที่โชคดีมักเจอกวางโดยบังเอิญ
နတ်တို့ဖန် ရေကန်အသင့် ကြာအသင့်။	เทวดาเสกสระนำพร้อมดอกบัว
ဘီလူးလူယောင်ဆောင် ခုနှစ်ရက်။	ถ้ายักษ์แปลงตัว แปลงได้แค่เจ็ดวัน
ကံကောင်းလျှင်တစ်ချက်၊ အကြံကောင်းလျှင်တစ်သက်။	โชคดีอยู่กับเราไม่นาน แต่ความคิดที่ดีอยู่กับเราตลอดชีวิต
ကံချွန်၊ လူပွန်။	ชะตากรรมของคนขึ้นอยู่กับ คุณธรรมของเขา
ကံထမ်းလာတာ မမြင်ရ၊ လုံထမ်းလာတာ သာ မြင်ရသည်။	สำหรับผู้ที่โชคร้าย คิดอะไร ทำอะไรก็มักจะมีอุปสรรคมากมาย
ကံမကောင်းတော့ ဖယောင်း သစ်စေးဖြစ်။	เมื่อความโชคร้ายมาเยือน ขี้ผึ้งยังถูกเข้าใจผิดว่าเป็นยางไม้
ကံမခိုင် သံတိုင်အိမ်ဆောက်တော့၊ ကံမှောက်လျှင်ကျိုး။	ไม่มีใครสามารถป้องกัน และลบล้างความโชคร้ายได้
ကံသာအမိ၊ ကံသာအဖ။	กรรม คือ แม่และพ่อ
ဗုဒ္ဓံသရဏံ ယောင်ယမ်းကာမျှ အကျိုးရ	ถ้าท่องพุทธัง สรณังติดปากจะเป็นคุณ
စားရကံကြဲလို့ မုတ်ဆိတ်ပျားစွဲ။	หวานคอแร้ง เพราะได้กินน้ำผึ้ง

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
နဂါးပြည်နဂါး ဂဠုန်ပြည်ဂဠုန်။	พญานาคสามารถยิ่งใหญ่ในเมืองพญานาคได้ ครุฑก็สามารถยิ่งใหญ่ภายในเมืองครุฑได้เช่นกัน
နဂါးမှန်းသိအောင် အမောက်ထောင်ပြ။	พญานาคตั้งหงอนให้รู้ว่าเป็นพญานาค
သေကံမရောက် သက်မပျောက်။	ไม่ถึงที่ตาย, ย่อมไม่ตาย
လိပ်ပြာလွင့် အပမ္ဘီသည်။	ถ้าขวัญออกจากตัว ผีจะเข้าสิง
ရောဘူးနှင့် ဖိနပ်မပါ နွေခါမှသိ၊ ဒါနနှင့် သီလမ ပါ ေသခါမှသိ။	ไม่มีกระติกน้ำและรองเท้า ยามหน้าร้อน จึงสำนึก ไม่เคยทำทานและถือศีล ยามใกล้จะตาย จึงสำนึก
ကုသိုလ်ဖန် ဗိမာန်အသင့်ဘုံအသင့်။	ผู้หมั่นสร้างกุศล มักมีภพชาติที่ดี
ကုသိုလ်လည်းရ၊ ဝမ်းလည်းဝ။	บุญก็ได้ ท้องก็อิ่ม
ကြိုးစားက ဘုရားဖြစ်။	เพียรพยายามให้เหมือนพระพุทธเจ้า
ဆွမ်းခူးမျက်နှာမရ ဆွမ်းလောင်းမျက်နှာမရ။	ตักบาตรก็โดนตำหนิ ใส่บาตรก็โดนตำหนิ
ဆွမ်းဆန်ထဲ ကြွက်ချေးရော။	ในข้าวสารที่ถวายพระสงฆ์ มีขี้หนูปนอยู่
ဇာတ်တူသားစား၍ ဟင်္သာကိုးသောင်းပျက်။	นกหงส์เก้าหมื่นตัวได้รับความเสียหาย เพราะกินกันเอง
တောင်ဝှေးလဲတော့ ဖိုးသူတော်ထူနိုင်သည် ဖိုးသူတော်လဲတော့ တောင်ဝှေးမထူနိုင်။	ไม้เท้าล้ม ผู้ทรงศีลสามารถช่วยไม้เท้าได้ แต่เมื่อผู้ทรงศีลล้ม ไม้เท้าไม่สามารถช่วยผู้ถือศีลได้
ပါးစပ်ကဘုရား လက်ကကားရား။	พูดติดปากว่าพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้า แต่แขนก็ไกวไปไกวมา ไม่อยู่นิ่งๆ

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ဘုရားကားအောက် မျောက်ကားအထက်။	พระพุทธรูปอยู่ข้างล่าง ลิงอยู่ข้างบน
ဘုရားပြီး ငြမ်းဖျက်။	พระเจดีย์สร้างเสร็จ รื้อนั่งร้าน
ဘုရားမှတ်လို့ကိုးကွယ်ပါ ဖွတ်ထွက်မှ တောင်ပို့မှန်းသိ။	หลงนับถือจอมปลวก เพราะคิดว่าเป็นพระเจดีย์ แต่ได้เห็นตัวเหี้ยออกมาจากจอมปลวกแล้วจึงได้รู้ว่าเป็นจอมปลวก
ဘုရားသော်မှ အမှီရှိမှပွင့်။	ขนาดพระพุทธเจ้าก็ต้องมีที่พึ่งเพื่อตรัสรู้
ကျန်းမာမှ ချမ်းသာ။/အာရောဂျံ ပရမံလာဘံ။	ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ
စောင်ဖြူစောင်ကျားခြံလို့မလုံ၊ မေတ္တာခြံမှလုံ။	คลุมผ้าขาวหรือผ้าลายไม่คุ้มภัย ห่มด้วยความเมตตาจะปลอดภัย
ဆင်းရဲလေလေ၊ သံဝေဂရရ။	ยิ่งยากจนเท่าใด ก็ยิ่งเข้าใจธรรมะมากขึ้น
တရားဖက်တော့ အမျက်ပြေ။	คนที่ถือศีลย่อมควบคุมความโกรธได้
တစ်ဦးမေတ္တာ၊ တစ်ဦးမှာ။	คนที่ให้ความรักแก่คนอื่น ๆ ย่อมได้รับความรักตอบ
ညောင်စေ့လောက်လျှ။ ညောင်ပင်ကြီးလောက်ရ။	ทำบุญเท่าเมล็ดโพธิ์ ได้บุญเท่าต้นโพธิ์
ညောင်ပင်လောက်လျှ။ ညောင်စေ့လောက်ရ။	ทำบุญเท่าต้นโพธิ์ แต่ได้บุญแค่เท่าเมล็ดโพธิ์
တင်တော့ဘုရား၊ စားတော့ခွေကျီး။	ถวายอาหารไว้เป็นพุทธบูชา แต่อีกาเอาไปกิน
တည်မိတဲ့ဘုရား၊ လင်းတနားနား။	พระเจดีย์สร้างเสร็จ อีแร้งเกาะ

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ထီးတင်ပွဲလဲမမီ၊ ဘတော်ပျံလဲမမီ။	ไปไม่ทันทั้งพิธียกของขึ้นฉัตรพระเจดีย์และงานศพบิดาของพระภิกษุสงฆ์
ပုထိုးကောင်းလျက်၊ ညောင်ပင်ဖျက်။	พระเจดีย์สวย แต่ต้นโพธิ์ทำลายพระเจดีย์
ပုဂ္ဂိုလ်ခင်မှ တရားမင်။	ถ้าเรารักเขา เราจะรับฟังคำแนะนำของเขา
ဘုရားဖြစ်မည်ကြံ၊ မာရ်နတ်ဖျက်။	ใกล้ตรัสรู้พระพุทธเจ้าถูกท้าทายจากมาร
မကောင်းသူပယ်၊ ကောင်းသူကယ်။	ไม่คบคนเลว ต้องช่วยเหลือคนดี
မရှိလို့မလှူ။ မလှူလို့မရှိ။	ไม่มี ไม่ทำบุญ ไม่ทำบุญจึงไม่มี
ယာဂုအိုးကွဲမှ ရွှေစည်းခုံလှူ။	เมื่อหม้อโจ๊กตกแตกสะบั้น แล้วก็นำไปถวายที่พระเจดีย์ชเวซีคง
ရွာကဘုရား၊ ရွာသားမရိသေ။	ชาวบ้านมักไม่นับถือพระเจดีย์ที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านของตัวเอง
ရိုသာခိုး၊ အငြိုးနှင့်။	แสดงความเคารพทางกาย แต่ก็ยังมีความแค้นในใจของเขา
ရွှေမရှိသည့်ဘုရား၊ လူမရိသေ။	พระพุทธรูป หรือ พระเจดีย์ที่ไม่ปิดทอง คนไม่นับถือ
သူကြီးဘုရား၊ ရွာသားကောင်းမှု။	ข้างหน้าพระเจดีย์มีป้าย เขียนไว้ว่า" บำเพ็ญกุศลโดยผู้ใหญ่บ้าน" (แต่ที่จริงแล้วกุศลนั้น ชาวบ้านก็ช่วยทำบุญร่วมกันด้วย)

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
သည်းညည်းခံ နိဗ္ဗာန်ရောက်။	มีความอดทนให้อภัย ย่อมถึงพระนิพพาน
သတ္တဝါတစ်ခု၊ ကံတစ်ခု။	สัตว์ทุกชนิดย่อมมีกรรมเป็นของตัวเอง
အတိုင်းထက်အလွန်၊ တံခွန်နှင့် ဘုရား။	เหมาะสมที่สุด เหมือนตุง (ธง) กับพระเจดีย์
အမေး ကျွဲကျောင်း၊ အဖြေ ဘုရားလောင်း။	คำถามง่าย แต่ตอบแล้วเข้าใจยาก
အဓိမရှိလျှင် ဘုရားပင်မပွင့်။	ถ้าไม่มีที่พึ่ง พระพุทธเจ้าก็ไม่สามารถ ตรัสรู้ได้
အုမတောင့်မှ သီလစောင့်နိုင်သည်။	ถ้าท้องอิ่ม การอยู่ในศีลธรรมย่อมทำได้
ကုသိုလ်ရေစက် အဆက်မကွာ။	ทำบุญ กรวดน้ำ ย่อมส่งผลต่อเนื่อง จนถึงชาติหน้า
ကံတူအကျိုးပေး။	ทำกรรมไว้ เหมือนกัน ย่อมได้รับผลเหมือนกัน
မလျှုတတ် ဈေးရောင်း။	ถ้ายังไม่สามารถทำทานได้ ให้ขายของ
ပျော်ရာ နိဗ္ဗာန်။	ที่ที่มีความสุขสำหรับตัวเอง เป็นนิพพานของตนเอง
ကုသိုလ်တစ်ပဲ၊ ငရဲတစ်ပိဿာ။	ได้กุศลเพียงน้อยนิด ได้บาปเป็นกิโล
ကုသိုလ်ကံပေး မရသေး၊ နှောင့်နှေးဗျာပါ မရှိရာ။	ถ้ากรรมดีที่เป็นกุศลยังไม่ส่งผลให้ ร่ำรวยก็อย่าไปกังวล
အိမ်နောက်ဖေး ဈေးဆိုင်တည်။	หลังบ้าน ตั้งตลาดร้านค้า
မျက်နှာကြီးရာ ဟင်းဖတ်ပါ။	คนมีหน้าตา ให้เนื้อแกง

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
လူမင်းဘုန်းကြီး၊ နတ်မင်းမနေနိုင်	พระมหากษัตริย์ทรงคุณธรรม เทพเจ้าช่วยเหลือ
ဆန်ခိုးမမိ ဖွဲခိုးမိ။	ลักข้าวไม่โดน ลักแกลบโดน
ကချင်လျက် လက်ကျိုး။	แขนหัก อยากรำ
ကစားသမား စကားမတည်။	คำพูดของนักพนันไม่ซื่อตรง
ကလေးပါးစပ်မှာ အစား၊ ဈေးပါးစပ်မှာ စကား။	อาหารในปากเด็ก คำพูดจากปากพ่อค้า
ကလေးရှက်တော့ငို၊ လူကြီးရှက်တော့ရယ်။	เด็กอายมักร้องไห้ ผู้ใหญ่อายมักหัวเราะ
ကုလားအချုပ်၊ တရုတ်အခြယ်။	ชาวอินเดียเก่งในการเย็บผ้า ชาวจีนเก่งในการวาดภาพระบายสี
ကိစ္စများမြောင် လူတို့ဘောင်။	โลกมนุษย์มักยุ่งเหยิง
ကုန်ရှုံးလျှင်တစ်ခေါက်၊ လင်ကုန်ရှုံးလျှင် တစ်သက်လုံးမှောက်။	ขาดทุนลำบากทีเดียว มีสามีผิดลำบากชั่วชีวิต
ကိုယ်ကောင်း ခေါင်းဘယ်မရွေ့။	ร่างกายแข็งแรง ศีรษะจะไม่เคลื่อนไปทางไหน
ကိုယ်ကောင်းလျှင်ကိုယ်စံ၊ ကိုယ်မကောင်းလျှင် ကိုယ်ခံ။	ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
ကိုယ်ချစ်ကို မရှာနှင့်၊ သူချစ်ကိုရှာ။	อย่าหาคนที่เรารัก จงหาคนที่รักเรา
ကိုယ်ထင် ကုတင်ရွေ့နန်း။	เป็นแค่เตียงธรรมดา แต่คิดว่าเป็นพระราชวังทอง
ကိုယ့်ငါးချဉ် ကိုယ်ချဉ်။	ตัวเองมักคิดว่าปลาส้มที่ตัวเองทำเปรี้ยวที่สุด

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ကိုယ့်မျက်ချေး ကိုယ်မမြင်၊ သူများ မျက်ချေးကိုယ်မြင်။	ขี้ตาตัวเองมองไม่เห็น มองเห็นแต่ขี้ตาคนอื่น
ကိုယ့်လင်ကလွဲ ဖွဲနှင့်ဆန်ကွဲ။	ผู้ชายทุกคนเหมือนกับแกลบและข้าวสารหักท่อน ยกเว้นผัวตัวเอง
ကိုယ့်အတတ် ကိုယ်စူး။	การกระทำของตัวเอง กลับมาทิ่มแทงตัวเอง
ကိုယ့်အထုပ် ကိုယ်ဖြေပြ။	แก้ห่อผ้าให้คนอื่นเห็น
ကျောကသားလည်းသား၊ ရင်ကသားလည်းသား။	ข้างหลังก็ลูกชาย ข้างหน้าก็ลูกชาย
ကျောချမှ ဓားပြမှန်းသိ။	โดนตีข้างหลังแล้วเพิ่งรู้ว่าเขาเป็นโจร
ကျောပူတာခံနိုင်တယ်၊ နားပူမခံနိုင်။	ร้อนข้างหลังทนได้ ร้อนหูทนไม่ได้
ကျော်တော့လေသူကြီး၊ ညားတော့လေထိုးသား။	ประกาศว่าจะแต่งงานกับกัปตันเรือ แต่ได้แต่งงานกับคนถ่อเรือแทน
ကြာကြာဝါးမည့်သွား အရိုးကြည့်ရှောင်။	ฟันที่จะเคี้ยวนาน ๆ ต้องหลบเลี่ยงกระดูก
ကြာကြာဝါးမှ ခါးမှန်းသိ။	ต่อเมื่อเคี้ยวนาน ๆ จึงรู้ว่าขม
ကြာလေကောင်းလေ ဟောင်းလေသစ်လေ။	ยิ่งนานก็ยิ่งดี ยิ่งเก่าก็ยิ่งใหม่
ကြီးလျှင်မှီ၊ ငယ်လျှင်ချီ။	ถ้าแก่ก็ได้พึ่ง ถ้าน้อยก็ต้องอุ้ม
ကြီးသည့်အမှုငယ်စေ၊ ငယ်သည့်အမှုပလပ်စေ။	ทำให้คดีใหญ่กลายเป็นคดีเล็ก ส่วนคดีเล็กทำให้ยกฟ้องได้
ကြက်မှာ အရိုး လူမှာ အမျိုး။	ดูไก่ให้ดูกระดูก ดูคนให้ดูตระกูล

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ကြောက်လွဲ၊ ရဲမင်းဖြစ်။	คนขลาดมักพลาด คนกล้ามักเป็นราชา
ကြိုက်မရက်၊ ငိုက်မရက်၊ငတ်မရက်။	ถ้าชอบก็ไม่อาย ถ้ามีความรู้สึกง่วงมากก็ไม่อาย ถ้าหิวก็ไม่อาย
ကြမ်းကျွံလျှင် နုတ်၍ရသည်၊ စကားလွန်လျှင် နုတ်၍မရ။	ถ้าเท้าถลำลงพื้นไม้ ก็ยังถอนเท้าออกมาได้ แต่คำพูดที่พูดออกไปแล้ว ไม่สามารถถอนคำพูดได้
ကွယ်မေ့ တွေ့သေအောင်လွမ်း။	ไม่ได้เจอก็ลืม แต่เมื่อเจอกันแล้ว ก็พูดว่าคิดถึงมากมายจนแทบตาย
ကျွန်ယုံတစ်ဖက်ကန်း၊ သားသမီးယုံစုံလုံးကန်း။	เชื่อคนใช้ ตาบอดข้างเดียว เชื่อลูกตัวเอง ตาบอดทั้งสองข้าง
ကြွေးပေးလျှင်ဆုံး၊ တောင်းလျှင်မုန်း။	ครั้นให้ยืมก็สูญ ครั้นขอคืนก็เกลียดกัน
ခရုခါးတောင်းကျိုက်ဖမ်း။	นุ่งโจงกระเบนจับหอย
ခရုမှာလည်းအဆန်၊ လူမှာလည်းအကြံ။	หอยมีเปลือก คนมีสมอง
ခလုတ်ထိမှ အမိတ။	เมื่อสะดุดล้ม มักคิดถึงแม่
ခုနှစ်လ လူငုတ်တုတ်၊ သွားငုတ်တုတ်။	เด็กเจ็ดเดือน เริ่มนั่งเป็นและฟันก็เริ่มออกแล้ว
ခိုးတတ်မှ ယိုးတတ်သည်။	ถ้าขโมยเป็น ก็กล่าวหาเป็น
ခင်ရာဆွေမျိုး။	ความรัก คือ ญาติ
ချီးမွမ်းခုနှစ်ရက်၊ ကဲ့ရဲ့ခုနှစ်ရက်။	ชื่นชมเจ็ดวัน ดูถูกก็เจ็ดวัน
ချင့်ချင့်ချိန်ချိန် သုခမိန်	นักปราชญ์มีความรอบคอบ

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ချောင်းရိုး မြောင်းရိုးသာ တိမ်ကောသည်၊ လူမျိုးမတိမ်ကော။	เมื่ออากาศมีความแห้งแล้ง ลำคลองและร่องน้ำอาจจะตื้นเขินได้ แต่สัญชาติของมนุษย์ไม่มีทางตื้นเขิน
ချစ်ခြင်းအစ မျက်စိက။	ความรักของชายและหญิงเริ่มต้นจากการสบตา
ချစ်တိုင်းမညား၊ ညားတိုင်းမချစ်။	แม้ว่ารักกันแต่ไม่ได้แต่งงานกัน แม้ว่าไม่ได้รักแต่ได้แต่งงานกัน
ချစ်လုံးလုံး မုန်းလျားလျား။	รักเด็ดขาด เกลียดเด็ดขาด
တစ်ခါလာတော့ ရွှေဧည့်သည် နှစ်ခါလာတော့ ငွေဧည့်သည်။	มาครั้งแรกเป็นแขกทอง มาครั้งสองเป็นแขกเงิน
တစ်ခါဆက်ဆံ ဆယ်ခါလန်။	ติดต่อครั้งเดียว ถอยหนีสิบครั้ง
သက်ကြီးစကား သက်ငယ်ကြား။	ผู้ใหญ่พูด เด็กต้องฟัง
ရွှေအကြောင်းဖယောင်းသက်သေ။	ทองจะจริงหรือไม่ ต้องใช้เทียนทดสอบ
ချစ်သော်ကား သကာ၊ မုန်းသော်ကား တမာ။	ถ้ารักก็เหมือนน้ำตาลเคี่ยว แต่ถ้าเกลียดก็เหมือนสะเดา
ချမ်းသာလည်းအစဉ်မဟုတ်၊ ဆင်းရဲလည်းအစဉ်မဟုတ်။	ความร่ำรวยและความยากจน เป็นสิ่งที่ไม่อยู่กับตัวเราถาวร
ခြောက်တိုင်းလည်းမကြောက်နှင့်၊ မြောက်တိုင်းလည်းမမြောက်နှင့်။	เมื่อถูกข่อยากลัวและถูกยอก็อย่าหลง
ချွေတာစုဆောင်း သူဌေးလောင်း။	ผู้ที่รู้จักใช้เงินอย่างประหยัดและพยายามเก็บสะสมเงินไว้ ผู้นั้นเป็นว่าที่เศรษฐี
ရှာထက် တပည့်လက်စောင်းထက်။	ศิษย์ย่อมเก่งกว่าครู

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
မဘက်လိုက် မိုက်ဘက်ပါ။	ตามใจเมีย เป็นสิ่งโง่เขลา
မောင်တစ်ထမ်း မယ်တစ်ရွက်။	ผัวหาบ เมียคอน ต่างช่วยกันทำงาน
မယားထိ ခါးကြည့်။	ล่วงเกินเมีย เป็นเจอดาบ
မယားနှင့်နွား မသနားရ။	เมียกับวัว อย่าสงสาร ถ้าแสดงความสงสารจะได้ใจ
လင်နှင့်မယား လျှာနှင့်သွား။	เมียกับผัว เหมือนลิ้นกับฟัน
လင်ဆိုးမယား တဖားဖား။	ผัวเลว ย่อมทำให้เมียเดือดเนื้อร้อนใจ ไม่มีที่สิ้นสุด
လင်စံရွေး လင်ခွေးနှင့်ညား။	เลือกหาผัวในอุดมคติ แต่เอาเข้าจริงได้ผัวหมา
အလျှူရှင်မှန်းသိအောင် မဏ္ဍပ်တိုင်တက်ပြ။	อยากให้คนรู้ว่าเป็นเจ้าศรัทธา จึงขึ้นไปแสดงตัวบนเสามณฑป
ကိုယ်ကျူး ကိုယ့်ဒူးမှ မယုံရ။	เลยจากตัว ขนาดหัวเข่าก็อย่าไว้ใจ
ကိုယ့်ပေါင် ကိုယ်လှန်ထောင်း။	เหมือนเอาศอกกระทุ้งขาตัวเอง
ငါလုပ်သလိုမလုပ်နဲ့ ငါပြောသလိုလုပ်။	อย่าทำในสิ่งที่ข้าทำ ให้ทำในสิ่งที่ข้าพูด
ထန်းရည်မူး ကျွဲခိုးပေါ်။	เมาน้ำตาลเมา ที่เคยขโมยควายก็ เปิดเผย
နောက်မှမွေးသူက မိဦးမှည့်ချင်။	เกิดทีหลัง แต่อยากให้เรียกว่า “พี่ ใหญ่”

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ပညာရှိ သတိဖြစ်ခဲ။	แม้มีความรู้ ยังอาจขาดสติ พลาดพลั้งได้
ပန်းထိမ်မတတ်ခင် ရွေခိုးသင်။	วิธีทำทองยังทำไม่เป็น แต่ข้ามไปเรียนวิธีขโมยทองแล้ว
ဘယ်သူမပြု မိမိမှု။	ไม่มีใครทำอะไรได้ นอกจากตัวเอง จะดีจะชั่วตัวเองเท่านั้นเป็นผู้กระทำ
မိန်းမကောင်းပန်းပန် တစ်ပွင့်တန်။	หญิงดีเหน็บดอกเดียวมีค่า
လွယ်လွန်းကျုံး ထည်လွန်းကမုန်း။	ง่ายเกินก็เสียหาย ไว้ตัวเกินก็เป็นที่เกลียดชัง
သူတောင်းစားချင်း ခွက်စောင်းခုတ်။	เป็นขอทานยังเอาขอบกะลาโขกกัน
ပျော်ပျော်နေ သေခဲ။	คนที่อยู่อย่างมีความสุขมักตายยาก
လူမှာအကျင့် ပန်းမှာအပွင့်။	คนสำคัญที่ความประพฤติ ดอกไม้สำคัญที่การบาน
ဘူးတစ်ရာအပေါက်ကို ပိတ်လို့ရသည် ပါးစပ်တစ်ပေါက်ကို ပိတ်လို့မရ။	น้ำเต้ามีรูเป็นร้อยปิดได้ แต่ปากรูเดียวปิดไม่ได้
ဘူးတစ်လုံးဆောင် အိုတောင် မဆင်းရဲ။	ถ้ารู้จักปฏิเสธ ไม่รู้ ไม่เห็นบ้าง ก็ไม่มีความลำบากจนแก่
လူရိုးဆိုတာ သချိုင်းမှာသာရှိ။	ในโลกนี้คนที่ซื่อสัตย์จริงๆ มีอยู่ในป่าช้าเท่านั้น
အစားမတော်တစ်လုတ် အသွားမတော်တစ်လှမ်း။	กินไม่ถูกหนึ่งคำ ไปไม่ถูกหนึ่งก้าว
လူမသေ ငွေမရှား။	ตราบที่ยังไม่ตาย ย่อมหาเงินได้

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
တစ်လုတ်စားဖူး သူ့ကျေးဇူး။	กินข้าวเขาเพียงคำเดียว ก็ต้องนึกถึงบุญคุณเขา
လုပ်ရဲလျှင် ခံရဲရမည်။	ถ้ากล้าทำก็ต้องกล้ารับ
မရှိတာထက် မသိတာခက်။	ไม่มีความรู้ เลวร้ายยิ่งกว่าไม่มี ทรัพย์สิน
အဆင်းလှဆန်း လူ့ပေါက်ပန်း။	คนสวยแต่ไร้ความสามารถ ไม่ผิดอะไรกับดอกแคที่สวยแต่ไร้กลิ่น
ကိုယ်မလှ ကိုယ်မမြင် သူမလှ ကိုယ်ရယ်ချင်။	ตนไม่สวย ตนมองไม่เห็น คนอื่นไม่สวย ตนอยากหัวเราะ
အကျည်းတန် မှန်ကြိုက်။	คนขี้เหร่มักชอบดูกระจก
နီးတကျက်ကျက် ဝေးတသက်သက်။	อยู่ใกล้ทะเลาะ อยู่ไกลกลับคิดถึง
မချစ်မလှ ချစ်လျှင်လှ။	ไม่รัก ไม่สวย พอรักจึงเห็นว่าสวย
မုန်းလျှင်အပြစ် ချစ်လျှင်အကျိုး မြတ်နိုးလျှင်သဒ္ဓာ။	เมื่อเกลียดกัน มองเห็นแต่ความผิด เมื่อรักกันมองเห็นแต่สิ่งดี ๆ ถ้ารู้สึกชื่นชมยกย่องก็จะเกิดศรัทธา
အချစ်ကြီးတော့ အမျက်ကြီး။	รักมาก เกลียดมาก
အသားမည်း အရဲဆင်။	คนผิวดำ ใส่เสื้อผ้าสีแดงแจ๊ด
နှုတ်ချိုလျှင် လက်တို။	คนปากหวาน มือสั้น
မန္တလေး စကား ရန်ကုန် အကြား မော်လမြိုင် အစား ။	คนมัณฑะเลย์พูดเพราะ คนย่างกุ้งขี้โอ่ คนเมาะละแหม่งกินเก่ง
ရိုးလွန်းတော့ အ။	ซื่อเกินไป บ้าใบ้

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
လူတူမရှား နာမည်တူမရှား။	คนที่มีรูปลักษณะเหมือนกัน มีชื่อเหมือนกัน หาไม่ยาก
လူတစ်ကိုယ် အကြိုက်တစ်မျိုး။	หนึ่งคน หนึ่งความชอบ
လူပုစိတ်တို ခွေးပုရန်လို။	คนเตี้ย มักใจร้อน หมาเตี้ยมักกัดกับหมาตัวอื่น
လောဘကြီးသူ စကားချို ဒေါသကြီးသူ စကားတို မေဟာကြီးသူ စကားယို။	คนโลภ ปากหวาน คนขี้โมโห พูดห้วน คนลุ่มหลงมัวเมา พูดเพ้อเจ้อ
လှတစ်မျက်နှာ ယဉ်တစ်ကိုယ်လုံး။	ความสวยดูที่ใบหน้า ความสุภาพดูที่กิริยา
အကန်းမယား သနပ်ခါးမလို။	เมียที่ได้ผัวตาบอด ไม่จำเป็นต้องทาตะนักคา
အသားဖြူ မြင်းတစ်ပြေး အသားညို ကွမ်းတစ်ယာညက်။	ถ้าผิวขาว แค่ชั่วม้าวิ่งผ่านก็รู้ว่าสวย แต่ถ้าผิวคล้ำ ต้องเคี้ยวหมากแหลกจึงจะรู้ว่าสวย
အကြံတူ ရန်သူ အလုပ်တူငြူစူ။	คิดเหมือนกัน ศัตรู ทำอย่างเดียวกัน อิจฉา
အိမ်အိုတော့ ကျားကန် လူအိုတော့ ပန်းပန်။	บ้านเก่า ไม่ให้พังลงมาต้องใช้ไม้ค้ำ คนแก่จะให้สดชื่นต้องเสริมแต่งด้วยดอกไม้
ကတ္တီပါဖိနပ်စီး ရွှေထီးဆောင်း။	สวมรองเท้าผ้ากำมะหยี่ แล้วก็กางฉัตรทอง
ဘုန်းကြီးလို့ သက်မရှည် သက်ရှည်လို့ ဘုန်းမကြီး။	บางคนมีอำนาจวาสนา กลับอายุไม่ยืน คนที่อายุยืน กลับไม่มีอำนาจวาสนา
အကြံတူ နောက်လူကောင်းစမြဲ။	คิดเหมือนกัน ย่อมดีต่อคนรุ่นต่อมา

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ရွှေ ရှိမှ မျိုးတော်ချင်သည်။	พอมีทอง จึงถือเป็นญาติ
ဥစ္စာမရှိ ကတိမတည်။	ไม่มีทรัพย์สมบัติ ไม่สามารถรักษาคำพูด
ဥစ္စာရှိသူ နှလုံးပူ။	คนมีเงิน ย่อมร้อนใจ กลัวใครมาขโมย
လူတစ်ခု ပူမှုဆယ်ကုဋေ။	แต่ละคนย่อมมีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจมหาศาล
အရူးမီးဝိုင်းသလို။	เหมือนคนบ้าถูกไฟคลอก
လူပျင်းလုံ့လ တစ်ခဏ။	คนเกียจคร้าน มีความพยายามเพียงชั่วขณะ
လူမတန် ကံချ။	คนไม่เก่ง มักโทษกรรม
လူမိုက်နှင့်ငွေ အတူမနေ။	คนโง่กับเงินอยู่ด้วยกันไม่ได้
မြိန်ရာ ဟင်းကောင်း ခင်ရာ ဆွေမျိုး။	รู้สึกว่าอร่อย คือแกงดี รู้สึกว่าสนิทคือญาติมิตร
လူသာ ပဓာန။	คนเท่านั้น สำคัญที่สุดในบรรดาสรรพสิ่งทุกอย่างบนโลกนี้
ဘူးသီးမှ အရိုးတော်။	พอน้ำเต้าออกผลก็เรียกป้า
အပွေးမြင် အပင်သိ အသွေးမြင် အသွင်သိ။	เห็นเปลือกก็รู้ชนิดของต้น เห็นรูปลักษณ์ก็รู้ว่าเทือกเถาเหล่ากอเป็นใคร มาจากไหน
အမိမဲ့သား ရေနည်းငါး။	เด็กที่ไม่มีแม่ เหมือนปลาน้ำน้อย
တစ်ချို့ကွယ် တစ်မယ်မေ့။	ชายแค่พ้นพุ่มไม้ก็ลืมหญิงเสียแล้ว

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
တစ်သားမွေး တစ်သွေးလှ။	ผู้หญิงเกิดลูกหนึ่งคน ยิ่งมีเลือดฝาดสวย
မိန်းမကြိုက်တော့ မျှော်လိုက်တာ ယောကျ်ားကြိုက်တော့ စိုက်စိုက်လာ။	ถ้าผู้หญิงชอบใครก็ต้องเป็นฝ่ายรอคอย แต่ถ้าผู้ชายชอบใคร จะรุกเข้าไปหา
မိန်းမမှာမီး ယောကျ်ားမှာဆီး။	โรคของผู้หญิงมักเกี่ยวกับเลือด โรคของผู้ชายมักเกี่ยวกับปัสสาวะ
မိန်းမလှမလှ အိပ်ရာထမှာ ကြည့်ရ။	ผู้หญิงจะสวยหรือไม่ ให้ดูตอนตื่นนอน
မိန်းမဟူဘိ ထိုကွထို်ကား မရှိမကောင်း ရှိမကောင်းနှင့် မပေါင်းလည်းခက် ပေါင်းလည်းခက်။	บรรดาผู้ชายทั้งหลาย ถ้าไม่มีเมียก็ไม่ดี มีเมียก็ไม่ดี การคบหาจะว่ายากก็ยาก จะว่าไม่ยากก็ไม่ยาก
မုန့်သာဝေစားနိုင်သည် လင်ကို မဝေ့နိုင်။	ขนมแบ่งได้ แต่คนรักแบ่งให้ใครไม่ได้
ယောကျ်ားတို့ဘုန်း လက်ရုံး မိန်းမတို့ဘုန်း ဆံထုံး။	อำนาจบารมีของผู้ชายอยู่ที่ต้นแขน ของผู้หญิงอยู่ที่มวยผม
ယောကျ်ား ဒူလာ မိန်းမ မီးယပ်။	ชายมักเป็นโรคไขข้อ หญิงมักเป็นโรคเลือด
ယောကျ်ား ဓားသွေး မိန်းမ သားမွေး။	ผู้ชายลับดาบ ผู้หญิงออกลูก
ယောကျ်ားပျင်း ကျောခင်း မိန်းမပျင်းခြေဆင်း။	ชายขี้เกียจมักนั่งเอนหลัง หญิงขี้เกียจมักนั่งเหยียดเท้าไปข้างหน้า
ယောကျ်ားဖောင်စီး မိန်းမမီးနေ။	ชายนั่งแพ หญิงอยู่ไฟ
ယောကျ်ားကောင်း မောင်းမတစ်ထောင်။	ชายดีมีความสามารถ หญิงพึ่งได้เป็นพัน
ယောကျ်ားတို့လုံ့လ သေခါမှလျော့။	ความพากเพียรของผู้ชาย พอตายเท่านั้นจึงจะหมด

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ယောကျ်ားမာယာ မန်ကျည်းကိုးပင်။	มารยาของผู้ชาย มะขามเก้าต้น
ရည်းစားတစ်ထောင် လင်ကောင်တစ်ယောက်။	ผู้หญิงแม้มีคนรักมากมาย แต่ที่เลือกเป็นสามีมีเพียงคนเดียว
လေကားသုံးထစ်ဆင်းလျှင် လူပျိုဖြစ်သည်။	ชายแค่ลงบันไดไปแค่สามขั้น ก็กลายเป็นโสด
သမီးကညာ အခါမလင့်စေနှင့်။	หญิงเมื่อถึงวัยสมควร ไม่ควรเพิกเฉยต่อการแต่งงาน
သမီးတစ်ကောင် နွားတစ်ထောင်။	การดูแลลูกสาวหนึ่งคน หนักหนา เหมือนฝูงวัวเป็นพัน
ဆံထုံးထုံး ဆီစိုက်။	นอกจากเกล้ามวยผมให้แล้ว ยังต้อง เอาน้ำมันผมของตนทาให้ด้วย
နှုတ်ကတော့ ပျားသကာ စိတ်ကတော့ ခါးတမာ။	ปากนั้นหวานปานน้ำผึ้ง แต่ใจนั้นขมเหมือนสะเดา
နှုတ်ကြောင့်သေ လက်ကြောင့်ကြေ။	ตายเพราะปาก แหลกเพราะมือ
နှုတ်ခမ်းပဲ့ချင်း မီးမှုတ်သည်။	ปากแหว่ง เป่าไฟ
ပုဆိုးမရှိသူက လုံအောင်ထိုင်ခိုင်းသည်။	ตัวเองโป๊ ไม่นุ่งโสร่ง แต่กลับสั่งคนอื่น ให้นั่งมิดชิด
မိန်းမတို့ဖူးစာ သေခါမှကုန်။	ผู้หญิงแม้จะแก่ แต่เรื่องเนื้อคู่ก็ยังหวัง จนกระทั่งตาย
မိန်းမတို့ကွန်ဒြေ ရွှေပေးလို့မရ။	ผู้หญิงที่มีเกียรติยศศักดิ์ศรี ย่อมเอาทองซื้อไม่ได้
မိန်းမဖျက် ပြည်ပျက်။	ผู้หญิง ทำลายประเทศชาติเสียหาย

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
အတာဟိ အတ္တနော နာထော။	ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน
အရူး အရူးနှင့် အိမ်ဦးချေးယို။	คนบ้า คนบ้า มาขี้ในห้องพระ “เอ่ยอู คั้น”
အရေးကြီးတော့ သွေးနီးရာ။	เรื่องสำคัญ สายเลือดใกล้ชิด
အရွက်ရှိမှ အကြောက်ရှိသည်။	พอมีความอาย ก็มีความกลัว
အရင်ဆရာ တစ်ချက်ခေါက် နောက်ဆရာ နှစ်ချက်ခေါက်။	ครูคนก่อน เขก (หัว) ครั้งเดียว คนต่อมาเขก (หัว) สองครั้ง
အရှင်မြင့်မှ ကျွန်မြင့်။	ถ้านายเจริญก้าวหน้า บ่าวไพร่ก็พลอยเจริญก้าวหน้าตาม
အရပ်ကောင်းမှ အလောင်းလှသည်။	หมู่บ้านดี ศพสวย
အလိုကြီးက အရှုံးပဲ။	โลภมาก ลาภหาย
အလိုလိုက် အမိုက်စော်ကား။	หากตามใจคนโง่ ในที่สุดก็จะได้รับคำดูแคลน
အလှူရှင် ငါးကြော်အိုး ဆွေမျိုးချည်းပဲ။	ผู้ที่ไปทำบุญ กันหม้อปลาทอดไว้ให้ญาติ ๆ เท่านั้น
အသရေ ရွှေပေးလို့မရ။	เกียรติภูมิของคน เงินซื้อไม่ได้
အသီးလို အပင်ကိုချိုင် သမီးလို အမေကိုတိုင်။	ต้องการผลไม้ให้สอย ต้องการลูกสาวให้ขอกับแม่
အသက်နှင့်လူမလုပ်၊ အရွက်နှင့်လူလုပ်။	การกระทำไม่ควรขึ้นอยู่กับอายุ แต่ควรขึ้นอยู่กับความละอาย

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
အသက်မွေးမှု တစ်ခုပညာကိုယ်စီပါ။	การเลี้ยงชีวิต ต้องมีอาชีพ อย่างหนึ่งติดตัว
အသွင်မတူ အိမ်သူမဖြစ်။	ลักษณะไม่เหมือนกัน ร่วมหอลงโรงกันไม่ได้
ရိုးရိုးကျင့် မြင့်မြင့်ကြဲ။	กระทำอย่างซื่อสัตย์ คิดอย่างสูงส่ง จึงจะนำพาชีวิตสู่ความก้าวหน้า
အစားသာ အကုန်စား စကားကို အကုန်မပြောနှင့်။	อาหารเท่านั้นที่ควรกินให้หมด แต่ไม่ควรพูดจนหมดไส้หมดพุง
ယောကျ်ားစာမတတ်လျှင် အကန်း မိန်းမရက်ကန်းမတတ်လျှင် အကျိုး။	ชายที่ไม่รู้หนังสือเหมือนคนตาบอด หญิงที่ไม่รู้วิธีการทอผ้าเหมือนคนพิการ
အဖထက် သားတစ်လကြီး။	ลูกชายแก่กว่าพ่อหนึ่งเดือน
အဘိုးမသေ မြေးသေ။	ตาไม่ตาย แต่หลานกลับตาย
အမေကျော် ထွေးတော်လွမ်းသည်။	ไม่คิดถึงแม่ กลับไปคิดถึงป้า
ငယ်စဉ်အခါပညာရှာ။	เมื่อน้อยให้เรียนหนังสือ
ပညာရှိသတိဖြစ်ခဲ။	นักปราชญ์ยังรู้พลาด
ပညာရွှေ အိုး လူမခိုး။	ปัญญาดั่งหม้อทอง ใครก็ขโมยไม่ได้
မိဘကျေးဇူး မြင့်မိုရ်ဦး။	บุญคุณของพ่อแม่เท่ากับเขาพระสุเมรุ
ကျေးဇူးကြီးလှမိနှင့်ဖ။	บุญคุณของแม่และพ่อยิ่งใหญ่มหาศาล

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
မှန်တာပြော သစ္စာ။	พูดในสิ่งที่ถูกต้องเป็นสัจจะ
ပညာရှိအမျက် အပြင်မထွက်။	โทสะของนักปราชญ์ มักไม่แสดงออกให้คนเห็น
ကိုယ်ကောင်း ခေါင်းဘယ်မရွေ့။	ร่างกายแข็งแรง ศีรษะจะไม่เคลื่อนไปทางไหน
ကိုယ်ရေးကြံ့ သက်လုံကောင်းမြဲ။	เมื่อเจอปัญหา ต้องแก้ไข
ကိုယ့်ကိုယ် ကိုယ်ဖော်မသူတော်။	ผู้โอ้อวดตน คือคนไม่ดี
ကိုယ့်ကိုယ် ကိုယ်ဖျက် သံချေးတက်။	ผู้ที่ทำร้ายตนเอง สนิมมักขึ้น
ကိုယ့်စေတနာ ကိုယ့်အကျိုးပေး။	คนเราทุกคนจะได้รับผลดีหรือผลร้ายตามเจตนาแห่งการกระทำของตนเอง
ကိုယ့်တရား ကိုယ်စီရင်။	ความผิดของตัวเอง จะตัดสินตัวเอง
ကိုယ့်ထက်သာ မနာလို။	คนเรามักอิจฉาคนที่เก่งกว่า
ကိုယ့်လိပ်ပြာ ကိုယ်ရက်။	อายขวัญตัวเอง
ကိုယ့်ဝန် ကိုယ်ထမ်း။	ภาระของตัวเอง ต้องแบกรับเอง
ကိုယ့်ဝမ်းနာ ကိုယ်သာသိ။	ตัวเองย่อมรู้ดีว่าปวดท้อง
ကြီးသူကို ရိုသေ၊ ရွယ်တူကို လေးစား၊ ငယ်သူကို သနား။	เคารพผู้ใหญ่ ให้เกียรติเพื่อน กรุณาผู้น้อย
ကြံသာအစဉ်ချိုသည်၊ လူမှာ အစဉ်မချို။	อ้อยหวานอยู่ตลอดเวลา แต่มนุษย์ไม่ได้หวานตลอดเวลา
ကျွမ်းကျင်ရာ လိမ်မာ။	ทุกคนมักชำนาญในงานที่ตัวเองถนัด

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ခလုတ်ထိမှ အမိတ။	เมื่อสะดุดล้ม มักคิดถึงแม่
ချေတာစုဆောင်း သူဌေးလောင်း။	รู้จักอดออม จะเป็นเศรษฐี
ငုပ်မိသဲတိုင် တက်နိုင်ဖျားရောက်။	ถ้าดำน้ำจะต้องดำจนถึงพื้นท้องทะเล ถ้าปีนต้นไม้ก็ต้องปีนให้ถึงยอดต้นไม้
တစ်ယောက်အားနှင့်ယူသော်မရ တစ်သောင်းအားနှင့်ယူသော်ရ၏။	ถ้าใช้กำลังของคนเดียวไม่พอ จะต้องใช้กำลังของคนหมื่นคน
ပေကုန်၍စာမကျ။	ใบลานหมด แต่ไม่แตกฉาน
ခွေးလိမ်မာ အမြီးကုပ်၊ ကျွန်လိမ်မာနောက်ဆုတ်။	หมาฉลาดวางหาง ทาสที่ฉลาดถอยหลัง
တွေ့ဖန်များတော့ ယဉ် မြင်ဖန်များတော့ လှ။	ยิ่งพบกันบ่อยครั้งเท่าไหร่ ยิ่งคุ้นเคยมากเท่านั้น ยิ่งเห็นบ่อยเท่าไหร่ ยิ่งสวยขึ้น
ပန်းသတင်း လေညင်းဆောင် လူသတင်း လူချင်းဆောင်။	กลิ่นดอกไม้ ลมนำพา ข่าวของคน คำนำมา
ကြွေးတင် ကျွန်ဖြစ်။	มีหนี้สินกลายเป็นทาส
ပျော်ရာမှာ မနေရ တော်ရာမှာ နေရ။	ที่ที่สุขสบาย ไม่ได้อยู่ กลับต้องมาอยู่ในที่ที่มีความจำเป็นต้องอยู่
အိမ်သာလို့ ဧည့်လာ။	บ้านที่มีสภาพแวดล้อมดี อยู่ดีมีสุข ย่อมมีแขกมาเยือน
မင်းတို့ထွက် ရက်ရာဇာ။	วันที่ถือว่าเป็นมงคล คือวันที่กษัตริย์ออกเดินทาง
ဆရာ မပြ နည်းမကျ။	ถ้าครูไม่สอน ทำไม่ถูก

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
တပည့် မကောင်း ဆရာ့ခေါင်း။	ถ้าศิษย์ไม่ดี ครูก็เสียชื่อ ถือเป็นความผิดของครู
တပည့် လိမ်မာ ဆရာ အာပတ်လွတ်။	ศิษย์เก่ง อาจารย์พ้นวิบัติ
မိဘစကား နားမထောင် သားတစ်ကောင်နှင့် တိုးလိုးတွဲလဲ။	ไม่เชื่อฟังคำพ่อแม่ แต่งงานไปก็หอบลูกกระเตงๆ ไม่มีความสุข
တောင်းဆိုး ပလုံးဆိုးသာ ပစ်ရိုး ရှိသည် သားဆိုး သမီးဆိုး ပစ်ရိုးထုံးစံမရှိ။	ตะกร้าหรือกระบุงชำรุดเสียหาย ขว้างทิ้งได้ แต่ลูก ๆ เสียทิ้งไม่ได้
ရင်သွေးဟူက ချစ်မဝ။	เลือดในอก รักไม่รู้จบสิ้น
သားဦးအရှုး။	พ่อแม่มักหลงลูกคนแรกเหมือนคนบ้า
သားသမီး မကောင်း မိဘခေါင်း။	ลูก ๆ ไม่ดี พ่อแม่คือต้นเหตุ
သားကောင်းတစ်ယောက် ကျောက်ကောင်းတစ်စေ့။	ลูกชายดีคนหนึ่ง เหมือนมีพลอยสูงค่าเม็ดหนึ่ง
သားဆိုးအမေ တပေပေ။	ลูกชายเกเร แม่ย่อมลำบากเดือดร้อนใจ
အငယ်တည်းက မဆုံးမသော် မိဘတစ်လည် ရန်သူမည်၏။	ถ้าพ่อแม่ไม่อบรมสั่งสอนลูกแต่ยังเล็ก พ่อแม่นั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็นศัตรูของลูก
အစ်ကိုကြီး အဖအရာ အစ်မကြီး အမိအရာ။	ต้องให้ความเคารพพี่ชายดุจพ่อ พี่สาวดุจแม่
မယားသေက အစားရ၏ မိဘသေငြား အစားမရ။	เมียตายหาใหม่ได้ พ่อแม่ตายหาใหม่ไม่ได้
သားအချစ် မြေးအနှစ်။	ลูกชายเป็นที่รัก แต่หลานเป็นแก่น คือยิ่งกว่ารัก
ဆင်းရဲတစ်ခါ ချမ်းသာတစ်လှည့်။	จนหนึ่งครั้ง รวยหนึ่งครั้ง

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ဖြစ်ပြန် ပျက်ပြန် လောကဓံ။	ประเดี๋ยวดี ประเดี๋ยวร้ายเป็นธรรมดาของโลก
သူတစ်ပါး မကောင်းကြံ ကိုယ့်မှာ ဘေးဒဏ်ထိ။	ถ้าคิดร้ายต่อคนอื่น ตนนั่นแหละจะได้รับสิ่งร้าย
သေတစ်နေ့ မွေးတစ်နေ့။	วันหนึ่งเกิด อีกวันหนึ่งก็ต้องตาย
နှုတ်ကြောင့်သေ လက်ကြောင့်ကြေ။	ตายเพราะปาก แหลกเพราะมือ
မကောင်းမှုဟူသည် ဆိတ်ကွယ်ရာမရှိ။	ความไม่ดีไม่งาม ไม่อาจปิดบังอำพรางได้
သူများမနာလို ကိုယ်အကျိုးမရှိ။	ริษยาคนอื่น ตนไม่ได้ประโยชน์
တစ်ဦးမေတ္တာ တစ်ဦးမှာ။	คนที่ให้ความรักแก่คนอื่น ๆ ย่อมได้รับความรักตอบ
ပျက်အစဉ် ပြင်ဆဲ။	ถ้าเสีย ก็เสียตลอด ถ้าซ่อมประเดี๋ยวเดียว
တံတားအို မှောင်ကို မလျှောက်နှင့် စကားဆို တောင်လို မမောက်နှင့်။	สะพานเก่า เวลาค่ำคืน อย่าเดิน การพูดจาอย่ายกตัวเองสูงเหมือนภูเขา
မေးဖန်များ စကားရ။	ถามแล้วถามอีก ได้ความรู้
လူယုံသတ် သေတတ်။	คนมักตายเพราะความไว้เนื้อเชื่อใจ
သွားဖန်များ ခရီးရောက်။	มุ่งมั่นไปไม่ย่อท้อ ย่อมถึงจุดหมาย
တစ်ကယ်လုပ်လျှင် အဟုတ်ဖြစ်။	ถ้าตั้งใจทำ ย่อมเกิดผล
အစကောင်းမှ အနောင်းသေချာ။	เมื่อเริ่มต้นดี สิ่งที่ตามมาย่อมดีแน่นอน
အနာခံမှ အသာစံရမည်။	ทนลำบากในตอนแรก ต่อไปจะสบาย

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ပညာမရှိ သူ၏ ဝန်ထမ်း။	ไม่มีความรู้ก็ต้องรับใช้ผู้อื่น
ပညာရှာ ပမာ သူဖုန်းစား။	ต้องการความรู้ ต้องทำเหมือนขอทาน
ဥစ္စာဟူသည် မျက်လှည့်မျိုး ပညာဟူသည် မြတ်ရွှေအိုး။	ทรัพย์สมบัติเหมือนมายากล ปัญญาเหมือนหม้อทองคำ
ဘမျိုး ဘိုးတူ။	โคตรตระกูลนี้ ก็เป็นแบบนี้
ရာဇဝတ်ဘေး ပြေးမလွတ်။	ผู้ก่ออาชญากรรม หนีอย่างไรก็ไม่พ้น
တစ်သက်မှာ တစ်ခါသေရစမြဲ။	ในชีวิตหนึ่งย่อมตายเพียงครั้งเดียว
ပျောက်သောသူ ရှာလျှင်တွေ့.သေသောသူ ကြာလျှင်မေ့။	คนที่สูญหาย ถ้าค้นหาก็จะพบ แต่คนที่ตายไป นานเข้ามักถูกลืม
ပညာရဲရင့် ပွဲလယ်တင့်။	คนที่มีความรู้ กล้าอยู่ท่ามกลางคนหมู่มาก
ပညာရှိ တွေးကြည့်လျှင် ပြေးကြည့်သည်ထက် မှန်သည်။	ผู้มีปัญญา ใช้ความคิดพิจารณา ใคร่ครวญ ย่อมได้ความถูกต้องยิ่งกว่าการวิ่งไปดู
ထမင်းအသက် ခုနှစ်ရက် ရေအသက် တစ်မနက်။	อดข้าวได้เจ็ดวัน อดน้ำได้วันเดียว
ရွေးလွန်းလျှင် မရ သေးလွန်းလျှင် မလှ။	เลือกเกินไปมักไม่ได้ เล็กเกินไปมักไม่งาม
အတ္တ သမံ ပေမံ နတ္ထိ။	ไม่มีความรักใดมากกว่ารักตัวเอง
ကုထ္ထိရူပံ ဓနံ။	ผู้หญิงมีรูปเป็นทรัพย์
သူ့.အကျိုးဆောင် ကိုယ့်အကျိုးအောင်။	ทำประโยชน์เพื่อคนอื่น ประโยชน์จะตกอยู่กับตนเอง

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
လူလိမ်မာသား ယဉ်ပါး လူမိုက်သား ရမ်းကား။	คนดี ลูกย่อมดี คนเกเร ลูกย่อมเกเร
လိုလျှင်ကြံဆ နည်းလမ်းရ။	ถ้าอยากได้ ต้องคิดพิจารณา จึงจะเห็นหนทาง
အလျှင်လို လမ်းအိုလိုက်။	ถ้าอยากไปเร็ว ต้องเลือกทางเก่าที่คนเคยใช้
အောင့်နိုင်လျှင် အကျိုးရှိ။	ถ้าอดกลั้นได้ จะมีประโยชน์
အားမတန် မာန်လျော့။	หากเกินกำลัง ก็ให้ลดทิฐิลงบ้าง
ကတညုတာ ကတဝေဒီ။	ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี
သဗ္ဗေ သတ္တာ ကမ္မသကာ။	สรรพสัตว์ทั้งหลายย่อมเป็นไปตามกรรม
ဆိတ်ဆိတ်နေ ထောင်တန်။	การอยู่เงียบ ๆ เป็นสิ่งที่มีคุณค่า
ရိုးရိုးကျင့် မြင့်မြင့်ကြံ။	จงซื่อสัตย์และคิดดี
အချိန်ရှိခိုက်လုံ့လစိုက်။	เวลาไม่รอใคร จงใส่ใจเพียรพยายาม
ချစ်စကိုရှည်စေ မုန်းစကိုတိုစေ။	รักให้นาน เกลียดให้สั้น
အလိမ္မာစာမှာရှိ။	ความฉลาดมีอยู่ในหนังสือ
နှုတ်ချိုလျှိုတစ်ပါး။	คำพูดที่อ่อนหวาน คือชัยชนะอย่างหนึ่ง
တောင်ကြီးဖဝါးအောက် လှိုင်းကြီးလေအောက်။	ภูเขายักษ์อยู่ใต้ฝ่าเท้ามนุษย์ คลื่นยักษ์อยู่ใต้เรือ

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ငါမွေးသည့်မျောက် ငါ့ကိုခြောက်။	โดนลิงที่เลี้ยงไว้ขู่
ငါ့သမီးတော်လှဆို ယောက်မမြင်းစီးထွက်။	เมื่อพ่อแม่ชื่นชมลูกสาวตัวเองว่าเก่ง แต่ลูกสาวกลับขี่ทัพพีแทนขี่ม้ามาหา
ငိုချင်လျက်လက်တို့။	เอามือไปสะกิดเด็กที่อยากร้องไห้
ငိုတတ်သည့်ကလေးနို့စို့ရ။	เด็กที่ร้องไห้เก่งมักจะได้กินนม
စိုသောလက် မခြောက်စေနှင့်။	อย่าทำให้มือที่เปียกอยู่นั้นแห้ง
စစ်မရောက်မီမြားကုန်။	ก่อนถึงสงครามลูกศรก็หมดแล้ว
စစ်ရောက်မှမြားချွန်။	เมื่อมีสงครามแล้ว จึงจะเริ่มทำลูกศร
ဆန်မရှိ အစားကြီး။	แม้ว่าไม่มีข้าวสาร แต่กินเก่ง
ဆပ်ပြာကောင်းလို့ ခေါင်းပေါင်းဖြူ။	ผ้าโพกหัวขาวสะอาดเพราะสบู่ดี
ညားတော့စျေးသည် ရွယ်တော့မဟာန္တယ်။	ตั้งใจแต่งงานกับผู้ที่มีเชื้อสายดี แต่ได้แต่งงานกับแม่ค้า
ညောသာညော ငါးကြော်မစားရ။	ได้แต่กลิ่นปลาทอด แต่ไม่ได้กินปลาทอดนั้น
တပည့်ရှာ ဆရာတွေ့။	หาลูกศิษย์ แต่เจอครู
တံငါကို ပိုက်ထိုးသင် မုဆိုးကို သားထိုးသင်။	สอนชาวประมงให้ลงแห สอนนายพรานให้ฆ่าสัตว์
တံငါနားနီးတံငါ မုဆိုးနားနီးမုဆိုး။	ใกล้ชาวประมงเหมือนชาวประมง ใกล้นายพราน เหมือนนายพราน
တစ်နေ့ရွှေ တစ်နေ့ငွေ။	วันนี้เป็นทอง พรุ่งนี้เป็นเงิน

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
တစ်ပင်လဲမူ တစ်ပင်ထူ။	ถ้าเสาต้นหนึ่งล้มไปแล้ว ตั้งเสาใหม่แทนที่ได้
တစ်မင်းပြောင်းမှ တစ်မင်းအကြောင်းသိ။	เมื่อกษัตริย์องค์ใหม่ขึ้นปกครองแทน จะได้รู้ข้อดีของกษัตริย์องค์เก่า
တစ်ယောက်အားနှင့်ယူသော်မရ တစ်သောင်းအားနှင့်ယူသော်ရ၏။	ถ้าใช้กำลังของคนเดียวไม่พอ จะต้องใช้กำลังของคนหมื่นคน
တစ်ရွာ တစ်ကျီဆောက်။	หนึ่งหมู่บ้าน สร้างยุ้งข้าวหนึ่งหลัง
တစ်ရွာမပြောင်း သူကောင်းမဖြစ်။	เขาไม่ได้เป็นผู้ที่มีฐานะดี เพราะเขาไม่ยอมย้ายไปอยู่ที่อื่น
တစ်လုတ်စားဖူး သူ့ကျေးဇူး။	ให้กินแค่หนึ่งกำมือ ก็คือพระคุณ
တစ်လှေတည်းစီး တစ်ခရီးတည်းသွား။	นั่งเรือลำเดียวกัน เดินทางด้วยกัน
ထုလေမာလေ ငါးဖယ်တေ။	ยิ่งทุบปลากราย ปลากรายก็ยิ่งแข็งขึ้น
တန်ဖိုးထက် လက်ခကြိး။	ค่าช่าง แพงกว่าค่าของ
ထောင်မြင်ရာစွန့်။	เห็นเงินหนึ่งพัน (จั๊ต) แล้วทิ้งหนึ่งร้อย (จั๊ต) ไป
ထိုင်နေအကောင်းသား ထသွားမှကျိုးမှန်းသိ။	เมื่อนั่งก็ดีอยู่ แต่เมื่อลุกยืน จึงรู้ว่าขาหัก
ထန်းရည်မူး ကွဲခိုးပေါ်။	เมาเหล้า เผยคดีความ
နီးရာဓား ကြောက်ရ။	จะต้องกลัวดาบที่อยู่ใกล้ตัวเราที่สุด
နေတော့ပျဉ်ထောင် စားတော့ချဉ်ပေါင်။	อยู่ในบ้านไม้หรูหรา แต่กินแกง กระเจี๊ยบ

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
နောက်မှကင် အရင်ကျက်။	ย่างทีหลัง แต่สุกก่อน
ပါးစပ်ဟ အုမ မြင်။	แค่อ้าปาก ก็เห็นลำไส้ใหญ่แล้ว
ပန်းကောင်းအညွန့်.ချိုး။	ดอกไม้พันธุ์ดีถูกตัดยอดอ่อน
ပန်းပဲသမား ဓားကောင်းမကိုင်ရ။	ช่างตีเหล็กไม่ได้ใช้ดาบที่มีคุณภาพดี
ပြည်ညင်းလျှင် မင်းမခံနိုင်။	ถ้าประชาชนทั้งหลายต่อต้านกษัตริย์ กษัตริย์ก็ปฏิเสธประชาชนไม่ได้
ပွဲမဝင်ခင် အပြင်ကကျင်းပ။	จะต้องซ้อมไว้ก่อนเข้าประกวด
ဖောင်စီးရင်းရေငတ်။	นั่งแพอยู่ แต่ไม่ได้กินน้ำ
ဗိုင်းကောင်းကျောက်ဖိ။	หลอดฝ้ายที่ถูกวางทับด้วยหิน มักจะมีคุณภาพดี
မစားရသည့်အမဲ သဲနှင့်ပက်။	นำทรายมาสาดเนื้อวัวที่ตัวเองไม่ได้กิน
မစားရက် လောက်တက်။	กินไม่ลงเพราะหวงของจนหนอนขึ้น
မဆွတ်ခင်က ညွှတ်ချင်။	อยากโน้มกิ่งไม้ ก่อนเก็บดอกไม้
မပူလိုလို. ယောက်မရှာ။	หาทัพพีเพื่อตักอาหาร เพราะไม่อยากร้อน
မလိမ်မာ တစ်ခါမိုက်စမြဲ။	ความผิดพลาดครั้งหนึ่ง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้
မင်းတို့.ထွက် ရက်ရာဇာ။	วันที่ถือว่าเป็นมงคล คือวันที่กษัตริย์ออกเดินทาง

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ကိုယ်ရေးကြုံ သက်လုံကောင်းမြဲ။	เมื่อมนุษย์เราประสบอุปสรรคก็ต้องเพียรพยายามแก้ไขอุปสรรคเหล่านั้นให้สำเร็จลุล่วง
ကျွန်းကိုင်းမှီ ကိုင်းကျွန်းမှီ။	เกาะพึ่งพง พงพึ่งเกาะ
ကတွတ်ပေါက် ဗျိုင်းစောင့်။	ช่องระบายน้ำ นกกระยางเฝ้ารอ
ကင်းခြေများ ခြေတစ်ချောင်းကျိုး၍ အသွားမပျက်။	ตะขาบ ขาหักหนึ่งข้าง
ကျွပ်ခုတ် ကျွဒုတ်မကျန်။	ตัดต้นอ้อ ไม่เหลือตอ
ခဲမှန်ဖူးတဲ့စာသူငယ်။	นกกระจิบที่เคยถูกก้อนหิน
ချောင်းကိုပစ်၍ မြစ်ကိုရှာ၊ ရေသာများ၍ ငါးမတွေ့။	ทิ้งคลอง แล้วไปอยู่ที่แม่น้ำ ซึ่งมีน้ำมากกว่า แต่ไม่พบปลา
ချုန်းလွန်းသောမိုး ရေမဖောင်၊ ဟောင်လွန်းသောခွေး လူမလေး။	ฟ้าร้องมาก น้ำฝนไม่มาก หมาเห่ามาก คนไม่กลัว
ခြင်္သေ့မင်းရှေ့ ယုန်သငယ်မသန်းဝံ့။	กระต่ายตัวน้อยไม่กล้าเดินผ่านหน้าสิงโตเจ้าป่า
ခြိမ်းလွန်းသည့်မိုး မရွာ။	ฟ้าร้องมากมาย ฝนไม่ตก
ခွေးကလေး အရောဝင် ပါးလျက် နားလျက်။	ลูกหมาอยู่ใกล้ชิด เลียแก้ม เลียหู
ခွေးရူးဖက်ကိုက် ခွေးကောင်း နားရွက်ပြတ်။	หมาบ้ากัดกับหมาปกติ หมาบ้ากัดหมาปกติหูขาด
ခွေးဟောင်တိုင်းထကြည့် အိပ်ရေးပျက်။	หมาเห่าทุกครั้ง ลุกขึ้นดู นอนไม่อิ่ม
နွားကွဲ ကျားကိုက်။	วัวแยกกัน ถูกเสือกัด

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
မိကျောင်းမင်းကို ရေခင်းပြသည်။	สอนจระเข้ให้ว่ายน้ำ
သီးချိန်တန်သီး ပွင့်ချိန်တန်ပွင့်။	ถึงเวลาออกผล ก็ออกผล ถึงเวลาบานก็บาน
ကျားကြီး ခြေရာကြီး။	เสือตัวใหญ่ รอยเท้าย่อมใหญ่
ကြာစွယ်မြင် ရေနက်သိ မြက်မြင် မြေသြဇာသိ။	เห็นบัวก็รู้ถึงความลึกของน้ำ
ဆုပ်လျှင်စူး စားလျှင်ရူး။	ถ้าจับถูกลูกลำโพง จะถูกหนามตำ ถ้ากินจะเป็นบ้า
ပတ္တမြားမှန်က နွံမှာနစ်လည်း မညစ်။	ทับทิมแท้ แม้จมในโคลนตม ก็หาสกปรกไม่
တမာလည်းနု ကျေးလည်းဥ တမာလည်းသီး ကျေးလည်း ကြီး။	เดือนกุมภาพันธ์สะเดาจะแทงยอดอ่อน เวลาเดียวกับที่นกแก้ววางไข่ ถ้าสะเดาออกผลก็เป็นช่วงที่นกแก้วโต
ဗျိုင်းမှန်လျှင် ခြေစိမ်းသည်။	นกกระยางจริง ขาสีเขียว
လက်ပံဖူးချိန် ခွေးရူးချိန်။	ดอกงิ้วบาน ในเวลาเดียวกับ ที่หมาเป็นบ้า
ငါးပိနှင့် လောက် ရွှေနှင့်ကျောက်။	กะปิคู่กับหนอน ทองคู่กับรัตนชาติ
မြန်.ရွှေ လန်.နေ ရေန်.ကြာ။	มรกตคู่กับทอง ดวงจันทร์คู่กับตะวัน น้ำคู่กับบัว
ဆားမပါသည့်ဟင်း အရသာကင်း။	แกงที่ไม่ใส่เกลือ ย่อมปราศจากรสชาติ
ဒေါင်းမှာ အက စောင်းမှာ ည။	นกยูงสวยเมื่อรำแพน พิณไพเราะเมื่อดีดตอนกลางคืน

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
မီးမပါ မီးခိုးမထွက်။	ไม่มีไฟ ย่อมไม่มีควัน
ဘူးဆိုလျှင် ဖရုံမသီး။	ต้นน้ำเต้า ย่อมไม่ออกลูกเป็นผลฟัก
တော်သလင်းနေ ပုစွန်သေ။	เดือนกันยายน แดดจ้า กุ้งตาย
တော်သလင်းမိုး ကန်သင်းကျိုး။	ฝนกลางเดือน กันยายน ฝนตกหนัก จนทำให้คันนาพังทลาย
တန်ဆောင်မုန်းတွင် ဆီးနှင်းတစ်ပြိုက် မိုးတစ်လိုက်။	เดือนพฤศจิกายน หมอกลงเล็กน้อย ส่วนฝนก็ตกไม่มาก
ဒီပုတ်ထဲက ဒီပဲ။	ในกระบุงนี้ คงมีแต่ถั่วเท่านั้น
နယုန်မိုးသေး မြက်သားမွေး။	เดือนมิถุนายน ฝนน้อย หญ้าเล็กๆงอก
နေ့ပူလို့ ညချမ်း တပေါင်းလ သရမ်း။	เดือน มีนาคมอันแสนร้าย กลางคืนเย็น กลางวันสุดร้อน
နွယ်မြစ် သစ်ပင် ဆေးဘက်ဝင်။	ต้นไม้ทั้งหมดเป็นยา
တန်ဆေးလွန်ဘေး။	พอดีเป็นยา เกินไปเป็นพิษ
မိုးစနေ လေရာဟု။	ฝนวันเสาร์ ลมวันพุธ
မိုးရွာမှ ပျိုးသာမည်။	ถ้าฝนตกพอเพียง พื้นดินจะอุดม สมบูรณ์
ရာသီမသိ ပန်းနှင့်ညှိ။	ถ้าไม่รู้ว่าเป็นฤดูไหน ให้สังเกตจาก ดอกไม้ซึ่งบานตามฤดู
ဝါဆိုလပြောင်း မိချောင်းဖွေးဖွေး မိုးအေးအေး။	ช่วงเปลี่ยนเข้าสู่เดือนมิถุนายน กรกฎาคม ดอกมิเจ้าปานจะบาน สะพรั่ง ฝนตก อากาศเย็น

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ဝါဆို ဝါခေါင် ရေဖောင်ဖောင်။	เดือนกรกฎาคมและสิงหาคม ฝนตกหนัก ในแม่น้ำลำคลองน้ำเต็มฝั่ง
ဥတုရာသီ တောကိုမှီ။	ฤดูกาล อาศัยป่า
ပီလောပင် ပက်ကျိ တက်သည်။	ต้นปอกระเจามักลื่น ๆ
ဖြစ်မည့်ခွေး အမွေးတခြား။	หมาพิเศษย่อมมีขนต่างออกไป
ဗန္ဓရသရက် ပိုးချက်မကင်း။	มะม่วงบันดะระ ยังไม่พ้นแมลงเจาะ
အသားတွင်ဝက် အသီးတွင်သရက် အရွက်တွင်လက်ဖက်။	ในบรรดาเนื้อสัตว์ หมูอร่อยที่สุด ในบรรดาผลไม้ มะม่วงอร่อยที่สุด ในบรรดาใบพืชใบชาดองอร่อยที่สุด
အိတ်ပေါက်နှင့် ဖားကောက်သည်။	ไปจับกบด้วยถุงขาด
နွားရှေ့ ထွန်ကျူးသည်။	ไถอยู่หน้าวัว
ယုန်ကမတိုး ပိုက်ကတိုး။	กระต่ายไม่ดัน แร้วซึ่งเป็นกับดักกลับดัน
မြင်းကမလှုပ် ခုံကလှုပ်။	ม้าไม่เคลื่อนที่ ม้านั่งกลับเคลื่อนไหว
ကဆုန် နယုန် ဆွေ့ဆွေ့ခုန်။	ช่วงเดือนพฤษภาคมและมิถุนายน ร้อนจนต้องกระโดดเร่า ๆ
ကဆုန်အတွင်း မြေသင်းပျံ့.ပျံ့. မိုးနှံ့.နှံ့.။	ในเดือนพฤษภาคม ได้กลิ่นดิน กลิ่นฝน
စူဠလိပ်ရေထဲလွှတ်။	ปล่อยเต่า ในน้ำ
ရေစီးတစ်ခါ ရေသာတစ်လှည့်။	น้ำขึ้นหนึ่งหน น้ำลงหนึ่งหน
အသီးတစ်ရာ အညှာတစ်ခု။	ร้อยผล หนึ่งขั้ว

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ကောက်ညှင်းကမစေး ဆန်ကြမ်းကစေး။	ข้าวสารเหนียวกว่าข้าวเหนียวอีก
ကျားရှေ့ မှောက်လျက်လဲ။	ล้มคว่ำต่อหน้าเสือ
ကြက်က စပါးစား ထရံက ဒဏ်သင့်။	ไก่กินข้าวเปลือก ฝาผนังได้รับโทษ
ကြိုးချင်းထား ကြိုးချင်းငြိ၊ အိုးချင်းထား အိုးချင်းထိ။	เชือกอยู่ใกล้ชิดเกลียวกัน หม้อดินอยู่ใกล้ชิดสัมผัสกัน
ကြက်ကန်းဆန်အိုးတိုး။	ไก่ตาบอดเจอหม้อข้าวสารโดยบังเอิญ
ကြက်ဖတွန်မှ မိုးလင်းသည်။	ไก่ตัวผู้ขัน ฟ้าสว่าง
ကြက်မတွန်လို့ မိုးမလင်း။	ไก่ตัวเมียขัน ฟ้าไม่สว่าง
ကြောင်မရှိ ကြွက်ထ။	แมวไม่อยู่ หนูร่าเริง
ကြောင်အို ကြွက်မလေး။	แมวแก่ หนูไม่เคารพ
ကျဲနွှစ်ကောင်ခတ်တဲ့ကြား မြေစာပင် မခံနိုင်။	ควายสองตัวสู้กัน ต้นหญ้าที่อยู่ตรงกลางทนไม่ไหว
ကျဲပါးစောင်းတီး။	ดีดพิณใกล้ควาย
ကြွက်မနိုင် ကျီမီးရှို့။	จับหนูไม่ได้ เผายุ้งข้าว
ခုမှပေါ်တဲ့ရွှေ ကြာပင်။	เพิ่งโผล่มาที่ต้นบัวทอง
ခေါင်းတစ်ရာသားစား။	ให้กินศีรษะหนึ่งร้อย
ချည်ပုဆိုးက ပိုးပေါင်ချင်။	โสร่งฝ้ายต้องการปนไหม
ချိတ်ချိတ်ချင်းမှ ချိတ်လို့ရ။	ตะขอและตะขอ เกี่ยวกันได้

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ချိန်တော့မိုး ထိုးတော့မြေကြီး။	ตั้งใจไปให้ถึงท้องฟ้า แต่ไปแค่พื้นดิน
ခြင်းကြားနှင့် ရေသယ်။	ตะกร้าไม้ไผ่ ตักน้ำ
မပြည့်သည့်အိုး ဘောင်ဘင်ခတ်။	หม้อที่ไม่เต็ม (น้ำ)กระฉอก
တော်သလင်းတိမ်ညို စားဖိုသည်ဆင်းရဲ မိုးမစဲ။	ช่วงเดือนสิงหาคม กันยายน ฝนตกหนัก คนทำอาหารเดือดร้อน
တော်သလင်းမြစ်တွင်း သင်ဖြူးခင်း။	แม่น้ำในเดือนสิงหาคม กันยายน สงบนิ่งเหมือนปูเสื่อกก ไม่มีคลื่นลม
တပေါင်း တန်ခူး မိုးသားကျူး။	เดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม และเมษายน มีเมฆฝน
တန်ခူးမည်မှတ် ဖက်ဆွတ်ရေတိုး သင်္ကြန်မိုး။	ให้จำไว้ว่าเดือนมีนาคม เมษายน ใบไม้ชุ่มชื้น ปริมาณน้ำเพิ่มขึ้นเพราะฝนสงกรานต์ตก
မိုးဖြူမစဲ မိုးမည်းမရွာ။	ถ้าท้องฟ้ามีเมฆขาว ฝนมักตกไม่หยุด แต่ถ้าเมฆดำ ฝนมักไม่ตก
ငရုတ်သီးနှင့်ပေါင်းမှ ကြက်သွန် အထောင်းခံရ။	หัวหอมเมื่อรวมกับพริกแล้วจึงถูกตำ
ငါးကြော်မကြိုက် ကြောင်မိုက်။	แมวที่ไม่ชอบกินปลาทอดเป็นแมวโง่
ငါးစာသာမြင် ငါးမျှားချိတ်မမြင်။	เห็นแต่เหยื่อตกปลา แต่ไม่เห็นตะขอเบ็ด
ငါးစိမ်းမြင် ငါးကင်ပစ်။	เห็นปลาสด ทิ้งปลาย่างทันที

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ငါးပိနှင့်လောက် ရွှေနှင့်ကျောက်။	กะปิและตัวหนอนแยกกันไม่ได้ ทองและพลอยก็แยกกันไม่ได้เช่นกัน
မိုးလွန်မှထွန်ချ။	หมดฝน จึงไถนา
စိးတဲ့ရေ ဆည်တဲ့ကန်သင်း။	กั้นน้ำที่ไหลมาเก็บไว้ในนา
စူးနေရာစူး ဆောက်နေရာဆောက်။	ใช้รั้งจะต้องใช้ในสถานที่ ๆ เหมาะสมกับรั้ง ใช้สิ่ว จะต้องใช้ในสถานที่ ๆ เหมาะกับสิ่ว
ဆင်ကောင်ကြီးတွေ့မှ ဆင်ခြေရာရှာရန်မလို။	เมื่อเจอตัวช้าง ไม่ต้องหารอยเท้าช้าง
ဆင်ကန်းတောတိုး။	ช้างตาบอดเบียดเข้าไปในป่า
ဆင်စွယ်မှန်ပိုးမစား။	แมลงไม่สามารถกินงานช้างแท้ได้
ဆင်ပိန်ကျဲလောက်။	แม้ช้างตัวผอมลง แต่ก็ยังมีขนาดเท่าควาย
ဆင်ဖြူတော်မှိုကြံစုပ်။	พึ่งพาช้างเผือกเพื่อกินน้ำอ้อย
ဆင်လည်းဆင်အထွာနှင့် ပုရွက်ဆိတ်လည်းပုရွက်ဆိတ်အထွာနှင့်။	ช้างก็ขนาดของช้าง มดก็ขนาดของมด
ဆင်သေကို ဆိတ်ရေနှင့်ဖုံး။	นำหนังแพะมาคลุมศพช้าง
ဆင်သွားလျှင် လမ်းဖြစ်။	ตามแนวทางที่ช้างเดินไป มักจะเป็นทางที่ดี
ဆူးပေါ်ဖက်ကျဖက်ပေါက် ဖက်ပေါ်ဆူးကျဖက်ပေါက်။	ถ้าใบห่อตกลงบนหนาม ใบห่อก็จะทะลุ ถ้าหนามตกลงบนใบห่อ ใบห่อก็จะทะลุเช่นกัน

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ဒီးကွက်လောက်တော့ ငှက်တိုင်းလှ။	นกนานาชนิดก็มีความสวยงามเท่ากับนกฮูกอยู่แล้ว
တောကြောင့်ကျားလုံ ကျားကြောင့်တောလုံ။	เสือปลอดภัยเพราะป่า ป่าปลอดภัยเพราะเสือ
သေချင်တဲ့ကျားတောပြောင်း။	เสืออยากตาย ย้ายป่า
တောမီးလောင် တောကြောင်လက်ခမောင်းခတ်။	เมื่อไฟไหม้ในป่า แมวป่าก็ดีใจตบต้นแขนทั้งสอง
ထိုးမည့်ဆင်တစ်လှမ်းဆုတ်။	ช้างที่จะสู้ มักจะถอยหลังหนึ่งก้าว
ဒေါင်းတုလို့စာသင်ယ်လှမ်း။	นกกระจอกก้าวย่าง เลียนแบบนกยูง
နေနှင့်လ ရွှေနှင့်မြ။	พระอาทิตย์กับพระจันทร์ ทองกับมรกต
နေပူတုန်း စပါးလှန်း။	เมื่อมีแสงแดดจะต้องตากข้าวเปลือก
နေဝင်မှစပါးလှန်း။	ตะวันลับฟ้าแล้ว จึงตากข้าวเปลือก
နွားပျိုသန်လှ နွားအိုပေါင်ကျိုး။	วัวหนุ่มที่ว่าแข็งแรงยังมีพลังเท่ากับวัวเฒ่าขาหัก
နွားအိုမြက်နုကြိုက်။	วัวเฒ่าชอบกินหญ้าอ่อน
ပုစွန်ဆိတ်ငယ်သော်လည်း ပင်လယ်ကူးနိုင်သည်။	กุ้งฝอยตัวเล็กสามารถข้ามทะเลได้
ပင်လယ်ထဲမိုးရွာ။	ฝนตกในทะเล
ဖားတုလို့ ခရုခုန်။	หอยพยายามกระโดดตามกบ

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ဖြစ်မည့်ခွေး အမွေးတခြား။	หมาพิเศษ มีขนสวยงามและแตกต่างจากหมาอื่น
ဖွတ်မိချောင်းဖြစ် မြစ်မချမ်းသာ။	ถ้าตัวเหี้ยทำตัวเป็นจระเข้ แม่น้ำก็ไม่มีความสุข
ဗျိုင်းမှန်လျှင် ခြေစိမ်း။	ถ้าเป็นนกกระยางแท้ จะต้องมีเท้าสีเขียว
ကာလံ ဒေသံ အပ္ပံ ဓနံ	การทำอะไร ให้ถูกฤกษ์ยาม จะนำความร่ำรวยมาให้
မြေနိမ့်ရာ လှံစိုက်။	พื้นดินต่ำเตี้ยอยู่แล้ว ยังเอาหอกมาปัก
အိုင်တွေ့တိုင်း ခြေဆေး။	เมื่อเห็นแอ่งน้ำ ล้างเท้าทุกครั้ง
အကန်းမယား သနပ်ခါးမလို။	เมียของคนตาบอดไม่ต้องทาตะนาคา
မြန်မာအို ကျောင်းကြို ကျောင်းကြား။	เมื่อชาวพม่าอายุมากแล้ว ย่อมเข้าวัด
ကြာလေကောင်းလေ ဟောင်းလေသစ်လေ။	ยิ่งนานยิ่งดี ยิ่งเก่ายิ่งใหม่
ချစ်ခြင်းအစ မျက်စိက။	ความรัก เริ่มจากการสบตา
မချစ်သော်လည်း အောင့်ကာနမ်း။	แม้ว่าไม่รักแต่ฝืนทนจูบ
အချစ်ကြီးတော့ အမျက်ကြီး။	เกลียดมากเพราะรักมาก
တစ်ဦးမေတ္တာ တစ်ဦးမှာ။	เรามีเมตตาต่อคนอื่น คนอื่นก็มีเมตตาต่อเราเช่นกัน
နဖူးစာ ရွာလည်။	เป็นเนื้อคู่แท้จริง

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ဘမျိုး ဘိုးတူ။	บ่อยครั้งที่คนเราตัดสินคนอื่นแบบเหมารวม
မင်းတို့စကား မိုးကြိုးသွား။	คำพูดของกษัตริย์ เหมือนฟ้าผ่า มีความเด็ดขาด
မင်းလိုလိုက် မင်းကြိုက်။	ถ้าเอาใจกษัตริย์ ก็จะโปรด
မင်းခယောကျ်း ကမ်းနားသစ်ပင်။	เหล่าเสนาบดีเหมือนต้นไม้ที่ขึ้นริมฝั่ง
လူမိုက်တစ်သောင်း ကဲ့ရဲ့ရှောင်း၊ လူကောင်းတစ်ယောက် ချီးမွမ်းပျောက်	คำชมของคนฉลาดเพียงคนเดียว สามารถลบล้างคำดูถูกของคนโง่หมื่นคน
နေသာသပ လေညာက။	อยู่เหนือลม ไม่สนใจพวกที่อยู่ใต้ลม
ရုဋ္ဌလိပ်ရေထဲလွှတ်	ปล่อยเต่าในน้ำ
တပည့်ရှာ ဆရာတွေ့။	หาลูกศิษย์ แต่เจอครู
ဆရာကာပြန် အာခေါင် လှံစူး။	ลูกศิษย์ที่อกตัญญูต่อครู จะถูกหอกแทงเพดานปาก
ဆရာများ သားသေ။	ถ้าลูกศิษย์มีครูสอนมากเกินไปก็เรียนไม่รู้เรื่อง
စိုသောလက် မခြောက်စေနှင့်။	อย่าทำให้มือที่เปียกอยู่นั้นแห้ง
သူမသာ ကိုယ်အသုဘ။	เขาก็เป็นศพ เราก็เป็นศพเหมือนกัน
ရင်သွေးဟူက ချစ်မဝ။	เลือดในอก รักไม่รู้จบสิ้น
သားသမီးမကောင်း မိဘခေါင်း။	ถ้าลูกไม่ดี พ่อแม่ถูกตำหนิ

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ခေါင်းတုံးပေါ် သန်းရာ၍ မတွေ့နိုင်ပါ။	หาเหาบนหัวเกรียน ย่อมไม่เจอ
ချမ်းသာလည်း ဘဝင်မမြင့်နှင့်၊ ဆင်းရဲလည်း မငိုနှင့်။	เมื่อรวยอย่าลืมตัว เมื่อจนอย่าร้องไห้
မွဲချင်လျှင် မိန်းမယူပါ။	ถ้าต้องการเป็นชายยากจน จงแต่งงาน
ကလေးကြီးလျှင် ထမင်းစားရသည်၊ ရေကြီးလျှင် ငါးစားရသည်။	เมื่อเด็กโตขึ้นมา จะได้กินข้าว เมื่อน้ำท่วมจะได้กินปลา
ချမ်းသာသောသူကို အဖော်လုပ်လျှင် ငတ်မည်၊ ဆင်းရဲသူကို အဖော်လုပ်လျှင် စားရသေးသည်။	ถ้าคบกับคนรวยจะอดยาก ถ้าคบกับคนจนยังได้กิน
မသွားဖူးသည့်လမ်းကို ခေါ်တိုင်းမလိုက်နှင့်၊ မစားဖူးသည့်အစာကို ကျွေးတိုင်းမစားနှင့်။	ถ้ามีคนชวนไปสถานที่ที่เราไม่เคยไปก็ไม่ควรไป อาหารที่เราไม่เคยกินก็ไม่ควรกิน
စကားရိုးရိုးပြော ပြီးလွယ်သည်၊ ရေမြောင်းဖြောင့်ဖြောင့်သွယ်လျှင် ရေအရောက်မြန်သည်။	ถ้าใช้คำพูดธรรมดาทำให้เข้าใจง่าย และทำงานเสร็จเร็ว ขุดคูน้ำเป็นทางตรง น้ำก็ไหลเร็ว
သူဌေး၏လက်နက်ကား ငွေ၊ ဆင်းရဲသား၏လက်နက်ကား ခွန်အား။	อาวุธของคนรวยคือเงิน อาวุธของคนจนคือแรงงาน
ကောင်းတာကိုအတုခိုး၊ မှန်တာကိုမှတ်။	จะต้องเลียนแบบสิ่งที่ดี และจะต้องจดจำสิ่งที่ถูกต้อง
ကိုယ်လုပ်နိုင်သမျှသာ ကိုယ်လုပ်။	จะต้องทำงานเท่าที่ตัวเองทำได้
ကိုယ့်အိမ်ထဲမှာ ကိုယ်ရဲ။	เป็นคนที่มีความกล้าหาญก็แต่ในบ้านของตัวเอง
ကြွက်မည်းမှ ကြွက်ဖြူပေါက်ရိုးထုံးစံမရှိ။	ไม่มีทางที่หนูสีดำออกลูกเป็นหนูสีขาว
တရားလည်းနာ ပျားလည်းရာ	ฟังธรรมะด้วย หารังผึ้งด้วย

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ရေနှင့် ငါးလို။	เหมาะสมกันเหมือนปลากับน้ำ
သူတစ်ပါးလက်ဖြင့် မြွေဖမ်းချင်သည်။	อยากจับงูแต่ใช้มือคนอื่น
အဆိုးမရှိလျှင် အကောင်းမရှိနိုင်။	ถ้าไม่มีสิ่งที่ไม่ดี สิ่งดีก็อาจจะไม่เกิดขึ้นก็ได้
ကိုယ့်ကိုယ်ကို ကြိုးဆွဲချ။	ผูกคอตัวเองเพื่อฆ่าตัวตาย
ကောင်းသည့်စပါး ဖျာပေါ်နေ၊ မကောင်းသည့်စပါးဖျင်း အဝေးလွှင့်။	ข้าวเปลือกที่มีคุณภาพดีอยู่บนเสื่อ แต่ข้าวเปลือกที่ไม่มีคุณภาพย่อมปลิวไปไกล
ကောင်းကောင်းစားချင်ရင် ကိုယ်တိုင် ဈေးသွားပါ၊ ကောင်းကောင်းမစားလိုလျှင် သူတစ်ပါးကို မှာပါ။	ถ้าอยากกินของดี ๆ จะต้องไปที่ตลาดด้วยตัวเอง ถ้าไม่อยากกินของดี ๆ ฝากคนอื่นซื้อได้
ကျိုးတာထက် ကောက်တာက ပိုကောင်း။	โค้งงอดีกว่าแตกหัก
ကျောက်ပေါ်မှာ မလျှောက်နှင့်၊ မြစ်လယ်မှာ မထိုင်နှင့်။	อย่าเดินบนก้อนหิน อย่านั่งกลางแม่น้ำ
ငါးခေါင်းနှင့် မြွေအမြီး။	หัวปลาและหางงู
နေမှာ မိုးတွင်း၊ မိခင်မှာ မိထွေး။	แสงแดดหน้าฝนแรงมาก แม่เลี้ยงก็ร้ายมากเช่นกัน
ဆားမပါ ဟူးလည်းမချို။	ไม่ใส่เกลือ น้ำผึ้งไม่หวาน
ဆင်းရဲ ရန်များ။	คนจนมีศัตรูเยอะ
စိတ်ထားတတ်မြတ်။	ผู้ที่มีน้ำใจเป็นคนประเสริฐ
ဆိတ်ဆိတ်နေ ထောင်တန်။	การพูดน้อยย่อมมีคุณค่า

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
သတိဆို ပိုသည်မရှိ။	จะต้องมีสติตลอดเวลา
သတိမမူ ဂူမမြင်၊ သတိမူက မြူကိုမြင်။	ถ้าไม่มีสติไม่เห็นถ้ำ ถ้ามีสติเห็นหมอก
ကြာစွယ်မြင် ရေနက်သိ မြက်မြင် မြေဩဇာသိ။	เห็นบัวก็รู้ถึงความลึกของน้ำ เห็นหญ้าก็รู้ถึงความอุดมของดิน
အသံကြောင့် ဖားသေ။	กบตายเพราะเสียงตัวเอง
မိုးစနေ လေရာဟု။	ฝนวันเสาร์ ลมวันพุธ
ရေများရေနှိုင် မီးများမီးနှိုင်။	น้ำมาก น้ำชนะไฟ ไฟมาก ไฟชนะน้ำ
မီးလောင်ရာလေပင့်။	ขณะที่ไฟไหม้อยู่ ลมพัดโหมแรงอีก
မီးခဲပြာဖုံး။	ขี้เถ้าคลุมถ่านไฟไว้
မီးမလောင်မီကတား။	ป้องกันไว้ก่อนไฟไหม้
၆၃။ အိုးက မပူ စလောင်းက ပူ။	แกงไม่ร้อน ฝาหมอร้อน
၁၂၅။ နာနာထုမှ အိုးကောင်းရ။	เมื่อทำหม้อดิน จะต้องตีหม้อดินแรง ๆ เพื่อจะได้หม้อดินที่มีคุณภาพดี
၁၄၃။ ဆင်ဖြူမျက်နှာ ဆင်မည်းမကြည့်ဝံ့။	ช้างตัวดำไม่กล้ามองหน้าช้างเผือก
၁၅၀။ လှေခွက်ကြီးကျန် အလံမလဲ။	แม้ว่าเหลือแต่ตัวเรือ แต่ไม่ยอมให้ธงล้มไป
၁၇၀။ လှတာမက်ရင် ညစာခက်။	ชอบผู้หญิงสวย อดกินข้าว

ภาษิตพม่า	ปริวรรตเป็นภาษาไทย
ကောက်သော်မစားလောက်၊ ဖြောင့်သော်စားမကုန်။	ซื่อสัตย์กินไม่หมด คดโกงกินไม่พอ
ကိုယ့်ပေါင် ကိုယ်လှန်ထောင်းသလို။	เหมือนเอาศอกกระทุ้งขาตัวเอง
နူတ်ချိုလျှင် လက်တို။	คนปากหวาน มือสั้น
ဘုန်းကြီးလို့ သက်မရှည် သက်ရှည်လို့ ဘုန်းမကြီး။	บางคนมีอำนาจวาสนา กลับอายุไม่ยืน คนที่อายุยืน กลับไม่มีอำนาจวาสนา
ဥစ္စာမရှိ ကတိမတည်။	ไม่มีทรัพย์สมบัติ ไม่สามารถรักษาคำพูด
ကိုယ့်ကိုယ် ကိုယ်ဖော်မသူတော်။	ผู้โอ้อวดตน คือคนไม่ดี
ကိုယ့်ထက်သာ မနာလို။	คนเรามักอิจฉาคนที่เก่งกว่า
ကြွေးတင် ကျွန်ဖြစ်။	มีหนี้สินกลายเป็นทาส
ဆပ်ပြာကောင်းလို့ ခေါင်းပေါင်းဖြူ။	ผ้าโพกหัวขาวสะอาดเพราะสบู่ดี
နီးရာမား ကြောက်ရ။	ต้องกลัวดาบที่อยู่ใกล้ตัวเราที่สุด
ပန်းပဲသမား ဓားကောင်းမကိုင်ရ။	ช่างตีเหล็กไม่ได้ใช้ดาบที่มีคุณภาพดี
စိန်နားကပ်အရောင်ကြောင့် ပါးပြောင်။	แสงของต่างหูเพชรช่วยให้แก้มดูงาม

การเผยแพร่ผลงานวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานอธิการบดี สถานอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน งานวิจัยและสารสนเทศ โทร.๑๒๐๕

ที่ ศธ ๐๕๒๗.๐๑.๓๕(๒)/๐๓๓ **วันที่** ๑ กันยายน ๒๕๕๗

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์ในวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

เรียน ดร.ศิรพัชร์ ฌานเชาว์วรรธน์

ตามที่ ดร.ศิรพัชร์ ฌานเชาว์วรรธน์ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้เขียนบทความวิจัยเรื่อง "ศาสนาและความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติในภาษิตพม่า" (Religions and supernaturalism in Myanmar Proverbs) ได้ทำการแก้ไขบทความตามข้อเสนอแนะของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้วนั้น

ในการนี้ กองบรรณาธิการวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน ใคร่ขอแจ้งให้ท่านทราบว่า บทความวิจัยเรื่องดังกล่าว ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือน มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๘

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาวุธตระกูล)
บรรณาธิการวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

185

HUSO 2013

14th -15th November
Khon Kaen, Thailand

The 9th International Conference on Humanities and Social Sciences

Certificate of Participation

This is to certify that

Sirapach Chanchaowat

has participated as a research presenter in
the 9th International Conference on Humanities and Social Sciences
held at the Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University,
14th -15th November 2013

Kulthida Tuamsuk

Assoc. Prof. KulthidaTuamsuk, Ph.D.
Dean, Faculty of Humanities and Social Sciences

19 September, 2013

Dear Sirapach Chanchaowat and MyintThandar Thein

Thank you for submitting a paper for presentation in this coming *9th International Conference on Humanities and Social Sciences (ICHUSO) 2013* which will be held from November 14-15, 2013 at Khon Kaen University, Thailand.

The undersigned is pleased to inform you that your abstract entitled **"Supernaturalism in Myanmar Proverbs"** (Register Code No.: **MS05T)** has been reviewed and accepted for *oral presentation*. You will have 15 minutes for presentation and 5 minutes for audience discussion and questions. Electronic devices such as a computer, a projector, and an overhead projector will be provided in the presentation room.

Please also note that only selected full papers will be included in the CD-Rom as the conference proceedings. In the conference handbook, only abstracts will be published. The proceedings and the handbook will be distributed at the conference.

Payment of registration fee must be made no later than **25 September, 2013.** When registering, please complete the Register Code box with the assigned register code provided above. The conference and presentation schedule will be announced via the conference website by 1st October, 2013.

We look forward to welcoming you to Khon Kaen University in November, Thailand.

Yours sincerely,

Kulthida Tuamsuk

(Assoc. Prof. KulthidaTuamsuk, Ph.D.)

Conference Chair
Dean of the Faculty of Humanities and Social Sciences
Khon Kaen University, Thailand

9th International Conference on Humanities and Social Sciences 2013

14th - 15th November, 2013

Faculty Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Thailand

www.huso.kku.ac.th/ichuso

4. Alcohol Consuming Behaviors of Military in Thailand: 2007 – 2012 96
Tidarat Meeparn, Taweesak Siripornpibul

Panel 41 : Public administration

1. The Roles of Local Government for Sustainable Tourism Development: A Case Study of Kut Chom Phu Subdistrict, Phiboon Mangsahan District, Ubon Ratchathani Province 97
Noppawan Chuachote, Suwaphat Sregongsang, Boonyasarit Aneksuk

2. Social Assistance Policy for Family members of Suicide in Phichit Province, Thailand 98
Rungtiva Manovachirasun, Montri Kunphoonmmarl, Taweesak Siripornpibul, Chommanard Wannapornsiri

3. Corporate Social Responsibility and Applications from Japanese Cases into Vietnam Socio-economic Development 98
Vu Dinh Huy, Vu Huy Thong

4. The Role of Paradiplomacy in Increasing Local Population's Welfare 99
Winarti and Christy Damayanti

Panel 42 : Institute of Mekong-Salween Civilization Studies

1. A study of a Connection between Grambling and Long Boat Racing 100
Supannee Kluanklad

2. Supernaturalism in Myanmar Proverbs 100
Sirapach Chanchaowat and Myint Thandar Thein

3. Doctrines of Confucius in proverbs influence Singaporeans' perspectives of the world 101
Sombat Khruathong and Wilai Silapa-acha

Panel 43 : Center for Research on Plurality in the Mekong Region

1. Inaction of Archeological Heritage Conservation Efforts: the Community Mindset Directed by Current Discourse 102
Benjawan Narasaj

2. Sinsai: The Meaning Reconstruction of Local Knowledge in Khon Kaen Municipality 102
Puntip Tathong, Jaggapan Cadchumsang

3. "Jaramoh Akama" Meaning and Religious Movements of the Traditional Malay Muslim 103
Asri Mahama

4. Community of Practice in "Pondok" and the Construction Process of Being Malay Muslims 103
Zulasri Masa

Panel 44 : General

1. Tourism in the Hmong Ethnic Villages in Lao PDR and Vietnam 104
Watcharee Srikham

2. Climate Debate in Post-Fukushima Japan 105
Titli Basu

3. Traditional Knowledge in Ecological Use of Resources and Sustainable Forest Management of a Community in the Songkhla Lake Basin 105
Sawarin Bendem-Ahlee, Jaowanit Kittitornkul, Somyot Tongwa, Utai Parinyasutinun

4. Students' Friday Absenteeism: A Case Study 106
Jaycille V. Belacho

Code: MS04T

A study of a Connection between Grambling and Long Boat Racing

Supannee Kluanklad
E-mail: Supanneek@nu.ac.th
A Research project has been supported by Center for Gambling Studies, Faculty of Economics, Chulalongkorn University, Thailand

Abstract

A long boat race hasbeen evolved from a transport mean of a riverine inhabitant to a sport.It's origin can trace to a religious festival which a villager takes part in a long boat race as a recreational activity. Such an annual event has been developedgradually to create a cooperative mechanism in the community. Also an incentive for a competition has been initiated which lead to an emergence of a reward system. Over the time of the process, gambling is a core part which shapes a pattern of the game.

The study uses an in-depth interview technique in order to compile a situation and pattern of "boat race gambling" in the areas of Phitsanulok and Phichit Provinces. The culmination is to analyses the changes in a structure and a network of a long boat race management which relates to various stakeholders such as a boat racing organizer, a boat racing team, a professional boat rower and related businesses. Notably, a gambler is a crucial factor which plays a key role and has been transformed on such changes simultaneously. There are three groups of gamblers; an insider of a long boat race, a professional gambler and a supporter of a long boat team. A decrease of a boat travelling is a consequence of socioeconomic and political conditions. These cause a shift in a pattern of the race which "a traditional recreation" overlap with "a sport"

Currently, local authorities, particularly the head of a village and local administrative organizations, promote the event as a traditional preservation and tourism advertising through an annual festival of the community. As a sport, its practices, rules and regulations havebeen developed to be standardized. The number of racing arenas have been increasing. A successive competition contributes to an improvement and maintenance of a team to attainvictory. Moreover, the audience is an essential component of a gamewhothe organizer have to provide the number of seats in a nearby area of a finish line. In addition, a live broadcast of an event in major arenas is aone strategy of encouragement. Such changes indicate a patronage system among stakeholders in a long boat race which establish the intricate of gambling along with an increasing quantity of a race and a considerable amount of money bet.

Keywords: gambling, a long boat race

Code: MS05T

Supernaturalism in Myanmar Proverbs

Sirapach Chanchaowat
Faculty of Humanities, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
and MyintThandar Thein
Institute of Mekong – Salween Civilization Studies, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

Abstract

This paper is based on our research entitled "The Worldviews of Myanmar from Proverbs" which is part of the project "The Worldviews of ASEAN from Proverbs". For this sub-project, 750 Myanmar proverbs were studied and collected by combining two different methods: literature search and survey by questionnaire on about 150 Myanmar people both in the Republic of the Union of Myanmar and in the Kingdom of Thailand. This research reveals that some of Myanmar beliefs show that theism and animism were rooted in Myanmar before Buddhism. So if, in principle, Myanmar people believe in Theravada Buddhism which ignores the existence of a God-Creator and of a theistic determinism, Myanmar sayings and proverbs indicate that they respect God(s) and nats; holy or powerful spirits: "Love the Buddha, fear the nats". We can find some Myanmar beliefs in fate, such as, "Every life is determined and unchangeable" - that sound the important role of God(s). Most of Myanmar Theravadins consider God(s) and nats as an important part of their daily life. Indeed, every village and most of Buddhist temples in Myanmar have a nat shrine. However, one can say that they believe in God(s), fate and nats without any sense of contradiction with Buddhism. Some part of Buddhist philosophy may support the supernaturalism. The traditional belief about the law of Karma is a kind of "unnatural causal continuum" of actions; Karma-vipaka which will be kept in sub-consciousness and continue in cycle of karmic rebirths until it attains Nirvana. Moreover, the teaching of "right" actions in Buddhism about Salvation (Nirvana) which is something pre-linguistic and supra-mundane seems contrary to the principles of natural or empirical sciences. Our research about the supernaturalism as found in Myanmar proverbs leads us to the conclusion that an interfaith or intercultural theme is one of the most interesting researches and studies to understand this phenomenon, not only in Myanmar or in Thailand but also in all ASEAN countries.

Keywords: supernaturalism, animism, Myanmar proverbs, Theravada Buddhism, worldviews of ASEAN

9th International Conference on Humanities and Social Sciences 2013

Philosophy and Religion

Language and Literature

Culture

Sociology and Development

Public Administration

Environment and Development

Media, Information and Communication

Area Studies

Education in Humanities and Social Sciences

Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University
Khon Kaen Province, Thailand
Tel. 66 43 202 861 ext 3129 Fax. 66 43 203 050, 66 43 202 319
www.huso.kku.ac.th

ขอมอบเกียรติบัตรนี้เพื่อแสดงว่า

ศิรพัชร์ ฌานเชาว์วรรธน์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

เข้าร่วมนำเสนอผลงานวิจัย ประเภท Oral Presentation

การประชุมวิชาการ “นเรศวรวิจัย” ครั้งที่ ๙ : ความรู้สู่เชิงพาณิชย์ นำเศรษฐกิจไทยก้าวไกลอาเซียน
และเทา-งามวิจัย ครั้งที่ ๑ : เทา-งามวิจัย นำโลจิสติกส์ไทยสู่อาเซียน
ในระหว่างวันที่ ๒๘ - ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๖

ศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ จินายน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานอธิการบดี กองบริหารการวิจัย งานการจัดการผลผลิตการวิจัย โทร.๘๖๔๑

ที่ ศธ ๐๕๒๗.๐๑.๓๓(๔)/ว๑๒๖๔ **วันที่** ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖

เรื่อง ตอบรับการนำเสนอผลงานทางวิชาการและการตีพิมพ์ผลงาน การประชุมทางวิชาการนเรศวรวิจัย ครั้งที่ ๙

เรียน ดร.ศิรพัชร์ ฌานเชาว์วรรธน์

ตามที่ท่านสมัครเข้าร่วมนำเสนอผลงาน ในการประชุมทางวิชาการ "นเรศวรวิจัย" ครั้งที่ ๙ "ความรู้สู่เชิงพาณิชย์ นำเศรษฐกิจไทยก้าวไกลอาเซียน" ในระหว่างวันอาทิตย์ที่ ๒๘ – วันจันทร์ที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ ๗๒ พรรษาฯ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก โดยส่งผลงาน งานวิจัย เรื่องหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาที่ปรากฏในภาษิตพม่า เข้าร่วมนำเสนอประเภท Oral Presentation

ในการนี้ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาผลงานของท่านเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และขอแจ้งให้ท่านทราบว่าผลงานวิจัยของท่านได้รับการคัดเลือกให้นำเสนอผลงานและตีพิมพ์ลงใน Abstract การประชุมทางวิชาการ "นเรศวรวิจัย" ครั้งที่ ๙

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ ทั้งนี้ ท่านสามารถตรวจสอบกำหนดการนำเสนอและรายละเอียดการเตรียมข้อมูลการนำเสนอได้ทางเว็บไซต์ http://dra.research.nu.ac.th/nurc9/

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูพงษ์ พงษ์เจริญ)
รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

แบบสอบถาม

เครื่องมือในการวิจัย: แบบสอบถาม

သုတေသနစာတမ်း စုံစမ်းမေးမြန်းခြင်းပုံစံ

โครงการวิจัยเรื่องโลกทัศน์ของอาเซียนจากภาษิต

အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ စကားပုံများမှ Worldviews ဆိုင်ရာသုတေသန

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการวิเคราะห์โลกทัศน์ของอาเซียนจากภาษิต

ဤသုတေသန စုံစမ်းမေးမြန်းခြင်း အချက်အလက်များကို အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ စကားပုံများမှ Worldviews ဆိုင်ရာသုတေသနစာတမ်းတွင် ထည့်သွင်းအသုံးပြုရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (အပိုင်း ၁ အချက်အလက်ဖြည့်စွက်ရန်)

2. เพศ (လိင်) o หญิง (မ) o ชาย (ကျား)

2. อายุ (အသက်) --------- ปี (နှစ်)

3. การศึกษา (ပညာရေး) o ประถมศึกษา (အခြေခံပညာအဆင့်) o มัธยมศึกษา (အထက်တန်းပညာအဆင့်) o ปริญญาตรี (ရိုးရှိုဘွဲ့အဆင့်)

o ปริญญาโท (မဟာဝိဇ္ဇာအဆင့်) o ปริญญาเอก (ပါရဂူဘွဲ့အဆင့်) o อื่น ๆ ---------- (အခြား ---)

4.อาชีพ (အလုပ်အကိုင်) ----------

5.เมืองที่อาศัยปัจจุบัน----------

(ယခုလက်ရှိနေရပ်လိပ်စာ)----------

6.ภูมิลำเนาเดิม (မွေးရပ်ဇာတိမြို့) ----------

7.ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (နေ့စဉ်သုံးဘာသာစကား)----------

ส่วนที่ 2 ภาษิตที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (အပိုင်း ၂ နေ့စဉ်သုံးစကားပုံများ)

1. ภาษาที่ท่านใช้ในชีวิตประจำวัน (เท่าที่นึก/จำได้) พร้อมเหตุผล (ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะสอบถามลงในรายละเอียดของแต่ละภาษิต)

သင်နေ့စဉ်အသုံးပြုသည့် စကားပုံများ (မှတ်မိသလောက်) အကျိုးအကြောင်းနှင့်တကွ ရှင်းပြပါ။

---

2. ภาษิตที่ท่านพบเห็นในชีวิตประจำวัน (เท่าที่นึก/จำได้) ให้บอกแหล่งที่มาด้วย

သင်တွေ့မြင်၊ ကြားသိရသည့် နေ့စဉ်သုံးစကားပုံများ (မှတ်မိသလောက်) ရေးသားပါ။ (မည်သူ့ထံမှ စကားပုံ ရရှိခဲ့ကြောင်းရေးသားရန်။)

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาว ศิรพัชร์ ฌานเชาว์วรรธน์

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss Sirapach Chanchaowat

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์

หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000

ประวัติการศึกษา

คุณวุฒิ	ชื่อสถานศึกษาและประเทศ
อ.ด. (ภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศส)	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โครงการความร่วมมือมหาวิทยาลัยปารีส 3 UFR, ประเทศฝรั่งเศส
Diplôme de Professeur de Français Langue Etrangère (PROF) การสอนภาษาฝรั่งเศสในฐานะภาษาต่างประเทศ	มหาวิทยาลัยฟร้องช์- กงเต้ ประเทศฝรั่งเศส
Certificat : FLE en Technologies dans l'enseignement (Vidéo en classe et EAO) เทคโนโลยีการสอน (วีดีทัศน์ในชั้นเรียนและคอมพิวเตอร์ช่วยสอน)	
อ.ม. (ภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศส)	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อ.บ. (ภาษาฝรั่งเศส)	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลงานวิจัย-วิชาการ

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม กรณีศึกษาเรื่องหลวงจำเนียรเดินทางกับการแปลบทละครฝรั่งเศสแบบดัดแปลงในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (La réexpression du français en thaï du roi Rama VI : le cas de la pièce de Labiche et Martin ; Le Voyage de Monsieur Perrichon) นำเสนอผลงานในที่ประชุมระดับนานาชาติที่เมืองกาลาตี ประเทศโรมาเนีย, 2557 (Colloque International sous le thème les hésitations du traducteur, 11e édition des Journées de la Francophonie, du 9 au 12 avril 2014, à l'Université Dunărea de Jos de GALATI.) (อยู่ในระหว่างการตีพิมพ์)

แนวทางแห่งสหวัฒนธรรมว่าด้วยการจัดการเรียนการสอนวรรณกรรมเชิงปรัชญาฝรั่งเศสแบบผสมผสานแนวคิดไทย กรณีศึกษาการสอนภาษาฝรั่งเศสมหาวิทยาลัยนเรศวร (Vers une approche interculturelle : le mariage heureux des

philosophies française et thaïlandaise dans l'enseignement du FLE à l'Université Naresuan, (Colloque International en 2013, à l'Université Nationale de Mongolie) นำเสนอผลงานในที่ประชุมระดับนานาชาติที่ประเทศมองโกเลีย, 2556. ตีพิมพ์เฉพาะบทคัดย่อ.

การใช้บริบททางสังคมวัฒนธรรมในการจัดการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสตามมาตรฐานกรอบสภายุโรปในทวีปเอเชีย กรณีศึกษาการสอนภาษาฝรั่งเศสระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย. La contextualisation du CECRL en Asie : le cas du FLE au niveau secondaire en Thaïlande. นำเสนอผลงานวิจัยในที่ประชุมวิชาการระดับโลกครั้งที่ 13 ในปี 2555 จัดโดย สมาพันธ์นานาชาติผู้สอนภาษาฝรั่งเศสในระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก 2556 (CAP/ FIPF) ที่เมืองเจนไน ประเทศอินเดีย. ตีพิมพ์เฉพาะบทคัดย่อ.

การใช้บริบททางสังคมวัฒนธรรมในการจัดการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสตามมาตรฐานกรอบสภายุโรปในทวีปเอเชีย กรณีศึกษาการสอนภาษาฝรั่งเศสระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย. La contextualisation du CECRL en Asie : le cas du FLE dans les universités en Thaïlande. นำเสนอผลงานวิจัยในที่ประชุมวิชาการระดับโลก ครั้งที่ 13 ในปี 2555 จัดโดย สมาพันธ์นานาชาติผู้สอนภาษาฝรั่งเศส (FIPF) ที่เมือง เดอร์บัน (Durban) ประเทศอัฟริกาใต้ du 23 au 27 juillet 2012. ตีพิมพ์เฉพาะบทคัดย่อ.

La formation coopérative pour promouvoir la pratique professionnell: le cas des apprenants en français de l'université Naresuan, วารสารสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย. Revue de l'Association Thaïlandaise des Professeurs de Français No. 124, année 35 (juillet-décembre 2012), pp.60-69. ISSN 0857-0604. (วิจัยร่วม)

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดหลักสูตรภาษาฝรั่งเศสกับตลาดงานในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก. โครงงานวิจัย 4 ประเทศ ได้แก่ เวียดนาม กัมพูชา ลาวและไทย, organisé par CREFAP/OIF. 11e édition du 23 au 25 novembre 2011, HCMV. – Vietnam. การนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย ในการสัมมนานานาชาติระดับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ที่เมืองโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม. ตีพิมพ์เฉพาะบทคัดย่อ (วิจัยร่วม 4 ประเทศ)

TICAL et son projet pédagogique : le cas de la formation mixte des étudiants en français de l'Université Naresuan. Une communication-Poster du séminaire régional de recherche-action pour l'enseignement du français, organisé par CREFAP/ OIF. การนำเสนอผลงานวิจัยแบบโปสเตอร์ ระหว่างการสัมมนานานาชาติระดับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก 2554 ที่ เมืองโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม ตีพิมพ์เฉพาะบทคัดย่อ. CREFAP/ OIF.

การสอนภาษาเพื่อการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษานิสิตวิชาเอกภาษาฝรั่งเศสกับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพในพิพิธภัณฑ์ Travailler en français dans des musées en Thaïlande : le cas des étudiants thaïlandais de l'Université Naresuan. **Actes du Séminaire International 2011** du 8 octobre 2011. หน้า 165-172. ที่เมืองยอกยาการ์ตาร์ จัดโดยสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งอินโดนีเซีย ตีพิมพ์บทความรวมเล่มประกอบการสัมมนา

การบูรณาการโครงงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ด้านวรรณกรรมฝรั่งเศส กรณีศึกษานิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร (Project- Based E-Learning for An Online French Literature Lessons: A case study of Naresuan University students) **บทความการวิจัยและวิชาการ** หน้า 84-89 การประชุมวิชาการทางคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศระดับชาติ (The National Conference on Computer Information Technologies 2011) ระหว่าง วันที่ 26-28 มกราคม 2554 – CIT & Wunca 2011 จัดโดย คณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา (UniNet) และมหาวิทยาลัยมหิดล

การทดลองใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอนด้านวรรณกรรมภาษาฝรั่งเศส กรณีศึกษานิสิตเอกวิชาภาษาฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยนเรศวร. ICT and French Literature Learning : a case study of Naresuan University students. บทคัดย่อและรายงานงานวิจัยและงานวิชาการ – CIT 2010 หน้า 27-32. การประชุมวิชาการทางคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศระดับชาติ (The National Conference on Computer Information Technologies 2010) ระหว่าง วันที่ 13 ถึง 15 มกราคม 2553 จัดโดย สำนักงานบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา (UniNet) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และมหาวิทยาลัยบูรพา

TICAL 2009 pour le Cadre Asiatique. การใช้เทคโนโลยีสารเพื่อการจัดการเรียนการสอนวรรณกรรมฝรั่งเศส ในระดับภูมิภาคเอเชีย 2552 กรณีศึกษาสาขาภาษาฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยนเรศวร. Une communication- présentation orale du séminaire régional de recherche-action pour l'enseignement du français, organisé par CREFAP/OIF. การเสนอผลงานแบบบรรยาย เอกสารประกอบการสัมมนาระดับนานาชาติด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่10 ที่เมืองดาลัต ประเทศเวียดนาม ระหว่างวันที่ 1 ถึง 4 ธันวาคม 2552. - CREFAP/ OIF.

Premières réflexions pour élaborer un Cadre Asiatique Commune de Référence pour les Langues (CACRL). Poster du séminaire régional de recherche-action pour l'enseignement du français, organisé par CREFAP/OIF. การนำเสนอผลงานแบบโปสเตอร์ ที่เมืองดาลัต ประเทศเวียดนาม ระหว่างวันที่ 1 ถึง 4 ธันวาคม 2552. - CREFAP/ OIF. (วิจัยร่วม)

ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงาน : กรณีศึกษานิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร วิชาเอกภาษาฝรั่งเศส French and professions : Attitudes and Satisfactions - a case study of Naresuan University students. **วารสารสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย** ฉบับที่ 119 ปีที่ 33 เล่ม 1 เดือน มกราคม –มิถุนายน 2553 หน้า 20-35 และได้ตีพิมพ์บทคัดย่อภาษาฝรั่งเศสรวมเล่มเป็นเอกสารประกอบการสัมมนาระดับนานาชาติด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศส ที่ มหาวิทยาลัยสามัญจีนตอนใต้-กวางโจว ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ตีพิมพ์บทความใน Synergies Chine, no. 6, septembre 2011. และเผยแพร่ออนไลน์: http://ressources-cla.univ-fcomte.fr/gerflint/Chine6/chine6.html (วิจัยร่วม)

Apprentissage de la littérature et TIC. การประชุมสัมมนาระดับนานาชาติด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศส 2550 กทม. จัดโดยสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย Colloque International d'octobre 2007- Bangkok, organisé par l'Association Thaïlandaise des Professeurs de Français. –ATPF , หน้า 181-194.

บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ภาษาฝรั่งเศสสำหรับผู้บริหาร Le français à l'usage des administrateurs. นำเสนอผลงานทางวิชาการในงานประชุมวิชาการระดับโลก ครั้งที่ 12 จัดโดยสมาพันธ์นานาชาติผู้สอนภาษาฝรั่งเศส ที่เมืองควิเบก ประเทศแคนาดา ระหว่างวันที่ 21 ถึง 25 กรกฎาคม 2551 Colloque International du XIIe Congrès Mondial de la Fédération Internationale des Professeurs de Français - Québec - du 21 au 25 juillet 2008. ตีพิมพ์บทคัดย่อภาษาฝรั่งเศสรวมเล่มเป็นเอกสารประกอบการสัมมนา (วิจัยร่วม)

ICT and French Literature Learning 2008 : bilingual electronic lessons for French literature, a case study of Naresuan University students. ระหว่างวันที่ 7 ถึง 11 มีนาคม 2551. จัดโดย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต กทม. ตีพิมพ์บทคัดย่อรวมเล่มเป็นเอกสารประกอบการสัมมนาระดับนานาชาติทางด้านบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์.

Nathalie Sarraute: Tropisms and the Drama of Logos. 2007- September. In **MANUSYA: Journal of Humanities.** Vol.10. No.2: pp.80-98. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

ผู้วิจัยร่วม

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) มิ่ง ตัน ดา เตง

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss Myint Thandar Thein

ประวัติการศึกษา

BA. (Honours) History (1995) University of Yangon

MA. History (1997) University of Yangon

Diploma in Thai Language (2000) University of Foreign Languages (Yangon)

ประสบการณ์การทำงาน

พ.ศ. 2538 – 2541	อาจารย์ประจำสาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยดะโกง เมืองย่างกุ้ง
พ.ศ. 2541– 2545	อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ เมืองย่างกุ้ง
พ.ศ. 2545 – 2552	อาจารย์ประจำสาขาวิชาพม่าศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
พ.ศ. 2552 – 2557	ผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษ สถานอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผลงานวิจัย-วิชาการ

1. ผลงานวิจัยเรื่องเพลงกล่อมเด็กพม่า ร่วมกับคณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, สิงหาคม 2555.

   -นำเสนอผลงานวิจัยโครงการวิจัยคำปริทัศน์เพลงกล่อมเด็กพม่าที่งาน International Conference on Asian Folklore 2-3 July 2009, Bangkok.
   -นำเสนอผลงานวิจัยที่งาน 9th International Conference 14th-15th November 2013, Khon Kaen University ศาสนาและความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติในภาษิตพม่า.

2. หนังสือ 2 เล่ม (แปลและเรียบเรียง)
   กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศพม่า (อยู่ระหว่างดำเนินการ) (หนังสือ, จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

   เมื่อยุโรปรุกคืบเข้าสู่พม่าจนถึง ... พม่าสูญเอกราช. (2556) วนิดา บำรุงไทย (บรรณาธิการ) กรุงเทพ ฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. **บทความวิชาการ**

"พระที่นั่งมรกต กรุงมัณฑะเลย์ : ความงามแห่งแผ่นดินพม่า" ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน 2553. วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร

"ตะนาคาของชาวพม่า". วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2554. มหาวิทยาลัยนเรศวร

"พระมเหสีผู้สิริโฉมงดงามและน่าจดจำในประวัติศาสตร์พม่า". **วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน. ปีที่ 3 ฉบับพิเศษ** ประจำเดือนมกราคม-ธันวาคม 2555 .มหาวิทยาลัยนเรศวร

"เพลงกล่อมเด็ก: วรรณกรรมเพื่อความสุขของเด็ก ๆ ชาวพม่า" **วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน ปีที่ 3 ฉบับพิเศษ มกราคม – ธันวาคม 2555.** มหาวิทยาลัยนเรศวร.

4. บทความสารคดี

"ไปเที่ยวเมืองดอกไม้กันเถอะ". **จุลสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 1 ฉบับที่** 5 สิงหาคม-กันยายน 2553, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

"โครงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และพัฒนาบุคลากรในมุมมองผู้ปฏิบัติงานชาวต่างชาติ". **จุลสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 1 ฉบับที่ 5 สิงหาคม-**กันยายน 2553, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

"ความสุขอยู่ที่ไหน". **จุลสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 2 ฉบับที่ 8** กรกฎาคม 2554, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

"โลมาอิรวดี". **จุลสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 2 ฉบับที่ 9 กรกฎาคม-**กันยายน 2554, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

"ธงชาติใหม่ของสหภาพพม่า". **จุลสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 2 ฉบับที่ 6** ตุลาคม -ธันวาคม 2554,มหาวิทยาลัยนเรศวร.

"ไปเที่ยวเมืองพะโค". **จุลสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 3 ฉบับที่ 11** มกราคม-มีนาคม 2555, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

"ทะเลสาบหรีด".**จุลสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 3 ฉบับที่ 12** เมษายน – มิถุนายน 2555, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

"พุกาม" "นครรัฐโบราณ: มรดกพม่าและมรดกโลก". **จุลสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 3 ฉบับที่ 13** กรกฎาคม – กันยายน 2555, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

"สุภาษิตพม่า". **จุลสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 4 ฉบับที่ 14** ตุลาคม – ธันวาคม 2555, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

"ความสุขความประทับใจของสองศิลปินชาวพม่า". **จุลสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 4 ฉบับที่ 15** มกราคมคม – มีนาคม 2556, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

"ผู้หญิงพม่ากับความงาม". **จุลสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 4 ฉบับที่ 16** เมษายน – มิถุนายน 2556, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

"อูเปงสะพานไม้เก่าแก่มรดกพม่า – มรดกโลก". **จุลสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 4 ฉบับที่ 17** , กรกฎาคม– กันยายน 2556, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
"ชั้นวางหม้อน้ำทานน้ำดื่มและธารน้ำใจของชาวพม่า". **จุลสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 5 ฉบับที่ 18,** ตุลาคม– ธันวาคม 2557, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
"สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ: สายสัมพันธ์กับชาวพม่า".จุลสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 5 ฉบับที่ 19, มกราคม– มีนาคม 2557, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

5. เป็นผู้ให้คำภาษาหลัก ใน **พจนานุกรม ไทย – พม่า / พม่า – ไทย** คือ

อรนุช – วิรัช นิยมธรรม. (2550). Myanmar – Thai Dictionary . พิษณุโลก: ศูนย์พม่าศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และ กระทรวงการต่างประเทศ สมาคมไทย – พม่าเพื่อมิตรภาพ.

อรนุช – วิรัช นิยมธรรม. (2550). Thai - Myanmar Dictionary. พิษณุโลก: ศูนย์พม่าศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และ กระทรวงการต่างประเทศ สมาคมไทย – พม่าเพื่อมิตรภาพ.